European Asylum Support Office

Vispārīga informācija tiesām un tribunāliem par kopējo Eiropas patvēruma sistēmu

Tiesiskā analīze

Sagatavojusi Starptautiskās Bēgļu tiesību tiesnešu asociācijas Eiropas nodaļa saskaņā ar līgumu ar *EASO*

2016. gada augusts

SUPPORT IS OUR MISSION

EASO profesionālās attīstības sērijas
tiesu un tribunālu pārstāvjiem

European Asylum Support Office

Vispārīga informācija tiesām un tribunāliem par kopējo Eiropas patvēruma sistēmu

Tiesiskā analīze

Sagatavojusi Starptautiskās Bēgļu tiesību tiesnešu asociācijas Eiropas nodaļa saskaņā ar līgumu ar *EASO*

2016. gada augusts

SUPPORT IS OUR MISSION

Kompetentās valsts iestādes nav pārbaudījušas šā tulkojuma kvalitāti. Ja konstatējat, ka tulkojums neatbilst attiecīgajai terminoloģijai valsts līmenī, aicinām sazināties ar *EASO*.

Europe Direct *ir dienests, kas palīdzēs rast atbildes uz jūsu jautājumiem par Eiropas Savienību.*

Bezmaksas tālruņa numurs (*)**:**

00 800 6 7 8 9 10 11

(*) Daži mobilā tālruņa operatori neļauj piekļūt numuriem, kas sākas ar 00800, vai arī par šiem zvaniem var iekasēt maksu.

Plašāka informācija par Eiropas Savienību ir pieejama internetā (http://europa.eu).

Print	ISBN 978-92-9487-127-5	doi:10.2847/393317	BZ-02-16-138-LV-C
PDF	ISBN 978-92-9487-126-8	doi:10.2847/19052	BZ-02-16-138-LV-N

© Eiropas Patvēruma atbalsta birojs, 2018

Ne *EASO*, ne personas, kas rīkojas *EASO* vārdā, neatbild par to, kā tiek izmantota šajā publikācijā iekļautā informācija.

Eiropas Patvēruma atbalsta birojs

Eiropas Patvēruma atbalsta birojs (*EASO*) ir Eiropas Savienības aģentūra, kurai ir galvenā nozīme kopējās Eiropas patvēruma sistēmas (KEPS) konkrētā attīstībā. Tas tika izveidots ar mērķi stiprināt praktisko sadarbību patvēruma jomā un palīdzēt dalībvalstīm pildīt to Eiropas līmeņa un starptautiskos pienākumus – aizsargāt cilvēkus, kuriem ir vajadzīga aizsardzība.

EASO dibināšanas regulas (*) (turpmāk tekstā – regula) 6. pantā ir noteikts, ka aģentūra izveido un izstrādā apmācības, kas pieejamas tiesu un tribunālu pārstāvjiem dalībvalstīs. Šim nolūkam *EASO* izmanto akadēmisko iestāžu un citu attiecīgu organizāciju zināšanas un ņem vērā Savienības pašreizējo sadarbību attiecīgajā jomā, pilnībā ievērojot valstu tiesu un tribunālu neatkarību.

Starptautiskā bēgļu tiesību tiesnešu asociācija

Starptautiskā bēgļu tiesību tiesnešu asociācija (*IARLJ*) ir starptautiska bezpeļņas asociācija, kuras mērķis ir veicināt atzīšanu, ka aizsardzība pret vajāšanu rases, reliģijas, valstspiederības, politisko uzskatu vai piederības noteiktai sociālajai grupai dēļ ir indivīda tiesības, ko paredz starptautiskās tiesības, un ka bēgļa statusa noteikšana un izbeigšana jāregulē, ievērojot tiesiskuma principu. Kopš dibināšanas 1997. gadā šī asociācija ir aktīvi iesaistījusies to tiesnešu apmācībā visā pasaulē, kuri izskata patvēruma lietas. *IARLJ* Eiropas nodaļa (*IARLJ-Europe*) ir reģionāla tiesnešu pārstāvības institūcija Eiropā. Viens no *IARLJ-Europe* konkrētajiem mērķiem saskaņā ar tās statūtiem ir "veicināt tiesnešu zināšanas un prasmes un apmainīties ar viedokļiem un pieredzi par visiem jautājumiem, kas attiecas uz kopējās Eiropas patvēruma sistēmas (KEPS) piemērošanu un darbību".

Līdzstrādnieki

Šīs analīzes izstrādes procesā piedalījās divu veidu līdzstrādnieki – tiesnešu redakcijas kolēģija (turpmāk tekstā – kolēģija), kas kopumā bija atbildīga par galaproduktu, un ekspertu grupa, kas sagatavoja projektu.

Lai nodrošinātu tiesu neatkarības principa ievērošanu un lai *EASO* profesionālās attīstības sērijas tiesu un tribunālu pārstāvjiem tiktu izstrādātas un pasniegtas tiesnešu vadībā, kolēģijas locekļi, kas bija dienestā esoši tiesneši ar lielu pieredzi un zināšanām patvēruma tiesību jomā,

(*) Eiropas Parlamenta un Padomes 2010. gada 19. maija Regula (ES) Nr. 439/2010, ar ko izveido Eiropas Patvēruma atbalsta biroju, OV L 132/11, 29.5.2010., 11.–28. lpp.

tika izvēlēti Apvienotās uzraudzības grupas (*JMG*) aizgādībā. *JMG* sastāv no līgumslēdzēju pušu, *EASO* un *IARLJ-Europe* pārstāvjiem. Kolēģija izskatīja projektus, sniedza detalizētus norādījumus izstrādes grupai, sagatavoja grozījumus un bija galīgā lēmumu pieņemšanas institūcija attiecībā uz veicamā darba apjomu, struktūru, saturu un plānu. Kolēģija strādāja gan tiekoties klātienē Berlīnē 2015. gada maijā un Luksemburgā 2015. gada novembrī, gan arī veicot regulāru saziņu elektroniski vai pa tālruni.

Tiesnešu redakcijas kolēģija

Kolēģijas locekļi bija šādi tiesneši: ***Hugo Storey*** (Apvienotā Karaliste, priekšsēdētājs), ***Jakub Camrda*** (Čehijas Republika), ***Jacek Chlebny*** (Polija), ***Katelijne Declerck*** (Beļģija), ***Harald Dorig*** (Vācija), ***Florence Malvasio*** (Francija), ***Judith Putzer*** (Austrija), ***Liesbeth Steendijk*** (Nīderlande), ***Boštjan Zalar*** (Slovēnija) un (tiesneša biedrs) ***Johan Berg*** (Norvēģija). Kolēģiju atbalstīja un tās darbā palīdzēja projekta koordinācijas vadītāja ***Clara Odofin***.

Izstrādes ekspertu grupa

Izstrādes grupa sastāvēja no vadošā eksperta tiesneša ***John Barnes*** (Apvienotā Karaliste, atvaļināts tiesnesis), ***Dr. Maria-Teresa Gil-Bazo*** (Ņūkāslas Universitāte, līdzstrādniece Eiropas tiesību institūtā Vīnē un Spānijas Advokātu kolēģijas locekle) un ***Dr. Céline Bauloz*** (Globālās migrācijas centrs, Starptautisko un attīstības pēcdiploma studiju institūts, Ženēva).

Pateicības

Piezīmes par projektu savā vārdā iesniedza tiesnesis ***Lars Bay Larsen*** no Eiropas Savienības Tiesas (EST) un tiesnese ***Ledi Bianku*** no Eiropas Cilvēktiesību tiesas (ECT). Viedokļus par teksta projektu iesniedza arī ***Carole Simone Dahan*** (vecākā juridiskā padomniece, Tiesu iesaiste) un ***Cornelis (Kees) Wouters*** (vecākais bēgļu tiesību padomnieks, Apvienoto Nāciju Organizācijas Augstā komisāra bēgļu jautājumos biroja Starptautiskās aizsardzības nodaļa).

Piezīmes tika saņemtas arī no šādiem *EASO* tiesu un tribunālu pārstāvju tīkla dalībniekiem un *EASO* konsultatīvā foruma dalībniekiem: **Sofijas Administratīvā tiesa**, Bulgārija; **Zagrebas Administratīvā tiesa**, Horvātija; **Tallinas Apelācijas tiesa**, Igaunija; **Debrecenas Administratīvā un darba tiesa**, Ungārija; ***Hana Lupačová***, Bēgļu tiesību klīnika, Masarikas Universitātes Juridiskā fakultāte, Čehijas Republika; un ***Karine Caunes***, Eiropas tiesību akadēmija.

Gatavojot tekstu publicēšanai, kolēģija ņēma vērā visas šīs piezīmes. Kolēģijas locekļi, izstrādes grupa un *EASO* izsaka pateicību visiem, kas iesniedza piezīmes, tādējādi ļoti palīdzot šīs nodaļas izstrādē.

Šīs analīzes sagatavošanā izmantotā metodika ir izklāstīta B pielikumā, 103.–104. lpp.

Vajadzības gadījumā *EASO* šo nodaļu atjauninās saskaņā ar metodiku, kas apstiprināta *EASO* tiesu un tribunālu pārstāvju profesionālās attīstības sērijām.

Saturs

Eiropas Patvēruma atbalsta birojs ... 3

Starptautiskā bēgļu tiesību tiesnešu asociācija ... 3

Līdzstrādnieki ... 3

Saīsinājumu saraksts ... 7

Priekšvārds ... 10

Galvenie jautājumi ... 12

1. daļa. KEPS juridiskais pamats ... 13

1.1. Kas ir KEPS? ... 13

1.2. KEPS izveides priekšvēsture ... 13

1.3. KEPS pirmais posms ... 15

1.4. KEPS otrais posms ... 16

2. daļa. Pārskats par KEPS likumdošanas instrumentiem ... 24

2.1. ES primārās tiesības ... 24
2.1.1. LESD ... 24
2.1.2. LES ... 27
2.1.3. Eiropas Savienības Pamattiesību harta ... 28
2.1.4. Protokols Nr. 24 ... 33
2.1.5. Protokols Nr. 30 ... 33

2.2. Sekundārie KEPS tiesību akti ... 34
2.2.1. 2013. gada Dublinas III regula ... 34
2.2.1.1. EST judikatūra par Dublinas regulu ... 38
2.2.1.2. EST izskatāmā judikatūra par Dublinas III regulu ... 39
2.2.1.3. Attiecīgā ECT judikatūra ... 40
2.2.2. 2013. gada *Eurodac* regula (pārstrādāta redakcija) ... 41
2.2.3. 2011. gada Kvalificēšanas direktīva (pārstrādāta redakcija) ... 41
2.2.3.1. EST judikatūra par Kvalificēšanas direktīvu ... 44
2.2.3.2. EST izskatāmā judikatūra par Kvalificēšanas direktīvu ... 46
2.2.3.3. Attiecīgā ECT judikatūra ... 46
2.2.4. 2013. gada Patvēruma procedūru direktīva (pārstrādāta redakcija) ... 47
2.2.4.1. EST judikatūra par Patvēruma procedūru direktīvu ... 50
2.2.4.2. EST izskatāmā judikatūra par Patvēruma procedūru direktīvu ... 50
2.2.4.3. Attiecīgā ECT judikatūra ... 51
2.2.5. 2013. gada Uzņemšanas nosacījumu direktīva (pārstrādāta redakcija) ... 52
2.2.5.1. EST judikatūra par Uzņemšanas nosacījumu direktīvu ... 53
2.2.5.2. EST izskatāmā judikatūra par Uzņemšanas nosacījumu direktīvu ... 53
2.2.5.3. Attiecīgā ECT judikatūra ... 54
2.2.6. 2001. gada Pagaidu aizsardzības direktīva ... 54

2.3. Citi sekundārie tiesību akti, kas ir būtiski starptautiskās aizsardzības jomai ... 55
2.3.1. 2010. gada *EASO* regula ... 55
2.3.2. 2003. gada Ģimenes atkalapvienošanās direktīva ... 56
2.3.3. 2003. un 2011. gada Pastāvīgo iedzīvotāju direktīvas ... 57
2.3.4. 2008. gada Atgriešanas direktīva ... 57
2.3.4.1. Attiecīgā EST judikatūra par Atgriešanas direktīvu ... 59
2.3.4.2. EST izskatāmā judikatūra par Atgriešanas direktīvu ... 60

3. daļa. KEPS tiesību normu interpretācija un piemērošana 61

3.1. KEPS un Bēgļu konvencija 61

3.2. ES tiesību interpretācijas metodes 63

3.3. ES tiesību piemērošanas principi 65
3.3.1. ES tiesību pārākums 65
3.3.2. Tieša iedarbība un tieša piemērojamība 65
3.3.3. Netiešā iedarbība 67
3.3.4. Valsts atbildība 67
3.3.5. Procesuālā autonomija 68
3.3.6. Pienākums piemērot ES tiesību aktus pēc savas iniciatīvas 68
3.3.7. ES tiesību aktos noteikto tiesību efektīvas tiesiskās aizsardzības nodrošināšana 69

3.4. Mijiedarbība starp ES tiesību aktu interpretāciju un Eiropas Cilvēktiesību konvenciju, starptautiskajām un nacionālajām tiesībām 69
3.4.1. ES tiesības un ECTK 70
3.4.2. ES tiesības un starptautiskās tiesības 75
3.4.3. ES tiesības un ES dalībvalstu nacionālās tiesības 76
3.4.4. Attiecības starp ECTK un valsts tiesībām: subsidiaritātes princips 78

3.5. Lietas nosūtīšana EST saskaņā ar LESD 267. pantu 79
3.5.1. Tiesības un pienākums lūgt prejudiciālu nolēmumu 79
3.5.2. Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu forma un saturs 81
3.5.3. Tiesvedība EST 83

3.6. Valstu tiesu un tribunālu pieeja 83

A pielikums. Primārie avoti 89

B pielikums. Metodika 103

C pielikums. Bibliogrāfijas izlase 105

D pielikums. Judikatūras apkopojums 110

Saīsinājumu saraksts

2003. gada Pastāvīgo iedzīvotāju direktīva	Padomes 2003. gada 25. novembra Direktīva 2003/109/EK par to trešo valstu pilsoņu statusu, kuri ir kādas dalībvalsts pastāvīgie iedzīvotāji
2011. gada Pastāvīgo iedzīvotāju direktīva	Eiropas Parlamenta un Padomes 2011. gada 11. maija Direktīva 2011/51/ES, ar ko groza Padomes Direktīvu 2003/109/EK, iekļaujot tās darbības jomā starptautiskās aizsardzības saņēmējus
AK	Apvienotā Karaliste
Atgriešanas direktīva	Eiropas Parlamenta un Padomes 2008. gada 16. decembra Direktīva 2008/115/EK par kopīgiem standartiem un procedūrām dalībvalstīs attiecībā uz to trešo valstu valstspiederīgo atgriešanu, kas dalībvalstī uzturas nelikumīgi
Bēgļu konvencija	1951. gada Konvencija par bēgļu statusu, kas grozīta ar 1967. gada Protokolu
CoE	Eiropas Padome
Dublinas II regula	Padomes 2003. gada 18. februāra Regula (EK) Nr. 343/2003, ar ko paredz kritērijus un mehānismus, lai noteiktu dalībvalsti, kura ir atbildīga par trešās valsts pilsoņa patvēruma pieteikuma izskatīšanu, kas iesniegts kādā no dalībvalstīm
Dublinas III regula	Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 26. jūnija Regula (ES) Nr. 604/2013, ar ko paredz kritērijus un mehānismus, lai noteiktu dalībvalsti, kura ir atbildīga par trešās valsts valstspiederīgā vai bezvalstnieka starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu, kas iesniegts kādā no dalībvalstīm (pārstrādāta redakcija)
Dublinas konvencija	1990. gada Konvencija, ar kuru nosaka valsti, kura ir atbildīga par vienā no Eiropas Kopienu dalībvalstīm iesniegta patvēruma pieteikuma izskatīšanu
EASO	Eiropas Patvēruma atbalsta birojs
EASO regula	Eiropas Parlamenta un Padomes 2010. gada 19. maija Regula (ES) Nr. 439/2010, ar ko izveido Eiropas Patvēruma atbalsta biroju
ECRE	Eiropas Padome bēgļu un izsūtīto personu jautājumos

ECT	Eiropas Cilvēktiesību tiesa
ECTK	1950. gada Eiropas Cilvēktiesību konvencija (oficiāli – Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija)
EDAL	Eiropas Patvēruma tiesību datubāze
EKL	Eiropas Kopienas dibināšanas līgums
ES	Eiropas Savienība
ES Harta	Eiropas Savienības Pamattiesību harta
EST	Eiropas Savienības Tiesa
Eurodac regula	Padomes 2000. gada 11. decembra Regula (EK) Nr. 2725/2000 par pirkstu nospiedumu salīdzināšanas sistēmas *Eurodac* izveidi, lai efektīvi piemērotu Dublinas konvenciju
Eurodac regula (pārstrādāta redakcija)	Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 26. jūnija Regula (ES) Nr. 603/2013 par pirkstu nospiedumu salīdzināšanas sistēmas *Eurodac* izveidi, lai efektīvi piemērotu Regulu (ES) Nr. 604/2013 (..) (pārstrādāta redakcija)
GC	Virspalāta
Ģimenes atkalapvienošanās direktīva	Padomes 2003. gada 22. septembra Direktīva 2003/86/EK par tiesībām uz ģimenes atkalapvienošanos
IARLJ	Starptautiskā bēgļu tiesību tiesnešu asociācija
ICCPR	1966. gada Starptautiskais pakts par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām
KD	Padomes 2004. gada 29. aprīļa Direktīva 2004/83/EK par obligātajiem standartiem, lai kvalificētu trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kā bēgļus vai kā personas, kam citādi nepieciešama starptautiska aizsardzība, šādu personu statusu un piešķirtās aizsardzības saturu
KD (pārstrādāta redakcija)	Eiropas Parlamenta un Padomes 2011. gada 13. decembra Direktīva 2011/95/ES par standartiem, lai trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kvalificētu kā starptautiskās aizsardzības saņēmējus, par bēgļu vai personu, kas tiesīgas saņemt alternatīvo aizsardzību, vienotu statusu, un par piešķirtās aizsardzības saturu (pārstrādāta redakcija).
KEPS	Kopējā Eiropas patvēruma sistēma
Konvencija pret spīdzināšanu	1984. gada Konvencija pret spīdzināšanu un citiem nežēlīgas, necilvēcīgas vai pazemojošas izturēšanās vai sodīšanas veidiem

LES	Līgums par Eiropas Savienību
LESD	Līgums par Eiropas Savienības darbību
Pagaidu aizsardzības direktīva	Padomes 2001. gada 20. jūlija Direktīva 2001/55/EK par obligātajiem standartiem, lai pārvietoto personu masveida pieplūduma gadījumā sniegtu tām pagaidu aizsardzību, un par pasākumiem, lai līdzsvarotu dalībvalstu pūliņus, uzņemot šādas personas un uzņemoties ar to saistītās sekas
PPD	Padomes 2005. gada 1. decembra Direktīva 2005/85/EK par minimāliem standartiem attiecībā uz dalībvalstu procedūrām, ar kurām piešķir un atņem bēgļa statusu
PPD (pārstrādāta redakcija)	Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 26. jūnija Direktīva 2013/32/ES par kopējām procedūrām starptautiskās aizsardzības statusa piešķiršanai un atņemšanai (pārstrādāta redakcija)
RCD	Padomes 2003. gada 27. janvāra Direktīva 2003/9/EK, ar ko nosaka obligātos standartus patvēruma meklētāju uzņemšanai
RCD (pārstrādāta redakcija)	Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 26. jūnija Direktīva 2013/33/ES, ar ko nosaka standartus starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju uzņemšanai (pārstrādāta redakcija)
UNHCR	Apvienoto Nāciju Organizācijas Augstais komisārs bēgļu jautājumos
UNRWA	Apvienoto Nāciju Organizācijas Palīdzības un darba aģentūra Palestīnas bēgļiem Tuvajos Austrumos

Priekšvārds

Ciešā sadarbībā ar dalībvalstu tiesām un tribunāliem, kā arī citiem svarīgiem dalībniekiem, *EASO* ir sākusi izstrādāt profesionālās attīstības sērijas ar mērķi pakāpeniski sniegt tiesām un tribunāliem pilnu pārskatu par KEPS. Pēc apspriešanās ar *EASO* tiesu un tribunālu pārstāvju tīklu, tostarp *IARLJ-Europe*, kļuva skaidrs, ka tiesām un tribunāliem steidzami ir jādara pieejami tiesnešu mācību materiāli par vairākiem būtiskiem jautājumiem, ar kuriem viņi ikdienā nonāk saskarē, pieņemot lēmumus. Tika atzīts, ka šādu pamatmateriālu izstrādes procesam jāveicina tiesu un citu ekspertu iesaiste, pilnībā ievērojot tiesu varas neatkarības principu, kā arī jāpaātrina visu profesionālās attīstības sēriju izstrāde.

Šī tiesiskā analīze ir izstrādāta kopīgā projektā, kurā iesaistījās *IARLJ-Europe* un *EASO*, un tā ir daļa no *EASO* profesionālās attīstības sērijām tiesu un tribunālu pārstāvjiem.

Minētā analīze galvenokārt ir paredzēta to ES dalībvalstu tiesu un tribunālu pārstāvju lietošanai, kuri izskata pārsūdzības vai pārskata lēmumus par starptautiskās aizsardzības pieteikumiem. Tās mērķis ir palīdzēt ne tikai mazpieredzējušajiem vai nepieredzējušajiem, bet arī tiem, kuriem ir lielāka pieredze. Tai jābūt noderīgam atskaites punktam visiem iesaistītajiem tiesu un tribunālu pārstāvjiem, kuri izskata lietas vai prasījumus, uz kuriem attiecas KEPS. Tādēļ šā dokumenta struktūra, formāts, saturs un plānojums ir izstrādāts, ņemot vērā auditorijas plašumu.

Šajā analīzē ir ietverta vispārīga informācija par KEPS, lai palīdzētu tiesām un tribunāliem pildīt savus uzdevumus un pienākumus KEPS īstenošanā. Tā nodrošina:

- pārskatu par KEPS juridisko pamatu, tostarp īsu pamatinformāciju par tās izveidi;
- vispārīgu pārskatu par KEPS likumdošanas instrumentiem; un
- vispārīgu informāciju par pareizo pieeju saskaņā ar ES tiesību aktiem attiecībā uz KEPS normatīvo prasību interpretāciju, tostarp svarīgo jautājumu par to, kad un kā nosūtīt lietu EST interpretējoša nolēmuma pieņemšanai.

Analīzes pamatā ir judikatūras apkopojums un pielikumi, kas īpaši attiecas uz KEPS. Tajos ir minēti ne tikai attiecīgie primārie un sekundārie ES tiesību akti un attiecīgie vispārīga un reģionāla mēroga starptautiskie nolīgumi, bet arī atbilstīgā EST, ECT un ES dalībvalstu tiesu un tribunālu judikatūra. Lai nodrošinātu, ka attiecīgie tiesību akti un judikatūra ir viegli un ātri pieejama lasītājiem, tiek izmantotas hipersaites. Citās analīzēs, kas jau ir vai vēl tiek izstrādātas profesionālās attīstības sērijās, sīkāk tiek pētītas konkrētas KEPS jomas. Tādēļ otrās daļas iedaļas, kurās sniegts pārskats par KEPS likumdošanas instrumentiem, ir salīdzinoši īsas. Līdz ar to šī analīze ir uzskatāma arī par kopīgu atskaites punktu jebkurai tiesiskai analīzei, kas tiks ietverta profesionālās attīstības sērijās.

Mērķis ir skaidri un viegli lietojamā formātā raksturot pašreizējo stāvokli tiesību jomā. Šajā publikācijā tiek analizētas KEPS tiesības, kādas tās bija 2015. gada novembra beigās. Tomēr lasītājs

pats saprot, ka šī tiesību un prakses joma strauji attīstās. Sarakstīšanas laikā, no 2015. gada februāra līdz novembrim, vairāku ES dalībvalstu patvēruma sistēmas saskārās ar ārkārtēju spiedienu, jo ieradās nepieredzēti liels skaits personu, kuras meklēja starptautisku aizsardzību. Līdz ar to jāuzsver, ka, tāpat kā citas tiesiskās analīzes, kas tiks veiktas profesionālās attīstības sērijās, arī šī analīze periodiski tiks atjaunināta pēc vajadzības. Taču lasītājiem pašiem būs jāpārbauda, vai tiesību aktos nav veiktas izmaiņas. Analīze satur daudzas atsauces uz avotiem, palīdzot lasītājam to izdarīt.

Galvenie jautājumi

Šā sējuma uzdevums ir sniegt vispārīgu informāciju dalībvalstu tiesām un tribunāliem par KEPS. Tas cenšas atbildēt uz šādiem galvenajiem jautājumiem.

1. Kas ir KEPS un kāds ir tās izveides pamatojums? (1.1. un 1.2. iedaļa, 13.–15. lpp.)
2. Kā KEPS ir attīstījusies kopš tās izveides? (1.3. un 1.4. iedaļa, 15.–23. lpp.)
3. Kuri ES primāro tiesību instrumenti ir īpaši svarīgi KEPS? (2.1. iedaļa, 24.–34. lpp.)
4. Kāda ir KEPS sekundāro tiesību aktu darbības joma un saturs? (2.2. iedaļa, 34.–55. lpp.)
5. Kuri citi sekundārie tiesību akti ir būtiski starptautiskās aizsardzības jomai? (2.3. iedaļa, 55.–60. lpp.)
6. Kāda ir saistība starp KEPS un Bēgļu konvenciju? (3.1. iedaļa, 61.–63. lpp.)
7. Kā jāinterpretē un jāpiemēro KEPS sekundārie tiesību akti, ņemot vērā ES tiesību aktu interpretācijas metodes un piemērošanas principus? (3.2. un 3.3. iedaļa, 63.–69. lpp.)
8. Kāda ir saistība starp ES tiesību aktu un ECTK, starptautisko tiesību un nacionālo tiesību interpretāciju? (3.4. iedaļa, 69.–79. lpp.)
9. Kad un kā dalībvalstu tiesām un tribunāliem jāvēršas EST, lai tā sniegtu prejudiciālu nolēmumu? (3.5. iedaļa, 79.–83. lpp.)
10. Kādā veidā dalībvalstu tiesām un tribunāliem jāizmanto KEPS? (3.6. iedaļa, 83.–88. lpp.)

1. daļa. KEPS juridiskais pamats

1.1. Kas ir KEPS?

KEPS ir Eiropas Savienības izstrādāts tiesiskais regulējums. Pamatojoties uz "saskanību" ar Konvenciju par bēgļu statusu (Bēgļu konvencija), kurā grozījumi izdarīti ar tās 1967. gada protokolu, KEPS reglamentē un nosaka kopīgus standartus starptautiskās aizsardzības jomā, lai izstrādātu kopīgus jēdzienus un kritērijus, kā arī saskaņotu patvēruma tiesību interpretāciju un piemērošanu ES dalībvalstīs. Starptautiskā aizsardzība attiecas uz bēgļa statusu un alternatīvo aizsardzības statusu ([1]). Salīdzinājumā ar citām reģionālajām patvēruma sistēmām, piemēram, tām, kas izveidotas Āfrikas Savienībā vai Centrālamerikā un Latīņamerikā, KEPS ir unikāla, jo tā regulē gan procesuālos, gan materiālos starptautiskās aizsardzības jautājumus, no ieceļošanas kādā dalībvalstī līdz aizsardzības statusa galīgajai noteikšanai.

1.2. KEPS izveides priekšvēsture

KEPS tika radīta, apzinoties, ka teritorijā bez iekšējām robežām patvērumam ir vajadzīgs saskaņots regulējums ES līmenī. Tika uzskatīts, ka, ja tas netiks izdarīts, patvēruma meklētāji var veikt sekundāru pārvietošanos. Tas nozīmē, ka patvēruma meklētāji var pārvietoties no vienas valsts uz otru, lai izvēlētos galamērķi personisku iemeslu dēļ vai lai izvēlētos tādu galamērķi, kas tiek atzīts par visdāsnāko patvēruma politikas jautājumā (neatkarīgi no tā, vai šāds pieņēmums atbilst patiesībai). Līdz ar to tika uzskatīts, ka ES iekšējo robežu atvēršana prasa pastiprināt ārējo robežkontroli un veikt kompensācijas pasākumus, sadarbojoties patvēruma un imigrācijas jomā.

Sekundārās pārvietošanās problēma pirmo reizi likumdošanas ceļā tika risināta 1990. gada Dublinas Konvencijā, kas izvirzīja kritērijus, kā noteikt valsti, kura ir atbildīga par kādā no Eiropas Kopienu dalībvalstīm iesniegto patvēruma pieteikumu izskatīšanu. Dublinas sistēma paredzēja līdzīgu attieksmi pret patvēruma meklētājiem un bēgļiem dalībvalstīs. Šāda dalībvalstu patvēruma tiesību aktu saskaņošana pirmo reizi tika īstenota, veicot starpvaldību sadarbību saskaņā ar 1992. gada Mastrihtas līgumu (VI sadaļa par sadarbību tieslietu un iekšlietu jomā).

20. gadsimta deviņdesmito gadu beigās arvien plašāk tika atzīts, ka patvēruma un imigrācijas jautājumi ir jāiekļauj ES līgumu ietvarā, jo izveidojās vienotais tirgus bez iekšējām robežām. Jo īpaši to sekmēja problēmas, kas saistītas ar veidu, kā izturēties pret daudzajiem pārvietotajiem cilvēkiem pēc konfliktiem Balkānos un komunistisko režīmu sabrukuma Austrumeiropā. Mastrihtas līgums, kas stājās spēkā 1993. gada 1. novembrī, padarīja patvēruma piešķiršanu par ES kompetences jomu, kaut arī tikai starpvaldību sadarbības robežās. Saskaņā ar Amsterdamas līgumu, kas stājās spēkā 1999. gada maijā, patvērums un imigrācija kļuva par ES pārnacionālās kompetences jomu, tādējādi liekot pamatus KEPS.

([1]) Skatīt 2. panta a) punktu Eiropas Parlamenta un Padomes 2011. gada 13. decembra Direktīvā 2011/95/ES par standartiem, lai trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kvalificētu kā starptautiskās aizsardzības saņēmējus, par bēgļu vai personu, kas tiesīgas saņemt alternatīvo aizsardzību, vienotu statusu, un par piešķirtās aizsardzības saturu (pārstrādāta redakcija) [2011] OV L 337/9.

Amsterdamas līgums ne tikai nodrošināja juridisko pamatu KEPS izveidei, bet arī precizēja šādas kopējas sistēmas juridiskos aspektus. Eiropas Kopienas dibināšanas līguma (EKL) 63. pants paredzēja (*inter alia*), ka Padomei piecu gadu laikā jāpieņem īpašs pasākumu kopums patvēruma, bēgļu un pārvietoto personu jomā (63. panta 1. un 2. punkts). Īpaši svarīgi ir tas, ka šādiem pasākumiem bija jāatbilst 1951. gada Bēgļu konvencijai un "citiem attiecīgiem līgumiem".

1951. gada Bēgļu konvencija, kaut arī pirmo reizi atzina bēgļa statusa individuālo raksturu un paredzēja noteiktas minimālās pilsoniskās tiesības, kas izriet no šāda statusa atzīšanas, sākotnēji bija ierobežota gan ģeogrāfiski, gan arī laikā. Tā attiecās tikai uz notikumiem pirms 1951. gada 1. janvāra, un līgumslēdzējām valstīm bija iespēja ierobežot šādus notikumus, iekļaujot tikai Eiropā notikušos. Tā stājās spēkā 1954. gada 22. aprīlī. Tikai pēc 1967. gada protokola pieņemšanas, kas stājās spēkā 1967. gada 4. oktobrī, Bēgļu konvencijas universālais raksturs tika panākts, atceļot laika ierobežojumu. Ģeogrāfiskais ierobežojums bija jāsaglabā tikai tām līgumslēdzējām valstīm, kuras to izvēlējās jau sākotnēji, kad parakstīja konvenciju, ar nosacījumu, ka tās jebkurā laikā var arī paziņot, ka vairs nepiemēro šo ierobežojumu ([2]).

Visas ES dalībvalstis ir gan 1951. gada Bēgļu konvencijas, gan 1967. gada protokola līgumslēdzējas puses. Pirms KEPS izveides daudzas dalībvalstis kā Bēgļu konvencijas un tās protokola līgumslēdzējas puses jau bija izveidojušas valsts patvēruma sistēmas, lai nodrošinātu šo instrumentu īstenošanu. EKL 63. pants liecina par to, ka ES dalībvalstis atzīst – Bēgļu konvencija ir starptautiskā tiesiskā režīma stūrakmens bēgļu aizsardzības jomā ([3]).

"Citi attiecīgie līgumi", kas minēti EKL 63. pantā, nav definēti ES primārajos tiesību aktos.

Lai gan Amsterdamas līgums nodrošināja juridisko pamatu KEPS izveidei, tomēr šāda sistēma netika skaidri norādīta. 1999. gada Tamperes secinājumi ietvēra pirmo atsauci uz "kopējo Eiropas patvēruma sistēmu"([4]). Kā norādīts šajos secinājumos, Eiropadome "vienojās strādāt, lai izveidotu kopēju Eiropas patvēruma sistēmu, kuras pamatā ir [Bēgļu] konvencijas un tās protokola pilnīga un iekļaujoša piemērošana"([5]). Tomēr KEPS darbības jomai bija jābūt plašākai nekā Bēgļu konvencijai un tās protokolam, jo KEPS neaprobežotos tikai ar kritēriju noteikšanu bēgļa statusa piešķiršanai un ar to saistītajiem atvieglojumiem. Tā vietā mērķis bija izveidot KEPS, kas regulē visus patvēruma aspektus. Kā noteikts secinājumos, KEPS īstermiņā bija jāparedz:

- veids, kā skaidri un praktiski noteikt par patvēruma pieteikuma izskatīšanu atbildīgo valsti;
- kopīgi standarti taisnīgai un efektīvai patvēruma procedūrai;
- vienoti minimālie patvēruma meklētāju uzņemšanas nosacījumi; un
- noteikumu par bēgļa statusa atzīšanu un saturu tuvināšana ([6]).

Tie bija jāpapildina ar pasākumiem par papildu aizsardzības veidiem, kas piedāvā atbilstošu statusu jebkurai personai, kurai šāda aizsardzība ir vajadzīga. Turklāt secinājumos tika skaidri norādīts, ka ilgtermiņā Kopienas noteikumiem jānodrošina kopēja patvēruma procedūra un

([2]) Tikai divas no 148 konvencijas un/vai protokola parakstītājvalstīm, proti, Madagaskara un Sentkitsa un Nevisa, nav pievienojušās visiem Bēgļu konvencijas noteikumiem.

([3]) Vēlāk tas tika apstiprināts 3. apsvērumā Padomes 2004. gada 29. aprīļa Direktīvā 2004/83/EK par obligātajiem standartiem, lai kvalificētu trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kā bēgļus vai kā personas, kam citādi nepieciešama starptautiska aizsardzība, šādu personu statusu un piešķirtās aizsardzības saturu, [2004] OV L 304/12, un 4. apsvērumā Eiropas Parlamenta un Padomes 2011. gada 13. decembra Direktīvā 2011/95/ES par standartiem, lai trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kvalificētu kā starptautiskās aizsardzības saņēmējus, par bēgļu vai personu, kas tiesīgas saņemt alternatīvo aizsardzību, vienotu statusu, un par piešķirtās aizsardzības saturu (pārstrādāta redakcija), [2011] OV L 337/9. To ir regulāri atkārtojusi arī Eiropas Savienības Tiesa (EST). Sk., piemēram: EST virspalātas 2010. gada 2. marta spriedums apvienotajās lietās C-175/08, C-176/08, C-178/08 un C-179/08, *Aydin Salahadin Abdulla un citi/ Bundesrepublik Deutschland,* ECLI:EU:C:2010:105, 52. punkts; virspalātas 2010. gada 17. jūnija spriedums lietā C-31/09, *Nawras Bolbol/ Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal,* ECLI:EU:C:2010:351, 37. punkts.

([4]) Eiropadome, prezidentvalsts secinājumi, Tamperes Eiropadome, 1999. gada 15. un 16. oktobris, SN 200/99, Brisele, 13. punkts.

([5]) Turpat.

([6]) Turpat, 14. punkts.

visā Savienībā derīgs vienots statuss tiem, kam piešķirts patvērums. Visbeidzot Tamperes secinājumi mudināja Padomi pastiprināt centienus, lai panāktu vienošanos jautājumā par pārvietoto personu pagaidu aizsardzību, pamatojoties uz dalībvalstu solidaritāti. Tādējādi tika sagatavots ceļš uz KEPS pirmo posmu.

1.3. KEPS pirmais posms

Saskaņā ar EKL 63. pantu un turpmākajiem Tamperes secinājumiem KEPS pirmajā posmā tika aptverti sekundārie tiesību akti, kas pieņemti laikā no 2000. līdz 2005. gadam, pamatojoties uz noteiktajiem kopīgajiem minimālajiem standartiem, kas dalībvalstīm jāievēro saistībā ar patvēruma meklētāju uzņemšanu; kvalificēšana starptautiskajai aizsardzībai un piešķirtās aizsardzības saturs; un bēgļa statusa piešķiršanas un atņemšanas procedūras. Tika pieņemti tiesību akti, kas nosaka minimālos standartus pagaidu aizsardzības nodrošināšanai masveidīga pieplūduma gadījumā. Visbeidzot, tika pieņemti arī sekundārie tiesību akti, ar ko nosaka kritērijus un mehānismus, kā noteikt dalībvalsti, kas ir atbildīga par patvēruma pieteikumu izskatīšanu, un ar ko izveido *Eurodac* datubāzi pirkstu nospiedumu datu glabāšanai un salīdzināšanai ([7]).

Pirmā posma instrumenti ir šādi:

KEPS pirmā posma instrumenti	Spēkā stāšanās datums
2000. gada *Eurodac* regula ([8])	2000. gada 15. decembris
2001. gada Pagaidu aizsardzības direktīva ([9])	2001. gada 7. augusts
2003. gada Dublinas II regula ([10])	2003. gada 17. marts
2003. gada Regula, ar ko nosaka sīki izstrādātus noteikumus Dublinas regulas piemērošanai ([11])	2003. gada 6. septembris
2003. gada Uzņemšanas nosacījumu direktīva (*RCD*) ([12])	2003. gada 6. februāris
2004. gada Kvalificēšanas direktīva (KD) ([13])	2004. gada 20. oktobris
2005. gada Patvēruma procedūru direktīva (PPD) ([14])	2006. gada 2. janvāris

Tomēr kopš KEPS izveides vienmēr bija paredzēts, ka tās pirmajam posmam drīzumā sekos otrais attīstības posms, mainot uzsvaru no minimālajiem standartiem uz kopēju patvēruma procedūru, pamatojoties uz vienotu aizsardzības statusu[14].

Neraugoties uz pirmā posma likumdošanas instrumentos noteikto minimālo standartu ieviešanu, joprojām pastāv ievērojamas atšķirības starp dalībvalstīm attiecībā uz pieteikumu iesniedzēju uzņemšanu, procedūrām un novērtējumu par kvalificēšanos starptautiskajai aizsardzībai.

([7]) Padomes 2000. gada 11. decembra Regula (EK) Nr. 2725/2000 par pirkstu nospiedumu salīdzināšanas sistēmas *Eurodac* izveidi, lai efektīvi piemērotu Dublinas Konvenciju, [2000] OV L 316/1.
([8]) Padomes 2001. gada 20. jūlija Direktīva 2001/55/EK par obligātajiem standartiem, lai pārvietoto personu masveida pieplūduma gadījumā sniegtu tām pagaidu aizsardzību, un par pasākumiem, lai līdzsvarotu dalībvalstu pūliņus, uzņemot šādas personas un uzņemoties ar to saistītās sekas, [2001] OV L 212/12.
([9]) Padomes 2003. gada 18. februāra Regula (EK) Nr. 343/2003, ar ko paredz kritērijus un mehānismus, lai noteiktu dalībvalsti, kura ir atbildīga par trešās valsts pilsoņa patvēruma pieteikuma izskatīšanu, kas iesniegts kādā no dalībvalstīm, [2003] OV L 50/1
([10]) Komisijas 2003. gada 2. septembra Regula (EK) Nr. 1560/2003, ar kuru paredz sīki izstrādātus noteikumus, lai piemērotu Padomes Regulu (EK) Nr. 343/2003, ar ko paredz kritērijus un mehānismus, lai noteiktu dalībvalsti, kura ir atbildīga par trešās valsts pilsoņa patvēruma pieteikuma izskatīšanu, kas iesniegts kādā no dalībvalstīm, [2003] OV L 222/3.
([11]) Padomes 2003. gada 27. janvāra Direktīva 2003/9/EK, ar ko nosaka obligātos standartus patvēruma meklētāju uzņemšanai , [2003] OV L 31/18.
([12]) Padomes 2004. gada 29. aprīļa Direktīva 2004/83/EK par obligātajiem standartiem, lai kvalificētu trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kā bēgļus vai kā personas, kam citādi nepieciešama starptautiska aizsardzība, šādu personu statusu un piešķirtās aizsardzības saturu, [2004] OV L 304/12.
([13]) Padomes 2005. gada 1. decembra Direktīva 2005/85/EK par minimāliem standartiem attiecībā uz dalībvalstu procedūrām, ar kurām piešķir un atņem bēgļa statusu , [2005] OV L 326/13.
([14]) Eiropadome, Hāgas programma: brīvības, drošības un tiesiskuma nostiprināšana Eiropas Savienībā, 2004. gada 13. decembris, [2005] OV C 53/1, 3. lpp.

Tika atzīts, ka tās rada atšķirīgu iznākumu attiecībā uz pieteikumu iesniedzējiem, un tas bija pretrunā ar principu nodrošināt vienlīdzīgu piekļuvi aizsardzībai visā ES ([15]). Kā atzina Eiropas Komisija, minimālie standarti patiešām nebija piemēroti, lai nodrošinātu vēlamo saskaņotības pakāpi starp dalībvalstīm. Tādēļ pirmā posma instrumenti bija jāmaina, lai panāktu augstāku saskaņotības pakāpi un uzlabotu standartus. Tika arī atzīts par nepieciešamu papildināt lielāku juridisko saskaņotību ar efektīvu praktisko sadarbību starp valstu patvēruma pārvaldēm, lai uzlabotu konverģenci dalībvalstu lēmumu pieņemšanā patvēruma jomā ([16]). Visbeidzot, tika panākta vienošanās, ka ir nepieciešami pasākumi, lai palielinātu solidaritāti un atbildību starp ES valstīm, kā arī starp ES valstīm un valstīm, kas nav ES dalībvalstis ([17]).

1.4. KEPS otrais posms

KEPS pārgāja uz otro saskaņošanas posmu, kas faktiski sākās ar Eiropas Patvēruma paktu, ko Eiropas Komisija pieņēma 2008. gada septembrī ([18]). Kā uzsvērts 2009. gada Stokholmas programmā, tā mērķis bija "izveidot kopēju aizsardzības un solidaritātes telpu, kuras pamatā ir kopēja patvēruma procedūra un vienots statuss tiem, kam piešķirta starptautiskā aizsardzība", pamatojoties uz "augstiem aizsardzības standartiem" ([19]).

Otrā posma mērķis un saturs tika precizēts 2007. gada Līgumā par Eiropas Savienības darbību (LESD), kas stājās spēkā 2009. gada 1. decembrī. Stājoties spēkā LESD, 2009. gada 1. decembrī juridiski saistoša kļuva arī Eiropas Savienības Pamattiesību harta (ES Harta) ([20]). Harta, kas tālāk 2.1.3. punktā tiks apskatīta sīkāk (28.–32. lpp.), tagad ir pilnvērtīga ES primāro tiesību sastāvdaļa, kas ir saistoša ES iestādēm un dalībvalstīm, kad tās īsteno ES tiesību aktus.

LESD 78. pants nodrošina juridisko pamatu KEPS otrā posma attīstībai (papildu informāciju par šo noteikumu sk. tālāk 2.1.1. punktā, 24.–27. lpp.). 78. panta 1. punkts nodrošina juridisko pamatu ES kopējai patvēruma, alternatīvās aizsardzības un pagaidu aizsardzības politikai, kurai ir jāatbilst Bēgļu konvencijai un citiem attiecīgiem līgumiem.

78. panta 2. punktā ir noteikts, ka Eiropas Parlaments un Padome pieņem pasākumus kopējai Eiropas patvēruma sistēmai. Jāatzīmē, ka šis ir pirmais noteikums ES primārajos tiesību aktos, kurā ir skaidra atsauce uz KEPS. Noteikumā ir norādīti pasākumi, kas Eiropas Parlamentam un Padomei jāpieņem šajā otrajā posmā (sk. tālāk 2.1.1. punktu, 24.–27. lpp.).

Līdz 2013. gada jūnijam KEPS otrais posms tika pabeigts, pieņemot grozītos jeb tā sauktos pārstrādātos sekundāros tiesību aktus, izņemot Pagaidu aizsardzības direktīvu, kas nebija jāpārstrādā. "Pārstrādāšanas" rezultātā tika atcelta iepriekšējā regula vai direktīva par to pašu jautājumu. KEPS tagad ietver šādus instrumentus:

([15]) Eiropas Komisija, Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai, Patvēruma politikas plāns – integrēta pieeja aizsardzībai visā ES teritorijā, 2008. gada 17. jūnijs, COM(2008) 360 final, 3. lpp.
([16]) Turpat, 4. un 6. lpp.
([17]) Turpat, 4. un 7.–11. lpp.
([18]) Eiropadome, Eiropas Imigrācijas un patvēruma pakts, 2008. gada 24. septembris, ES dok. 13440/08.
([19]) Eiropadome, Stokholmas programma –atvērta un droša Eiropa tās pilsoņu un viņu aizsardzības labā, 2009. gada 2. decembris, [2010] OV C 115/1, 6.2. punkts.
([20]) Skatīt Deklarāciju par Eiropas Savienības Pamattiesību hartu, kas pievienota 2007. gada 13. decembrī parakstītajam Starpvaldību konferences Nobeiguma aktam, ar ko tika pieņemts Lisabonas līgums, [2012] OV C 326/339.

KEPS instrumenti	Spēkā stāšanās datums
2001. gada Pagaidu aizsardzības direktīva ([21])	2001. gada 7. augusts
2003. gada Komisijas Regula, ar ko nosaka sīki izstrādātus noteikumus Dublinas regulas piemērošanai ([22])	2003. gada 6. septembris
2011. gada Kvalificēšanas direktīva (pārstrādāta redakcija) (KD) ([23])	2012. gada 9. janvāris
2013. gada *Eurodac* regula (pārstrādāta redakcija) ([24])	2013. gada 19. jūlijs
2013. gada Dublinas III regula (pārstrādāta redakcija) ([25])	2013. gada 19. jūlijs
2013. gada Uzņemšanas nosacījumu direktīva (*RCD*, pārstrādāta redakcija) ([26])	2013. gada 19. jūlijs
2013. gada Patvēruma procedūru direktīva (PPD, pārstrādāta redakcija) ([27])	2013. gada 19. jūlijs

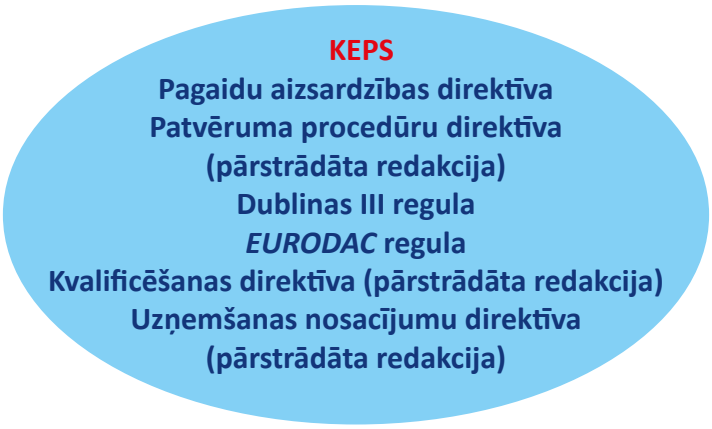

Tādējādi KEPS ES likumdošanas instrumenti sastāv no primārajiem tiesību aktiem (LESD, Līgums par Eiropas Savienību (LES) un ES Harta) un sekundārajiem tiesību aktiem. No otrajiem tikai divas regulas (Dublinas III regula un *Eurodac* regula (pārstrādāta redakcija) ir ES regulas. Pārējās ir direktīvas. Likumdošanas instrumenta veidam ir dažāda juridiskā ietekme. Tas tiek apspriests 3.3.2. punktā par ES tiesību piemērošanas principiem (65.–67. lpp.). Tomēr, tā kā lielākā daļa ES sekundāro tiesību aktu, kas ietverti KEPS, ir direktīvu veidā, un tās ir jātransponē dalībvalstu tiesību aktos, valstu tiesu un tribunālu pārstāvji sākotnēji lielākoties nodarbosies ar to savas valsts tiesību aktu piemērošanu, ar kuriem tiek transponētas direktīvas, un izskatīs problēmas, kas radīsies saistībā ar to, vai šie valsts tiesību akti pareizi piemēro attiecīgās ES direktīvas noteikumus.

Ir arī lietderīgi atzīmēt 2010. gada *EASO* regulu ([28]), ar kuru saskaņā ar LES 5. pantu tika izveidota *EASO*, lai sekmētu KEPS īstenošanu, veicinot dalībvalstu praktisko sadarbību un

([21]) Padomes 2001. gada 20. jūlija Direktīva 2001/55/EK par obligātajiem standartiem, lai pārvietoto personu masveida pieplūduma gadījumā sniegtu tām pagaidu aizsardzību, un par pasākumiem, lai līdzsvarotu dalībvalstu pūliņus, uzņemot šādas personas un uzņemoties ar to saistītās sekas, [2001] OV L 212/12.
([22]) Komisijas 2003. gada 2. septembra Regula (EK) Nr. 1560/2003, ar kuru paredz sīki izstrādātus noteikumus, lai piemērotu Padomes Regulu (EK) Nr. 343/2003, ar ko paredz kritērijus un mehānismus, lai noteiktu dalībvalsti, kura ir atbildīga par trešās valsts pilsoņa patvēruma pieteikuma izskatīšanu, kas iesniegts kādā no dalībvalstīm, [2003] OV L 222/3. Regula joprojām ir spēkā attiecībā uz Dublinas III regulu, izņemot 11. panta 1. punktu un 13., 14. un 17. pantu. Skatīt arī Komisijas 2014. gada 30. janvāra Īstenošanas regulu (ES) Nr. 118/2014, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 1560/2003.
([23]) Eiropas Parlamenta un Padomes 2011. gada 13. decembra Direktīva 2011/95/ES par standartiem, lai trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kvalificētu kā starptautiskās aizsardzības saņēmējus, par bēgļu vai personu, kas tiesīgas saņemt alternatīvo aizsardzību, vienotu statusu, un par piešķirtās aizsardzības saturu (pārstrādāta redakcija), [2011] OV L 337/9 (transponēšana (attiecībā uz lielāko daļu noteikumu) līdz 2013. gada 21. decembrim).
([24]) Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 26. jūnija Regula (ES) Nr. 603/2013 par pirkstu nospiedumu salīdzināšanas sistēmas Eurodac izveidi, lai efektīvi piemērotu Regulu (ES) Nr. 604/2013, ar ko paredz kritērijus un mehānismus, lai noteiktu dalībvalsti, kura ir atbildīga par trešās valsts valstspiederīgā vai bezvalstnieka starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu, kas iesniegts kādā no dalībvalstīm, un par dalībvalstu tiesībaizsardzības iestāžu un Eiropola pieprasījumiem veikt salīdzināšanu ar Eurodac datiem tiesībaizsardzības nolūkos, un ar kuru groza Regulu (ES) Nr. 1077/2011, ar ko izveido Eiropas Aģentūru lielapjoma IT sistēmu darbības pārvaldībai brīvības, drošības un tiesiskuma telpā (pārstrādāta redakcija), [2013] OV L 180/1 (piemērojama no 2015. gada 20. jūlija).
([25]) Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 26. jūnija Regula (ES) Nr. 604/2013, ar ko paredz kritērijus un mehānismus, lai noteiktu dalībvalsti, kura ir atbildīga par trešās valsts valstspiederīgā vai bezvalstnieka starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu, kas iesniegts kādā no dalībvalstīm (pārstrādāta redakcija) (Dublinas III regula), [2013] OV L 180/31 (piemērojama no 2014. gada 1. janvāra).
([26]) Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 26. jūnija Direktīva 2013/33/ES, ar ko nosaka standartus starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju uzņemšanai, [2013] OV L 180/96 (daži noteikumi transponējami līdz 2015. gada 20. jūlijam; 13. un 29. pants piemērojams no 2015. gada 21. jūlija).
([27]) Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 26. jūnija Direktīva 2013/32/ES par kopējām procedūrām starptautiskās aizsardzības statusa piešķiršanai un atņemšanai (pārstrādāta redakcija), [2013] OV L 180/60 (daži noteikumi transponējami līdz 2015. gada 20. jūlijam, citi noteikumi – līdz 2018. gada 20. jūlijam; 47. un 48. pants piemērojams no 2015. gada 21. jūlija).
([28]) Eiropas Parlamenta un Padomes 2010. gada 19. maija Regula (ES) Nr. 439/2010, ar ko izveido Eiropas Patvēruma atbalsta biroju, [2010] OV L 132/11. Sk. tālāk 2.3.1. punktu, 55.–56. lpp.

savstarpējo atbalstu patvēruma jomā (30. apsvērums). Šis uzdevums tiek īpaši norādīts, piemēram, Dublinas III regulas 8., 22. un 23. apsvērumā un PPD (pārstrādātā redakcija) 9., 26., 46. un 48. apsvērumā.

Ir arī lietderīgi minēt citus sekundāros tiesību aktus, kas, lai gan neietilpst KEPS, tika pieņemti tās pirmajā posmā un attiecas arī uz patvēruma jomu, proti:

1. 2003. gada Ģimenes atkalapvienošanās direktīva ([29]) ;
2. 2003. gada Pastāvīgo iedzīvotāju direktīva (ar grozījumiem) ([30]) ; un
3. 2008. gada Atgriešanas direktīva ([31]).

Lai gan šie instrumenti ir daļa no ES kopējās imigrācijas politikas, ES patvēruma politika ir cieši saistīta ar ES imigrācijas politiku, jo tā ietekmē jautājumus, kas saistīti ar bēgļu un alternatīvās aizsardzības saņēmēju uzturēšanās tiesībām un pabalstiem un ar to saistīto ģimeņu atkalapvienošanās politiku (skatīt tālāk diagrammu) ([32]).

ES imigrācijas un patvēruma tiesības

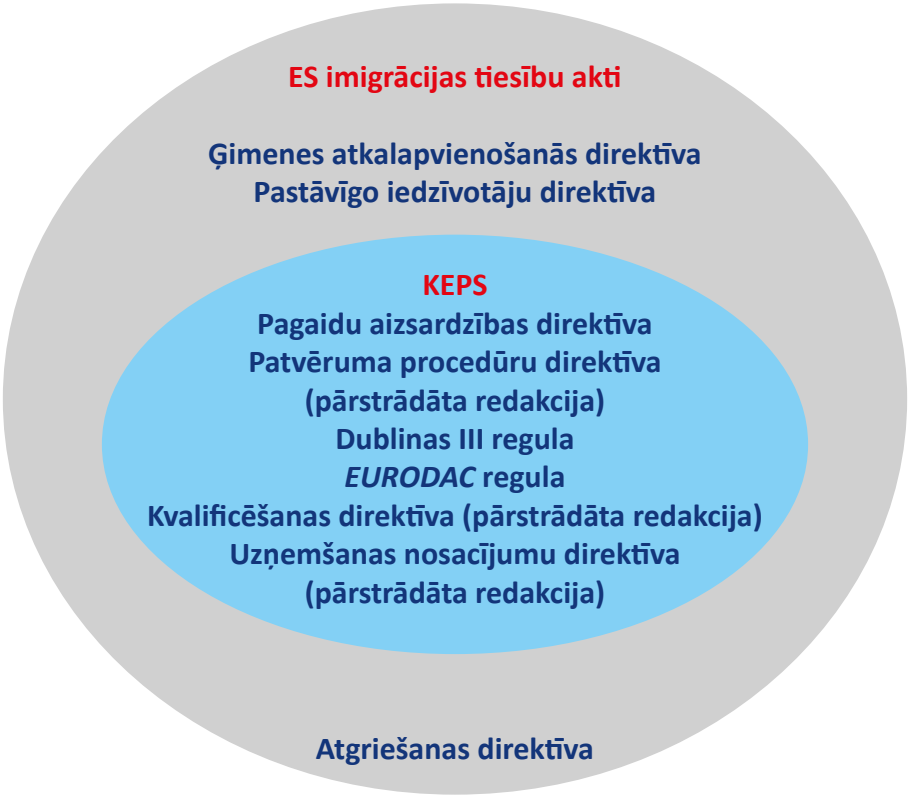

KEPS tās pašreizējā veidā ir saistoša visām dalībvalstīm, izņemot Dāniju, Īriju un Apvienoto Karalisti. Tālāk tabulā ir apkopoti KEPS un citi attiecīgie instrumenti, kas ir saistoši šīm trim dalībvalstīm.

([29]) Padomes 2003. gada 22. septembra Direktīva 2003/86/EK par tiesībām uz ģimenes atkalapvienošanos , [2003] OV L 251/12.
([30]) Padomes 2003. gada 25. novembra Direktīva 2003/109/EK par to trešo valstu pilsoņu statusu, kuri ir kādas dalībvalsts pastāvīgie iedzīvotāji, [2004] OV L 16/44; un Eiropas Parlamenta un Padomes 2011. gada 11. maija Direktīva 2011/51/ES, ar ko groza Padomes Direktīvu 2003/109/EK, iekļaujot tās darbības jomā starptautiskās aizsardzības saņēmējus, [2011] OV L 132/1.
([31]) Eiropas Parlamenta un Padomes 2008. gada 16. decembra Direktīva 2008/115/EK par kopīgiem standartiem un procedūrām dalībvalstīs attiecībā uz to trešo valstu valstspiederīgo atgriešanu, kas dalībvalstī uzturas nelikumīgi, [2008] OV L 348/98.
([32]) Skatīt EKL 63. panta 2. punktu un 63. panta 4. punktu, kas tagad aizstāts ar LESD 79. panta 1. punktu un 79. panta 2. punktu.

	KEPS pirmā posma instrumenti							KEPS otrā posma instrumenti					Citi sekundārie tiesību akti		
	Pagaidu aizsardzības direktīva	Dublinas II regula	Regula par Dublinas regulas piemērošanu	*Eurodac* regula	*RCD*	PPD	KD	Dublinas III regula	*Eurodac* regula (pārstrādāta redakcija)	*RCD* (pārstrādāta redakcija)	PPD (pārstrādāta redakcija)	KD (pārstrādāta redakcija)	Ģimenes atkalapvienošanās direktīva	Pastāvīgo iedzīvotāju direktīva	Atgriešanas direktīva
Dānija															
Īrija	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓							
Apvienotā Karaliste	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓						

Kā redzams tabulā, Dānija konsekventi ir atteikusies no jebkādiem Līguma noteikumiem tieslietu un iekšlietu jomā, tostarp jautājumos par patvērumu (LESD 78. pants). Līdz ar to Dānija nepiedalās un tai nav saistoši Līguma noteikumi vai jebkādi sekundārie tiesību akti KEPS jomā.

Īrijas un Apvienotās Karalistes nostāja ir nedaudz atšķirīga. Tām nav saistoši nekādi tiesību akti, kas patvēruma jomā pieņemti saskaņā ar Līgumiem, bet tās var izvēlēties jebkuru šādu instrumentu, ja pieņem šādu lēmumu. Īrija nolēma nepiedalīties sākotnējā Pagaidu aizsardzības direktīvā un *RCD*, taču vēlāk tā nolēma piedalīties Pagaidu aizsardzības direktīvā, tādēļ tai ir saistoši pieņemtie noteikumi saskaņā ar Komisijas 2003. gada 2. oktobra Lēmumu 2003/690/EK. Neviena no šīm dalībvalstīm nepiedalās Ģimenes atkalapvienošanās direktīvā un Pastāvīgo iedzīvotāju direktīvā. Tās nav arī iesaistījušās *RCD* (pārstrādāta redakcija). Tomēr abas valstis ir iesaistījušās KD, PPD un Dublinas regulas gan sākotnējā, gan pārstrādātajā redakcijā, taču neviena no tām nav izvēlējusies KD (pārstrādāta redakcija) un PPD (pārstrādāta redakcija), lai gan tām arī turpmāk būs saistoši iepriekšējo instrumentu noteikumi ([33]).

Jāatceras, ka šī sistēma visu laiku attīstās. Patiešām, 2015. gada septembrī (skatīt tālāk 2.1.1. punktu, 24.–27. lpp.) ES reģistrētā starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju skaita bezprecedenta pieauguma rezultātā tika pieņemti divi Padomes lēmumi, kas paredzēja pagaidu atkāpi no dažiem Dublinas III regulas noteikumiem attiecībā uz Itāliju un Grieķiju ([34]). Eiropas Komisija paziņoja, ka notikumi liecina par nepieciešamību pārskatīt Dublinas III regulu, kā arī nodrošināt tās pilnīgu īstenošanu ([35]). Eiropas Komisijas būtisks pienākums ir uzraudzīt pārstrādāto KEPS instrumentu īstenošanu un praktisko piemērošanu un apsvērt tālākus grozījumus un praktisko palīdzību, ņemot vērā minētās uzraudzības rezultātus.

([33]) Neraugoties uz atšķirībām, kas attiecas uz Dāniju, Īriju un Apvienoto Karalisti, šīs rokasgrāmatas analīze ir sagatavota, atsaucoties uz pabeigto KEPS otro posmu.
([34]) Padomes 2015. gada 14. septembra Lēmums (ES) 2015/1523, ar ko nosaka pagaidu pasākumus starptautiskās aizsardzības jomā Itālijas un Grieķijas labā, [2015] OV L 239/146; un Padomes 2015. gada 22. septembra Lēmums (ES) 2015/1601, ar ko nosaka pagaidu pasākumus starptautiskās aizsardzības jomā Itālijas un Grieķijas labā, [2015] OV L 248/80.
([35]) Eiropas Komisija, Paziņojums Eiropas Parlamentam, Eiropadomei un Padomei, Bēgļu krīzes pārvaldība: tūlītēji operatīvie, budžeta un juridiskie pasākumi saskaņā ar Eiropas programmu migrācijas jomā, 2015. gada 29. septembris, COM(2015) 490 final/2. Skatīt 2.1.1. punktu, 24.–27. lpp., par LESD (kur minēti abi lēmumi) un 2.2.1. punktu, 34.–40. lpp., par Dublinas III regulu. Piezīme: Eiropas Komisija 2016. gada 6. aprīlī publicēja paziņojumu, ka uzsāk KEPS turpmākas reformēšanas procesu. Komisija 2016. gada 4. maijā publicēja trīs priekšlikumus KEPS reformēšanai – priekšlikumu turpmākai Dublinas regulas pārstrādāšanai, priekšlikumu turpmākai *Eurodac* regulas pārstrādāšanai un priekšlikumu izveidot Eiropas Savienības Patvēruma aģentūru un atcelt regulu, ar ko izveido *EASO*. Skatīt arī ES un Turcijas 2016. gada 18. marta paziņojumu.

Direktīvās ir iekļautas konkrētas prasības, ka dalībvalstīm sākotnējā periodā ir jāsniedz ziņojumi Komisijai, lai Komisija varētu ziņot Padomei par īstenošanu un ierosināt jebkādus grozījumus, ko uzskatīs par nepieciešamiem. Pēc sākotnējā ziņojuma, kas tika sagatavots diezgan īsā laika posmā (2014. gada jūnijā KD (pārstrādāta redakcija) gadījumā un 2017. gada jūlijā PPD (pārstrādāta redakcija) gadījumā), turpmākie ziņojumi Padomei jāiesniedz vismaz reizi piecos gados.

Saistībā ar turpmāko attīstību jāuzsver arī tas, ka pārstrādāto direktīvu un regulu izstrādes process tika uzsākts pirms LESD 78. panta stāšanās spēkā. Grozījumi, atsaucoties uz iepriekšējās minimālo standartu pieejas nomaiņu ar vienota statusa nodrošināšanu, pamatojoties uz kopīgām procedūrām, bija jāiestrādā esošajos projektos. Tomēr, kā norādīts *Bundesverwaltungsgericht* (Vācijas Federālā administratīvā tiesa) 2014. gada 17. jūnija spriedumā, tiesību akti joprojām neparedz noteikumus par visā ES atzītiem vienotiem patvēruma un alternatīvās aizsardzības statusiem; šos statusus, iespējams, var izstrādāt LESD 78. panta piemērošanas jomā ([36]).

Pirms šīs analīzes publicēšanas turpmākās norises 2016. gadā liecināja par KEPS nepārtrauktu attīstību. ES un Turcijas 2016. gada 18. marta paziņojumā cita starpā tika atzīmēta vienošanās starp ES un Turciju, ka no 2016. gada 20. marta tiks īstenots jauns ārkārtas un pagaidu pasākums, lai atgrieztu atpakaļ uz Turciju neregulāros migrantus, kuri ierodas Grieķijas salās no Turcijas, "pilnā saskaņā ar ES un starptautiskajām tiesībām". Tie, kuri piesakās starptautiskajai aizsardzībai Grieķijas salās, bet kuru pieteikumus Grieķijas iestādes ir atzinušas par nepamatotiem vai nepieņemamiem saskaņā ar PPD (pārstrādāta redakcija), ir jāatgriež Turcijā. ES piekrita pārmitināt ES vienu Sīrijas bēgli no Turcijas par katru sīrieti, kurš tiks atgriezts Turcijā no Grieķijas salām. Paziņojuma īstenošana raisa būtiskus jautājumus saistībā ar PPD (pārstrādātā redakcija) noteikumu interpretāciju attiecībā uz jēdzieniem "pirmā patvēruma valsts", "droša trešā valsts", nepieņemami pieteikumi, paātrinātas procedūras un tiesības uz efektīvu tiesisko aizsardzību (skatīt turpmāk tiesisko analīzi par piekļuvi procedūrām).

Eiropas Komisija 2016. gada 6. aprīlī uzsāka KEPS būtiskas papildu reformēšanas procesu. Paziņojumā "Ceļā uz kopējās Eiropas patvēruma sistēmas reformu un labākām iespējām likumīgai nokļūšanai Eiropā" (COM(2016) 197 final) Komisija norādīja uz ievērojamām strukturālām nepilnībām un trūkumiem KEPS izstrādē un īstenošanā, ko atklāja plaša patvēruma meklētāju ierašanās 2015. gadā. Komisija uzskatīja, ka ir vajadzīgas šādas KEPS reformas:

i) grozījumi Dublinas III regulā, lai izveidotu ilgtspējīgāku un taisnīgāku sistēmu, kā noteikt, kura dalībvalsts ir atbildīga par starptautiskās aizsardzības pieteikumu izskatīšanu situācijās, kad ir liels patvēruma meklētāju skaits;

ii) grozījumi *Eurodac* regulā, lai ņemtu vērā izmaiņas Dublinas III regulā;

iii) jauna regula, ar ko izveido vienotu kopējo patvēruma procedūru ES, lai aizstātu Patvēruma procedūru direktīvu (pārstrādāta redakcija), jauna Kvalificēšanas regula, lai aizstātu Kvalificēšanas direktīvu (pārstrādāta redakcija), un mērķtiecīgi grozījumi Uzņemšanas nosacījumu direktīvā, lai panāktu lielāku konverģenci standartos un novērstu patvēruma meklētāju neregulāru sekundāro pārvietošanos ES teritorijā;

([36]) Federālā administratīvā tiesa (Vācija), 2014. gada 17. jūnija spriedums lietā *BVerwG*, 10 C 7.13, ECLI:DE:BVerwG:2014:170614U10C7.13.0, (skatīt neoficiālo tulkojumu angļu valodā), 29. punkts.

iv) jaunas pilnvaras ES Patvēruma aģentūrai, lai tā varētu pildīt jaunus politikas īstenošanas pienākumus un pastiprinātus operatīvos uzdevumus.

Komisija 2016. gada 4. maijā attiecīgi iesniedza trīs tiesību aktu priekšlikumus – Dublinas IV regulai (pārstrādāta redakcija), pārstrādātai *Eurodac* regulai un regulai, ar ko pārveido esošo Eiropas Patvēruma atbalsta biroju (*EASO*) par Eiropas Savienības Patvēruma aģentūru ar papildinātām pilnvarām. Šie priekšlikumi ir pirmais solis ceļā uz KEPS reformu. Paredzams, ka tam sekos otrs tiesību aktu priekšlikumu kopums, ar ko reformēs PPD (pārstrādāta redakcija), KD (pārstrādāta redakcija) un *RCD* (pārstrādāta redakcija).

KEPS attīstības laika grafiks

1950. gads	Eiropas Padomes dalībvalstis, starp kurām ir visas ES dalībvalstis, pieņem ECTK.
1951. gads	Bēgļu konvencija, kas sākotnēji attiecās tikai uz personām, kuras bēg no notikumiem, kas iestājušies pirms 1951. gada 1. janvāra vai nu Eiropā (1.B panta 1. punkta a) apakšpunkts), vai Eiropā vai citur (1.B panta 1. punkta b) apakšpunkts).
1957. gads	Eiropas Ekonomikas kopienas dibināšana, noslēdzot Romas līgumu (Eiropas Ekonomikas kopienas dibināšanas līgums; stājās spēkā 1958. gada 1. janvārī).
1967. gads	Protokols par bēgļu statusu, kas paredz atcelt laika ierobežojumu (1. panta 2. punkts) un teritoriālo ierobežojumu (1. panta 3. punkts), ievērojot esošo līgumslēdzēju valstu tiesības saglabāt teritoriālo ierobežojumu, ja tāds tika piemērots iepriekš.
1985. gads un turpmāk	Diskusijas starp dalībvalstīm (lielākoties Vāciju, Franciju, Nīderlandi, Beļģiju, Luksemburgu, Īriju un Apvienoto Karalisti), sākot ar šo datumu, par: a) iekšējās robežkontroles atcelšanu (Šengenas līgums); un b) tās dalībvalsts noteikšanu, kas ir atbildīga par patvēruma pieprasījumu apstrādi (Dublinas konvencija). Turklāt bija arī citas praktiskās sadarbības jomas, kas saistītas ar vienotu pieeju, kā noteikt, kuras trešās valstis ir drošas, un kā rīkoties ar acīmredzami nepamatotiem pieteikumiem. Kaut arī šie pasākumi tika veikti ārpus Eiropas Ekonomikas kopienas līguma ietvariem, arvien plašāk tika atzīts, ka jautājumi par patvērumu un imigrāciju ir jāiekļauj Līgumā, jo īpaši ņemot vērā problēmas, kas rodas saskarē ar lielu skaitu tādu personu, kuras ir pārvietotas pēc konfliktiem Balkānos un komunistisko režīmu sabrukuma Austrumeiropā.
1985. gads	Šengenas līgums (kas galīgi stājās spēkā 1995. gadā) par iekšējās robežkontroles atcelšanu starp Vāciju, Franciju, Nīderlandi, Beļģiju un Luksemburgu, kā tika uzskatīts, prasīja pastiprināt ārējo robežkontroli un sadarbību patvēruma un imigrācijas jomā kā kompensācijas pasākumus.
1990. gads	Dublinas konvencija.

1992. gads	Māstrihtas līgums (Līgums par Eiropas Savienību (LES), ar ko cita starpā groza Eiropas Ekonomikas kopienas dibināšanas līgumu, ar ko izveido Eiropas Kopienu (tālāk – Eiropas Kopienas dibināšanas līgums (EKL), ar ko izveido Eiropas Savienību (stājās spēkā 1993. gada 1. novembrī).
1997. gads	Amsterdamas līgums, ar ko groza LES, EKL un dažus saistītos aktus un imigrācijas un patvēruma jautājumus pārceļ uz dalībvalstu sadarbības pirmo pīlāru attiecībā uz Eiropas Kopienu darbību (stājās spēkā 1999. gada 1. maijā). EKL 63. pants prasīja pieņemt pasākumus patvēruma jomā (saskaņā ar 1951. gada Bēgļu konvenciju un tās 1967. gada protokolu), kas vēlāk tika iekļauti KEPS pirmajā posmā.
1999. gads	Tamperes 1999. gada oktobra secinājumos tika precizēts KEPS saturs (KEPS pirmo posmu ieviesa sekundārie tiesību akti laikā no 2000. līdz 2008. gadam), pamatojoties uz solidaritātes principu un principu par taisnīgu atbildības sadali starp dalībvalstīm.
2000. gads	Eiropas Savienības Pamattiesību harta tika izsludināta 2000. gada 7. decembrī (bet vēl nekļuva juridiski saistoša).
2000. gads	*Eurodac* regula.
2001. gads	Pagaidu aizsardzības direktīva.
2003. gads	Dublinas II regula, Uzņemšanas nosacījumu direktīva un Ģimenes atkalapvienošanās direktīva.
2004. gads	Kvalificēšanas direktīva.
2004. gads	Hāgas programma, kurā uzskaitītas desmit prioritātes nākamajiem pieciem gadiem brīvības, drošības un tiesiskuma telpā.
2005. gads	Patvēruma procedūru direktīva.
2007. gads	Lisabonas līgums, ar ko groza EKL (pārdēvēts par Līgumu par Eiropas Savienības darbību (LESD). LESD 77.–80. pants attiecas uz patvērumu un imigrāciju, tostarp uz KEPS otro posmu. Līdz ar Lisabonas līguma stāšanos spēkā 2009. gada 1. decembrī Pamattiesību harta kļuva juridiski saistoša ES iestādēm un dalībvalstīm.
2008. gads	Atgriešanas direktīva.
2008. gads	Eiropas Imigrācijas un patvēruma paktu izdeva Eiropas Komisija, un EK 2008. gada oktobra Zaļā grāmata, kas tika sagatavota pēc plašas apspriešanās, identificēja mērķus, kurus paredzēts īstenot KEPS otrajā posmā.
2009. gads	Stokholmas programma, kurā detalizēti izklāstītas KEPS otrā posma prasības (stājās spēkā laikā no 2011. līdz 2013. gadam).
2010. gads	*EASO* regula.

2011. gads	Kvalificēšanas direktīva (pārstrādāta redakcija).
2013. gads	*Eurodac* regula (pārstrādāta redakcija), Dublinas III regula, Patvēruma procedūru direktīva (pārstrādāta redakcija) un Uzņemšanas nosacījumu direktīva (pārstrādāta redakcija).
2015. gads	Padomes Lēmumi 2015/1523 un 2015/1601, ar ko nosaka pagaidu pasākumus starptautiskās aizsardzības jomā Itālijas un Grieķijas labā.

2. daļa. Pārskats par KEPS likumdošanas instrumentiem

Šajā analīzes daļā tiek sniegts pamatmateriāls, lai varētu izprast KEPS darbības jomu un piemērošanu pēc tās otrā posma pabeigšanas 2013. gada jūnijā. Kā minēts iepriekš, juridiskais pamats sekundāro tiesību aktu izveidei ir atvasināms no LESD 78. panta.

Pirms aplūkot to sekundāro tiesību aktu kopumu, kas veido KEPS likumdošanas elementus, un citus ar to saistītos sekundāros instrumentus, tomēr ir lietderīgi atsaukties uz primārajiem tiesību aktiem, kas nosaka un paredz gan principus, gan tiesības attiecībā uz ES tiesību aktu vispārēju piemērošanu, kā arī uz tiem aktiem, kam ir konkrētāka saistība ar KEPS piemērošanu.

2.1. ES primārās tiesības

Papildus LESD (2.1.1. punkts, 24.–27. lpp.) un LES (2.1.2. punkts, 27.–28. lpp.), ES primārās tiesības, kas ir īpaši svarīgas KEPS, ietver ES Hartu (2.1.3. punkts, 28.–32. lpp.), Protokolu Nr. 24 (2.1.4. punkts, 33. lpp.) un Protokolu Nr. 30 (2.1.5. punkts, 33.–34. lpp.).

2.1.1. LESD

Paralēli darbam pie KEPS sekundārā posma ES ieviesa svarīgas izmaiņas ES līgumos, kuras tagad ir ietvertas 2007. gada LESD ([37]), kā noteikts Lisabonas līgumā, kas stājās spēkā 2009. gada 1. decembrī.

Vispārējs pilnvarojums veidot "brīvības, drošības un tiesiskuma telpu" ar mērķi ievērot "pamattiesības un dalībvalstu atšķirīgās tiesību sistēmas un tradīcijas" ir ietverts I nodaļas "Vispārīgi noteikumi" 67. panta 1. punktā. Pilnvarojums nodrošināt "to, ka netiek veikta personu kontrole pie iekšējām robežām," un izstrādāt "uz dalībvalstu solidaritāti balstītu kopēju patvēruma, imigrācijas un ārējo robežu kontroles politiku, kas ir taisnīga attiecībā pret trešo valstu pilsoņiem," ir iekļauts 67. panta 2. punktā. Taču šie vispārīgie noteikumi neattiecas uz dalībvalstīm, kad tās pilda pienākumus attiecībā uz likumību un kārtību un iekšējās drošības nodrošināšanu (77. pants).

Būtiski ir arī daži vispārīgi 5. iedaļas noteikumi, kas attiecas uz EST kompetenci. 267. pants piešķir EST kompetenci sniegt prejudiciālus nolēmumus par a) Līgumu interpretāciju; un b) Savienības iestāžu, struktūru, biroju vai aģentūru tiesību aktu spēkā esamību un interpretāciju. Ja šāds jautājums par interpretāciju vai spēkā esamību tiek izvirzīts jebkurā dalībvalsts tiesā vai tribunālā ([38]) un tiek atzīts, ka lēmums par šo jautājumu ir nepieciešams sprieduma taisīšanai,

([37]) T. i., Līgums par Eiropas Savienības darbību.
([38]) Iepriekš saskaņā ar bijušo 68. pantu tikai pēdējās instances tiesas un tribunāli varēja veikt lietas nosūtīšanu.

minētā tiesa vai tribunāls var lūgt EST nolēmumu. Ja dalībvalsts tiesa vai tribunāls šajā lietā ir pēdējā instance, lieta jānosūta EST ([39]).

Īstenojot KEPS noteikumus, tostarp piemērojot valsts tiesību aktus, ar kuriem transponē ES sekundāros tiesību aktus, gan iestāde, kas ir atbildīga par lēmuma pieņemšanu pirmajā instancē, gan izskatīšanas tiesa vai tribunāls piemēro ES tiesības.

ES patvēruma tiesību konkrētais juridiskais pamats tagad ir ietverts LESD 2. nodaļas 78. pantā, bet 77. un 79.–80. pants nodrošina juridisko pamatu saistītām jomām.

77. panta 1. punkta a) un b) apakšpunkts paredz noteikumus, lai "nodrošinātu, ka personām, šķērsojot iekšējās robežas, neveic nekādu kontroli neatkarīgi no to pilsonības," un lai "veiktu personu kontroli un ārējo robežu šķērsošanas efektīvu uzraudzību". 77. panta 2. punkta c) apakšpunkts nosaka – piemērojot 77. panta 1. punktu, Eiropas Parlaments un Padome paredz pasākumus, *inter alia*, attiecībā uz nosacījumiem, ar kādiem trešo valstu pilsoņiem ir īslaicīga ceļošanas brīvība Savienības teritorijā un netiek veikta personu kontrole, neatkarīgi no to valstspiederības, šķērsojot iekšējās robežas. Turklāt 80. pants paredz: "Uz šajā nodaļā izklāstīto Savienības politiku un tās īstenošanu attiecas solidaritātes princips un atbildības, tostarp tās finansiālo seku, taisnīga sadalījuma princips dalībvalstu starpā".

78. un 79. pants ir tieši saistīti ar patvēruma un imigrācijas jautājumiem un paredz tālāk minēto.

78. pants

1. Savienība īsteno kopēju patvēruma, papildu aizsardzības un pagaidu aizsardzības politiku, lai varētu piešķirt attiecīgu statusu jebkuram trešās valsts pilsonim, kurš pieprasa starptautisku aizsardzību, un nodrošinātu atbilstību neizraidīšanas principam. Šai politikai jābūt saskaņā ar 1951. gada 28. jūlija Ženēvas konvenciju par bēgļu statusu un 1967. gada 31. janvāra Protokolu par bēgļu statusu, kā arī ar citiem ar to saistītiem līgumiem.

2. Piemērojot 1. punktu, Eiropas Parlaments un Padome saskaņā ar parasto likumdošanas procedūru paredz pasākumus par kopējo Eiropas patvēruma sistēmu, kuru veido:

   a) vienots patvēruma statuss trešo valstu pilsoņiem, kas ir derīgs visā Savienībā;
   b) vienots papildu aizsardzības statuss trešo valstu pilsoņiem, kuriem, neiegūstot Eiropas patvērumu, ir nepieciešama starptautiska aizsardzība;
   c) kopēja pagaidu aizsardzības sistēma pārvietotām personām to liela pieplūduma gadījumā;
   d) kopīgas procedūras vienota patvēruma vai papildu aizsardzības statusa piešķiršanai un atņemšanai;
   e) kritēriji un mehānismi, lai noteiktu, kura dalībvalsts ir atbildīga par patvēruma vai papildu aizsardzības pieteikuma izskatīšanu;
   f) standarti attiecībā uz patvēruma vai papildu aizsardzības pieprasītāju uzņemšanas nosacījumiem;
   g) partnerattiecības un sadarbība ar trešām valstīm nolūkā regulēt to cilvēku pieplūdumu, kuri pieprasa patvērumu vai papildu aizsardzību, vai pagaidu aizsardzību.

([39]) Skatīt tālāk 3.5. punktu, 79.–83. lpp., "Lietas nosūtīšana EST saskaņā ar LESD 267. pantu".

3. Ja viena vai vairākas dalībvalstis saskaras ar ārkārtas situāciju, ko raksturo pēkšņs trešo valstu pilsoņu pieplūdums, Padome pēc Komisijas priekšlikuma var paredzēt pagaidu pasākumus attiecīgās dalībvalsts vai dalībvalstu labā. Padome lemj, iepriekš apspriežoties ar Eiropas Parlamentu.

79. pants

1. Savienība īsteno kopēju imigrācijas politiku, kuras mērķis ir visos posmos nodrošināt efektīvu migrācijas plūsmas vadību, taisnīgu attieksmi pret trešo valstu pilsoņiem, kuri likumīgi uzturas dalībvalstīs, un novērst nelikumīgu ieceļošanu un cilvēku tirdzniecību, kā arī paredzēt pastiprinātus pasākumus to apkarošanai.

2. Piemērojot 1. punktu, Eiropas Parlaments un Padome saskaņā ar parasto likumdošanas procedūru ([40]) paredz pasākumus šādās jomās:

   a) ieceļošanas un uzturēšanās nosacījumi, kā arī dalībvalstu ilgtermiņa vīzu un uzturēšanās atļauju izsniegšanas procedūru standarti, tostarp ģimeņu atkalapvienošanās nolūkā;
   b) to trešo valstu pilsoņu tiesību noteikšana, kuri likumīgi uzturas dalībvalstī, ietverot nosacījumus, kas attiecas uz pārvietošanās un uzturēšanās brīvību citās dalībvalstīs;
   c) nelikumīga ieceļošana un neatļauta uzturēšanās, tostarp to personu izraidīšana un brīvprātīga izceļošana, kuras uzturas nelikumīgi;
   d) cilvēku, jo īpaši sieviešu un bērnu, tirdzniecības apkarošana.

3. Savienība var noslēgt atpakaļuzņemšanas līgumus ar trešām valstīm, paredzot to trešo valstu pilsoņu atpakaļuzņemšanu izcelsmes valstīs, kuri neatbilst vai vairs neatbilst ieceļošanas, atrašanās vai uzturēšanās nosacījumiem kādā no dalībvalstīm.

4. Eiropas Parlaments un Padome saskaņā ar parasto likumdošanas procedūru var noteikt pasākumus, ar kuriem veicina un atbalsta dalībvalstu rīcību, kuras mērķis ir veicināt to trešo valstu pilsoņu integrāciju, kuri likumīgi uzturas to teritorijā, neparedzot dalībvalstu normatīvo aktu saskaņošanu.

5. Šis pants neietekmē dalībvalstu tiesības noteikt uzņemšanas apjomu trešo valstu pilsoņiem, kuri to teritorijā ierodas no trešām valstīm, lai meklētu darbu, neatkarīgi no tā, vai viņi ir algoti vai pašnodarbināti.

78. panta 1. punkts paredz, ka kopējai patvēruma politikai jābūt saskaņā ar Bēgļu konvenciju un citiem attiecīgiem līgumiem. Kaut arī gan KD, gan tās pārstrādātās redakcijas apsvērumos Bēgļu konvencija ir minēta kā "starptautiskā tiesiskā režīma stūrakmens bēgļu aizsardzībai" (KD 3. apsvērums un KD (pārstrādāta redakcija) 4. apsvērums), 78. panta 1. punkts tomēr nenozīmē, ka kāds no šiem līgumiem līdz ar to būtu iekļauts ES tiesību aktos ([41]). Drīzāk tas nozīmē, ka attiecīgie ES tiesību akti ir jāinterpretē, "ņemot vērā to vispārējo shēmu un mērķi, vienlaikus ievērojot Bēgļu konvenciju un citus attiecīgos līgumus" (skatīt tālāk 3.1. punktu, 61.–63. lpp.) ([42]).

([40]) Parastā likumdošanas procedūra ir process, kurā Padome un Parlaments darbojas kā kopīgi likumdevēji, pieņemot sekundāros tiesību aktus, kā paredzēts LESD 294. pantā. Jomās, kurām piemēro parasto likumdošanas procedūru, piemēram, patvēruma un migrācijas jomā, Padomes lēmumus pieņem ar kvalificētu balsu vairākumu saskaņā ar LESD 238. pantu.
([41]) Skatīt EST 2014. gada 17. jūlija spriedumu lietā C-481/13, *Mohammad Ferooz Qurbani/* Vācija, ECLI:EU:C:2014:2101, 25. punkts.
([42]) Skatīt EST spriedumu lietā *Bolbol*, *op. cit.*, *fn*. 3, 38. punkts. Skatīt arī 36.–37. punktu.

Jāņem vērā arī tas, ka 78. panta 2. punkts paredz "vienota statusa" pieņemšanu, attiecinot to gan uz patvērumu, gan alternatīvo aizsardzību, pagaidu aizsardzības "kopējas sistēmas" izveidi un "kopīgas procedūras vienota patvēruma vai alternatīvās aizsardzības statusa piešķiršanai un atņemšanai". Tomēr KEPS sistēma vēl nav sasniegusi visus šos mērķus, jo tas, ka viena dalībvalsts atzīst starptautiskās aizsardzības statusu saskaņā ar KD (pārstrādāta redakcija), neizraisa tā atzīšanu visā ES ([43]) un valsts procesuālo veidlapu autonomija PPD (pārstrādāta redakcija) nav pilnībā reglamentēta ([44]). Lai gan Pagaidu aizsardzības direktīvā ([45]) ir paredzēts noteikums par pagaidu aizsardzību masveidīga pieplūduma gadījumā, tā piemērošana ir atkarīga no Padomes lēmuma, kas pieņemts ar kvalificētu balsu vairākumu. Šī direktīva praksē nekad nav izmantota. Tomēr saskaņā ar 78. panta 3. punktu, kas ļauj Padomei pieņemt pagaidu pasākumus to dalībvalstu labā, kuras saskaras ar ārkārtas situāciju, ko raksturo pēkšņs trešo valstu pilsoņu pieplūdums, un saskaņā ar 80. pantu par solidaritātes un taisnīgas dalībvalstu atbildības sadales principu Padome pieņēma 2015. gada 14. septembra Lēmumu 2015/1523 un 2015. gada 22. septembra Lēmumu 2015/1601, ar ko paredz pagaidu pasākumus starptautiskās aizsardzības jomā Itālijas un Grieķijas labā ([46]).

2.1.2. LES

Papildus 2. un 3. panta vispārīgajiem noteikumiem, attiecībā uz KEPS visnozīmīgākie ir LES 6. panta noteikumi.

6. panta 1. punkts ir noteikums, kas padara ES Hartu dalībvalstīm saistošu kā daļu no ES primārajām tiesībām. Tas deklarē ES Hartā noteikto tiesību, brīvību un principu atzīšanu ES līmenī ar nosacījumu, ka Hartas noteikumi "nekādā ziņā nepaplašina Savienības kompetences, kā tās noteiktas Līgumos". No tā izriet, ka 6. panta 1. punkts apstiprina – Harta nepiešķir nekādas pozitīvas tiesības, kas nav citādi atzītas Savienības tiesībās. Harta drīzāk tiecas (saistībā ar 6. panta 1. punktu) padarīt šīs tiesības redzamākas, jo EST ir precizējusi, ka konkrētu ES tiesību noteikumu interpretācijai ir jāatbilst Hartā ietvertajām tiesībām, brīvībām un principiem ([47]).

6. panta 2. punktā ir ietverts pilnvarojums ES pievienoties Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijai (ECTK), taču tas vēl nav noticis, neraugoties uz sarunām. EST 2014. gada decembrī nāca klajā ar atzinumu, ka pievienošanās uz piedāvātajiem nosacījumiem nav savienojama ar ES tiesībām ([48]). Ja un kad pievienošanās notiks, situācija, protams, būtiski mainīsies, jo ECTK tad būs līgums, kura līgumslēdzēja puse būs ES.

6. panta 3. punkts paredz: "Pamattiesības, kas garantētas Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijā un kas izriet no dalībvalstu kopīgajām konstitucionālajām tradīcijām, ir Savienības tiesību vispārīgo principu pamats". Tomēr tas nenozīmē ECTK noteikumu iekļaušanu ES tiesībās. 6. panta 3. punktā ir kodificēta EST judikatūra, ka šādi cilvēktiesību aizsardzības standarti EST ir jāuzskata par ES tiesību iedvesmas avotiem attiecībā uz ES tiesību aktu interpretāciju. Saistībā ar Hartas 52. panta 3. punktu (skatīt tālāk 2.1.3. punktu, 28.–32. lpp.)

([43]) Federālā administratīvā tiesa (Vācija), spriedums lietā 10 C 7.13 , *op. cit.*, *fn*. 36, 29. punkts.
([44]) Skatīt *UNHCR*, Piezīmes par Eiropas Komisijas grozīto priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par kopējām procedūrām starptautiskās aizsardzības statusa piešķiršanai un atņemšanai (pārstrādāta redakcija), COM(2011) 319 final, 2012. gada janvāris.
([45]) Skatīt tālāk 2.2.6. punktu, 54.–55. lpp.
([46]) Padomes 2015. gada 14. septembra Lēmums (ES) 2015/1523, ar ko nosaka pagaidu pasākumus starptautiskās aizsardzības jomā Itālijas un Grieķijas labā, [2015] OV L 239/146; un Padomes 2015. gada 22. septembra Lēmums (ES) 2015/1601, ar ko nosaka pagaidu pasākumus starptautiskās aizsardzības jomā Itālijas un Grieķijas labā, [2015] OV L 248/80. Skatīt tālāk 2.2.1. punktu, 34.–40. lpp.
([47]) Skatīt EST virspalātas 2011. gada 21. decembra spriedumu apvienotajās lietās C-411/10 un C-493/10, NS/Iekšlietu ministrijas valsts sekretārs un ME un citi/ Bēgļu pieteikumu komisārs, tieslietu, līdztiesības un tiesību reformas ministrs, ECLI:EU:C:2011:865, 119. punkts.
([48]) Skatīt EST 2014. gada 18. decembra atzinumu 2/13, Eiropas Savienības pievienošanās Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijai, ECLI:EU:C:2014:2454.

ECTK un Eiropas Cilvēktiesību tiesas (ECT) judikatūra ir svarīgi šādas iedvesmas avoti. No Hartas 52. panta 3. punkta izriet, ka, ciktāl Hartā ir ietvertas tiesības, kas atbilst ECTK garantētajām tiesībām, to nozīmei un darbības jomai ir jābūt tādai pašai kā ECTK noteiktajām, kā to interpretē ECT judikatūra. Tomēr šis noteikums neliedz piešķirt plašāku aizsardzību, paredzot to ES tiesībās ([49]).

2.1.3. Eiropas Savienības Pamattiesību harta

ES Harta tika iekļauta ES primārajās tiesībās ar LES 6. panta 1. punktu, kas stājās spēkā 2009. gada 1. decembrī. Tas nozīmē, ka Hartas noteikumi ir saistoši ne tikai ES iestādēm, bet arī dalībvalstīm, kad tās īsteno ES tiesības (51. panta 1. punkts). Hartā garantētās pamattiesības ir jāievēro, ja valsts tiesību akti ietilpst ES tiesību darbības jomā. ES tiesību piemērojamība nozīmē arī Hartā garantēto pamattiesību piemērojamību ([50]). Tādējādi jebkura darbība, kas ir saistīta ar KEPS noteikumiem (vai nu tieši piemērojamiem, tostarp noteikumiem, kas piešķir dalībvalstīm rīcības brīvību, vai netieši piemērojamiem saskaņā ar valsts noteikumiem, ar kuriem transponē ES direktīvu noteikumus), no Hartas viedokļa ir potenciāli attaisnojama valsts tiesās un tribunālos. Var būt nepieciešams ņemt vērā ne tikai attiecīgos sekundāros tiesību aktus, bet arī primārās tiesības, tostarp Hartu. Patiešām, kā būs redzams no tālāk sniegtās atsevišķo pantu analīzes, EST savos spriedumos par ES sekundāro tiesību aktu interpretāciju atsaucas uz Hartas noteikumiem.

Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru valsts tiesai, kurai jāpiemēro ES tiesību normas, ir pienākums pilnībā īstenot šos noteikumus, vajadzības gadījumā atsakoties piemērot jebkuru tiem pretrunīgu valsts tiesību aktu noteikumu ([51]). EST ir nolēmusi, ka ES tiesībām:

> ir pretrunā tāda tiesu prakse, ar kuru valsts tiesai uzliktais pienākums nepiemērot jebkuru tiesību normu, kas ir pretrunā kādai no Eiropas Savienības Pamattiesību hartā garantētajām pamattiesībām, ir pakļauts nosacījumam, ka šī pretruna skaidri izriet no šīs Hartas teksta vai ar to saistītās judikatūras, ja šāda prakse liedz valsts tiesai pilnvaras pilnībā novērtēt, attiecīgajā gadījumā sadarbojoties ar Eiropas Savienības Tiesu, minētās normas saderību ar šo pašu Hartu ([52]).

Jānorāda, ka Hartas preambulā ir ietverts šāds teksts saistībā ar tās mērķi un interpretāciju:

> Šajā Hartā, ievērojot Savienības kompetences un uzdevumus, kā arī subsidiaritātes principu, no jauna ir apstiprinātas tiesības, kuru pamatā ir dalībvalstu konstitucionālās tradīcijas un starptautiskās saistības, Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija, Savienības un Eiropas Padomes pieņemtās Sociālās hartas, kā arī Eiropas Savienības Tiesas un Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūra. Šajā sakarā Savienības un dalībvalstu tiesas interpretē Hartu, ievērojot paskaidrojumus, kas sagatavoti pēc šo Hartu izstrādājušā Konventa prezidija ierosinājuma un kurus ir papildinājis Eiropas Konventa prezidijs.

([49]) Skatīt, piemēram, EST 2010. gada 5. oktobra spriedumu lietā C-400/10 PPU, *J McB / LE*, ECLI:EU:C:2010:582, 53. punkts.
([50]) EST 2013. gada 26. februāra spriedums lietā C-617/10, *Åklagaren/ Hans Åkerberg Fransson*, ECLI:EU:C:2013:105, 21. punkts.
([51]) Skatīt tālāk 3.1. punktu, 61.–63. lpp. Taču jāņem vērā Protokola Nr. 30 noteikumi (skatīt tālāk 2.1.5. punktu, 33.–34. lpp.) saistībā ar Polijas un Apvienotās Karalistes nostāju (skatīt EST spriedumu lietā *NS, ME* un citi , *op. cit.*, *fn*. 47, 116.–122. punkts).
([52]) EST spriedums lietā *Åkerberg Fransson*, *op. cit.*, *fn*. 50, 49. punkts.

Būtisks ir arī 52. pants, kas attiecas uz tiesību un principu darbības jomu un interpretāciju. Jo īpaši 52. panta 3. punktā ir paredzēts, ka, ciktāl Hartā ir ietvertas tiesības, kuras atbilst ECTK garantētajām tiesībām, šo tiesību nozīme un apjoms ir tāds pats kā ECTK noteiktajām tiesībām, neraugoties uz to, ka ES tiesībās var paredzēt plašāku aizsardzību.

Īpaši nozīmīgs attiecībā uz KEPS ir 18. pants, kurā noteikts: "Patvēruma tiesības garantē, ievērojot noteikumus, kas ietverti [Bēgļu konvencijā] (..) saskaņā ar Līgumu par Eiropas Savienību un Līgumu par Eiropas Savienības darbību (..)". Šī ir pirmā reize ES, kad juridiski saistošs pārnacionāls instruments, kura līgumslēdzējas puses ir ES dalībvalstis, atzīst tiesības uz patvērumu. Tiesības uz patvērumu, kas ietvertas Hartas 18. pantā, tiek jo īpaši precizētas 6. pantā (piekļuve procedūrai), 9. pantā (tiesības palikt dalībvalstī, kamēr pieteikumu izskata) un PPD (pārstrādāta redakcija) 27. apsvērumā, kā arī KD (pārstrādāta redakcija).

Harta tiek īpaši norādīta dažos KEPS sekundāro tiesību aktu instrumentos, kas ir saistīti ar nozīmes interpretāciju. Piemēram, tas attiecas uz KD (pārstrādāta redakcija) 16. apsvērumu, PPD (pārstrādāta redakcija) 60. apsvērumu, *RCD* (pārstrādāta redakcija) 35. apsvērumu un Dublinas III regulas 39. apsvērumu, no kuriem katrā ir atsauce uz citu Hartā paredzēto tiesību kopumu, kā apkopots tālāk tabulā.

ES Hartā noteiktās tiesības ([53])	KEPS instrumentu apsvērumi	KD (pārstrādātā redakcija) ([54])	PPD (pārstrādāta redakcija) ([55])	*RCD* (pārstrādāta redakcija) ([56])	Dublinas III regula
1. pants	Cilvēka cieņa	✓	✓	✓	✓
4. pants	Spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas izturēšanās vai sodu aizliegums		✓	✓	✓
6. pants	Tiesības uz brīvību un drošību			✓	
7. pants	Privātās un ģimenes dzīves neaizskaramība	✓		✓	✓
11. pants	Vārda un informācijas brīvība	✓			
14. pants	Tiesības uz izglītību	✓			
15. pants	Brīvība izvēlēties profesiju un tiesības strādāt	✓			
16. pants	Darījumdarbības brīvība	✓			
18. pants	Patvēruma tiesības	✓	✓	✓	
19. pants	Aizsardzība pārvietošanas, izraidīšanas vai izdošanas gadījumā		✓		
21. pants	Nediskriminēšana	✓	✓	✓	
23. pants	Vīriešu un sieviešu līdztiesība		✓		
24. pants	Bērnu tiesības	✓	✓	✓	✓
34. pants	Sociālais nodrošinājums un sociālā palīdzība	✓			
35. pants	Veselības aprūpe	✓			
47. pants	Tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību un taisnīgu tiesu		✓	✓	✓

Šīs konkrētās atsauces uzsver veidu, kādā ES likumdevējs uzskata, ka atsauce uz Hartā ietvertajiem principiem ir svarīga KEPS mērķu izpratnei.

Citēto pantu saraksts nav noslēgts. Citi Hartas noteikumi, kas arī īpaši attiecas uz KEPS, ir šādi:

- 2. pants – tiesības uz dzīvību;
- 3. panta 1. punkts – tiesības uz fiziskās un garīgās neaizskaramības ievērošanu;
- 5. panta 3. punkts – cilvēku tirdzniecības aizliegums;
- 10. pants – domu, pārliecības un ticības brīvība;
- 41. pants – tiesības uz labu pārvaldību;
- 51. pants – piemērošanas joma;
- 52. pants – tiesību un principu piemērošana un interpretēšana; un
- 53. pants – aizsardzības līmenis.

([53]) KD (pārstrādāta redakcija) 16. apsvērums. Protams, vairākām no šīm tiesībām ir lielāka saistība ar pilsonisko statusu, kas izriet no starptautiskās aizsardzības statusa atzīšanas.
([54]) PPD (pārstrādāta redakcija) 60. apsvērums.
([55]) PPD (pārstrādāta redakcija) 35. apsvērums.
([56]) Dublinas III regulas 39. apsvērums.

Vairāki no šiem pantiem jau ir citēti EST judikatūrā, atsaucoties uz vispārīgajiem ES tiesību principiem, kuri tajos ietverti un kuri attiecīgi var būt nozīmīgi, interpretējot konkrētos attiecīgā KEPS instrumenta noteikumus. Tālāk sniegtie piemēri ilustrē Hartas nozīmību interpretācijā.

1. pants, kurā noteikts, ka "cilvēka cieņa ir neaizskarama" un "ir jārespektē un jāaizsargā", tika citēts *A, B un C* punktā, kas attiecas uz pieteikuma iesniedzēja deklarētās seksuālās orientācijas ticamības novērtēšanas metodēm. Tiesa uzskatīja, ka 1. pants liedz valsts iestādēm atzīt noteiktus pierādījumus, kas pēc savas būtības aizskar cilvēka cieņu ([57]). EST arī atzina, ka saskaņā ar *RCD* vispārējo shēmu un mērķi un lai ievērotu pamattiesības, jo īpaši Hartas 1. pantu, patvēruma meklētājam nedrīkst atņemt *RCD* aizsardzību pat uz pagaidu laikposmu pēc patvēruma iesnieguma iesniegšanas un pirms faktiskās nosūtīšanas uz atbildīgo dalībvalsti ([58]).

4. panta (necilvēcīgas vai pazemojošas izturēšanās aizliegums) ietekme tika izskatīta lietā *NS, ME un citi* ([59]). Jautājums bija par to, vai pieteikuma iesniedzēju nosūtīšana uz Grieķiju saskaņā ar Dublinas II regulu ir 4. panta pārkāpums, ņemot vērā apstākļus, kādos patvēruma meklētāji Grieķijā dzīvo un tiek turēti. EST uzskatīja, ka dalībvalstis, tostarp valstu tiesas, nedrīkst pārsūtīt patvēruma meklētāju uz atbildīgo dalībvalsti regulas nozīmē, ja tās "nevar nezināt, ka sistēmiskas nepilnības patvēruma procedūrā un uzņemšanas apstākļos (..) šajā dalībvalstī ir būtisks pamats uzskatīt, ka patvēruma meklētājs saskarsies ar reālu risku, ka pret viņu izturēsies necilvēcīgi vai pazemojoši, pārkāpjot Hartas 4. pantu". Tika atzīts, ka 1., 18. un 47. pantam nav nekādas saistības ar atbildi uz uzdotajiem jautājumiem, tādēļ nav nepieciešams izskatīt šo pantu ietekmi.

Hartas 10. panta 1. punkts tika citēts saistībā ar KD 9. panta 1. punkta interpretāciju (tagad KD (pārstrādāta redakcija) 9. panta 1. punkts) attiecībā uz vajāšanas aktu noteikšanas kritērijiem lietā *Y un Z* ([60]). Šajā gadījumā jautājums bija par to, vai par vajāšanas aktu 9. panta 1. punkta nozīmē var uzskatīt iejaukšanos reliģijas brīvībā, izņemot tādu iejaukšanos, kas ietekmē attiecīgās personas reliģiskās identitātes būtiskos elementus, pārkāpjot ECTK 9. pantu. EST uzskatīja, ka ne katra iejaukšanās tiesībās uz domas, pārliecības un ticības brīvību, kas paredzēta Hartas 10. panta 1. punktā, ir "vajāšanas akts" KD 9. panta 1. punkta nozīmē ([61]).

Spriedumā lietā *M'Bodj* ([62]) EST norādīja prasību interpretēt KD 15. panta b) punktu (tagad KD (pārstrādāta redakcija) 15. panta b) punkts) veidā, kas atbilst Hartas 19. panta 2. punktam. Pieteikuma iesniedzējam tika piešķirta atļauja uzturēties dalībvalsts teritorijā saskaņā ar valsts tiesību aktiem, jo viņš cieta no slimības, kas radīja reālu risku viņa dzīvībai vai fiziskajai integritātei, un viņa izcelsmes valstī nebija atbilstošas medicīniskās aprūpes. EST iesniegtais jautājums bija tāds, vai viņam ir tiesības uz sociālās labklājības

([57]) EST 2014. gada 2. decembra spriedums apvienotajās lietās C-148/13–C-150/13, virspalāta, *A, B, C/ Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie,* ECLI:EU:C:2014:2406, 65. punkts.
([58]) EST 2012. gada 27. septembra spriedums lietā C-179/11, *Cimade un GISTI / Ministre de l'Interieur, de l'Outre-mer, des Collectivizés territoriales et de l'Immigration,* ECLI:EU:C:2012:594, 56. punkts.
([59]) EST spriedums lietā *NS, ME* un citi , *op. cit.*, *fn*. 47, 94., 106. un 113.–114. punkts. Skatīt arī EST virspalātas 2013. gada 10. decembra spriedumu lietā C-394/12, *Shamso Abdullahi / Bundesasylamt,* ECLI:EU:C:2013:813.
([60]) EST virspalātas 2012. gada 5. septembra spriedums apvienotajās lietās C-71/11 un C-99/11, *Bundesrepublik Deutschland/ Y* un *Z,* ECLI:EU:C:2012:518.
([61]) Turpat, 56.–66. punkts.
([62]) EST 2014. gada 18. decembra spriedums lietā C-542/13, *Mohamed M'Bodj/ Etat belge,* ECLI:EU:C:2014:2452, 31.–38. punkts. Šī lieta, kas jāapskata kopā ar lietu *Bundesrepublik Deutschland/ B* un *D* (virspalātas 2010. gada 9. novembra spriedums apvienotajās lietās C-57/09 un C-101/09, ECLI:EU:C:2010:661) un lietu *Centre public d'action sociale d'Ottignies-Louvain-la-Neuve / Moussa Abdida* (virspalātas 2014. gada 18. decembra spriedums lietā C-562/13, ECLI:EU:C:2014:2453), sniedz arī norādes par ES Hartas noteikumu nozīmi, interpretējot ES sekundāros tiesību aktus, un par EST pieejas plašumu, izskatot tai nosūtītos interpretācijas jautājumus. Šie jautājumi tiks sīkāk izskatīti tālāk 3. daļā, 61.–88. lpp.

un veselības aprūpes pabalstiem saskaņā ar KD. EST konstatēja, ka pieteikuma iesniedzējs nav tiesīgs saņemt papildu aizsardzību saskaņā ar KD 15. panta b) punktu, kas definē nopietnu kaitējumu kā spīdzināšanu vai necilvēcīgu vai pazemojošu izturēšanos vai sodīšanu izcelsmes valstī. Iemesls bija tāds, ka nopietnam kaitējumam jābūt trešās personas izturēšanās rezultātam, un to nevar radīt tikai vispārīgas nepilnības izcelsmes valsts veselības sistēmā. Tā kā izcelsmes valstī nebija riska, ka veselības aprūpe tiks tīši liegta, uz pieteikuma iesniedzēju neattiecās KD 15. panta b) punkts, un Hartas 19. panta 2. punkts neapšaubīja šādu interpretāciju.

41. panta piemērošana attiecībā uz tiesībām uz labu pārvaldību, kas ietver "ikvienas personas tiesības tikt uzklausītai, pirms tiek veikts kāds individuāls pasākums, kas to varētu nelabvēlīgi ietekmēt" (41. panta 2. punkta a) apakšpunkts), arī tika izskatīta divās lietās saistībā ar KEPS tiesību aktu interpretāciju. Abas lietas attiecās uz Īrijas sistēmu, kurā ir divas secīgas, bet atsevišķas procedūras, kas saistītas ar bēgļa statusa pirmo noteikšanu un pēc tam – noraidīšanas gadījumā – ar papildu aizsardzības statusa noteikšanu (kā to pieļauj PPD) ([63]). Lietā *MM* ([64]) jautājums bija par to, vai pieteikuma iesniedzējam, kurš tika uzklausīts patvēruma procedūrā attiecībā uz bēgļa statusu, bet bija saņēmis negatīvu lēmumu, bija tiesības uz uzklausīšanu turpmākajā procesā, izskatot viņa pieteikumu par papildu aizsardzību. EST norādīja, ka tiesību uz aizstāvību ievērošana ir ES tiesību pamatprincips ([65]). Tā atzīmēja, ka tiesības tikt uzklausītam visās tiesvedībās ir šā pamatprincipa neatņemama iezīme, kas apstiprināta ne tikai Hartas 47. un 48. pantā, bet arī tās 41. pantā ([66]). EST uzskatīja, ka valsts tiesai ir jānodrošina, lai katrā no šīm procedūrām tiktu ievērotas pieteikuma iesniedzēja pamattiesības un jo īpaši tiesības tikt uzklausītam ([67]). Lietā *HN* EST apstiprināja, ka Hartas 41. pants atbilst ES tiesību vispārējam principam ([68]). Tomēr, tā kā Hartas 41. pants nav adresēts dalībvalstīm, bet tikai Eiropas Savienības iestādēm, struktūrām, birojiem un aģentūrām, 41. pants pats par sevi nav piemērojams ES dalībvalstīm ([69]).

47. pants tika izskatīts lietā *Samba Diouf* ([70]) attiecībā uz PPD 39. panta interpretāciju. Šādā lietā EST uzskatīja, ka izskatāmais jautājums nav tikai patvēruma pieteikuma iesniedzēja tiesības uz efektīvu tiesiskās aizsardzības līdzekli tiesā vai tribunālā saskaņā ar PPD 39. pantu, bet tas attiecas arī uz efektīvas tiesiskās aizsardzības principu, vispārīgu ES tiesību principu, kas minēts Hartas 47. pantā.

Iepriekš minētie piemēri par to, cik lielā mērā EST ir atsaukusies uz Hartas noteikumiem, īstenojot savu interpretācijas kompetenci, palīdz precizēt pieeju, kas valstu tiesām un tribunāliem ir jāizmanto, interpretācijas jautājumos piemērojot ES tiesības.

([63]) Uz Īriju neattiecas PPD (pārstrādāta redakcija), tādēļ tai joprojām piemēro PPD.
([64]) EST 2012. gada 22. novembra spriedums lietā C-277/11, *MM/* tieslietu, līdztiesības un tiesību reformas ministrs, Īrija, ģenerālprokurors, ECLI:EU:C:2012:744, 95. punkts.
([65]) Turpat, 81. punkts.
([66]) Turpat, 82. punkts.
([67]) Turpat, 95. punkts.
([68]) EST 2014. gada 8. maija spriedums lietā C-604/12, *HN/* tieslietu, līdztiesības un tiesību reformas ministrs, Īrija, ģenerālprokurors, ECLI:EU:C:2014:302, 49. punkts.
([69]) EST 2014. gada 17. jūlija spriedums apvienotajās lietās C-141/12 un C-372/12, *YS/ Minister voor Immigratie, Integratie en Asiel un Minister voor Immigratie, Integratie en Asiel/ M* un *S*, ECLI:EU:C:2014:2081, 68. punkts.
([70]) EST 2011. gada 28. jūlija spriedums lietā C-69/10, *Brahim Samba Diouf/ Ministre du Travail, de l'Emploi et de l'Immigration*, ECLI:EU:C:2011:524.

2.1.4. Protokols Nr. 24

Protokols Nr. 24 par patvērumu Eiropas Savienības dalībvalstu pilsoņiem, zināms arī kā Aznaras vai Spānijas protokols, ir daļa no ES primārajām tiesībām. Tas paredz, ka "(..) visos juridiskajos un praktiskajos jautājumos, kas saistīti ar patvēruma lietām, (..) [dalībvalstis] uzskatāmas par drošām mītneszemēm". Dalībvalsts pilsonis nav tiesīgs iesniegt starptautiskās aizsardzības pieteikumu saskaņā ar KEPS noteikumiem (KD (pārstrādāta redakcija) 1. pants), kas attiecas tikai uz trešo valstu pilsoņiem un bezvalstniekiem. Tomēr nevar izslēgt dalībvalsts pilsoņa pieteikumu saskaņā ar Bēgļu konvenciju, ārpus KEPS. ES pilsonis, kurš baidās no vajāšanas savas pilsonības dalībvalstī un pieprasa aizsardzību pret *izraidīšanu* uz šo dalībvalsti, var lūgt atzīt viņu par bēgli citā dalībvalstī saskaņā ar Bēgļu konvenciju. Lai gan minētais jautājums lietās tiek izskatīts ļoti reti, Protokols paredz, ka jebkuru šādu pieteikumu "var ņemt vērā vai pasludināt, ka tā izskatīšana ir pieļaujama citā dalībvalstī", tikai šādos četros gadījumos ([71]) :

a) ja dalībvalsts, kuras pilsonis ir patvēruma lūdzējs, nosaka savā teritorijā pasākumus, atkāpjoties no pienākumiem, ko uzliek ECTK;
b) ja Padome ir ierosinājusi LES 7. panta 1. punktā minēto apturēšanas procedūru ([72]);
c) ja Padome ir pieņēmusi lēmumu saskaņā ar 7. panta 1. punktu vai 7. panta 2. punktu (attiecīgā dalībvalsts nopietni un pastāvīgi pārkāpj LES 2. pantā minētās vērtības);
d) ja dalībvalstij, kurā pieteikums iesniegts, vienpusēji jāpieņem lēmums pieņemt pieteikumu apstrādei; šādā gadījumā jāinformē Padome, un lūgumu izskata, pamatojoties uz pieņēmumu, ka tas ir klaji nepamatots.

2.1.5. Protokols Nr. 30

Protokols Nr. 30 attiecas uz ES Hartas noteikumu piemērošanu Polijai un Apvienotajai Karalistei ([73]).

Pirmkārt, 1. panta 1. punkts paredz, ka ar Hartu nepalielina EST vai jebkuras tiesas Polijā vai Apvienotajā Karalistē spējas atzīt, ka Polijas vai Apvienotās Karalistes attiecīgie "tiesību akti, regulas un administratīvie noteikumi, prakse vai darbības neatbilst pamattiesībām, brīvībām un principiem", kas Hartā atkārtoti apstiprināti. Otrkārt, 1. panta 2. punkts apstiprina, ka "nekas Hartas IV sadaļā [par solidaritāti] nerada piekritīgas tiesības" nevienā no šīm valstīm, izņemot tiktāl, ciktāl Polija vai Apvienotā Karaliste paredzējusi šādas tiesības savas valsts tiesību aktos.

2. pants paredz, ka gadījumos, kad ES Hartas noteikums attiecas uz valsts tiesību aktiem un praksi, to šajās valstīs piemēro tikai tādā mērā, kādā attiecīgās tiesības vai principi ir atzīti to attiecīgajos valsts tiesību aktos vai praksē.

([71]) Skatīt, piemēram, Valsts padomes (Francija) 2009. gada 30. decembra spriedumu lietā *OFRA/ MC,* Nr. 305226, un Valsts patvēruma tiesas (Francija), *SR*, 2011. gada 30. marta spriedumu lietā *ML,* Nr. 10013804, *Contentieux des réfugiés, Jurisprudence du Conseil d'Etat et de la Cour nationale du droit d'asile, Année 2011,* 2012. gads, 17.–18. lpp.
([72]) Tas ir sarežģīts un ārkārtējs process, kurā ir vajadzīgs pamatots priekšlikums, ko atbalsta viena trešdaļa dalībvalstu un Padomes locekļu četru piektdaļu vairākums ar Eiropas Parlamenta piekrišanu gadījumos, kad pastāv nepārprotams risks, ka notiks nopietns pārkāpums brīvības, drošības un tiesiskuma jomā saskaņā ar LES 2. pantu. Praksē tas nekad nav izmantots.
([73]) T. i., Protokols Nr. 30 par Eiropas Savienības Pamattiesību hartas piemērošanu Polijai un Apvienotajai Karalistei.

Lietā *NS, ME un citi* ([74]) pirmās instances iekšzemes tiesvedībā Apvienotās Karalistes valdība norādīja, ka minētā protokola dēļ ES Hartas noteikumi Apvienotajā Karalistē nav piemērojami. Iesniedzot lietu, EST tika jautāts (*inter alia*), vai jautājumi par iespējamu Hartas pārkāpumu ir jāgroza Protokola dēļ. Lai gan Apvienotās Karalistes valdība apelācijā vairs neuzstāja uz šādu nostāju, EST norādīja, ka Protokola trešajā apsvērumā ir ierakstīts – LES 6. pants paredz, ka valstu tiesām Harta jāpiemēro un jāinterpretē pilnīgā saskaņā ar tās noteikumiem. Sestajā apsvērumā ir ierakstīts, ka "Hartā atkārtoti apliecinātas Savienības atzītas tiesības, brīvības un principi un šīs tiesības padarītas redzamākas, taču nav radītas jaunas tiesības vai principi". Attiecīgi Protokola Nr. 30 1. panta 1. punkts precizē Hartas 51. pantu attiecībā uz darbības jomu. Tas apstiprina, ka nav paredzēts, lai atbrīvotu kādu valsti no pienākuma ievērot Hartas noteikumus vai liegtu valstu tiesām nodrošināt tās noteikumu ievērošanu. Tā kā Hartas IV sadaļā paredzētās tiesības lietā netika izskatītas, Tiesa nelēma par 1. panta 2. punkta interpretāciju.

2.2. Sekundārie KEPS tiesību akti

Neatkarīgi no subsidiaritātes principa un tā, ka likumdošanas kompetence patvēruma jomā ir dalīta starp ES un dalībvalstīm, KEPS tiesību akti ir paredzēti, lai nodrošinātu kopēju sistēmu starptautiskās aizsardzības pieteikumu izskatīšanai saskaņā ar KD (pārstrādāta redakcija) noteikumiem. Tādējādi KEPS tiesību aktus piemēro no ieceļošanas brīža ES līdz galīgā lēmuma pieņemšanai par katru pieteikumu un līdz starptautiskās aizsardzības statusa atzīšanai vai atteikšanai. Kā jau minēts, lielākā daļa KEPS tiesību aktu ir direktīvas (kuras ir jātransponē valstu tiesību aktos), taču ir ērti sākt ar izklāstu par KEPS tiesību aktiem, kas ir regulas (tieši piemērojamas, bez nepieciešamības transponēt – skatīt tālāk 3.3.2. punktu, 65.–67. lpp.). Raksturojot direktīvas, šajā analīzē jāievēro relatīvās nozīmības secība valstu tiesu un tribunālu ikdienas darbā, izskatot starptautiskās aizsardzības lietas.

2.2.1. 2013. gada Dublinas III regula

Tā sauktā Dublinas III regula ([75]) ir trešās paaudzes instruments, ar ko izveido kritērijus un mehānismus, lai noteiktu dalībvalsti, kura ir atbildīga par starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu. Šīs regulas darbības joma tagad aptver alternatīvās aizsardzības pieteikuma iesniedzējus un personas, kurām ir tiesības uz alternatīvo aizsardzību (2. panta 10. apsvērums). Regulas galvenā iezīme ir tāda, ka tā paredz – starptautiskās aizsardzības pieteikumu izskata viena dalībvalsts. Tā uzliek pienākumus dalībvalstīm, kuras ir atbildīgas saskaņā ar šo regulu par tā pieteikuma iesniedzēja "pārņemšanu", kurš ir iesniedzis pieteikumu citā dalībvalstī, vai *inter alia* to pieteikuma iesniedzēju "atpakaļpieņemšanu", kuru pieteikums tiek izskatīts un kuri ir iesnieguši pieteikumu citā dalībvalstī vai atrodas citas dalībvalsts teritorijā bez uzturēšanās dokumenta (18. pants). Lai noteiktu, kura dalībvalsts ir atbildīga par pieteikuma izskatīšanu, ir jāievēro III nodaļas noteikumi, kuros izklāstīti piemērojamie kritēriji un sniegta to hierarhija. Dublinas III regulu papildina Regula (EK) Nr. 1560/2003, kurā grozījumi izdarīti ar Dublinas III regulas 48. pantu, kur izklāstīti detalizēti noteikumi un mehānismi, lai veicinātu

([74]) EST spriedums lietā *NS, ME* un citi , *op. cit., fn.* 47, 116.–122. punkts.

([75]) Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 26. jūnija Regula (ES) Nr. 604/2013, ar ko paredz kritērijus un mehānismus, lai noteiktu dalībvalsti, kura ir atbildīga par trešās valsts valstspiederīgā vai bezvalstnieka starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu, kas iesniegts kādā no dalībvalstīm (pārstrādāta redakcija) (Dublinas III regula), [2013] OV L 180/31. Jāpiebilst, ka Komisija 2016. gada 4. maijā publicēja savu priekšlikumu šīs regulas turpmākai pārstrādāšanai. Skatīt Priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko paredz kritērijus un mehānismus, lai noteiktu dalībvalsti, kura ir atbildīga par trešās valsts valstspiederīgā vai bezvalstnieka starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu, kas iesniegts kādā no dalībvalstīm (pārstrādāta redakcija), COM(2016) 270 final.

sadarbību starp dalībvalstu kompetentajām iestādēm, kas ir atbildīgas par Dublinas III regulas īstenošanu ([76]).

Dublinas sistēma attiecas ne tikai uz ES dalībvalstīm (tostarp Īriju un Apvienoto Karalisti), bet arī uz citām Eiropas valstīm, pamatojoties uz oficiāliem nolīgumiem starp Savienību un attiecīgajām valstīm. Pašlaik minētās valstis ir Dānija (kurai regula nav tieši saistoša – 42. apsvērums), Islande, Lihtenšteina, Norvēģija un Šveice ([77]).

Par starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu atbildīgās dalībvalsts noteikšanai jānotiek saskaņā ar regulā noteikto astoņu kritēriju hierarhiju.

([76]) Komisijas 2003. gada 2. septembra Regula (EK) Nr. 1560/2003, ar kuru paredz sīki izstrādātus noteikumus, lai piemērotu Padomes Regulu (EK) Nr. 343/2003, ar ko paredz kritērijus un mehānismus, lai noteiktu dalībvalsti, kura ir atbildīga par trešās valsts pilsoņa patvēruma pieteikuma izskatīšanu, kas iesniegts kādā no dalībvalstīm, [2003] OV L 222/3; un Komisijas 2014. gada 30. janvāra Īstenošanas regula (ES) Nr. 118/2014, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 1560/2003, ar kuru paredz sīki izstrādātus noteikumus, lai piemērotu Padomes Regulu (EK) Nr. 343/2003, ar ko paredz kritērijus un mehānismus, lai noteiktu dalībvalsti, kura ir atbildīga par trešās valsts pilsoņa patvēruma pieteikuma izskatīšanu, kas iesniegts kādā no dalībvalstīm, [2014] OV L 39/1.

([77]) Skatīt Nolīgumu starp Eiropas Kopienu un Dānijas Karalisti par kritērijiem un mehānismiem, lai noteiktu valsti, kas ir atbildīga par to patvēruma pieteikumu izskatīšanu, kuri iesniegti Dānijā vai kādā citā Eiropas Savienības dalībvalstī, un par *Eurodac* sistēmu pirkstu nospiedumu salīdzināšanai, lai efektīvi piemērotu Dublinas Konvenciju, [2006] OV L 66/38; Nolīgumu starp Eiropas Kopienu un Islandes Republiku, un Norvēģijas Karalisti par kritērijiem un mehānismiem tās valsts noteikšanai, kas ir atbildīga par to patvēruma lūgumu izskatīšanu, kuri iesniegti kādā dalībvalstī vai Islandē, vai Norvēģijā, [2001] OV L 93/40; Nolīgumu starp Eiropas Kopienu un Šveices Konfederāciju par kritērijiem un mehānismiem tās valsts noteikšanai, kas atbildīga par patvēruma pieprasījumu izskatīšanu, kuri iesniegti kādā dalībvalstī vai Šveicē, [2008] OV L 53/5; Protokolu starp Eiropas Kopienu, Šveices Konfederāciju un Lihtenšteinas Firstisti nolīgumam starp Eiropas Kopienu un Šveices Konfederāciju par kritērijiem un mehānismiem, lai noteiktu valsti, kas ir atbildīga par to patvēruma pieteikumu izskatīšanu, kuri iesniegti kādā dalībvalstī vai Šveicē, [2009] OV L 161/8.

1. kritērijs 8. pants

Ja pieteikuma iesniedzējs ir nepilngadīgais bez pavadības, tad atbildīgā dalībvalsts ir tā dalībvalsts, kurā likumīgi atrodas kāds nepilngadīgā bez pavadības ģimenes loceklis vai brālis vai māsa, ar noteikumu, ka tas ir nepilngadīgā interesēs.

2. kritērijs 9. pants

Ja pieteikuma iesniedzējam ir kāds ģimenes loceklis, kuram ir atļauts uzturēties dalībvalstī kā starptautiskās aizsardzības saņēmējam, tad minētā dalībvalsts ir atbildīga, ar noteikumu, ka attiecīgās personas ir rakstiski paudušas savu vēlēšanos.

3. kritērijs 10. pants

Ja pieteikuma iesniedzējam ir kāds ģimenes loceklis dalībvalstī un par šā ģimenes locekļa starptautiskās aizsardzības pieteikumu minētajā dalībvalstī vēl nav pieņemts pirmais lēmums pēc būtības, tad minētā dalībvalsts ir atbildīga, ar noteikumu, ka attiecīgās personas ir rakstiski paudušas savu vēlēšanos.

4. kritērijs 11. pants

Ja vairāki ģimenes locekļi un/vai nepilngadīgi neprecējušies brāļi vai māsas iesniedz starptautiskās aizsardzības pieteikumus vienā dalībvalstī vienlaicīgi vai ar pietiekami īsu starplaiku, lai procedūras atbildīgās dalībvalsts noteikšanai veiktu kopā, atbildīga ir dalībvalsts, kura atbilstoši kritērijiem ir atbildīga par ģimenes locekļu vairākuma uzņemšanu, vai, ja tas nav iespējams, dalībvalsts, kas ir atbildīga par vecākā ģimenes locekļa patvēruma pieteikuma izskatīšanu.

5. kritērijs 12. pants

Ja pieteikuma iesniedzējam ir derīga uzturēšanās atļauja vai derīga vīza, atbildīga ir dalībvalsts, kas izdevusi šo uzturēšanās atļauju vai vīzu.

6. kritērijs 13. pants

Ja ir konstatēts, ka pieteikuma iesniedzējs nelikumīgi šķērsojis dalībvalsts robežu, ieceļojot no trešās valsts, atbildīga ir dalībvalsts, kurā viņš šādā veidā ieceļojis. Minētā atbildība izbeidzas divpadsmit mēnešus pēc nelikumīgās robežas šķērsošanas dienas. Šādā gadījumā, ja ir konstatēts, ka pieteikuma iesniedzējs pastāvīgi dzīvojis kādā dalībvalstī vismaz piecus mēnešus pirms starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniegšanas, tad atbildīga ir minētā dalībvalsts.

7. kritērijs 14. pants

Ja pieteikuma iesniedzējs ieceļo tādas dalībvalsts teritorijā, kurā ir atcelta prasība par vīzas nepieciešamību, tad atbildīga ir minētā dalībvalsts.

8. kritērijs 15. pants

Ja starptautiskās aizsardzības pieteikums ir iesniegts dalībvalsts lidostas starptautiskajā tranzīta zonā, tad atbildīga ir minētā dalībvalsts.

Saskaņā ar 3. panta 2. punktu: "Ja, pamatojoties uz šajā regulā uzskaitītajiem kritērijiem, nav iespējams izraudzīties atbildīgo dalībvalsti, tad par pieteikuma izskatīšanu ir atbildīga dalībvalsts, kurai pirmajai iesniegts starptautiskās aizsardzības pieteikums".

Regulā ir paredzēts noteikums gadījumam, kad dalībvalsts, kas noteikta par atbildīgo, neievēro noteiktus pienākumus saskaņā ar KEPS:

> Ja nav iespējams pieteikuma iesniedzēju pārsūtīt uz dalībvalsti, kas izraudzīta par galveno atbildīgo, jo ir pamatots iemesls uzskatīt, ka pastāv sistēmiskas problēmas patvēruma procedūrā un pieteikuma iesniedzēju uzņemšanas apstākļos minētajā dalībvalstī, kā rezultātā pastāv necilvēcīgas un pazemojošas attieksmes risks Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 4. panta nozīmē, dalībvalsts, kas nosaka atbildīgo dalībvalsti, turpina izskatīt III nodaļā izklāstītos kritērijus, lai noteiktu, vai par atbildīgo var tikt izraudzīta cita dalībvalsts (3. panta 2. punkts).

Ja saskaņā ar šo punktu nav iespējama pārsūtīšana uz nevienu dalībvalsti, kas izraudzīta, balstoties uz III nodaļā izklāstītajiem kritērijiem, vai uz pirmo dalībvalsti, kurā pieteikums iesniegts, dalībvalsts, kas nosaka atbildīgo dalībvalsti, kļūst par atbildīgo dalībvalsti (3. panta 2. punkts).

Regulā ir paredzētas vairākas procesuālās garantijas, piemēram, tiesības uz informāciju (4. pants) un tiesības uz personisku sarunu (5. pants). Saskaņā ar 4. pantu pieteikuma iesniedzējs ir jāinformē par paredzēto regulas piemērošanu, kā arī viņam ir jāsniedz pilnīga informācija par tās ietekmi uz pieteikuma iesniedzēju. 5. pantā ir iekļauts jauns Dublinas sistēmas noteikums, proti, prasība dalībvalstīm nodrošināt personisku sarunu. Personiskai sarunai izvirzītās prasības ir noteiktas 5. panta 4.–6. punktā un ietver prasību sastādīt sarunas rakstisku kopsavilkumu, kas jādara pieejams pieteikuma iesniedzējam.

Dublinas III regulā ir ietvertas diskrecionāras klauzulas (tā sauktā **"suverenitātes" klauzula** un **"humānā" klauzula**), kas ļauj dalībvalstīm izskatīt patvēruma pieteikumus, par kuriem tās nav atbildīgas saskaņā ar III nodaļā noteiktajiem kritērijiem. 17. panta 1. punktā ir ietverta "suverenitātes" klauzula, kas nosaka:

> Atkāpjoties no 3. panta 1. punkta, katra dalībvalsts var nolemt izskatīt starptautiskās aizsardzības pieteikumu, ko tai iesniedzis trešās valsts valstspiederīgais vai bezvalstnieks, pat ja saskaņā ar šajā regulā noteiktajiem kritērijiem šāda izskatīšana nav attiecīgās dalībvalsts pienākums.

17. panta 2. punktā ir ietverta "humānā" klauzula, kas ļauj dalībvalstij, kura nosaka atbildīgo dalībvalsti, vai atbildīgajai dalībvalstij pieprasīt citai dalībvalstij uzņemties atbildību, lai apvienotu ģimenes attiecības:

> Dalībvalsts, (..) kura veic atbildīgās dalībvalsts noteikšanas procedūru, vai atbildīgā dalībvalsts *var* jebkurā laikā, pirms ir pieņemts pirmais lēmums pēc būtības, pieprasīt citai dalībvalstij uzņemt pieteikuma iesniedzēju, lai apvienotu personas, ar ko ir jebkādas ģimenes attiecības, pamatojoties uz humāniem un, jo īpaši, ģimenes vai kultūras apsvērumiem, pat ja minētā cita dalībvalsts nav atbildīga (..) ([78]).

([78]) Izcēlums pievienots.

Kad tiek iesniegts šāds pieprasījums, pieprasījuma saņēmējai dalībvalstij ir pienākums apsvērt humānos iemeslus: "Dalībvalsts, kas saņem pieprasījumu, *veic* jebkādas vajadzīgās pārbaudes, lai izskatītu minētos humānos apsvērumus, un divos mēnešos (..) atbild pieprasījuma iesniedzējai dalībvalstij (..). Atbildē par pieprasījuma noraidīšanu *norāda* iemeslus, kas ir noraidīšanas pamatā." ([79])

28. panta 1. punktā ir nostiprināts pamatprincips: "Dalībvalstis neaiztur personu vienīgi tādēļ, ka uz viņu attiecas šajā regulā paredzētā procedūra". Vienīgais izņēmums ir gadījumi, kad kādā individuālā lietā, pamatojoties uz tiesību aktos noteiktiem objektīviem kritērijiem, ir iemesls uzskatīt, ka persona, kurai piemēro pārsūtīšanas procedūru, varētu aizbēgt (2. panta n) punkts) ([80]). Šādos apstākļos dalībvalstis var aizturēt attiecīgo personu, lai nodrošinātu pārsūtīšanas procedūras, pamatojoties uz individuālu novērtējumu un tikai tiktāl, ciktāl šāda aizturēšana ir samērīga, ja citus mazāk stingrus alternatīvus pasākumus nevar efektīvi piemērot (28. panta 2. un 3. punkts). 28. panta 4. punktā ir noteikts, ka aizturēšanas nosacījumi ir tādi, kādi noteikti *RCD* ([81]).

Jānorāda, ka Padomes 2015. gada 14. septembra Lēmums 2015/1523 un Padomes 2015. gada 22. septembra Lēmums 2015/1601 nosaka pagaidu pasākumus starptautiskās aizsardzības jomā Itālijas un Grieķijas labā ([82]). Šie lēmumi paredz pagaidu un izņēmuma mehānismu, lai no Itālijas un Grieķijas uz citām dalībvalstīm pārvietotu 160 000 personu, kurām nepārprotami nepieciešama starptautiskā aizsardzība. Tādēļ šie lēmumi paredz pagaidu atkāpi no Dublinas III regulas 13. panta 1. punktā noteiktā kritērija, saskaņā ar kuru Itālija un Grieķija citādi būtu atbildīgas par starptautiskās aizsardzības pieteikumu izskatīšanu, pamatojoties uz regulas III nodaļā noteiktajiem kritērijiem, kā arī pagaidu atkāpi no procesuālajām darbībām, tostarp termiņiem, kas noteikti regulas 21., 22. un 29. pantā. Pārējie Dublinas III regulas noteikumi, tostarp īstenošanas noteikumi, kas izklāstīti Regulā 1560/2003, kurā grozījumi izdarīti ar Regulu 118/2014, paliek spēkā.

2.2.1.1. EST judikatūra par Dublinas regulu ([83])

Petrosian	C-19/08	2009. gada 29. janvāris	Dublinas II regula	Dublinas apelāciju apturošais spēks – sākas patvēruma meklētāja pārsūtīšanas īstenošanas periods un pārsūtīšanas procedūra, par kuru iesniegta apelācija ar apturošu spēku (30., 34., 38., 46. un 53. punkts).
NS, ME un citi	C-411/10 un C-493/10	2011. gada 21. decembris	Dublinas II regula	"Suverenitātes klauzula"; jēdziens "drošas valstis"; pienākums izskatīt patvēruma pieteikumus; un atspēkojama pamattiesību ievērošanas prezumpcija (68.–69., 77., 83., 86., 88., 89., 94., 96., 98., 106.–108. un 119.–120. punkts).

([79]) Izcēlums pievienots.
([80]) Skatīt Federālās Justīcijas tiesas (Vācija) 2014. gada 26. jūnija spriedumu lietā V ZB 31/14; Administratīvās Justīcijas tiesas (Austrija) 2015. gada 19. februāra spriedumu lietā Ro 2014/21/0075-5 un Augstākās administratīvās tiesas (Čehijas Republika) 2015. gada 24. septembra spriedumu lietā 10 Azs 122/2015 88 (skatīt jautājuma, kas nosūtīts EST, neoficiālo tulkojumu angļu valodā).
([81]) Skatīt tālāk 2.2.5. punktu, 52.–54. lpp.
([82]) Padomes 2015. gada 14. septembra Lēmums (ES) 2015/1523, ar ko nosaka pagaidu pasākumus starptautiskās aizsardzības jomā Itālijas un Grieķijas labā, [2015] OV L 239/146; un Padomes 2015. gada 22. septembra Lēmums (ES) 2015/1601, ar ko nosaka pagaidu pasākumus starptautiskās aizsardzības jomā Itālijas un Grieķijas labā, [2015] OV L 248/80.
([83]) Kā redzams tabulā, visi līdz šim pieņemtie EST spriedumi attiecas uz Dublinas II regulu. Tomēr tie var būt svarīgi Dublinas III regulas interpretācijai.

Kastrati	C-620/10	2012. gada 3. maijs	Dublinas II regula	Dublinas procedūru izbeigšana – patvēruma pieteikuma atsaukšana pirms apstiprinājuma par atbildības uzņemšanos un Dublinas regulas procedūru izbeigšanas (43., 45.–47. un 49. punkts).
K	C-245/11	2012. gada 6. novembris	Dublinas II regula	"Humānā klauzula" (27., 30., 33., 38., 41., 46., 51. un 54. punkts).
Halaf	C-528/11	2013. gada 30. maijs	Dublinas II regula	"Suverenitātes klauzula" un dalībvalstu pienākums lūgt *UNHCR* iesniegt viedokli (36.–37., 39. un 45.–47. punkts).
MA, BT un DA	C-648/11	2013. gada 6. jūnijs	Dublinas II regula	Nepavadīti nepilngadīgie un secīgi patvēruma pieteikumi, kas iesniegti divās dalībvalstīs (43., 47., 50., 54.–55., 60. un 66. punkts).
Puid	C-4/11	2013. gada 14. novembris	Dublinas II regula	Kritēriji atbildīgās dalībvalsts noteikšanai un "atpakaļpieņemšanas klauzula" (30.–31., 33. un 35.–37. punkts).
Abdullahi	C-394/12	2013. gada 10. decembris	Dublinas II regula	Tiesu iestāžu veiktās pārbaudes apjoms – pārbaude par atbilstību kritērijiem, lai noteiktu atbildību par patvēruma pieteikumu izskatīšanu (48., 50.–52., 57. un 60.–62. punkts).

2.2.1.2. EST izskatāmā judikatūra par Dublinas III regulu

Mehrdad Ghezelbash/ Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie	C-63/15	Procesā	Dublinas III regula	Jautājumi, ko nosūtīja *Rechtback Den Haag* sanāksmē, kas notika *'s-Hertogenbosh* (Nīderlande) 2015. gada 12. februārī, par tiesību uz efektīvu tiesiskās aizsardzības līdzekli apjomu, apstrīdot atbildīgās dalībvalsts noteikšanas kritēriju (nepareizu) piemērošanu.
George Karim/ Migrationsverket	C-155/15	Procesā	Dublinas III regula	Jautājumi, ko nosūtīja *Kammarrätten I Stockholm – Migrationsöverdomstolen* (Zviedrija) 2015. gada 1. aprīlī par efektīvu tiesiskās aizsardzības līdzekļu piemērojamību Dublinas pārsūtīšanas kritēriju apstrīdēšanai.
Al Chodor/ Čehijas Republikas policija, Usti reģiona Čehijas policijas direkcija	C-528/15	Procesā	Dublinas III regula	Jautājumi, ko nosūtīja (skatīt neoficiālo redakciju angļu valodā) Augstākā administratīvā tiesa (Čehijas Republika) 2015. gada 24. septembrī par kritēriju juridisko definēšanu, lai novērtētu aizbēgšanas risku saistībā ar aizturēšanu Dublinas lietās.

2.2.1.3. Attiecīgā ECT judikatūra

TI/ Apvienotā Karaliste	43844/98	2000. gada 7. marts	Valstis, kas nav atbrīvotas no atbildības saskaņā ar ECTK, īstenojot Dublinas pārsūtīšanas (lēmums par pieņemamību).
MSS/ Beļģija un Grieķija	30696/09	2011. gada 21. janvāris	Pieņēmuma, ka "Dublinas sistēmā" iesaistītās valstis ievēro ECTK noteiktās pamattiesības, atspēkojamais raksturs, iesniedzot pamatotus pierādījumus, kas apliecina, ka saskaņā ar Dublinas sistēmu atbildīgajā valstī personu apdraudēs reāls tādas izturēšanās risks, kas neatbilst 3. pantam (338.–360. punkts).
Mohammed Hussein un citi/ Nīderlande un Itālija	27725/10	2013. gada 2. aprīlis	Medicīniska un ekonomiska rakstura ierobežojumi, lai novērstu piespiedu izraidīšanu (68. un 70.–71. punkts) (lēmums par pieņemamību).
Mohammed/ Austrija	2283/12	2013. gada 6. jūnijs	Efektīva tiesiskā aizsardzība un apelācijas apturošais spēks (71.–72., 93. un 109. punkts).
Sharifi/ Austrija	60104/08	2013. gada 5. decembris	Valsts atbildība saskaņā ar ECTK 3. pantu par to, lai nesūtītu patvēruma meklētājus uz citu valsti, piemērojot Dublinas regulu, ja nosūtītāja valsts zina vai tai ir jāzina, ka nopietnas nepilnības patvēruma procedūrās un dzīves un aizturēšanas apstākļos uzņēmējā valstī sasniedz 3. pantā noteiktos robežlielumus; nepietiek tikai ar informētību vien par nopietnām nepilnībām (38. punkts).
Safaii/ Austrija	44689/09	2014. gada 7. maijs	Valsts atbildība saskaņā ar ECTK 3. pantu par to, lai nesūtītu patvēruma meklētājus uz citu valsti, piemērojot Dublinas regulu, ja nosūtītāja valsts zina vai tai ir jāzina, ka nopietnas nepilnības patvēruma procedūrās un dzīves un aizturēšanas apstākļos uzņēmējā valstī sasniedz 3. pantā noteiktos robežlielumus; nepietiek tikai ar informētību vien par nopietnām nepilnībām (45.–50. punkts).
Sharifi un citi/ Itālija un Grieķija	16643/09	2014. gada 2. oktobris	Patvēruma meklētāji kā nelabvēlīgas un īpaši neaizsargātas sabiedrības grupas pārstāvji (172., 224. un 232. punkts).
Tarakhel/ Šveice	29217/12	2014. gada 4. novembris	Novērtējums par ECTK 3. pantam neatbilstošas izturēšanās reālo risku, lai ņemtu vērā patvēruma meklētāja individuālos apstākļus, neatkarīgi no sistēmiskajām nepilnībām (94., 104. un 120. punkts), un "īpašas aizsardzības" prasības nozīmība attiecībā uz bērniem, kas ir patvēruma meklētāji, viņu īpašo vajadzību un galējās neaizsargātības dēļ (119. punkts).
AME/ Nīderlande	51428/10	2015. gada 15. februāris	Neraugoties uz piederību nelabvēlīgai un īpaši neaizsargātai sabiedrības grupai, veseliem jauniem vīriešiem bez apgādājamiem neizdevās pierādīt, ka viņu Dublinas procesa atgriešanās (uz Itāliju) pārkāptu ECTK 3. pantu.
VM un citi/ Beļģija	60125/11	2015. gada 7. jūlijs	Tiesības uz efektīvu tiesiskās aizsardzības līdzekli ar apturošu spēku, lai apstrīdētu izraidīšanas rīkojumu, pamatojoties uz *neizraidāmību* (187.–220. punkts).

2.2.2. 2013. gada *Eurodac* regula (pārstrādāta redakcija)

Eurodac regula ([84]) ir ES sekundāro tiesību instruments, kura mērķis ir atvieglot Dublinas III regulas (1. panta) piemērošanu, izveidojot:

> sistēmu, kas pazīstama kā "*Eurodac*" un sastāv no centrālās sistēmas, kura pārvaldīs datorizētu centrālo daktiloskopisko datubāzi, kā arī no elektroniskiem līdzekļiem datu pārsūtīšanai starp dalībvalstīm un centrālo sistēmu, tālāk "komunikācijas infrastruktūra". (*Eurodac* regulas (pārstrādāta redakcija) 6. apsvērums.)

Kaut arī sākotnējā *Eurodac* regula ([85]) attiecās tikai uz Dublinas sistēmas efektīvu ieviešanu, tās pārstrādātajā redakcijā mērķis tika paplašināts, paredzot arī nosacījumus valstu iestādēm un Eiropolam, lai piekļūtu saglabātajiem daktiloskopiskajiem datiem (1. pants). *Eurodac* regulā ir uzsvērta *Eurodac* informācijas nepieciešamība, "lai novērstu, atklātu vai izmeklētu teroristiskus nodarījumus (..) vai citus smagus noziedzīgus nodarījumus" (8. apsvērums).

II nodaļa attiecas uz starptautiskās aizsardzības pieteikumu iesniedzējiem. Regula uzliek dalībvalstīm pienākumu, lai tās "nekavējoties paņem katra vismaz 14 gadus veca starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēja visu pirkstu nospiedumus" un ne vēlāk kā 72 stundās pēc viņa starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniegšanas pārsūta šos datus uz centrālo sistēmu (9. panta 1. punkts). Saskaņā ar 9. panta 3. punktu "daktiloskopiskos datus, ko pārsūtījusi kāda dalībvalsts (..), automātiski salīdzina ar daktiloskopiskajiem datiem, ko pārsūtījušas citas dalībvalstis un kas jau glabājas centrālajā sistēmā", kas pēc tam "automātiski pārsūta salīdzinājuma pozitīvo iznākumu vai negatīvo rezultātu izcelsmes dalībvalstij" (9. panta 5. punkts).

2.2.3. 2011. gada Kvalificēšanas direktīva (pārstrādāta redakcija)

KD (pārstrādāta redakcija) ir KEPS galvenais instruments. Tajā ir noteikti standarti, "lai trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kvalificētu kā starptautiskās aizsardzības saņēmējus, lai noteiktu vienotu bēgļu vai personu, kas tiesīgas saņemt alternatīvo aizsardzību, vienotu statusu, un lai noteiktu piešķirtās aizsardzības saturu" (1. pants) ([86]). Atsauce uz "vienotu statusu" aizstāj sākotnējā KD minētos "minimālos standartus" ([87]). Sākotnējās direktīvas 7. apsvērumā bija norādīts, ka to noteikumu tuvināšanai, saskaņā ar kuriem personas atzīst par bēgļiem, kā arī to noteikumu tuvināšanai, kas nosaka bēgļa statusa un alternatīvā aizsardzības statusa saturu, vajadzētu palīdzēt ierobežot starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju otrreizējo kustību starp dalībvalstīm, ja šādu kustību izraisa vienīgi atšķirības tiesiskajā regulējumā. KD (pārstrādāta redakcija) atkārto šo punktu (13. apsvērums), bet piebilst, ka, ņemot vērā turpmākos izvērtējuma rezultātus, ir lietderīgi "censties panākt noteikumu tuvināšanas augstāku

([84]) Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 26. jūnija Regula (ES) Nr. 603/2013 par pirkstu nospiedumu salīdzināšanas sistēmas *Eurodac* izveidi, lai efektīvi piemērotu Regulu (ES) Nr. 604/2013, ar ko paredz kritērijus un mehānismus, lai noteiktu dalībvalsti, kura ir atbildīga par trešās valsts valstspiederīgā vai bezvalstnieka starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu, kas iesniegts kādā no dalībvalstīm, un par dalībvalstu tiesībaizsardzības iestāžu un Eiropola pieprasījumiem veikt salīdzināšanu ar *Eurodac* datiem tiesībaizsardzības nolūkos, un ar kuru groza Regulu (ES) Nr. 1077/2011, ar ko izveido Eiropas Aģentūru lielapjoma IT sistēmu darbības pārvaldībai brīvības, drošības un tiesiskuma telpā (pārstrādāta redakcija), [2013] OV L 180/1. Piezīme. Komisija 2016. gada 4. maijā publicēja priekšlikumu par šīs regulas grozījumiem. Skatīt: Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par pirkstu nospiedumu salīdzināšanas sistēmas *Eurodac* izveidi, lai efektīvi piemērotu [Regulu (ES) Nr. 604/2013, ar ko paredz kritērijus un mehānismus, lai noteiktu dalībvalsti, kura ir atbildīga par trešās valsts valstspiederīgā vai bezvalstnieka starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu, kas iesniegts kādā no dalībvalstīm], lai identificētu trešās valsts valstspiederīgo vai bezvalstnieku, kurš uzturas nelikumīgi, un par dalībvalstu tiesībaizsardzības iestāžu un Eiropola pieprasījumiem veikt salīdzināšanu ar *Eurodac* datiem tiesībaizsardzības nolūkos (pārstrādāta redakcija), COM(2016) 272 final.

([85]) Padomes 2000. gada 11. decembra Regula (EK) Nr. 2725/2000 par pirkstu nospiedumu salīdzināšanas sistēmas *Eurodac* izveidi, lai efektīvi piemērotu Dublinas Konvenciju, [2000] OV L 316/1.

([86]) Eiropas Parlamenta un Padomes 2011. gada 13. decembra Direktīva 2011/95/ES par standartiem, lai trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kvalificētu kā starptautiskās aizsardzības saņēmējus, par bēgļu vai personu, kas tiesīgas saņemt alternatīvo aizsardzību, vienotu statusu, un par piešķirtās aizsardzības saturu (pārstrādāta redakcija), [2011] OV L 337/9.

([87]) Tomēr, kā norādīts 1.4. punktā (16.–23. lpp.), "vienotais statuss" joprojām ir tikai vēlme.

līmeni starptautiskās aizsardzības atzīšanas un tās satura jomā, pamatojoties uz augstākiem standartiem" (10. apsvērums; sk. arī 8. apsvērumu). Šajā kontekstā KD (pārstrādāta redakcija) tiecas turpināt virzību uz galveno mērķi piemērot "vienotus kritērijus, lai identificētu personas, kam patiesi nepieciešama starptautiskā aizsardzība" (12. apsvērums). Jāņem vērā, ka ne visi KD (pārstrādāta redakcija) noteikumi ir obligāti, jo daži joprojām ir fakultatīvi. Salīdzinājumā ar KD, kas paredz atšķirīgu attieksmi pret abiem starptautiskās aizsardzības veidiem (bēgļa statusu un alternatīvās aizsardzības statusu), KD (pārstrādāta redakcija) arī tuvina (bet ne pilnībā vienādo) tiesības un pabalstus, ko piešķir alternatīvās aizsardzības saņēmējiem un bēgļiem ([88]).

Starptautiskā aizsardzība attiecas uz bēgļa statusu un alternatīvās aizsardzības statusu, uz ko var pretendēt tikai trešo valstu valstspiederīgie vai bezvalstnieki, tādējādi izslēdzot ES pilsoņus (2. pants) (skatīt 2.1.4. punktu, 33. lpp., par Protokolu Nr. 24). Tā neattiecas uz tiem, kuriem ir atļauts palikt dalībvalstu teritorijā, "pamatojoties uz diskrecionāri pieņemtu lēmumu līdzjūtības vai humānu iemeslu dēļ" (15. apsvērums).

Direktīvas **bēgļa** definīcija atbilst Bēgļu konvencijas 1. pantam, izņemot to, ka tā attiecas tikai uz trešo valstu valstspiederīgajiem vai bezvalstniekiem. Saskaņā ar direktīvu bēglis ir:

> trešās valsts valstspiederīgais, kas, pamatoti baidoties no vajāšanas rases, reliģijas, tautības, politisko uzskatu vai piederības kādai noteiktai sociālai grupai dēļ, atrodas ārpus valsts, kuras valstspiederīgais viņš ir, un kas nespēj vai šādu baiļu dēļ nevēlas pieņemt minētās valsts aizsardzību, vai bezvalstnieks, kas, atrazdamies ārpus savas agrākās pastāvīgās dzīvesvietas valsts, to pašu iepriekš minēto iemeslu dēļ nevar vai šādu baiļu dēļ nevēlas tajā atgriezties [un uz kuru neattiecas izslēgšanas klauzulas] (KD (pārstrādāta redakcija) 2. panta d) punkts).

Pamatojoties uz starptautiskajām saistībām saskaņā ar cilvēktiesību instrumentiem un dalībvalstīs pastāvošo praksi, alternatīvajai aizsardzībai "vajadzētu būt komplementārai un papildus tai bēgļu aizsardzībai, kāda paredzēta Ženēvas [Bēgļu] konvencijā" (33. apsvērums). Līdz ar to alternatīvā aizsardzība tiek piešķirta tikai personām, kuras nekvalificējas bēgļa statusam ([89]). **Alternatīvās aizsardzības saņēmēji** ir personas, attiecībā uz kurām ir sniegts pietiekams pamatojums, lai uzskatītu, ka attiecīgās personas, ja tās atgrieztos savās izcelsmes valstīs, vai ja bezvalstnieki atgrieztos savas agrākās pastāvīgās dzīvesvietas valstīs, tiem draudētu reāls risks ciest būtisku kaitējumu, kā noteikts direktīvā, un uz kuriem neattiecas izslēgšanas iemesli (KD (pārstrādāta redakcija) 2. panta f) punkts).

KD (pārstrādāta redakcija) ir iedalīta deviņās nodaļās:

I nodaļa	Vispārīgi noteikumi, tostarp definīcijas 2. pantā un labvēlīgāku standartu klauzula 3. pantā
II nodaļa	Starptautiskās aizsardzības pieteikumu novērtēšana
III nodaļa	Kvalificēšana par bēgli
IV nodaļa	Bēgļa statuss, izklāstot šāda statusa piešķiršanas kārtību, kā arī norādot kritērijus tā atcelšanai, izbeigšanai vai atteikumam pagarināt
V nodaļa	Kvalificēšana par personu, kas tiesīga saņemt alternatīvo aizsardzību
VI nodaļa	Alternatīvās aizsardzības statuss, izklāstot šāda statusa piešķiršanas kārtību, kā arī norādot kritērijus tā atcelšanai, izbeigšanai vai atteikumam pagarināt

([88]) Tomēr šāda tuvināšana nav veikta saistībā ar Ģimenes atkalapvienošanās direktīvu, kas joprojām neattiecas uz alternatīvās aizsardzības saņēmējiem. Skatīt tālāk 2.3.2. punktu, 56.–57. lpp.

([89]) Skatīt alternatīvās aizsardzības definīciju 2. panta f) punktā saskaņā ar LESD 78. panta 2. punkta b) apakšpunktu. Skatīt arī EST spriedumu lietā *HN*, *op. cit., fn.* 68, 35. punkts.

VII nodaļa	Starptautiskās aizsardzības saturs, nosakot tiesības un priekšrocības, kas piešķiramas bēgļiem un alternatīvās aizsardzības saņēmējiem
VIII nodaļa	Administratīvā sadarbība
IX nodaļa	Nobeiguma noteikumi

Pirmās sešas nodaļas ir tieši saistītas ar statusa atzīšanu. Īpaši svarīgs ir 4. pants par faktu un apstākļu novērtēšanu ([90]). Kā paskaidrots EST 2012. gada spriedumā lietā *MM*, šāds konkrētu lietu novērtējums notiek divu posmu procesā ([91]). Pirmais posms ir raksturots 4. panta 1.–3. punktā, un tā mērķis ir noteikt pieņemamos faktiskos apstākļus, ko var izmantot kā pierādījumus pieteikuma pamatošanai, ņemot vērā aspektus, kas ietekmē pierādījumu ticamību (sk. 4. panta 5. punktu). Otrais posms pēc tam attiecas uz šo pierādījumu juridisko novērtējumu, ņemot vērā starptautiskās aizsardzības atbilstības kritērijus ([92]). Šāds novērtējums ir nepieciešams, lai noteiktu, vai pēc atgriešanās pastāv vajāšanas vai nopietna kaitējuma risks.

Galvenie kritēriji, lai kvalificētos starptautiskās aizsardzības iegūšanai, ir izklāstīti attiecīgi 9.–10. pantā par bēgļa statusu un 15. pantā par alternatīvās aizsardzības statusu. 9. pantā vajāšanas darbības ir definētas kā darbības, kas pēc to rakstura vai atkārtošanās biežuma ir pietiekami nopietnas, lai izraisītu smagu cilvēka pamattiesību pārkāpumu, vai kā vairāku pasākumu kopums ar smagām sekām (9. panta 1. punkts). Attiecībā uz alternatīvo aizsardzību būtisks kaitējums, kas pamato šādu statusu, ir detalizēti aprakstīts 15. pantā un ietver a) nāvessodu vai tā izpildi, b) spīdzināšanu vai necilvēcīgu vai pazemojošu izturēšanos vai sodīšanu izcelsmes valstī, un c) smagus un individuālus draudus civiliedzīvotāja dzīvībai vai veselībai plaši izplatītas vardarbības dēļ starptautisku vai iekšēju bruņotu konfliktu gadījumā ([93]).

Attiecībā uz kvalificēšanos gan bēgļa, gan alternatīvās aizsardzības statusa iegūšanai 6. pantā ir noteikts, kas var būt vajāšanas vai būtiska kaitējuma dalībnieki, un 7. pantā ir noteikts, kas var būt dalībnieki aizsardzībai pret vajāšanu vai būtisku kaitējumu, ko rada šādi dalībnieki. Saskaņā ar 7. panta 2. punktu aizsardzībai pret vajāšanu vai būtisku kaitējumu jābūt efektīvai un neierobežotai laikā. Tiek norādīts, ka šādu aizsardzību parasti nodrošina, aizsardzības dalībniekiem veicot pamatotus pasākumus, lai novērstu vajāšanu vai būtiska kaitējuma nodarīšanu, cita starpā, uzturot efektīvu tiesību sistēmu, lai atklātu, apsūdzētu un sodītu par darbībām, kas veido vajāšanu vai būtisku kaitējumu, kā arī nodrošinot pieteikuma iesniedzējam pieeju šādai aizsardzībai. Saskaņā ar 8. panta 1. punktu dalībvalstis var, bet tām nav pienākuma noteikt, ka pieteikuma iesniedzējam nav vajadzīga starptautiskā aizsardzība, ja viņam daļā no izcelsmes valsts teritorijas: a) nav pamatoti jābaidās no vajāšanas vai nepastāv būtiska kaitējuma risks; vai b) ir pieejama aizsardzība pret vajāšanu vai būtisku kaitējumu, un viņš var droši un likumīgi ceļot uz šo valsts daļu un tikt tajā uzņemts, un, kā var pamatoti pieņemt, tajā arī uzturēsies.

Viens no nosacījumiem, lai kvalificētos bēgļa statusa iegūšanai, ir cēloņsakarības esamība starp vajāšanas darbību(-ām) vai aizsardzības pret šādām darbībām neesamību un vismaz vienu no vajāšanas iemesliem, kas minēti 10. pantā, proti, rasi, reliģiju, valstspiederību, politiskajiem uzskatiem vai piederību noteiktai sociālajai grupai. Saskaņā ar 9. panta 3. punktu ir jābūt saiknei starp 10. pantā minētajiem iemesliem un vajāšanas darbībām vai aizsardzības pret šādām darbībām trūkumu.

([90]) Papildu informāciju skatīt *IARLJ*, Ticamības novērtējums bēgļu un alternatīvās aizsardzības prasījumos saskaņā ar ES Kvalificēšanas direktīvu: tiesiskie kritēriji un standarti, sagatavotāji: *J. Barnes* un *A. Mackey*, 2013. Profesionālās attīstības sēriju nākamajā nodaļā tiks detalizēti aplūkota pierādījumu novērtēšana un ticamība.
([91]) EST spriedums lietā *MM*, *op. cit., fn.* 64, 64. punkts.
([92]) Turpat.
([93]) Skatīt *EASO*, Kvalificēšanas direktīvas (2011/95/ES) 15. panta c) punkts: tiesiskā analīze, 2014. gada decembris.

Ierobežojumi tiesībām uz starptautisko aizsardzību ir noteikti 12. un 17. pantā, kas attiecīgi regulē izslēgšanu no bēgļa un alternatīvās aizsardzības statusa ([94]). Starptautiskās aizsardzības iegūšana ir atkarīga arī no tā, vai netiek piemērotas izbeigšanas klauzulas (attiecīgi 11. un 16. pants) vai bēgļa statusa vai alternatīvās aizsardzības statusa atcelšana, izbeigšana vai atteikšana pagarināt (attiecīgi 14. un 19. pants) ([95]).

7. nodaļā ir noteiktas tiesības un priekšrocības, kuras attiecīgi bauda bēgļa un alternatīvās aizsardzības statusa saņēmēji, tostarp attiecībā uz uzturēšanās atļaujām, piekļuvi izglītībai, veselības aprūpei, pasākumiem, kas skar nepavadītus nepilngadīgos, piekļuvi izmitināšanai, pārvietošanās brīvību dalībvalstī, piekļuvi integrācijas iespējām un repatriācijas palīdzību.

Jāatzīmē arī tas, ka dalībvalstīm ir pienākums saglabāt starptautiskās aizsardzības saņēmēju ģimenes vienotību (23. panta 1. punkts). Pienākums saglabāt ģimenes vienotību attiecas uz ģimenes locekļiem, ja šī ģimene jau pastāvēja izcelsmes valstī un ja ģimenes locekļi atrodas tajā pašā dalībvalstī saistībā ar starptautiskās aizsardzības pieteikumu. Tas attiecas tikai uz laulāto vai neprecētu partneri stabilās attiecībās, viņu nepilngadīgajiem bērniem (līdz 18 gadu vecumam), ja tie nav precējušies, un tēvu, māti vai citu pieaugušo, kas ir atbildīgs par starptautiskās aizsardzības saņēmēju, ja tas ir nepilngadīgs un neprecējies (2. panta j) punkts). Tomēr dalībvalstis var izlemt, ka 23. pantu piemēro arī citiem tuviem radiniekiem, kuri dzīvojuši kopā kā ģimenes locekļi izcelsmes valsts atstāšanas laikā un kuri tajā laikā pilnīgi vai galvenokārt bija atkarīgi no starptautiskās aizsardzības saņēmēja (23. panta 5. punkts). Ja šie ģimenes locekļi atsevišķi nekvalificējas starptautiskās aizsardzības saņemšanai, viņi ir tiesīgi pieprasīt pabalstus, kas minēti direktīvas VII nodaļā (23. panta 2. punkts). Tomēr dalībvalstīm nav jāpiešķir ģimenes loceklim tāds pats aizsardzības statuss kā starptautiskās aizsardzības saņēmējam, taču tām ir jānodrošina, ka ģimenes loceklim ir tiesības pieprasīt 24.–35. pantā noteiktās priekšrocības, tostarp uzturēšanās atļauju (24. pants).

2.2.3.1. EST judikatūra par Kvalificēšanas direktīvu ([96])

Elgafaji	C-465/07	2009. gada 17. februāris	KD	Kvalificēšana alternatīvajai aizsardzībai – 15. panta c) punkts saistībā ar 2004. gada KD 2. panta e) punktu par smagiem un individuāliem draudiem plaši izplatītas vardarbības dēļ.
Abdulla un citi	C-175/08, C-176/08, C-178/08 un C-179/08	2010. gada 2. marts	KD	Bēgļa statusa zaudēšana – 11. panta 1. punkta e) apakšpunkts par apstākļu izmaiņām izcelsmes valstī.
Bolbol	C-31/09	2010. gada 17. jūnijs	KD	Izslēgšana no bēgļa statusa – 12. panta 1. punkta a) apakšpunkts par aizsardzību vai palīdzību, ko *UNRWA* sniedz Palestīnas bezvalstniekiem.
B un D	C-57/09 un C-101/09	2010. gada 9. novembris	KD	Izslēgšana no bēgļa statusa – 12. panta 2. punkta b) un c) apakšpunkts par jēdzienu "smags nepolitisks noziegums" un dalību teroristu organizācijā; un 3. pants par labvēlīgākiem kvalificēšanas standartiem personām, kuras ir izslēgtas no to personu loka, kas atzītas par bēgļiem.

([94]) Skatīt *EASO, Izslēgšana: Kvalificēšanas direktīvas (2011/95/ES) 12. un 17. pants – Tiesiskā analīze.*
([95]) Skatīt EST 2015. gada 24. jūnija spriedumu lietā C-373/13, *HT/ Land Baden-Wurttemberg,* ECLI:EU:C:2015:413.
([96]) Kā redzams tabulā, visi līdz šim pieņemtie EST spriedumi attiecas uz KD. Tomēr tie var būt svarīgi KD (pārstrādāta redakcija) interpretācijai.

Y un Z	C-71/11 un C-99/11	2012. gada 5. septembris	KD	Kvalificēšana bēgļa statusam – 2. panta c) punkts un 9. panta 1. punkta a) apakšpunkts par vajāšanu saistībā ar reliģijas brīvību.
MM	C-277/11	2012. gada 22. novembris	KD	Faktu un apstākļu novērtēšana – 4. pants par dalībvalstu sadarbību ar pieteikuma iesniedzējiem (4. panta 1. punkts).
El Kott un citi	C-364/11	2012. gada 19. decembris	KD	Izslēgšana no bēgļa statusa – 12. panta 1. punkta a) apakšpunkts gadījumos, kad tiek izbeigta ANO struktūru vai aģentūru sniegtā aizsardzība vai palīdzība.
X, Y un Z	C-199/12–C-201/12	2013. gada 7. novembris	KD	Kvalificēšana bēgļa statusam – 9. panta 1. punkta a) apakšpunkts (saistībā ar 9. panta 2. punkta c) apakšpunktu un 10. panta 1. punkta d) apakšpunktu) par vajāšanu homoseksuālas orientācijas dēļ.
Diakité	C-285/12	2014. gada 30. janvāris	KD	Kvalificēšana alternatīvajai aizsardzībai – 15. panta c) punkts attiecībā uz iekšēja bruņota konflikta interpretāciju.
A, B un C	C-148713–C-150/13	2014. gada 2. decembris	KD	Faktu un apstākļu novērtēšana – 4. pants (saistībā ar 2005. gada PPD 13. panta 3. punkta a) apakšpunktu) par ierobežojumiem, izmeklējot prasījumu, kura pamatā ir homoseksuāla orientācija, un sekas, ko rada minēto baiļu sākotnēja neizpaušana.
M'Bodj	C-542/13	2014. gada 18. decembris	KD	Kvalificēšana alternatīvajai aizsardzībai – 2. panta e) un f) punkts un 15. panta b) punkts par atbilstību medicīnisku iemeslu dēļ.
Abdida	C-562/13	2014. gada 18. decembris	KD	Kvalificēšana alternatīvajai aizsardzībai – 15. panta b) punkts par atbilstību medicīnisku iemeslu dēļ (33. punkts).
Shepherd	C-472/13	2015. gada 26. februāris	KD	Kvalificēšana bēgļa statusam – 9. panta 2. punkta b), c) un e) apakšpunkts par vajāšanu pēc atteikšanās pildīt militāro dienestu konfliktā, kurā tiktu izdarīti starptautiski noziegumi, un par nesamērīgu sodu un tiesiskās aizsardzības atteikumu.
HT	C-373/13	2015. gada 24. jūnijs	KD	Starptautiskās aizsardzības saturs – 21. panta 2. un 3. punkts un 24. panta 1. punkts par uzturēšanās atļauju atcelšanu valsts drošības vai sabiedriskās kārtības apsvērumu dēļ (dalība teroristu organizācijā).

2.2.3.2. EST izskatāmā judikatūra par Kvalificēšanas direktīvu

Kreis Warendorf / Ibrahim Alo	C-443/14	Procesā, skatīt ģenerāladvokāta Cruz Villalón atzinumu, 2015. gada 6. oktobris (lieta apvienota ar lietu *Osso*, C-44/14)	KD (pārstrādāta redakcija)	Jautājumi, ko nosūtīja *Bundesverwaltungsgericht* (Vācija) 2014. gada 25. septembrī, par alternatīvās aizsardzības saņēmējiem noteiktās dzīvesvietas saderību ar brīvu pārvietošanos un sociālo labklājību.
Amira Osso/ Region Hannover	C-444/14	Procesā, skatīt ģenerāladvokāta Cruz Villalón atzinumu, 2015. gada 6. oktobris (lieta apvienota ar lietu *Alo*, C-443/14)	KD (pārstrādāta redakcija)	Jautājumi, ko nosūtīja *Bundesverwaltungsgericht* (Vācija) 2014. gada 25. septembrī, par alternatīvās aizsardzības saņēmējiem noteiktās dzīvesvietas saderību ar brīvu pārvietošanos un sociālo labklājību.
Commissaire general aux réfugiés et aux apatrides/ Mostafa Lounani	C-573/14	Procesā	KD	Jautājumi, ko nosūtīja Valsts padome (Beļģija) 2014. gada 11. decembrī, par tādu darbību interpretāciju, kas ir pretrunā ar Apvienoto Nāciju Organizācijas mērķiem un principiem terorisma gadījumā, lai izslēgtu no to personu loka, kam piešķir bēgļa statusu.
Evelyn Danqua/ tieslietu un līdztiesības ministrs, Īrija un ģenerālprokurors	C-429/15	Procesā	KD	Jautājumi, ko nosūtīja Apelācijas tiesa (Īrija) 2015. gada 5. augustā, par patvēruma pieteikumu kā piemērotu līdzinieku alternatīvās aizsardzības pieteikumam, lai ievērotu līdzvērtības principu un laika ierobežojumu, nodrošinot, ka starptautiskās aizsardzības pieteikumi tiek izskatīti pamatotā termiņā.

Jāņem vērā, ka pastāv būtiska atšķirība starp bēgļa vai alternatīvās aizsardzības statusa piešķiršanu (kas, kā minēts iepriekš, nodrošina saņēmējiem virkni tiesību un priekšrocību, tostarp aizsardzību pret *izraidīšanu* saskaņā ar KD (pārstrādāta redakcija), no vienas puses, un aizsardzību pret *izraidīšanu* saskaņā ar ECTK, no otras puses. Tas ir plašāk izskaidrots 3.4.1. punktā (70.–74. lpp.). Tālāk minētā ECT judikatūra, kas nav pilnīga, attiecas uz aizsardzību pret *izraidīšanu* saskaņā ar ECTK.

2.2.3.3. Attiecīgā ECT judikatūra

Soering/ Apvienotā Karaliste	14038/88	1989. gada 7. jūlijs	ECTK 3. pants par *neizraidāmību*, ja izdošanas gadījumā pieteikuma iesniedzējs saņemtu nāvessodu, un spīdzināšanas vai necilvēcīgas vai pazemojošas izturēšanās definīcija.
Cruz Varaz un citi/ Zviedrija	15576/89	1991. gada 20. marts	ECTK 3. pants par *neizraidīšanu* izraidīšanas gadījumā un novērtējums par risku pēc atgriešanas.

Chahal/ Apvienotā Karaliste	22414/93	1996. gada 15. novembris	*Neizraidīšanas* principa absolūtais raksturs saskaņā ar ECTK 3. pantu, neatkarīgi no iespējamā apdraudējuma, ko persona rada uzņēmējvalsts nacionālajai drošībai.
HLR/ Francija	24573/94	1997. gada 29. aprīlis	ECTK 3. pants par *neizraidīšanu*, ja necilvēcīgu vai pazemojošu izturēšanos vai sodīšanu īsteno nevalstiski dalībnieki.
D/ Apvienotā Karaliste	30240/96	1997. gada 2. maijs	ECTK 3. pants par *neizraidīšanu* medicīnisku iemeslu dēļ.
Salah Sheekh/ Nīderlande	1948/04	2007. gada 11. janvāris	ECTK 3. pants par *neizraidīšanu* tāda riska dēļ, kas izriet no vispārējas vardarbības, ar ko saskaras mazākumtautību klana (ašrafa) locekļi.
Saadi/ Itālija	37201/06	2008. gada 28. februāris	*Neizraidīšanas* principa absolūtais raksturs saskaņā ar ECTK 3. pantu, neatkarīgi no iespējamā apdraudējuma, ko persona rada uzņēmējvalsts nacionālajai drošībai, vai tās pastrādātajiem noziegumiem.
N/ Apvienotā Karaliste	26565/05	2008. gada 27. maijs	ECTK 3. pants par *neizraidīšanu* medicīnisku iemeslu dēļ.
NA/ Apvienotā Karaliste	25904/07	2008. gada 17. jūlijs	ECTK 3. pants par *neizraidīšanu* tāda riska dēļ, kas izriet no vispārējas vardarbības.
Al-Saadoon Mufdhi/ Apvienotā Karaliste	61498/08	2010. gada 2. marts	ECTK 3. pants par *neizraidīšanu*; un ECTK 2. pants un Protokola Nr. 13 1. pants par *neizraidīšanu*, lai netiktu izpildīts nāvessods.
Sufi un Elmi/ Apvienotā Karaliste	8319/07 un 11449/07	2011. gada 28. jūnijs	ECTK 3. pants par *neizraidīšanu* tāda riska dēļ, kas izriet no vispārējas vardarbības, un saistība ar KD 15. panta c) punktu.
Othman (Abu Qatada)/ Apvienotā Karaliste	8139/09	2012. gada 17. janvāris	*Neizraidīšana* pamatojoties uz ECTK 6. pantu, ja klaji tiek liegta piekļuve tiesai, un pamatojoties uz 3. pantu, un diplomātisko garantiju kvalitāte.

2.2.4. 2013. gada Patvēruma procedūru direktīva (pārstrādāta redakcija)

PPD (pārstrādāta redakcija) ([97]), kopā ar KD (pārstrādāta redakcija) 4. pantu un Dublinas III regulu, nodrošina mehānismus, kas jāpiemēro, apstrādājot pieteikumus bēgļa un alternatīvās aizsardzības statusa piešķiršanai saskaņā ar KEPS. Tās mērķis ir "noteikt kopējas procedūras starptautiskās aizsardzības piešķiršanai un atņemšanai saskaņā ar" KD (pārstrādāta redakcija) (1. pants). Lai gan direktīvas mērķis ir noteikt kopējas procedūras, ne visi tās noteikumi ir obligāti. Daži tās noteikumi ir fakultatīvi. Šo direktīvu piemēro visiem starptautiskās aizsardzības pieteikumiem, kas sagatavoti dalībvalstu teritorijā, tostarp pie robežas, teritoriālajos ūdeņos vai tranzīta zonās (3. panta 1. punkts). To nepiemēro nepiemēro diplomātiskā vai teritoriālā patvēruma pieprasījumiem, kas iesniegti dalībvalstu pārstāvniecībās (3. panta 2. punkts). Dalībvalstis var to piemērot arī jebkura cita veida aizsardzībai, ko tās piedāvā, lai izveidotu "vienas pieturas" procedūru (3. pants). Tās var piemērot arī labvēlīgākus standartus, ciktāl tie ir saderīgi ar direktīvu (3. panta 2. punkts un 5. pants). Īpašs uzsvars tiek likts uz neaizsargātu

([97]) Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 26. jūnija Direktīva 2013/32/ES par kopējām procedūrām starptautiskās aizsardzības statusa piešķiršanai un atņemšanai (pārstrādāta redakcija), [2013] OV L 180/60.

pieteikuma iesniedzēju un nepavadītu nepilngadīgo vajadzību ievērošanu (29.–33. apsvērums un 24. un 25. pants). Direktīvā ir iekļauti detalizēti noteikumi par procedūrām, kas jāievēro, pieņemot lēmumu par pieteikumu, un ir svarīgas tiesu iestādēm, ciktāl tās attiecas uz atbildīgās iestādes pirmajā instancē pieņemtā lēmuma procesuālo likumību. Tālāk aplūkotais 46. pants ir tieši saistīts ar apelācijas procedūru, kas nodrošina tiesības uz efektīvu tiesiskās aizsardzības līdzekli.

Direktīva ir iedalīta šādās sešās nodaļās:

I nodaļa	Vispārēji noteikumi, tostarp īpaši svarīgas ir definīcijas (2. pants), noteikumi par direktīvas darbības jomu (3. pants) un noteikumi par atbildīgo iestāžu noteikšanu, pienākumiem un kompetenci (4. pants).	
II nodaļa	Pamatprincipi un garantijas, kas nodrošina piekļuvi procedūrai (6. pants), apgādājamie un nepilngadīgie (7. pants), piekļuve informācijai, konsultācijām, juridiskai palīdzībai un pārstāvībai (8. un 19.–23. pants), Apvienoto Nāciju Organizācijas Augstā komisāra bēgļu jautājumos loma (*UNHCR*) (29. pants), tiesības palikt, kamēr atbildīgā iestāde ir pieņēmusi galīgo lēmumu saskaņā ar procedūrām pirmajā instancē (9. pants), prasības attiecībā uz pieteikuma izskatīšanu, tostarp pieteikuma iesniedzēju tiesības un pienākumi (10.–13. pants), noteikumi par personisko interviju kā procesa galveno sastāvdaļu (14.–17. pants), noteikumi par medicīniskajām pārbaudēm (18. pants), pieteikuma iesniedzēji, kuriem vajadzīgas īpašas procesuālās garantijas (24. pants), garantijas nepilngadīgajiem bez pavadības (25. pants), aizturēšana (26. pants), procedūras pieteikumu atsaukšanas vai atteikšanās gadījumos (27. un 28. pants) un informācijas vākšanas ierobežojumi, pamatojoties uz patvēruma pieteikuma konfidencialitāti (30. pants).	
III nodaļa	I sadaļa	Procedūras noteikumi par izskatīšanas procedūras norisi (31. pants) un nepamatotu pieteikumu apstrāde (32. pants).
	II sadaļa	Nepieņemamu pieteikumu apstrāde (33. un 34. pants).
	III sadaļa	Pieteikuma iesniedzēja iespējamā pārsūtīšana uz drošu valsti, kas nav dalībvalsts, kurā iesniegts pieteikums, un minēto valstu definēšana saskaņā ar šādām koncepcijām – pirmā patvēruma valsts (35. pants), drošas izcelsmes valsts (36. pants), prasības valstu norādīšanai par drošām izcelsmes valstīm (37. pants), droša trešā valsts (38. pants) un droša Eiropas trešā valsts (39. pants). Piemērojot šīs koncepcijas, dalībvalstīm jāļauj pieteikuma iesniedzējiem paust nostāju, kas atšķiras no normas.
	IV sadaļa	Turpmāki pieteikumi (40. pants), tostarp izņēmumi attiecībā uz tiesībām palikt līdz lēmuma pieņemšanai (41. pants), un procedūras noteikumi, kas piemērojami šādu pieteikumu sākotnējai izskatīšanai (42. pants).
	V sadaļa	Robežprocedūras vai tranzīta zonas procedūras (43. pants).
IV nodaļa	Starptautiskās aizsardzības atņemšanas procedūras, kurās jāveic izskatīšanas procedūra un jāparedz procesuālie noteikumi (44. un 45. pants).	
V nodaļa	Pārsūdzības procedūras un tiesības uz efektīvu tiesisko aizsardzību, tostarp procesuālie elementi (46. pants) un juridiskā palīdzība (20. pants).	
VI nodaļa	Vispārēji un nobeiguma noteikumi (47.–55. pants).	

PPD (pārstrādāta redakcija) pamatshēma ir vienkārša. Pirmajā instancē tā paredz izraudzītu "atbildīgo iestādi" (2. panta f) punkts un 4. pants), kuras personālam jābūt kompetentam un atbilstoši apmācītam (4. panta 3. punkts un 10. panta 3. punkta c) apakšpunkts). Turklāt ir jānodrošina piekļuve aktualizētai izcelsmes valsts informācijai no dažādiem avotiem (10. panta 3. punkta b) apakšpunkts), kā arī iespēja vajadzības gadījumā saņemt eksperta padomu (10. panta 3. punkta d) apakšpunkts). Atbildīgajai iestādei ir jāizskata katrs pieteikums

"individuāli, objektīvi un taisnīgi" (10. panta 3. punkta a) apakšpunkts). Procesa galvenā sastāvdaļa ir personiskas intervijas veikšana (14. pants) apstākļos, kas ļauj pieteikuma iesniedzējiem sniegt vispusīgu pamatojumu (15. pants). Lēmumam jābūt rakstiskam (11. panta 1. punkts), un, ja tas ir negatīvs attiecībā uz kādu no statusa veidiem, ir jānorāda šāda lēmuma faktiskie un juridiskie iemesli, kā arī jāsniedz rakstiska informācija par to, kā apstrīdēt negatīvo lēmumu (11. panta 3. punkts). Tālāk tabulā ir apkopotas galvenās tiesības un garantijas, kas pieteikuma iesniedzējiem tiek nodrošinātas izskatīšanas procedūras laikā.

Pieteikuma iesniedzēju tiesības izskatīšanas procedūras laikā	Tiesības palikt (9. pants)	
	Procesuālās garantijas (12. un 46. pants)	Tiesības tikt informētam
		Tiesības uz tulka palīdzību
		Tiesības saņemt konsultācijas
		Tiesības pamatotā termiņā saņemt paziņojumu par lēmumu un tikt informētam par lēmumu valodā, kuru viņi saprot, ja nav juridiskā konsultanta vai padomdevēja
		Tiesības uz efektīvu tiesisko aizsardzību
	Tiesības uz juridisku un procesuālu informāciju un palīdzību (19.–23. pants)	
	Personiska intervija (14.–17. pants)	
	Tiesības uz konfidencialitātes aizsardzību (15. panta 2. punkts un 30. un 48. pants)	
	Tiesības netikt aizturētam (26. pants)	
Papildu garantijas pieteikuma iesniedzējiem, kuriem nepieciešama īpaša aizsardzība (24. pants)		
Papildu garantijas nepilngadīgajiem bez pavadības (25. pants)	Tiesības uz pārstāvību	
	Intervijas jāveic personai, kurai ir nepieciešamās zināšanas par nepilngadīgo vajadzībām	
	Bērna intereses	

V nodaļai ir liela nozīme tiesu sistēmā. Tā nodrošina pieteikuma iesniedzējiem tiesības "uz efektīvu tiesisko aizsardzību tiesā", apstrīdot 46. panta 1. punktā minētos lēmumus, kas faktiski ietver visus galīgos lēmumus pirmajā instancē par starptautiskās aizsardzības piešķiršanu un atņemšanu. Pamatnoteikums par šīs efektīvās tiesiskās aizsardzības apjomu ir iekļauts 46. panta 3. punktā šādā redakcijā:

> Lai izpildītu 1. punkta prasības, dalībvalstis nodrošina, ka ar efektīvu tiesisko aizsardzību ir nodrošināta faktiskā un juridiskā pamatojuma pilnīga un *ex nunc* pārbaude, tostarp attiecīgā gadījumā pārbaude par starptautiskās aizsardzības nepieciešamību saskaņā ar [KD (pārstrādāta redakcija)], vismaz attiecībā uz pārsūdzības procedūrām pirmās instances tiesā.

Valstu tiesām būs jāņem vērā arī ES tiesību vispārīgie principi attiecībā uz piekļuvi tiesai (jo īpaši LES 2. un 6. pants un ES Hartas 18., 20., 21., 47. un 51.–53. pants). Turklāt labvēlīgāki dalībvalstu tiesību aktu noteikumi var būt svarīgi, lai noteiktu principus, kas piemērojami efektīvas tiesiskās aizsardzības nodrošināšanai, ja tie ir saderīgi ar direktīvu.

2.2.4.1. EST judikatūra par Patvēruma procedūru direktīvu ([98])

Samba Diouf	C-69/10	2011. gada 28. jūlijs	PPD	Paātrinātās procedūras – tādu noteikumu piemērošana, kas izraisa paātrinātas procedūras, kuras izslēdz lēmuma par šo procedūru piemērošanu apstrīdēšanu, bija likumīga ar nosacījumu, ka minētā procesuālā lēmuma iemesli ir pamatojami jebkurā apelācijā pret galīgo lēmumu.
MM	C-277/11	2012. gada 22. novembris	PPD	Tiesības tikt uzklausītam, bet PPD nepiemēro alternatīvās aizsardzības pieteikumiem, izņemot starptautiskās aizsardzības vienotas novērtēšanas procedūras gadījumu.
HID un BA	C-175/11	2013. gada 31. janvāris	PPD	Paātrinātās procedūras – paātrinātas procedūras, atsaucoties uz valstspiederību vai izcelsmes valsti; un tiesības uz efektīvu tiesisko aizsardzību, ņemot vērā vienīgās pieejamās pārskatīšanas tiesas tiesisko neatkarību.
A, B un C	C-148/13, C-149/13 un C-150/13	2014. gada 2. decembris	PPD	Prasības attiecībā uz personisko interviju – 13. panta 3. punkta a) apakšpunkts par intervijām, ņemot vērā personiskos un vispārīgos apstākļus, kas saistīti ar pieteikumu (stereotipi par seksuālo orientāciju) un pieteikuma iesniedzēja neaizsargātības pakāpi.
Abdida	C-562/13	2014. gada 18. decembris	PPD	Tiesības uz tiesisko aizsardzību ar apturošu spēku.
Abdoulaye Amadou Tall/ Centre public d'action sociale de Huy (CPAS de Huy)	C-239/14	2015. gada 17. decembris	PPD	Tiesības uz efektīvu tiesisko aizsardzību – PPD neizslēdz to, ka pārsūdzībai pret kompetentās iestādes lēmumu neturpināt turpmākā patvēruma pieteikuma izskatīšanu nav apturoša spēka.

2.2.4.2. EST izskatāmā judikatūra par Patvēruma procedūru direktīvu

MM/ tieslietu un līdztiesības ministrs, Īrija un ģenerālprokurors	C-560/14	Procesā	PPD	Jautājumi, ko nosūtīja Augstākā tiesa (Īrija) 2014. gada 5. decembrī par tiesību tikt uzklausītam piemērošanu alternatīvās aizsardzības pieteikumiem saistībā ar atsevišķo procedūru, kurā izskata starptautiskās aizsardzības pieteikumus.

([98]) Kā redzams tabulā, visi līdz šim pieņemtie EST spriedumi attiecas uz PPD. Tomēr tie var būt svarīgi PPD (pārstrādāta redakcija) interpretācijai.

2.2.4.3. Attiecīgā ECT judikatūra

Bahaddar/ Nīderlande	25894/94	1998. gada 19. februāris	ECTK 26. pants par nepieciešamību izmantot visus tiesiskās aizsardzības līdzekļus uzņēmējvalstī (43.–49. punkts).
Jabari/ Turcija	40035/98	2000. gada 11. jūlijs	ECTK 13. pants par efektīvu tiesisko aizsardzību, kurai nepieciešama neatkarīga un stingra pārbaude (50. punkts).
Čonka/ Beļģija	51564/99	2002. gada 5. februāris	5. panta 1. punkts un 4. pants par pieejamiem un efektīviem tiesiskās aizsardzības līdzekļiem (38.–46. un 53.–55. punkts) un 13. pants saistībā ar Protokola Nr. 4 4. pantu par efektīvu tiesisko aizsardzību ar apturošu spēku (75.–85. punkts).
N/ Somija	38885/02	2005. gada 26. jūlijs	ECTK 3. pants par *neizraidāmību*, šaubu gadījumā lemjot par labu pieteikuma iesniedzējam (158.–167. punkts).
Gebremedhin/ Francija	25389/05	2007. gada 26. aprīlis	13. pants saistībā ar 3. pantu par tiesībām uz efektīvu tiesisko aizsardzību, kam nepieciešama stingra pārbaude un apturošs spēks (53.–67. punkts).
Sultani/ Francija	45223/05	2007. gada 20. septembris	Protokola Nr. 4 4. pants par kolektīvās izraidīšanas aizliegumu saistībā ar saīsināto procedūru, izskatot turpmāku pieteikumu (81.–84. punkts).
Saadi/ Itālija	37201/06	2008. gada 28. februāris	Materiāls, kas izmantots, lai novērtētu tādas izturēšanās risku, kas ir pretrunā ar 3. pantu (128.–133. punkts), un šī riska novērtējums gadījumos, kad pieteikuma iesniedzējs rada terorisma draudus uzņēmējvalstij (137.–149. punkts).
Ben Khemais/ Itālija	246/07	2009. gada 24. februāris	ECTK 3. pants par *neizraidīšanu* un izcelsmes valsts "diplomātiskās garantijas" (53.–64. punkts).
MSS/ Beļģija un Grieķija	30696/09	2011. gada 21. janvāris	13. pants, kopā ar ECTK 2. pantu, saistībā ar nepilnībām tās valsts patvēruma procedūrā, kas ir atbildīga saskaņā ar Dublinas sistēmu (286.–322. punkts), un tāpēc, ka trūkst efektīvas tiesiskās aizsardzības pret pārsūtīšanu Dublinas sistēmas nozīmē (385.–396. punkts).
Othman (Abu Qatada)/ Apvienotā Karaliste	8139/09	2012. gada 17. janvāris	ECTK 3. pants par *neizraidīšanu* un diplomātisko garantiju kvalitāte (187.–189. punkts), un *neizraidīšana*, pamatojoties uz ECTK 6. pantu, ja klaji tiek liegta piekļuve tiesai (258.–287. punkts).
IM/ Francija	9152/09	2012. gada 2. februāris	ECTK 13. pants par procesuālajām prasībām, kas nedrīkst padarīt iluzoru efektīvu tiesisko aizsardzību, un paātrinātās patvēruma procedūras (127.–135. punkts).
Hirsi Jamaa un citi/ Itālija	27765/09	2012. gada 23. februāris	ECTK 1. pants par atbildību attiecībā uz atklātā jūrā pārtverto migrantu atgriešanu (70.–82. punkts).
Labsi/ Slovākija	33809/08	2012. gada 15. maijs	ECTK 3. pants par *neizraidīšanas* absolūto raksturu pat uzņēmējvalsts drošības apdraudējuma gadījumā (128. punkts), un ECTK 13. pants par efektīvas tiesiskās aizsardzības neesamību attiecībā uz šādu sūdzību (133.–140. punkts).
Singh un citi/ Beļģija	33210/11	2012. gada 2. oktobris	13. pants par tiesībām uz efektīvu tiesību aizsardzību un pienākums izvērtēt dokumentus, kurus ir iespējams pārbaudīt (102.–104. punkts).
Abdulkhakov/ Krievija	14743/11	2012. gada 2. oktobris	ECTK 3. pants par *neizraidīšanu* saistībā ar ārpustiesas pārsūtīšanu/ārkārtas pārsūtīšanu, kas ir pretrunā ar tiesiskumu (138.–157. punkts).
El-Masri/ Bijusī Dienvidslāvijas Maķedonijas Republika	39630/09	2012. gada 13. decembris	ECTK 3. pants par *neizraidīšanu* apstākļos, kad pierādīšanas pienākums pāriet uz valsti (165.–167. un 199. punkts).
AC un citi/ Spānija	6528/11	2014. gada 22. aprīlis	ECTK 13. pants saistībā ar 2. un 3. pantu par nepieciešamību apturēt izraidīšanu, kamēr izskata apelāciju (87. un 94.–105. punkts).

2.2.5. 2013. gada Uzņemšanas nosacījumu direktīva (pārstrādāta redakcija)

RCD (pārstrādāta redakcija) ([99]) mērķis ir nodrošināt "viņiem cilvēka cienīgu dzīves līmeni un salīdzināmus dzīves apstākļus visās dalībvalstīs" (11. apsvērums) ([100]), lai ierobežotu "pieteikuma iesniedzēju otrreizēju plūsmu dažādo uzņemšanas nosacījumu dēļ" (12. apsvērums).

Atšķirībā no *RCD*, kas attiecas uz bēgļa statusa pieteikuma iesniedzējiem ([101]), *RCD* (pārstrādāta redakcija) ir paplašināts personu loks, un tā attiecas uz "visiem trešo valstu valstspiederīgajiem un bezvalstniekiem, kas gatavo starptautiskās aizsardzības pieteikumu (..), kamēr viņiem atļauts uzturēties dalībvalsts teritorijā" (3. panta 1. punkts), kā arī uz viņu ģimenes locekļiem, ja uz viņiem attiecināms šāds pieteikums (3. panta 1. punkts). Tās noteikumi ir piemērojami, tiklīdz persona iesniedz savu starptautiskās aizsardzības pieteikumu ([102]) un līdz galīgā lēmuma pieņemšanai par to ([103]) vai, ja piemēro Dublinas III regulu, līdz pieteikuma iesniedzējs tiek faktiski pārsūtīts uz atbildīgo dalībvalsti ([104]).

RCD (pārstrādāta redakcija) ir strukturēta septiņās nodaļās, kuras var apkopot šādi:

I nodaļa	Direktīvas mērķis, definīcijas un darbības joma, tostarp labvēlīgāki noteikumi (4. pants).
II nodaļa	Vispārīgi noteikumi par uzņemšanas nosacījumiem, kas attiecas uz saistībām tādās jomās kā informācija (5. pants), dokumentācija (6. pants), dzīvesvieta un pārvietošanās brīvība (7. pants), aizturēšana (8.–11. pants), ģimenes vienotība (12. pants), medicīniskā pārbaude (13. pants), nepilngadīgo skološana un izglītošana (14. pants), nodarbinātība (15. pants), profesionālās apmācības (16. pants), uzņemšanas materiālie nosacījumi un veselības aprūpe (17. pants), uzņemšanas materiālo nosacījumu veidi (18. pants) un veselības aprūpe (19. pants).
III nodaļa	Uzņemšanas materiālo nosacījumu pasliktināšana vai atteikšana.
IV nodaļa	Noteikumi attiecībā uz mazāk aizsargātām personām.
V nodaļa	Pārsūdzēšana.
VI nodaļa	Darbības uzņemšanas sistēmas efektivitātes uzlabošanai.
VII nodaļa	Nobeiguma noteikumi.

No vispārīgajiem noteikumiem par uzņemšanas nosacījumiem īpaši jāatzīmē noteikumi par starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju aizturēšanu. Noteikums ir tāds, ka starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju nedrīkst aizturēt tikai tāpēc, ka viņš ir pieteikuma iesniedzējs (8. panta 1. punkts). Dalībvalstis saglabā iespēju to darīt, pamatojoties uz individuālu novērtējumu, ciktāl minētā aizturēšana ir samērīga kā galējais līdzeklis, ja nav efektīvu, bet mazāk ierobežojošu alternatīvu (8. panta 2. punkts) un tas ir nepieciešams:

a) lai noteiktu vai pārbaudītu pieteikuma iesniedzēja identitāti vai valstspiederību;
b) lai noteiktu tos pieteikuma elementus, kurus nevarētu iegūt neaizturot, jo īpaši, ja pastāv pieteikuma iesniedzēja bēgšanas iespējamība;
c) lai izlemtu par pieteikuma iesniedzēja tiesībām ieceļot valsts teritorijā;
d) lai sagatavotu vai veiktu atgriešanu saskaņā ar 2008. gada Atgriešanas direktīvu;

([99]) Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 26. jūnija Direktīva 2013/33/ES, ar ko nosaka standartus starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju uzņemšanai, [2013] OV L 180/96.
([100]) Skatīt arī *RCD* (pārstrādāta redakcija) 1. pantu.
([101]) Tomēr *RCD* 16. apsvērums nosaka: "dalībvalstis arī ir aicinātas piemērot minētās direktīvas noteikumus saistībā ar procedūrām, ar kurām pieņem lēmumus par pieteikumiem citādai trešo valstu pilsoņu un bezvalstnieku aizsardzībai nekā tā, kas izriet no Ženēvas Konvencijas".
([102]) EST spriedums lietā *Cimade* un *GISTI* , *op. cit., fn.* 58, 39. punkts. Skatīt arī EST 2014. gada 27. februāra spriedumu lietā C-79/13, *Federaal agentschap voor de opvang van asielzoekers/ Saciri* un citi, ECLI:EU:C:2014:103, 33. punkts.
([103]) Skatīt "pieteikuma iesniedzēja" definīciju *RCD* (pārstrādāta redakcija) 2. panta b) punktā.
([104]) EST spriedums lietā *Cimade* un *GISTI*, *op. cit., fn.* 58, 61. punkts.

e) ja tas nepieciešams valsts drošībai vai sabiedriskajai kārtībai; vai
f) saskaņā ar Dublinas III regulu (8. panta 3. punkts).

Aizturēšanas pamatus nosaka valsts tiesību aktos. Turklāt pieteikuma iesniedzēju aiztur tikai uz cik iespējams īsu laiku un patur apcietinājumā tikai, kamēr ir piemērojami minētie pamati (9. panta 1. punkts). 9. pantā ir noteiktas garantijas aizturētajiem pieteikuma iesniedzējiem attiecībā uz aizturēšanas ilgumu, pieteikuma iesniedzēja informēšanu par aizturēšanas iemesliem un tiesiskās aizsardzības līdzekļiem, aizturēšanas likumības ātru pārskatīšanu tiesā un juridisko palīdzību. Aizturēšanas apstākļi pēc tam ir sīkāk aprakstīti 10. pantā, kas nosaka, ka pieteikuma iesniedzējus parasti aiztur īpašās aizturēšanas iestādēs vai vismaz nošķir no parastajiem ieslodzītajiem (10. panta 1. punkts). Citi aizturēšanas apstākļi, ko regulē minētais pants, ietver saskarsmi ar ārpasauli, piekļuvi ģimenes locekļiem un padomdevējiem vai konsultantiem, kā arī pienākumu informēt pieteikuma iesniedzējus par viņu tiesībām, pienākumiem un noteikumiem aizturēšanas iestādē. Papildu garantijas un pienākumi saskaņā ar 11. pantu tiek paredzēti gadījumā, ja tiek aizturētas neaizsargātas personas ar īpašām uzņemšanas vajadzībām.

Pieteikuma iesniedzējiem ir tiesības saskaņā ar valsts tiesību aktu noteikumiem pārsūdzēt lēmumus par pabalstu piešķiršanu, atņemšanu vai samazināšanu vai par viņu dzīvesvietu un pārvietošanās brīvību dalībvalstīs (26. pants). Vismaz pēdējā instancē nodrošina pārsūdzības iespēju vai lietas pārskatīšanu faktiski un juridiski tiesas iestādē (26. panta 1. punkts), un nodrošina bezmaksas juridisko palīdzību un pārstāvību, ciktāl šāda palīdzība ir nepieciešama, lai nodrošinātu tiesu efektīvu pieejamību (26. panta 2. punkts).

2.2.5.1. EST judikatūra par Uzņemšanas nosacījumu direktīvu ([105])

Cimade un GISTI	C-179/11	2012. gada 27. septembris	*RCD*	*RCD* piemērošana Dublinas procedūru laikā.
Saciri un citi	C-79/13	2014. gada 27. februāris	*RCD*	*RCD* 13. panta 5. punkts saistībā ar 13. panta 1. un 2. punktu un 14. panta 1., 3., 5. un 8. punktu par uzņemšanas nosacījumiem finansiālu pabalstu vai kuponu veidā un par pārslogotām izmitināšanas iestādēm.

2.2.5.2. EST izskatāmā judikatūra par Uzņemšanas nosacījumu direktīvu

JN/ Drošības un tieslietu valsts sekretārs	C-601/15 PPU	Procesā	*RCD* (pārstrādāta redakcija)	Jautājumi, ko nosūtīja *Raad van State* (Nīderlande) 2015. gada 17. novembrī par to, vai starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju aizturēšana bez deportācijas nodoma ir saderīga ar ES Hartas 6. pantu, pamatojoties uz 8. panta 3. punkta e) apakšpunktu.

([105]) Kā redzams tabulā, visi līdz šim pieņemtie EST spriedumi attiecas uz *RCD*. Tomēr tie var būt svarīgi *RCD* (pārstrādāta redakcija) interpretācijai.

2.2.5.3. Attiecīgā ECT judikatūra

Mubilanzila Mayeka un Kaniki Mitunga/ Beļģija	13178/03	2006. gada 12. oktobris	ECTK 3. pants (50.–59. punkts), ECTK 8. pants (75.–87. punkts) un ECTK 5. pants (96.–105. punkts) par nepilngadīgo aizturēšanu pieaugušiem paredzētā iestādē.
SD/ Grieķija	53541/07	2009. gada 11. jūnijs	ECTK 5. pants par aizturēšanas apstākļiem (43.–54. punkts), aizturēšanas likumību (57.–67. punkts) un tās pārskatīšanu (70.–77. punkts).
Tabesh/ Grieķija	8256/07	2009. gada 26. novembris	ECTK 5. pants par aizturēšanas apstākļiem (34.–44. punkts), aizturēšanas likumību (49.–57. punkts) un tās pārskatīšanu (61.–63. punkts).
AA/ Grieķija	12186/08	2010. gada 22. jūlijs	ECTK 5. pants par aizturēšanas apstākļiem (49.–65. punkts), aizturēšanas likumību (84.–94. punkts) un tās pārskatīšanu (70.–79. punkts).
MSS/ Beļģija un Grieķija	30686/09	2011. gada 21. janvāris	ECTK 5. pants par aizturēšanas apstākļiem (216.–234. punkts) un dzīves apstākļiem (249.–264. punkts).
Tarakhel/ Šveice	29217/12	2014. gada 4. novembris	ECTK 3. pants par *neizraidāmību* uzņemšanas apstākļu dēļ ģimenei ar sešiem bērniem (87.–122. punkts).

2.2.6. 2001. gada Pagaidu aizsardzības direktīva

Pagaidu aizsardzības direktīva ([106]) ir sekundāro ES tiesību instruments, kura mērķis ir:

> ieviest obligātos standartus pagaidu aizsardzības sniegšanai to pārvietoto personu masveida pieplūduma gadījumā no trešām valstīm, kas nespēj atgriezties savās izcelsmes valstīs, un līdzsvarot dalībvalstu pūliņus, uzņemot šādas personas un uzņemoties ar to saistītās sekas (1. pants).

Pagaidu aizsardzības režīms ir ES mēroga "ārkārtēja" procedūra, lai masveida pieplūduma gadījumā personām nodrošinātu tūlītēju un pagaidu aizsardzību, jo īpaši, ja ir arī draudi, ka patvēruma sistēma nespēs šo pieplūdumu regulēt attiecīgo personu un citu aizsardzību lūdzošu personu interesēs, bez nelabvēlīgām sekām tās efektīvai darbībai (2. panta a) punkts) ([107]). Direktīvas piemērošana piešķirtu personām, kas pieder pie izraudzītās atbilstīgās grupas, tūlītēju īstermiņa aizsardzības statusu, bez vajadzības individuāli izvērtēt viņu kvalificēšanos starptautiskajai aizsardzībai, tādējādi mazinot spiedienu uz dalībvalstu patvēruma procedūru. Turklāt, tā kā šis pasākums ir ES mēroga, tā mērķis ir samazināt dalībvalstu atšķirības starp atbilstīgās grupas aizsardzības politikām. Turklāt tas nodrošina brīvprātīgu, bet strukturētu sloga sadales mehānismu, saskaņā ar kuru dalībvalstis norāda savu spēju uzņemt personas, kurām ir tiesības uz pagaidu aizsardzību (25. panta 1. punkts). Pēc tam tas ļauj pārsūtīt saņēmējus no trešām valstīm uz ES un/vai starp ES dalībvalstīm, pamatojoties uz brīvprātīgu piedāvājumu un attiecīgo personu piekrišanu (26. panta 1. un 2. punkts). Pagaidu aizsardzības

([106]) Padomes 2001. gada 20. jūlija Direktīva 2001/55/EK par obligātajiem standartiem, lai pārvietoto personu masveida pieplūduma gadījumā sniegtu tām pagaidu aizsardzību, un par pasākumiem, lai līdzsvarotu dalībvalstu pūliņus, uzņemot šādas personas un uzņemoties ar to saistītās sekas, [2001] OV L 212/12.
([107]) Skatīt 2. apsvērumu, kas atsaucas uz "izņēmuma pasākumiem", lai piedāvātu pārvietotām personām tūlītēju pagaidu aizsardzību masveida pieplūduma gadījumā.

saņēmējiem ir tiesības jebkurā laikā iesniegt patvēruma pieteikumu, bet noraidījuma gadījumā tas neietekmē pagaidu aizsardzības turpināšanos (17. un 19. pants).

Saskaņā ar 5. pantu pagaidu aizsardzības īstenošana ir ES Ministru padomes kolektīvs lēmums, un tāpēc dalībvalstis to nedrīkst piemērot atsevišķi. Pagaidu aizsardzības režīms, kas noteikts 2001. gada direktīvā, nekad nav izmantots.

2.3. Citi sekundārie tiesību akti, kas ir būtiski starptautiskās aizsardzības jomai

Visbeidzot, šajā iedaļā ir lietderīgi īsi atsaukties uz citiem sekundāro tiesību aktu instrumentiem, kas, lai gan neietilpst KEPS, tomēr ir svarīgi tās īstenošanai. Pirmā ir *EASO* regula, kas ir tieši saistīta ar īpašas ES aģentūras izveidi, lai atbalstītu sistēmas ieviešanu. Pārējās trīs ir direktīvas, kas regulē izturēšanos pret starptautiskās aizsardzības saņēmējiem un tiem, kuri pēc viņu pieteikuma izskatīšanas nekvalificējas starptautiskajai aizsardzībai.

2.3.1. 2010. gada *EASO* regula

EASO regula ([108]) ir sekundāro ES tiesību instruments, ar ko izveido *EASO* (Eiropas Patvēruma atbalsta biroju). *EASO* uzdevums ir:

> palīdzēt uzlabot kopējās Eiropas patvēruma sistēmas (KEPS) īstenošanu, stiprināt dalībvalstu praktisko sadarbību patvēruma jomā un sniegt un/vai koordinēt operatīvā atbalsta sniegšanu dalībvalstīm, kuru patvēruma un uzņemšanas sistēmas ir īpaši noslogotas (1. pants).

EASO juridiskais statuss ir Savienības struktūra ar juridiskas personas statusu (40. pants). Birojs darbojas kā neatkarīgs ekspertīzes avots visos jautājumos, kas saistīti ar ES politiku un tiesību aktiem patvēruma jomā (2. panta 3. punkts), bet tam nav pilnvaru pieņemt lēmumus par individuāliem starptautiskās aizsardzības pieteikumiem (2. panta 6. punkts). Starp biroja pienākumiem ir īpaša prasība rīkot, veicināt un koordinēt pasākumus, kas saistīti ar izcelsmes valstu informāciju (4. pants). Tas jo īpaši ietver būtiskas, ticamas, precīzas un atjauninātas informācijas vākšanu; ziņojumu sagatavošanu; informācijas vākšanas portāla pārvaldību, attīstīšanu un uzturēšanu; vienota formāta un vienotas metodikas izstrādi informācijas sniegšanai, pārbaudei un izmantošanai; un informācijas analīzi pārredzamā veidā, lai veicinātu tādu vērtēšanas kritēriju konverģenci, kas nepretendē uz norādījumu došanu dalībvalstīm par patvēruma pieteikumu izskatīšanu. Turklāt, lai dalībvalstis varētu labāk sagatavoties mainīgajām patvēruma meklētāju plūsmām, ES ir izveidojusi Agrīnās brīdināšanas un gatavības sistēmu, kas ir iekļauta Agrīnās brīdināšanas, gatavības un krīžu pārvarēšanas mehānismā.

EASO sniedz arī operatīvo atbalstu dalībvalstīm, kuru patvēruma un uzņemšanas sistēmas ir īpaši noslogotas. Turklāt valsts patvēruma piešķiršanas iestāžu darbiniekiem tiek nodrošināta apmācība, galvenokārt *EASO* mācību programmas veidā. *EASO* kvalitātes pasākumu mērķis ir

([108]) Eiropas Parlamenta un Padomes 2010. gada 19. maija Regula (ES) Nr. 439/2010, ar ko izveido Eiropas Patvēruma atbalsta biroju, [2010] OV L 132/11. Piezīme. Komisija 2016. gada 4. maijā publicēja Priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par Eiropas Savienības Patvēruma aģentūru un ar ko atceļ Regulu (ES) Nr. 439/2010, COM(2016) 271 final.

atbalstīt ES dalībvalstis to patvēruma sistēmu kvalitātes standartu nepārtrauktā uzlabošanā un vienotu kvalitātes standartu sasniegšanā KEPS robežās. Tas atvieglo informācijas apmaiņu starp dalībvalstīm, ļaujot noteikt un apmainīties ar labu praksi, kvalitatīviem instrumentiem un mehānismiem, kā arī konkrētām iniciatīvām. Darbojoties kvalitātes jomā, *EASO* pievērš uzmanību arī konkrētiem jautājumiem, tostarp nepilngadīgajiem bez pavadības un citām neaizsargātu personu kategorijām.

Tiesu un tribunālu pārstāvjiem īpaši svarīgi noteikumi ir 6. panta 1. un 5. punkts:

1. Atbalsta birojs izveido un izstrādā apmācības, kas pieejamas visu valstu pārvaldes iestāžu un tiesu un tribunālu pārstāvjiem, kā arī patvēruma jomā atbildīgajiem dalībvalstu dienestiem. Dalība apmācībās neskar valsts sistēmas un procedūras.

   (..)

5. Piedāvātās apmācības ir augstā līmenī, un tajās ir apzināti galvenie principi un labas prakses piemēri, lai palielinātu administratīvo metožu un lēmumu un valstu judikatūru konverģenci, pilnībā ievērojot valsts tiesu un tribunālu neatkarību.

2.3.2. 2003. gada Ģimenes atkalapvienošanās direktīva

Ģimenes atkalapvienošanās direktīva ([109]) ir sekundāro ES tiesību instruments, kura mērķis ir "ģimenes atkalapvienošanās tiesību noteikšana trešo valstu pilsoņiem" (16. apsvērums). Direktīva attiecas uz trešo valstu valstspiederīgajiem, kuri likumīgi uzturas dalībvalstu teritorijā, tostarp personām ar bēgļa statusu. Tā nepārprotami izslēdz bēgļa statusa, pagaidu aizsardzības un aizsardzības papildu veida pieteikuma iesniedzējus (saskaņā ar starptautiskajām saistībām, valstu tiesību aktiem vai dalībvalstu praksi), kā arī alternatīvās aizsardzības un pagaidu aizsardzības saņēmējus (3. panta 2. punkts). Laikā, kad tika pieņemta Ģimenes atkalapvienošanās direktīva, alternatīvās aizsardzības režīms KD vēl nebija pieņemts. Tādēļ alternatīvās aizsardzības saņēmēju tiesības uz ģimenes atkalapvienošanos regulē valstu tiesību akti.

Direktīvā ir iekļauti labvēlīgāki noteikumi bēgļu ģimeņu atkalapvienošanai trīs aspektos:

1) ja bēgļa bērns ir vecāks par 12 gadiem un ierodas neatkarīgi no ģimenes, dalībvalsts nevar noteikt, ka ģimenes atkalapvienošanās ir atkarīga no bērna atbilstības integrācijas kritērijiem (10. panta 1. punkts);

2) dalībvalstīm ir pienākums atļaut pirmās pakāpes radinieku ģimenes atkalapvienošanos bēgļa, kurš ir nepilngadīgais bez pavadības, taisnā augšupējā līnijā (10. panta 3. punkta a) apakšpunkts), un, ja šādu radinieku nav, dalībvalstis var atļaut viņa/viņas likumīgā aizbildņa vai cita ģimenes locekļa ieceļošanu ģimenes atkalapvienošanās nolūkā (10. panta 3. punkta b) apakšpunkts);

3) dalībvalstis var arī atļaut ģimenes atkalapvienošanos ar citiem ģimenes locekļiem, ja tie ir atkarīgi no bēgļa (10. panta 2. punkts).

([109]) Padomes 2003. gada 22. septembra Direktīva 2003/86/EK par tiesībām uz ģimenes atkalapvienošanos , [2003] OV L 251/12.

Direktīvas 11. pantā ir ņemts vērā, ka bēgļi var nespēt iesniegt oficiālus dokumentārus pierādījumus par ģimenes attiecībām. Šis noteikums uzliek dalībvalstīm pienākumu ņemt vērā "citus pierādījumus, kurus izvērtē saskaņā ar valsts tiesību aktiem par šādu attiecību esamību. Lēmumu par pieteikuma noraidīšanu nevar pamatot tikai ar šādu dokumentāru pierādījumu trūkumu."

Saskaņā ar direktīvu apgādniekiem ir jāiesniedz pierādījumi, ka viņiem ir piemērota pajumte, apdrošināšana slimības gadījumiem un stabili un pastāvīgi ienākumi (7. panta 1. punkts). Šīs prasības tomēr neattiecas uz bēgļiem, lai gan dalībvalstīm ir atļauts noteikt šādas prasības, ja ģimenes atkalapvienošanās ir iespējama trešā valstī un/vai ja ģimenes atkalapvienošanās pieteikums nav iesniegts trīs mēnešu laikā pēc bēgļa statusa piešķiršanas (12. panta 1. punkts). 12. panta 2. punktā ir noteikts, ka "dalībvalstis nepieprasa, lai bēglis ir uzturējies teritorijā noteiktu laiku pirms viņa/viņas ģimenes locekļi viņam/viņai pievienojas".

2.3.3. 2003. un 2011. gada Pastāvīgo iedzīvotāju direktīvas

2003. gada Pastāvīgo iedzīvotāju direktīva ([110]), kas grozīta ar 2011. gada Pastāvīgo iedzīvotāju direktīvu ([111]), ir ES sekundāro tiesību instruments, kura mērķis ir nodrošināt trešo valstu valstspiederīgo, kuri pastāvīgi dzīvo ES dalībvalstīs, integrāciju, atzīstot viņu tiesības uz vienlīdzīgu attieksmi "ar dalībvalsts pilsoņiem dažādos ekonomikas un sociālos jautājumos" (12. apsvērums) un piešķirot viņiem tiesības uzturēties citās dalībvalstīs, ievērojot nosacījumus. 2011. gada Pastāvīgo iedzīvotāju direktīva paplašina 2003. gada direktīvas piemērošanas jomu, iekļaujot tajā bēgļus un alternatīvās aizsardzības saņēmējus. Līdz ar to starptautiskās aizsardzības saņēmēji var pretendēt uz pastāvīgā iedzīvotāja statusu, ja viņi ir nepārtraukti uzturējušies dalībvalsts teritorijā piecus gadus tieši pirms pieteikuma iesniegšanas par iedzīvotāja statusu. Pastāvīgā iedzīvotāja statusa iegūšana nozīmē, ka tā saņēmējs var saņemt vienlīdzīgu attieksmi ar pilsoņiem noteiktos ekonomiskos un sociālos jautājumos, kā arī izmantot tiesības brīvi pārvietoties ES teritorijā. Grozītajā direktīvā ir nepārprotami apstiprināts, ka šādai vienlīdzīgai attieksmei "nevajadzētu skart tiesības un pabalstus, ko garantē [KD] un [Bēgļu konvencija]" (7. apsvērums).

2.3.4. 2008. gada Atgriešanas direktīva

Atgriešanas direktīva ir ES sekundāro tiesību instruments, kurā

> ir noteikti kopēji standarti un procedūras, kas dalībvalstīs ir jāpiemēro attiecībā uz nelikumīgi uzturošos trešo valstu valstspiederīgo atgriešanu, ievērojot pamattiesības kā galvenos Kopienas tiesību, kā arī starptautisko tiesību principus, tostarp pienākumu nodrošināt bēgļu aizsardzību un cilvēktiesības (1. pants) ([112]).

Direktīva attiecas uz "trešo valstu valstspiederīgajiem, kuri nelikumīgi uzturas dalībvalsts teritorijā" (2. panta 1. punkts) un kuri "neatbilst vai vairs neatbilst ieceļošanas, uzturēšanās vai

([110]) Padomes 2003. gada 25. novembra Direktīva 2003/109/EK par to trešo valstu pilsoņu statusu, kuri ir kādas dalībvalsts pastāvīgie iedzīvotāji, [2004] OV L 16/44.
([111]) Eiropas Parlamenta un Padomes 2011. gada 11. maija Direktīva 2011/51/ES, ar ko groza Padomes Direktīvu 2003/109/EK, iekļaujot tās darbības jomā starptautiskās aizsardzības saņēmējus [2011] OJ L 132/1.
([112]) Eiropas Parlamenta un Padomes 2008. gada 16. decembra Direktīva 2008/115/EK par kopīgiem standartiem un procedūrām dalībvalstīs attiecībā uz to trešo valstu valstspiederīgo atgriešanu, kas dalībvalstī uzturas nelikumīgi, [2008] OV L 348/98.

pastāvīgas uzturēšanās nosacījumiem dalībvalstī" (5. apsvērums), ar iespējamiem izņēmumiem, kas regulēti 2. panta 2. punkta a) un b) apakšpunktā.

Direktīvas 9. apsvērumā ir norādīts, ka trešās valsts valstspiederīgais, kas ir pieprasījis patvērumu dalībvalstī, nebūtu jāuzskata par personu, kas nelikumīgi uzturas attiecīgās dalībvalsts teritorijā, kamēr nav stājies spēkā negatīvs lēmums par minēto pieprasījumu vai lēmums, ar ko tiek pārtrauktas viņa vai viņas tiesības uz patvēruma meklētāja statusu. EST ir skaidri norādījusi, ka Atgriešanas direktīva neattiecas uz personām, kuras ir iesniegušas pieteikumu bēgļa statusam vai alternatīvajai aizsardzībai, līdz viņu prasība ir galīgi noraidīta. Ierobežots izņēmums ir iespēja turpināt aizturēšanu saskaņā ar Atgriešanas direktīvu trešās valsts valstspiederīgajam, kurš ir pieteicies starptautiskajai aizsardzībai jau pēc aizturēšanas, ja pieteikums tiek iesniegts tikai tādēļ, lai aizkavētu vai apdraudētu atgriešanas lēmuma izpildi, un ja objektīvi ir nepieciešams saglabāt aizturēšanu, lai neļautu attiecīgajai personai pastāvīgi izvairīties no atgriešanas ([113]). Citā aspektā EST ir ļoti skaidri norādījusi, ka aizturēšana izraidīšanas nolūkā saskaņā ar Atgriešanas direktīvu un patvēruma meklētāja aizturēšana saskaņā ar KEPS tiesību aktiem ir dažādas tiesību normas ([114]).

Tādējādi, lai gan Atgriešanas direktīva nav KEPS instruments, tās 1. apsvērumā ir uzsvērts, ka Tamperē 1999. gadā sanākusī Eiropadome izstrādāja saskaņotu pieeju imigrācijas un patvēruma jomā, kas paredzēja gan KEPS izveidi, gan likumīgās imigrācijas politiku, gan cīņu pret nelikumīgo imigrāciju. Līdz ar to Atgriešanas direktīvu var piemērot personām, kurām ir atteikts bēgļa statuss un alternatīvā aizsardzība vai kurām starptautiskās aizsardzības statuss ir beidzies, atsaukts, izbeigts vai atteikta tā pagarināšana saskaņā ar KD (pārstrādāta redakcija) ([115]), bet kuras tomēr ir palikušas dalībvalsts teritorijā, pārkāpjot imigrācijas tiesību aktus.

Direktīva regulē nelikumīgas uzturēšanās izbeigšanu, ko var shematiski attēlot kā trīspakāpju procesu, paredzot dalībvalstu pienākumus: 1) izdot atgriešanas lēmumu (6. pants); 2) paredzēt brīvprātīgas aizbraukšanas periodu (7–30 dienas), kuru dažos gadījumos var nepiešķirt vai saīsināt (7. pants); un 3) veikt visus vajadzīgos pasākumus, lai izpildītu atgriešanas lēmumu, īstenojot izraidīšanu, kuru tomēr atliek, ja tās rezultātā tiktu pārkāpts *neizraidīšanas princips* vai ja atgriešanas lēmums tiek pārsūdzēts (8.–9. pants). Minētā procesa laikā trešo valstu valstspiederīgos var aizturēt izraidīšanas nolūkā, ja tas ir nepieciešami un samērīgi (15. pants). Aizturēšanas apstākļi ir izklāstīti 16. pantā, bet aizturēto nepilngadīgo un ģimeņu īpašo situāciju regulē 17. pants. Izņēmumi ir noteikti 18. pantā, ja ārkārtas situācijās ir iesaistīts "ārkārtīgi liels skaits trešo valstu valstspiederīgo, kuri ir atgriežami".

Kā minēts iepriekš, Atgriešanas direktīvu nepiemēro starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējiem. Tādēļ tālāk tabulā ir iekļautas lietas, kas nav saistītas ar patvēruma meklētājiem. Tomēr šīs lietas var būt aktuālas attiecībā uz tām personām, kuru starptautiskās aizsardzības pieteikums ir galīgi noraidīts vai kuru starptautiskās aizsardzības statuss ir beidzies, atsaukts, izbeigts vai atteikta tā pagarināšana saskaņā ar KD (pārstrādāta redakcija), bet kuras nelikumīgi palikušas dalībvalsts teritorijā Atgriešanas direktīvas 3. panta 2. punkta nozīmē.

([113]) EST 2013. gada 30. maija spriedums lietā C-534/11, *Mehmet Arslan/ Policie ČR, Krajské ředitelství policie Ústeckého kraje, odbor cizinecké policie,* ECLI:EU:C:2013:343, 49. un 63. punkts.
([114]) EST (virspalātas) 2009. gada 30. novembra spriedums lietā C-357/09 PPU, *Said Shamilovich Kadzoev (Huchbarov),* ECLI:EU:C:2009:741, 45. punkts.
([115]) Skatīt iepriekš 2.2.3. punktu, 41.–47. lpp.

2.3.4.1. Attiecīgā EST judikatūra par Atgriešanas direktīvu

Kadzoev	C-357/09 PPU	2009. gada 30. novembris	15. panta 4.–6. punkts par aizturēšanas ilgumu.
El Dridi	C-61/11 PPU	2011. gada 28. aprīlis	15. un 16. pants par aizturēšanas pamatu.
Achughbabian	C-329/11	2011. gada 6. decembris	Kriminālsodi par atgriešanas lēmuma neizpildi un aizturēšana.
Sagor	C-430/11	2012. gada 6. decembris	Naudassodu piemērošana trešo valstu valstspiederīgajiem, kuri uzturas nelikumīgi, un rīkojumi par mājas arestu.
Mbaye	C-522/11	2013. gada 21. marts	Kriminālsodi par atgriešanas lēmuma neizpildi un naudassodu piemērošana trešo valstu valstspiederīgajiem, kuri uzturas nelikumīgi (rīkojums).
Arslan	C-534/11	2013. gada 30. maijs	Direktīvas nepiemērošana starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējiem, neskarot iespēju turpināt aizturēšanu personām, kuras ļaunprātīgi izmanto starptautiskās aizsardzības procedūru (40.–63. punkts).
MG un NR	C-383/13 PPU	2013. gada 10. septembris	15. panta 2. un 6. punkts par tiesībām tikt uzklausītam un aizturēšanas likumības pārskatīšanu.
Filev un Osmani	C-297/12	2013. gada 19. septembris	11. panta 2. punkts par ieceļošanas aizlieguma ilguma ierobežošanu; un 2. panta 2. punkta b) apakšpunkts par krimināltiesiskām sankcijām.
Mahdi	C-146/14 PPU	2014. gada 5. jūnijs	15. panta 1., 3., 4. un 6. punkts par aizturēšanas termiņa pagarināšanu un personu apliecinošiem dokumentiem.
Bero un Bouzalmate	C-473/13 un C-514/13	2014. gada 17. jūlijs	16. panta 1. punkts par aizturēšanu specializētās aizturēšanas iestādēs.
Pham	C-474/13	2014. gada 17. jūlijs	16. panta 1. punkts par aizliegumu turēt ieslodzījuma vietās kopā ar parastajiem ieslodzītajiem.
Mukarubega	C-166/13	2014. gada 5. novembris	6. pants par tiesībām tikt uzklausītam.
Boudjilida	C-249/13	2014. gada 11. decembris	6. pants par tiesībām tikt uzklausītam.
Abdida	C-562/13	2014. gada 18. decembris	5. un 13. pants par pārsūdzību pret atgriešanas lēmumiem apturošo spēku smagi slimu trešo valstu valstspiederīgo gadījumos un neatliekamās veselības aprūpes sniegšanu.
Zaizoune	C-38/14	2015. gada 23. aprīlis	6. panta 1. punkts un 8. panta 1. punkts saistībā ar 4. panta 2. un 3. punktu par naudassoda uzlikšanas un izraidīšanas savstarpējo izslēdzamību trešo valstu valstspiederīgajiem, kuri nelikumīgi uzturas dalībvalsts teritorijā.
Skerdjan Celaj	C-290/14	2015. gada 1. oktobris	11. panta 1. punkts par ieceļošanas aizliegumu un cietumsoda piemērošanu atkārtotas nelikumīgas ieceļošanas gadījumā, ja tiek pārkāpts ieceļošanas aizliegums.

2.3.4.2. EST izskatāmā judikatūra par Atgriešanas direktīvu

Selina Affum (laulības uzvārds: Amissah)/ Préfet du Pas de Calais, Procureur général de la Cour d'appel de Douai	C-47/15	Procesā	Jautājumi, ko nosūtīja Kasācijas tiesa (Francija) 2015. gada 6. februārī par 3. panta 2. punktu par to trešo valstu valstspiederīgo, kuri uzturas nelikumīgi, interpretāciju saistībā ar tranzītu lidostā un 6. panta 3. punktu par dalībvalstu tiesībām atturēties no atgriešanas lēmuma izdošanas.

3. daļa. KEPS tiesību normu interpretācija un piemērošana

ES tiesību normu interpretācijas galīgā kompetence ir EST (LESD 267. pants), taču ES tiesību pārvaldībā ir būtiski izprast dalībvalstu tiesnešu pienākumus šajā jomā. Ja valstu tiesām vai tribunāliem ir jāinterpretē ES tiesību normas, tieši atsaucoties uz ES tiesību aktiem vai valsts transponējošajiem tiesību aktiem, vai saistošiem EST spriedumiem, valsts tiesnesim ir jādarbojas kā "ES tiesnesim". Viņam jāizmanto tāda pati interpretācijas pieeja kā EST un jāievēro ES tiesību piemērošanas principi. Tādēļ EST vispārīgās pieejas pārzināšana, kā to ilustrē EST judikatūra, ir būtisks instruments valstu tiesnešiem, pildot šos pienākumus.

3. daļā interpretācijas un piemērošanas jautājumi tiks izskatīti sešos galvenajos virzienos:

- KEPS un Bēgļu konvencija (3.1. punkts, 61.–63. lpp.);
- ES tiesību interpretācijas metodes (3.2. punkts, 63.–64. lpp.);
- ES tiesību piemērošanas principi (3.3. punkts, 65.–69. lpp.);
- ES tiesību un ECTK, starptautisko un nacionālo tiesību interpretācijas mijiedarbība (3.4. punkts, 69.–79. lpp.);
- lietas nosūtīšana EST saskaņā ar LESD 267. pantu (3.5. punkts, 79.–83. lpp.); un
- Valstu tiesu un tribunālu pieeja (3.6. punkts, 83.–88. lpp.).

3.1. KEPS un Bēgļu konvencija ([116])

KEPS saturu iedvesmo starptautiskie līgumi, jo tie ietekmē jautājumus par vajadzību pēc starptautiskās aizsardzības, kā noteikts KD (pārstrādāta redakcija). Tas jo īpaši attiecas uz Bēgļu konvenciju un tās 1967. gada protokolu, kas ir vienīgie instrumenti, kuri skaidri norādīti LESD 78. pantā (atkārtojot iepriekšējo EKL 63. panta noteikumu tādā pašā nozīmē), kas paredz: "Šai politikai jābūt saskaņā ar 1951. gada 28. jūlija Ženēvas konvenciju par bēgļu statusu un 1967. gada 31. janvāra Protokolu par bēgļu statusu, kā arī ar citiem ar to saistītiem līgumiem". Saskaņā ar 1999. gadā Tamperē pieņemtajiem secinājumiem KEPS bija jāizveido, "pamatojoties uz Ženēvas konvencijas pilnīgu un visaptverošu piemērošanu, tādējādi nodrošinot, ka neviens netiek nosūtīts atpakaļ vajāšanai, t. i., saglabājot neizraidīšanas principu" ([117]). Tādējādi Bēgļu konvencijas un tās protokola nozīme tiek uzsvērta visos KEPS instrumentos, izņemot *Eurodac* regulu ([118]).

KD (pārstrādāta redakcija) arī uzsver, ka "Ženēvas konvencija un protokols veido pamatu bēgļu aizsardzības starptautiski tiesiskajam režīmam" (4. apsvērums). No tā izriet, ka Bēgļu konvencija ir kritērijs, saskaņā ar kuru KD (pārstrādāta redakcija) atvasina kvalificēšanos bēgļa statusa iegūšanai, taču tā tieši nenosaka PPD (pārstrādāta redakcija) vai *RCD* (pārstrādāta redakcija) noteikumus, jo Bēgļu konvencijā šie jautājumi netiek skarti. *UNHCR*, iestāde, kuras pārziņā ir konvencijas administrēšana, vienmēr ir ļāvusi procedūras jautājumus saistībā ar bēgļa statusa

([116]) T. i., Konvencija par bēgļa statusu.
([117]) 1999. gada Tamperes secinājumi, *op. cit., fn.* 4, 13. punkts.
([118]) Skatīt *EASO* regulas (ES) 4. apsvērumu; Pagaidu aizsardzības direktīvas 10. apsvērumu; Dublinas III regulas 3. apsvērumu; RCD (pārstrādāta redakcija 3. apsvērumu; PPD (pārstrādāta redakcija) 3. apsvērumu un KD (pārstrādāta redakcija) 3. apsvērumu.

atzīšanu un pieteikuma iesniedzēju uzņemšanu risināt saskaņā ar līgumslēdzēju valstu tiesību aktiem un praksi ([119]).

KD (pārstrādāta redakcija) nosaka standartus bēgļa statusa definēšanai un saturam, lai dotu ievirzi dalībvalstu kompetentajām valsts iestādēm Bēgļu konvencijas piemērošanā, un nodrošina kopīgus kritērijus pieteikuma iesniedzēju atzīšanai par bēgļiem Bēgļu konvencijas 1. panta nozīmē (KD (pārstrādāta redakcija) 23. un 24. apsvērums).

Lietā *Abdulla/ Vācija* EST atgādināja par Bēgļu konvencijas nozīmību saskaņā ar EKL 63. pantu (tagad LESD 78. pants) un kā starptautiskā tiesiskā režīma stūrakmeni bēgļu aizsardzībai. Tā norādīja, ka KD noteikumi "ir pieņemti, lai palīdzētu dalībvalstu kompetentajām iestādēm piemērot šo konvenciju, pamatojoties uz kopīgiem jēdzieniem un kritērijiem" ([120]). EST secināja: "Līdz ar to Direktīvas noteikumu interpretācija ir jāveic, ņemot vērā tās vispārējo struktūru un mērķi, ievērojot [Bēgļu] konvenciju un citus atbilstošos Līgumus, kas ir paredzēti" LESD 78. panta 1. punktā ([121]).

Ja KEPS tiesību aktos ir sniegta tieša *atsauce* uz Bēgļu konvenciju ([122]), attiecīgās ES tiesību normas jāinterpretē, izmantojot ES interpretācijas pieeju. Tomēr šķiet, ka saskaņā ar EST judikatūru par citām starptautiskām konvencijām Bēgļu konvencija šādā situācijā jāinterpretē, izmantojot parasto Vīnes konvencijas pieeju par līgumu tiesībām ([123]).

Jāatzīmē, ka ne visas dalībvalstu saistības, kas izriet no Bēgļu konvencijas un tās protokoliem, pret trešo valstu valstspiederīgajiem, tiek īstenotas ar KEPS instrumentiem. Bēgļu konvencijā paredzēto dalībvalstu starptautisko saistību plašāka ietekme lielākoties ir atstāta dalībvalstu tiesību aktu kompetencē ([124]). Dalībvalstu tiesu un tribunālu pārstāvjiem jāapsver arī iespēja piemērot savas valsts tiesību aktus, ar kuriem īsteno Bēgļu konvenciju, ja tie nodrošina labvēlīgākus standartus nekā tie, ko piemēro saskaņā ar KEPS ([125]).

UNHCR uzdevumi saistībā ar KEPS tika noteikti Amsterdamas līguma 17. deklarācijā: "Par jautājumiem, kas saistīti ar patvēruma politiku, tiek uzsāktas konsultācijas ar [*UNHCR*] un citām attiecīgām starptautiskām organizācijām." *UNHCR* uzdevumi saistībā ar KEPS izriet no tā kompetences attiecībā uz Bēgļu konvenciju un jo īpaši tās 35. pantu, kas uzliek līgumslēdzējām valstīm pienākumu sadarboties ar *UNHCR*. KD (pārstrādāta redakcija) 22. apsvērumā ir skaidri norādīts, ka konsultācijas ar *UNHCR* var sniegt vērtīgas norādes dalībvalstīm, nosakot bēgļa statusu. Turklāt dalībvalstīm jāļauj *UNHCR*, veicot uzraudzības pienākumus saskaņā ar Bēgļu konvencijas 35. pantu, paust savus uzskatus jebkurai kompetentajai iestādei par individuāliem starptautiskās aizsardzības pieteikumiem jebkurā procedūras posmā (PPD (pārstrādāta redakcija) 29. panta 1. punkta c) apakšpunkts). Šajā jomā *UNHCR* rokasgrāmata un turpmākās pamatnostādnes par starptautisko aizsardzību var sniegt vērtīgas

([119]) *UNHCR* Izpildkomiteja 1997. gada oktobrī sniedza ieteikumus par pamatprasībām, kas būtu jāievēro valstu procedūrās *(*Patvēruma nodrošināšana*,* Izpildkomitejas Secinājums Nr. 82 (XLVIII), 1997. gada 17. oktobris, d) punkta ii) daļa). Lai gan parasti tie tiek ievēroti, tomēr tiem nav saistoša spēka un to virzība lielākoties ir iekļauta PPD noteikumos. Tie ir izklāstīti 192. punktā *UNHCR* Rokasgrāmatā un pamatnostādnēs par procedūrām un kritērijiem bēgļa statusa noteikšanai saskaņā ar 1951. gada Konvenciju un 1967. gada Protokolu par bēgļa statusu*,* 1979, atkārtots izdevums 2011. gada decembrī (*UNHCR* rokasgrāmata).

([120]) EST spriedums lietā *Abdulla un citi, op. cit., fn.* 3, 52. punkts.

([121]) Turpat, 53. punkts. Skatīt arī EST virspalātas 2012. gada 19. decembra spriedumu lietā C-364/11, *Mostafa Abed El Karem El Kott, Chadi Amin A Radi* un *Hazem-Kamel Ismail/ Bevándorlási és állampolgársági Hivatal,* ECLI:EU:C:2012:826, 43. punkts.

([122]) Skatīt EST spriedumu lietā *Qurbani* , op. cit., fn. 41.

([123]) Skatīt EST 2010. gada 25. februāra spriedumu lietā C-368/08, *Firma Brita GmbH / Hauptzollamt Hamburg-Hafen,* ECLI:EU:C:2010:91, 39. punkts. Skatīt arī tālāk 3.2. punktu, 63.–64. lpp., un *J. McAdam*, "1951. gada konvencijas interpretācija", izdevumā *A. Zimmermann (ed.)*, 1951. gada Konvencija par bēgļu statusu un tās 1967. gada protokols (*OUP*, 2011), 75.–115. lpp.

([124]) Par pienākumiem pret ES pilsoņiem skatīt iepriekš 2.1.4. punktu, 33. lpp., par Protokolu Nr. 24.

([125]) Attiecībā uz jautājumu par labvēlīgāku valsts tiesību normu saderību ar KEPS mērķiem skatīt, piemēram, EST spriedumu lietā *M'Bodj*, op. cit., fn. 62, 43.–46. punkts.

norādes valstu tiesām un tribunāliem, lai gan tās nav saistošas ([126]). Valstu tiesas un tribunāli var arī nolemt ņemt vērā *UNHCR* viedokli par to KEPS noteikumu interpretāciju, kuri neizriet no Bēgļu konvencijas, tostarp par alternatīvo aizsardzību ([127]).

3.2. ES tiesību interpretācijas metodes

KEPS noteikumi ir jāinterpretē saskaņā ar ES tiesību interpretācijas metodēm. Atšķirībā no starptautisko līgumu interpretācijas noteikumiem, kas nostiprināti 1969. gada Vīnes konvencijā par līgumu tiesībām, ES tiesību interpretācijas metodes nav noteiktas nevienā ES instrumentā. Gadu gaitā tās ir izstrādājusi EST savā jurisprudencē.

Pirmais lēmums, uz ko atsaukties ES tiesību interpretācijas jomā, ir 1963. gada spriedums lietā *Van Gend en Loos*. Tajā EST atgādināja, cik svarīgs interpretācijai ir "normu gars, to savstarpējā sistēma un formulējums" ([128]). Šīs trīs interpretācijas pazīmes tika tālāk precizētas turpmākajā judikatūrā, jo īpaši 1982. gada spriedumā lietā *CILFIT*. Šajā lietā EST lēma, ka gadījumā, ja ES tiesību normas formulējums ir neskaidrs:

> "katra Kopienu tiesību norma ir jāskata kontekstā un jāinterpretē saskaņā ar visām Kopienu tiesību normām un to mērķiem, ņemot vērā Kopienu tiesību attīstību un stāvokli laikā, kad izskatāmā tiesību norma jāpiemēro" ([129]).

Pamatojoties uz šiem abiem pamatspriedumiem un metodoloģiskos nolūkos, EST izstrādātās interpretācijas metodes visbiežāk tiek iedalītas trīs kategorijās:

1) burtiskās;

2) kontekstuālās/ sistemātiskās; un

3) teleoloģiskās/ mērķtiecīgās.

Šīs trīs dažādās interpretācijas metodes tomēr paliek *ad hoc* doktrināras konstrukcijas un praksē netiek skaidri nodalītas. Tādējādi tās bieži pārklājas un dažkārt ir grūti atšķiramas viena no otras. "Ja attiecīgā ES tiesību norma ir neskaidra, nenoteikta vai nepilnīga, visas [EST] izmantotās interpretācijas metodes var darboties savstarpēji pastiprinošās attiecībās" ([130]). Teleoloģiskai/mērķtiecīgai pieejai bieži vien ir liela nozīme patvēruma jautājumos, taču tiek izmantotas arī citas metodes ([131]).

Burtiskai interpretācijai ir nozīme tikai tad, ja interpretējamajā tekstā nav definīcijas. Burtiskā interpretācija izsaka tiesību normas nozīmi parastajā valodā ([132]). Kā uzsvēra EST spriedumā lietā *CILFIT*, "Kopienu tiesībās tiek izmantota sava īpaša terminoloģija" ([133]). Piemēram, spriedumā lietā *Diakité* par KD 15. panta c) punktu, kad EST definēja iekšēju bruņotu konfliktu, tika

([126]) *UNHCR* pamatnostādņu par starptautisko aizsardzību pilnu sarakstu skatīt tālāk C pielikuma 2.2. punktā, 106.–107. lpp.
([127]) UNHCR rokasgrāmata, *op. cit., fn.* 119.
([128]) EST 1963. gada 5. februāra spriedums lietā 26/62, *Van Gend en Loos*/ Nīderlande, ECLI:EU:C:1963:1, 12. punkts.
([129]) EST 1982. gada 6. oktobra spriedums lietā 283/81, *Srl CILFIT* un *Lanificio di Gavardo SpA*/ Veselības ministrija, ECLI:EU:C:1982:335, 20. punkts.
([130]) *K. Lenaerts* un *J.A. Gutierrez-Fons*, "Lai noteiktu, kas ir ES tiesības: interpretācijas metodes un Eiropas Savienības Tiesa", EUI darba dokumenti, *AEL* 2013/9, Eiropas Universitātes institūts, 2013, 48. lpp.
([131]) Skatīt, piemēram, EST 1974. gada 4. decembra spriedumu lietā C-41/74, *Yvonne van Duyn*/ Iekšlietu ministrija, ECLI:EU:C:1974:133, 12. punkts, kurā Tiesa secina, ka direktīvu noteikumi var būt tieši piemērojami (skatīt tālāk 3.3. punktu, 65.–69. lpp.).
([132]) *K. Lenaerts* un *J.A. Gutierrez-Fons, op. cit., fn.* 130, 5. un 6. lpp.
([133]) EST spriedums lietā *CILFIT*, *op. cit., fn.* 129, 19. punkts.

ņemta vērā tā "ierastā nozīme ikdienas valodā" ([134]), nevis definīcija starptautiskajās humanitārajās tiesībās. Kā noteikusi EST, jāņem vērā arī tas, ka ES tiesību akti ir izstrādāti vairākās oficiālajās valodās un ka visas dažādās valodu redakcijas ir vienlīdz autentiskas ([135]) : "Kopienas dokumenta dažādās valodu redakcijas ir jāinterpretē vienādi, un tādēļ, ja starp tām ir atšķirības, attiecīgā norma jāinterpretē, atsaucoties uz to noteikumu mērķi un vispārīgo sistēmu, kuru daļa tā ir." ([136]) Pašlaik redakcijas 24 valodās ir vienlīdz autentiskas ([137]).

Kontekstuālās/sistemātiskās metodes mērķis ir interpretēt normu, ņemot vērā kontekstu, uz kuru tā attiecas, lai nodrošinātu konkrētās normas, konkrētā instrumenta un visas ES tiesību sistēmas juridisko konsekvenci. Šī interpretācijas metode ir ilustrēta EST 2009. gada spriedumā lietā *Elgafaji*. Lai noteiktu KD 15. panta c) punkta piemērošanas jomu, EST atsaucās uz abiem pārējiem būtiska kaitējuma veidiem, kas definēti a) un b) punktā, un uz 15. panta loģiku ([138]), lai nodrošinātu saskaņotu interpretāciju, "salīdzinot ar abām pārējām situācijām, kas ir paredzētas direktīvas 15. pantā (..)" ([139]). EST turklāt norādīja, ka 26. apsvērums šo interpretāciju neatspēko ([140]). Šie argumenti arī parāda, cik svarīgi ir nodrošināt ES tiesību normu "*effet utile*" (efektivitātes princips), jo, sniedzot interpretāciju, EST tiecas nodrošināt "to, ka Direktīvas 15. panta c) punktam ir pašam sava piemērošanas joma," kas atšķiras no a) un b) punkta ([141]). Turklāt EST izpratnē "konteksts" ne vienmēr aprobežojas ar konkrēto interpretējamo direktīvu, un tas var ietvert arī LES, LESD un Hartu, kā to apliecina 2013. gada spriedums lietā *X, Y un Z*, kurā Tiesa atkārtoti norādīja, ka attiecīgā direktīva jāinterpretē saskaņā ar Hartā atzītajām tiesībām ([142]).

Teleoloģiskās/mērķtiecīgās interpretācijas metodes pamatā ir ES tiesību normas mērķis tiesību aktā, kurā šī norma ietilpst ([143]), un ES tiesībās kopumā. Piemēram, EST to piemēroja 2014. gada spriedumā lietā *M'Bodj*, kur Tiesai bija jānosaka, vai KD 15. panta b) punkts var attiekties uz smagi slimām personām, kurām draud priekšlaicīga nāve pēc izraidīšanas uz viņu izcelsmes valsti. Šajā jautājumā EST atsaucās uz KD plašāku mērķi un tās regulēto alternatīvās aizsardzības statusu saistībā ar bēgļa statusu, lai secinātu, ka uz šādām smagi slimām personām neattiecas 15. panta b) punkts ([144]).

Visbeidzot, jāatzīmē, ka, lai gan EST dažkārt piešķir lielu nozīmi likumdevēja gribai un sagatavošanās darbiem (*travaux préparatoires*) ([145]), lielā mērā viss ir atkarīgs no tā, vai sagatavošanās darbu materiāli ir precīzi un pietiekami skaidri un konsekventi, bet ne vienmēr tā ir ([146]).

([134]) EST 2014. gada 30. janvāra spriedums lietā C-258/12, *Aboubacar Diakité/ Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides,* ECLI:EU:C:2014:39, 27. punkts. Skatīt arī 28. punktu.

([135]) EST spriedums lietā *CILFIT*, *op. cit., fn.* 129, 18. punkts.

([136]) EST 1977. gada 27. oktobra spriedums lietā 30/77, *Regina/ Pierre Bouchereau,* ECLI:EU:C:1977:172, 14. punkts. Skatīt arī EST 2003. gada 9. janvāra spriedumu lietā C-257/00, *Givane* un citi/ Iekšlietu ministrijas valsts sekretārs, ECLI:EU:C:2003:8, 37. punkts.

([137]) 23 valodu redakcijās saskaņā ar LES 55. pantu un horvātu valodā.

([138]) EST 2009. gada 17. februāra spriedums lietā C-465/07, *Meki Elgafaji* un *Noor Elgafaji/ Staatssecretaris van Justitie,* ECLI:EU:C:2009:94, 31.–35. un 38. punkts.

([139]) Turpat, 38. punkts.

([140]) Turpat, 36. punkts.

([141]) Turpat.

([142]) EST 2013. gada 7. novembra spriedums apvienotajās lietās C-199/12, C-200/12 un C-201/12, *Minister voor Immigratie en Asiel v X and Y, and Z v Minister voor Immigratie en Asiel,* ECLI:EU:C:2013:720, 40. punkts

([143]) Skatīt, piemēram, EST 1973. gada 21. februāra spriedumu lietā 6/72, *Europemballage Corporation and Continental Can Company Inc v Commission of the European Communities,* ECLI:EU:C:1973:22, 22.–26. punkts.

([144]) EST spriedums lietā *M'Bodj*, op. cit., fn. 62, 37. punkts: "Turklāt šāda interpretācija tiek apstiprināta ar Direktīvas 2004/83 preambulas 5., 6., 9. un 24. apsvērumu, no kuriem izriet, ka šajā direktīvā ir izvirzīts mērķis ar alternatīvās aizsardzības palīdzību papildināt to bēgļu aizsardzību, kāda ir paredzēta 1951. gada 28. jūlijā Ženēvā parakstītajā Konvencijā par bēgļa statusu, identificējot personas, kurām patiesi nepieciešama starptautiska aizsardzība (šajā ziņā skat. spriedumu *Diakité*, EU:C:2014:39, 33. punkts), tomēr tās piemērošanas jomā neietilpst personas, kuras ir tiesīgas uzturēties dalībvalstu teritorijās citu iemeslu dēļ, proti, rīcības brīvības ietvaros pieņemtu lēmumu un līdzjūtības vai humānu iemeslu dēļ."

([145]) Skatīt, piemēram, EST spriedumu lietā *M'Bodj*, *op. cit., fn.* 62, 33. punkts. Tomēr likumdevēja griba ir pakārtots interpretācijas līdzeklis, kā uzsvērts ģenerāladvokāta Kosmasa (*Cosmas*) 1999. gada 16. marta atzinumā lietā C-378/97, *Florus Ariël Wijsenbeek,* ECLI:EU:C:1999:144, 54. punkts. *Travaux préparatoires*, ko ņēma vērā EST, ietver paskaidrojuma rakstus priekšlikumiem (piemēram, EST 2001. gada 4. oktobra spriedumā lietā C-326/99, *Stichting "Goed Wonen"/ Staatssecretaris van Financiën,* ECLI:EU:C:2001:506, 51. punkts; un EST 2001. gada 11. janvāra spriedumā lietā C-1/99, *Kofisa Italia Srl/ Ministero delle Finanze,* ECLI:EU:C:2001:10, 40. punkts) vai atzinumus, ko sniedzis Eiropas Parlaments un Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EST Pirmās instances tiesas 2002. gada 28. februāra spriedumā lietā T-86/95, *Compagnie generale maritime* un citi/ Eiropas Kopienu Komisija, EU:T:2002:50, 248. punkts). Skatīt arī *H. Battjes*, Eiropas patvēruma tiesības un starptautiskās tiesības (*Nijhoff*, 2006), 45. lpp.

([146]) *K. Lenaerts* un *J.A. Gutierrez-Fons, op. cit., fn.* 130, 19. lpp.

3.3. ES tiesību piemērošanas principi

Attiecībā uz ES tiesību interpretācijas metodēm, gadu gaitā EST ir izstrādājusi principus, kas regulē ES tiesību piemērošanu. Tie ir ļoti svarīgi, lai noskaidrotu attiecības starp valstu tiesību aktiem un ES patvēruma tiesībām efektivitātes nodrošināšanas nolūkā, bet šīs analīzes mērķiem – cik lielā mērā dalībvalstīm ir saistoši KEPS instrumenti. Šajā iedaļā ir izklāstīti septiņi (bet ne visi) ES tiesību piemērošanas principi:

- ES tiesību pārākums (3.3.1. punkts, 65. lpp.);
- tieša iedarbība un tieša piemērojamība (3.3.2. punkts, 65.–67. lpp.);
- netieša iedarbība (3.3.3. punkts, 67. lpp.);
- valsts atbildība (3.3.4. punkts, 67.–68. lpp.);
- procesuālā autonomija (3.3.5. punkts, 68. lpp.);
- pienākums piemērot ES tiesību aktus pēc savas iniciatīvas (3.3.6. punkts, 68.–69. lpp.); un
- ES tiesību aktos noteikto tiesību efektīvas tiesiskās aizsardzības nodrošināšana (3.3.7. punkts, 69. lpp.).

Šajā analīzē princips par nosūtīšanu EST prejudiciāla nolēmuma sniegšanai ir apspriests atsevišķi 3.5. punktā (79.–83. lpp.).

3.3.1. ES tiesību pārākums

Pretrunas starp ES tiesību normām un dalībvalstu tiesību aktiem ir risināmas saskaņā ar ES tiesību pārākuma principu, kas paredz, ka ES tiesību akti ir pārāki pār jebkuriem ar tiem pretrunā esošiem dalībvalstu tiesību aktiem. Šis princips izriet no ES tiesību sistēmas atšķirīgā rakstura, "kurai par labu valstis, kaut arī tikai dažās jomās, ir ierobežojušas savas suverēnās tiesības" ([147]). Tādējādi normu pretrunīguma gadījumā ES tiesību akti ir pārāki pār iepriekš spēkā esošiem un turpmākiem dalībvalstu tiesību aktiem, kas automātiski kļūst nepiemērojami (nevis spēkā neesoši) ([148]). Ja valsts tiesību norma tiek atzīta par nesaderīgu ar ES tiesībām, dalībvalstu tiesām vai tribunāliem ir pienākums neņemt vērā attiecīgo normu un piemērot ES tiesību aktus, līdz valsts tiesību akti tiek grozīti, lai būtu saskaņā ar ES tiesībām ([149]). Tādējādi ES tiesību pārākuma principa mērķis ir saglabāt "to saistību esamību, ko dalībvalstis atbilstoši Līgumam ir uzņēmušās bez nosacījumiem un neatsaucami, un [kas ir] Kopienas pastāvēšanas pamats" ([150]).

3.3.2. Tieša iedarbība un tieša piemērojamība

Spēkā stājušās ES primārās tiesības vienmēr ir tieši piemērojamas, un tas nozīmē, ka tās jāpiemēro ne tikai Savienības iestādēm, bet arī dalībvalstu tiesību sistēmās ([151]). LESD 288. pants nosaka, ka ES regulas ir vispārīgi piemērojamas. Tās ir saistošas kopumā, ir tieši piemērojamas visās dalībvalstīs un ir pārākas pār valstu tiesību aktiem. Tām nav vajadzīgi nekādi papildu

([147]) EST 1964. gada 15. jūlija spriedums lietā 6/64, *Flaminio Costa v ENEL*, ECLI:EU:C:1964:66, 593. punkts, kura pamatā ir EST spriedums lietā *Van Gend en Loos*, *op. cit., fn.* 128, 12. punkts.
([148]) EST 1970. gada 17. decembra spriedums lietā 11/70, *Internationale Handelsgesellschaft mbH v Einfuhr- und Vorratsstelle für Getreide und Futtermittel*, ECLI:EU:C:1970:114, 3. punkts; un EST 1978. gada 9. marta spriedums lietā 106/77, *Amministrazione delle Finanze dello Stato/ Simmenthal SPA*, ECLI:EU:C:1978:49, 17. punkts. Jānorāda, ka šeit ir jānošķir obligātie noteikumi no tiem, kas ir vienkārši pieļaujami.
([149]) EST 2007. gada 21. jūnija spriedums apvienotajās lietās C-231–C-233/06, *Office national des pensions/ Emilienne Jonkman*, ECLI:EU:C:2007:373, 41. punkts.
([150]) EST spriedums lietā *Simmenthal*, *op. cit., fn.* 148, 18. punkts. Skatīt arī EST spriedumu lietā *Internationale Handelsgesellschaft mbH*, *op. cit., fn.* 148, 3. punkts; un EST spriedumu lietā *Costa*, *op. cit., fn.* 147, 594. punkts.
([151]) *A. Rosas* un *L. Armati,* ES konstitucionālās tiesības. Ievads (2. pārskatītais izdevums, *Hart*, 2012), 76. lpp.

tiesību akti, lai tās ieviestu dalībvalstu tiesību sistēmās, lai gan var būt nepieciešami grozījumi valsts tiesību aktos vai to pieņemšana, lai izpildītu regulās uzliktos pienākumus. Praksē dažas dalībvalstis tomēr transponē ES regulas savos tiesību aktos. LESD 288. pants nenozīmē, ka jebkurš valsts pasākums, kas pieņemts ar nolūku ieviest regulu, ir spēkā neesošs. Tikai gadījumā, ja valsts pasākums izmaina, kavē vai aizsedz ES regulas darbību, tas kļūst par ES tiesību pārkāpumu ([152]).

Savukārt ES direktīvas dalībvalstīs nav tieši piemērojamas. Katrā direktīvā ir ietverts noteikums, kas paredz, ka tā ir jātransponē katras dalībvalsts tiesību aktos līdz direktīvā noteiktajam datumam. Direktīvas ir saistošas attiecībā uz sasniedzamo rezultātu katrā dalībvalstī, kurai tās ir adresētas, bet veida un metožu izvēle ir atstāta valstu iestāžu ziņā (LESD 288. pants).

Cits jautājums ir tāds, vai regulai vai direktīvai ir tieša iedarbība, tas ir, "vai persona var atsaukties uz to kā uz vienīgo tiesību avotu, kas citādi nepastāvētu" ([153]). Tiešās iedarbības princips paredz, ka konkrēts kādu līgumu, sekundāro tiesību aktu, lēmumu vai starptautisko nolīgumu noteikums, pareizi to interpretējot, piešķir tiesības, uz kurām personas var atsaukties dalībvalstu tiesās vai tribunālos, tādējādi nodrošinot vienotu ES tiesību aktu piemērošanu, ja šis konkrētais noteikums nav vai nav pareizi iekļauts vai piemērots valsts līmenī ([154]). Tas nenozīmē, ka šī konkrētā ES tiesību norma nav izpildāma valstu tiesās, ja tā nav paredzēta, lai personai piešķirtu tiesības ([155]). Uz šīs normas tiešo iedarbību var atsaukties kāds cits, nevis tā persona, kas vēlas izmantot ar minēto normu tai piešķirtās tiesības ([156]). Uz ES tiesību normas tiešo iedarbību var un noteiktos apstākļos vajag atsaukties valsts tiesai vai tribunālam, pat ja neviens no lietas dalībniekiem to nedara (taču skatīt 3.3.6. punktu, 68.–69. lpp.) ([157]).

Ja nav vajadzīgo transponēšanas tiesību aktu un šķiet, ka direktīvas noteikumi, ciktāl tie attiecas uz lietas priekšmetu, ir bez nosacījumiem un nav pietiekami precīzi, personas var atsaukties uz tiem valstu tiesās, vēršoties pret valsti, ja tā nav ieviesusi direktīvu valsts tiesību aktos līdz noteiktā termiņa beigām vai ja tā nav direktīvu pareizi transponējusi ([158]).

Šie kritēriji ir piemērojami gan ES primāro, gan sekundāro tiesību aktu gadījumā. Otrajā gadījumā EST nolēma, ka, lai gan dalībvalstīs tieši piemērojamas ir tikai regulas un tādējādi visiem noteikumiem, kas atbilst iepriekš minētajiem kritērijiem, ir tieša iedarbība ([159]), direktīvu noteikumiem var būt arī vertikāla tiešā iedarbība, ja tiek ievēroti trīs iepriekš minētie kritēriji un direktīva valsts tiesību aktos nav transponēta laikus vai pareizi ([160]). Tas ir ļoti svarīgi attiecībā uz KEPS, kas, izņemot divas regulas, sastāv no direktīvām. Turklāt tiešās iedarbības princips nodrošina vienotu ES tiesību piemērošanu gadījumos, kad dalībvalsts noteiktajā

([152]) EST 1977. gada 2. februāra spriedums lietā 50/76, *Amsterdam Bulb BV/ Produktschap voor Siergewassen,* ECLI:EU:C:1977:13.
([153]) *A. Rosas* un *L. Armati, op. cit., fn.* 151, 76. lpp.
([154]) *N. Fennelly,* "Valsts tiesnesis kā Eiropas Savienības tiesnesis" EST *(ed.),* Tiesa un Eiropas celtniecība: analīze un perspektīvas judikatūras sešdesmitajā gadadienā (*Asser Press*, 2013), 64.–65. lpp.
([155]) EST 1996. gada 30. aprīļa spriedums lietā C-194/94, *CIA Security International SA/ Signalson SA* un *Securitel SPRL,* ECLI:EU:C:1996:172, 42.–44. punkts.
([156]) Skatīt EST 1991. gada 11. jūlija spriedumu apvienotajās lietās C-87/90, C-88/90 un C-89/90, *A Verholen, THM van Wetten-van Uden* un *GH Heiderijk/ Sociale Verzekeringsbank,* ECLI:EU:C:1991:314.
([157]) EST 1996. gada 24. oktobra spriedums lietā C-72/95, *Aannemersbedrijf PK Kraaijeveld BV ea/ Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland,* ECLI:EU:C:1996:404, 57.-60. punkts; EST 1996. gada 7. marta spriedums lietā C-192/94, *El Corte Ingles SA/ Cristina Blázquez Rivero,* ECLI:EU:C:1996:88, 15. punkts. Papildu informāciju skatīt *P. Craig* un *G. De Burca,* ES tiesības: teksti, lietas un materiāli (2. izdevums, *OUP*, 1998).
([158]) EST virspalātas 2014. gada 15. janvāra spriedums lietā C-176/12, *Association de médiation sociale/ Union locale des syndicats CGT* un citi, ECLI:EU:C:2014:2, 31. punkts.
([159]) EST spriedums lietā *Amsterdam Bulb BV*, *op. cit., fn.* 152, 5. punkts. Taču skatīt EST 2001. gada 11. janvāra spriedumu lietā C-403/98, *Azienda Agricola Monte Arcosu Srl/ Regione Autonoma della Sardegna (..),* ECLI:EU:C:2001:6, 26.-28. punkts.
([160]) Skatīt EST spriedumu lietā *van Duyn/* Iekšlietu ministrija, *op. cit., fn.* 131, 12. punkts; EST 1979. gada 5. aprīļa spriedumu lietā C-148/78, *Publico Ministero/ Tullio Ratti,* ECLI:EU:C:1979:10, 19.-23. punkts; un EST 1994. gada 13. aprīļa spriedumu lietā C-128/92, *HJ Banks and Company Limited/ British Coal Corporation,* ECLI:EU:C:1994:130, 15. punkts.

termiņā neievieš ([161]) direktīvu savos tiesību aktos vai neievieš to pareizi ([162]). Tomēr direktīvas noteikumi nevar būt tieši piemērojami pirms ieviešanas termiņa beigām ([163]). Taču minētajā laikposmā dalībvalstīm ir pienākums atturēties "pieņemt noteikumus, kas varētu būtiski apdraudēt [šajā] direktīvā paredzētā rezultāta sasniegšanu" ([164]).

Direktīvām var būt tikai vertikāla tiešā iedarbība, tas ir, personas var aizstāvēt savas tiesības attiecībā pret dalībvalstīm (vertikālā tiešā iedarbība), bet ne attiecībā pret citām personām (horizontālā tiešā iedarbība). Citiem vārdiem, lai gan uz direktīvas tiešo iedarbību var atsaukties, lai garantētu personu tiesības, kopumā uz to nevar atsaukties, vēršoties pret personām ([165]). Turklāt, ja nav transponēšanas tiesību aktu, dalībvalsts nevar atsaukties uz direktīvām, vēršoties pret personu ([166]).

3.3.3. Netiešā iedarbība

ES tiesību efektivitāti nodrošina arī dalībvalstu tiesu vai tribunālu pienākums interpretēt valsts tiesību aktus atbilstoši attiecīgajiem ES tiesību aktiem ([167]). Dažkārt to sauc par netiešās iedarbības principu. Šis pienākums izriet no sadarbības principa, kas noteikts LES 4. panta 3. punktā, paredzot, ka "Dalībvalstis veic visus vajadzīgos vispārējos un īpašos pasākumus, lai nodrošinātu to pienākumu izpildi, kas izriet no Līgumiem vai no Savienības iestāžu aktiem" ([168]). Patiešām, tiesas vai tribunāli parasti vispirms cenšas veikt valsts tiesību aktu interpretāciju saskaņā ar ES tiesībām (izmantojot netiešo iedarbību), pirms mēģina piemērot tiešo iedarbību. Tādējādi tiesām vai tribunāliem, "lai panāktu [šajās direktīvās] paredzēto rezultātu, ir jāinterpretē valsts tiesības, [cik iespējams] ņemot vērā [ES] direktīvas[-u] tekstu un mērķi" ([169]). Tomēr šo pienākumu ierobežo "vispārējie tiesību principi, īpaši tiesiskās drošības princips un atpakaļejoša spēka aizlieguma princips, un minētais pienākums nevar būt pamats valsts tiesību *contra legem* interpretācijai" ([170]).

3.3.4. Valsts atbildība

ES tiesību pārkāpuma gadījumā tās efektivitāti uztur valsts atbildības princips, t. i., dalībvalstu atbildība par personai nodarīto kaitējumu ([171]). Valstu tiesām un tribunāliem ir tiesības piespriest dalībvalstij atlīdzināt zaudējumus, ja tiek konstatēts, ka tā ir pārkāpusi ES tiesību aktus, kā rezultātā ir nodarīti zaudējumi vai radīts kaitējums personām. Valsts atbildība iestājas

([161]) Skatīt EST 1994. gada 14. jūlija spriedumu lietā C-91/92, *Paola Faccini Dori/ Recreb Srl,* ECLI:EU:C:1994:292, 14. punkts; EST 1990. gada 12. jūlija spriedumu lietā C-188/89, *A Foster, GAHM Fulford-Brown, J Morgan, M Roby, EM Salloway* un *P Sullivan/ British Gas plc,* ECLI:EU:C:1990:313, 16. punkts.
([162]) Skatīt EST 1986. gada 26. februāra spriedumu lietā 152/84, *MH Marshall/ Southampton and South-West Hampshire Area Health Authority (Teaching),* ECLI:EU:C:1986:84, 46. punkts.
([163]) Skatīt EST spriedumu lietā *Ratti*, *op. cit., fn.* 160, 19.–23. punkts.
([164]) EST virspalātas 2005. gada 22. novembra spriedums lietā C-144/04*, Werner Mangold/ Rüdiger Helm,* ECLI:EU:C:2005:70, 67. punkts; un EST 1997. gada 18. decembra spriedums lietā C-129/96, *Inter-Environnement Wallonie ASBL/ Région Wallonne,* ECLI:EU:C:1977:628, 45. punkts.
([165]) Skatīt, piemēram, EST virspalātas 2010. gada 19. janvāra spriedumu lietā *Seda Kücükdeveci/ Swedex GmbH and Co KG*, ECLI:EU:C:2010:21, 46. punkts. Tomēr jāņem vērā, ka šim vispārīgajam noteikumam var būt izņēmumi, 47.–51. punkts.
([166]) EST spriedums lietā *Ratti*, *op. cit., fn.* 160, 22. punkts.
([167]) Skatīt EST virspalātas 2006. gada 4. jūlija spriedumu lietā C-212/04, *Konstantinos Adeneler* un citi/ *Ellinikos Organismos Galaktos*, ECLI:EU:C:2006:443, 109. punkts.
([168]) Skatīt jo īpaši EST 1984. gada 10. aprīļa spriedumu lietā 14/83, *Sabine von Colson* un *Elisabeth Kamann/ Land Nordrhein-Westfalen,* ECLI:EU:C:1984:153, 26. punkts.
([169]) Turpat, 26. punkts. Šis pienākums tika atkārtoti apstiprināts turpmākajā jurisprudencē, jo īpaši: EST 1987. gada 8. oktobra spriedumā lietā 80/86, *Kolpinghuis Nijmegen BV,* ECLI:EU:C:1987:431, 12. punkts; EST 1990. gada 13. novembra spriedumā lietā C-106/89, *Marleasing SA/ La Comercial Internacional de Alimentación SA,* ECLI:EU:C:1990:395, 8. punkts; EST spriedumā lietā *Adeneler*, *op. cit., fn.* 167, 108. punkts; EST 2005. gada 16. jūnija spriedumā lietā C-105/03, *Maria Pupino,* ECLI:EU:C:2005:386, 43. punkts; un EST 2007. gada 5. jūlija spriedumā lietā C-321/05, *Hans Markus Kofoed/ Skatteministeriet,* ECLI:EU:C:2007:408, 45. punkts.
([170]) EST spriedums lietā *Adeneler*, *op. cit., fn.* 167, 110. punkts.
([171]) Skatīt EST 1991. gada 19. novembra spriedumu apvienotajās lietās C-6/90 un C-9/90, *Andrea Francovich* un *Danila Bonifaci*, un citi/ Itālijas Republika, ECLI:EU:C:1991:428, 33.–35 punkts.

"neatkarīgi no tā, kuras dalībvalsts iestādes darbība vai bezdarbība ir pārkāpuma cēlonis" ([172]), ja ir izpildīti četri kumulatīvi nosacījumi:

1) "ar [ES tiesību instrumentu] noteiktais mērķis ietver arī tiesību piešķiršanu indivīdam";

2) "šo tiesību saturam ir jābūt identificējamam, pamatojoties uz [ES tiesību instrumenta] normām";

3) pārkāpumam jābūt pietiekami nopietnam; un

4) "jābūt cēloņsakarībai starp valsts pienākuma nepildīšanu un zaudējumiem, kas ir radušies indivīdiem, kuru tiesības ir pārkāptas" ([173]).

3.3.5. Procesuālā autonomija

Dalībvalstis piemēro procesuālās autonomijas principu attiecībā uz juridiskām darbībām, ko veic personas, lai izmantotu savas tiesības, kas izriet no ES substantīvajām tiesībām ([174]), ar nosacījumu, ka procesuālie nosacījumi ir "ne mazāk labvēlīgi kā tie, kas attiecas uz līdzīgām iekšzemes darbībām" (līdzvērtības princips), un "nepadara praktiski neiespējamu vai pārmērīgi sarežģītu [Savienības] tiesību aktos piešķirto tiesību izmantošanu" (efektivitātes princips) ([175]). Šo procesuālo autonomiju no jauna ierobežo arī ES Hartas 47. pantā noteiktās tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību un taisnīgu tiesu. Tomēr KEPS jomā šim principam ir tikai sekundāra nozīme, jo PPD un PPD (pārstrādāta redakcija) lielā mērā saskaņoja valstu procedūras starptautiskās aizsardzības piešķiršanai un atņemšanai, un iepriekš minētie principi tiek pilnībā piemēroti tikai tad, ja ES substantīvās tiesības ir jāīsteno ar nesaskaņotiem valsts procesuālajiem noteikumiem ([176]).

3.3.6. Pienākums piemērot ES tiesību aktus pēc savas iniciatīvas

Parasti ES tiesību aktos netiek noteikts, ka valstu tiesām un tribunāliem pēc savas iniciatīvas jāizvirza jautājums par ES tiesībām, ja šī jautājuma izskatīšana uzliktu tiem pienākumu atteikties no tiem piešķirtās pasīvās lomas, pārsniedzot strīda tvērumu, ko noteikuši paši dalībnieki. Tomēr, ievērojot efektivitātes un līdzvērtības principus, piemēro nosacījumu, ka attiecīgie valsts procesuālie noteikumi ES tiesību jautājumu risināšanā nav mazāk labvēlīgi kā attiecībā uz salīdzināmiem valsts tiesību jautājumiem un ka tie nepadara no ES tiesību aktiem izrietošo tiesību izmantošanu praktiski neiespējamu vai pārmērīgi sarežģītu ([177]).

([172]) EST 1996. gada 5. marta spriedums apvienotajās lietās C-46/93 un C-48/93, *Brasserie du Pêcheur SA/ Bundesrepublik Deutschland* un Karaliene/ Transporta nozares valsts sekretārs, *ex parte: Factortame Ltd.* un citi, ECLI:EU:C:1996:79, 32. punkts, tas ir, kad likumdevējs vai tiesu vara ir atbildīga par šādu pārkāpumu (skatīt EST 2003. gada 30. septembra spriedumu lietā C-224/01, *Gerhard Köbler/ Republik Österreich,* ECLI:EU:C:2003:513, 32. punkts).

([173]) Sākotnēji izstrādāti EST spriedumā lietā *Francovich* , *op. cit., fn.* 171, 40. punkts, un pēc tam atbalstīti turpmākajā jurisprudencē. Skatīt jo īpaši: EST spriedums lietā *Brasserie du Pêcheur SA*, *op. cit., fn.* 172, 39. Punkts, un EST spriedums lietā *Köbler*, *op. cit., fn.* 172, 51. punkts.

([174]) EST 1976. gada 16. decembra spriedums lietā 33/76, *Rewe-Zentralfinanz eG un Rewe-Zentral AG/ Landwirtschaftskammerfür das Saarland,* ECLI:EU:C:1976:188, 5. punkts. Skatīt arī EST spriedumu lietā *von Colson*, *op. cit., fn.* 168, 15. punkts; EST 1995. gada 14. decembra spriedumu lietā C-312/93, *Peterbroeck, Van Campenhout* un *Cie SCS/* Beļģijas valsts, ECLI:EU:C:1995:437, 12. punkts; EST 1995. gada 14. decembra spriedumu apvienotajās lietās C-430/93 un C-431/93, *Jeroen van Schijndel* un *Johannes Nicolaas Cornelis van Veen/ Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten,* ECLI:EU:C:1995:441, 17. punkts; un EST 2004. gada 13. janvāra spriedumu lietā C-453/00, *Kühne un Heitz NV/ Produktschap voor Pluimvee en Eieren,* ECLI:EU:C:2004:17, 28. punkts.

([175]) EST spriedums lietā *Rewe-Zentralfinanz, op. cit., fn.* 174, 5. punkts. Skatīt arī EST spriedumu lietā *Peterbroeck* , op. cit., fn. un EST spriedumu lietā *van Schijndel*, op. cit., fn. 174, 17. punkts. 174, 17. punkts.

([176]) Skatīt iepriekš 2.2.4. punktu, 47.–51. lpp.

([177]) Skatīt EST spriedumu lietā *van Schijndel*, *op. cit., fn.* 174; EST 2007. gada 7. jūnija spriedumu apvienotajās lietās C-222/05, C-223/05, C-224/05 un C-225/05, *J van der Weerd* un citi/ *Minister van Landbouw, NatuurenVoedselkwaliteit,* ECLI:EU:C:2007:318; un EST spriedumu lietā *Peterbroeck*, *op. cit., fn.* 174, 14. punkts.

Dažās ES tiesību jomās valstu tiesām un tribunāliem var būt pienākums pēc savas iniciatīvas iepazīties ar ES tiesību jautājumu un pieņemt nolēmumu par to ([178]). Tas ir pienākums, kas līdz šim nav atzīts attiecībā uz KEPS. Tomēr jāatzīmē, ka saskaņā ar PPD (pārstrādāta redakcija) 46. panta 3. punktu pirmās instances tiesām un tribunāliem ir jānodrošina vismaz "faktiskā un juridiskā pamatojuma pilnīga un *ex nunc* pārbaude, tostarp attiecīgā gadījumā pārbaude par starptautiskās aizsardzības nepieciešamību saskaņā ar Direktīvu 2011/95/ES" ([179]). Dublinas III regulas 27. panta 1. punkts, *RCD* (pārstrādāta redakcija) 26. panta 1. punkts un KD (pārstrādāta redakcija) 4. panta 1. un 3. punkts arī attiecas uz šo jautājumu.

3.3.7. ES tiesību aktos noteikto tiesību efektīvas tiesiskās aizsardzības nodrošināšana

Valstu tiesu un tribunālu pārstāvjiem pēc iespējas ir jāīsteno kompetence, kas tiem piešķirta ar valsts tiesību aktiem, lai ļautu tiesai vai tribunālam nodrošināt ar ES tiesību aktiem piešķirto tiesību efektīvu aizsardzību ([180]). Tāpat ir arī noteikts, ka ES iestāžu izdoto aktu saderība ar Līgumu un ES tiesību vispārīgajiem principiem ir jākontrolē tiesai ([181]). Tādēļ valstu tiesām un tribunāliem ir tiesības nosūtīt EST jautājumus par ES izdoto aktu derīgumu ([182]). Lietas nosūtīšana EST saskaņā ar LESD 267. pantu ir izskatīta tālāk 3.5. punktā (79.–83. lpp.). Lai nodrošinātu, ka indivīdam ir tiesības celt prasību valsts tiesā, LES 19. panta 1. punktā ir noteikts, ka dalībvalstis "nodrošina tiesību aizsardzības līdzekļus, kas ir pietiekami efektīvi tiesiskās aizsardzības nodrošināšanai jomās, uz kurām attiecas Savienības tiesības". Tāpēc valstu tiesām pēc iespējas ir jāinterpretē un jāpiemēro valsts procesuālie noteikumi tā, lai personas varētu valsts tiesās apstrīdēt ES aktu spēkā esamību.

3.4. Mijiedarbība starp ES tiesību aktu interpretāciju un Eiropas Cilvēktiesību konvenciju, starptautiskajām un nacionālajām tiesībām

Attiecībā uz starptautiskajām tiesībām LESD 78. panta 1. punkts pieprasa, lai KEPS būtu saskaņā ne tikai ar Bēgļu konvenciju, bet arī ar "citiem attiecīgiem līgumiem". Tādēļ šajā analīzē tiks izskatīta mijiedarbība starp ES tiesību interpretāciju, ECTK (3.4.1. punkts, 70.–74. lpp.) un citiem starptautisko tiesību līgumiem, kas attiecas uz starptautiskās aizsardzības jomu (3.4.2. punkts, 74.–76. lpp.).

Valsts tiesību normas (3.4.3. punkts, 76.–78. lpp.), tostarp tās, kas izriet no dalībvalstu starptautiskajām saistībām (3.4.4. punkts, 78.–79. lpp.), arī var būt svarīgas, ja tās nodrošina labvēlīgākus standartus tiesību uz starptautisko aizsardzību noteikšanai saskaņā ar KD (pārstrādāta redakcija) un procedūras lēmumu pieņemšanai par to ([183]). To piemērojamība būs atkarīga no šo standartu saderības ar direktīvām. Līdz ar to tiesu un tribunālu pārstāvjiem var būt nepieciešams apsvērt to kā provizorisku jautājumu, izlemjot, vai saskaņā ar KEPS var piemērot labvēlīgākus standartus.

([178]) Skatīt EST spriedumu lietā *Simmenthal* , *op. cit., fn.* 148.
([179]) PPD (pārstrādāta redakcija) 46. panta 3. punkta pilnais teksts ir šāds: "Lai izpildītu 1. punkta prasības, dalībvalstis nodrošina, ka ar efektīvu tiesisko aizsardzību ir nodrošināta faktiskā un juridiskā pamatojuma pilnīga un *ex nunc* pārbaude, tostarp attiecīgā gadījumā pārbaude par starptautiskās aizsardzības nepieciešamību saskaņā ar Direktīvu 2011/95/ES, vismaz attiecībā uz pārsūdzības procedūrām pirmās instances tiesā."
([180]) *N. Fennelly, op. cit., fn.* 154, 71.–72. lpp.
([181]) EST 2002. gada 25. jūlija spriedums lietā C-50/00 P, *Unión de Pequeños Agricultores*/ Eiropas Savienības Padome, ECLI:EU:C:2002:462.
([182]) EST 2001. gada 1. februāra rīkojums apvienotajās lietās C-300/99 P un C-388/99 P, *Area Cova SA* un citi/ Eiropas Savienības Padome, ECLI:EU:C:2001:71.
([183]) Skatīt KD (pārstrādāta redakcija) 3. pantu un PPD (pārstrādāta redakcija) 5. pantu. Skatīt arī EST spriedumu lietā *M'Bodj*, *op. cit., fn.* 62.

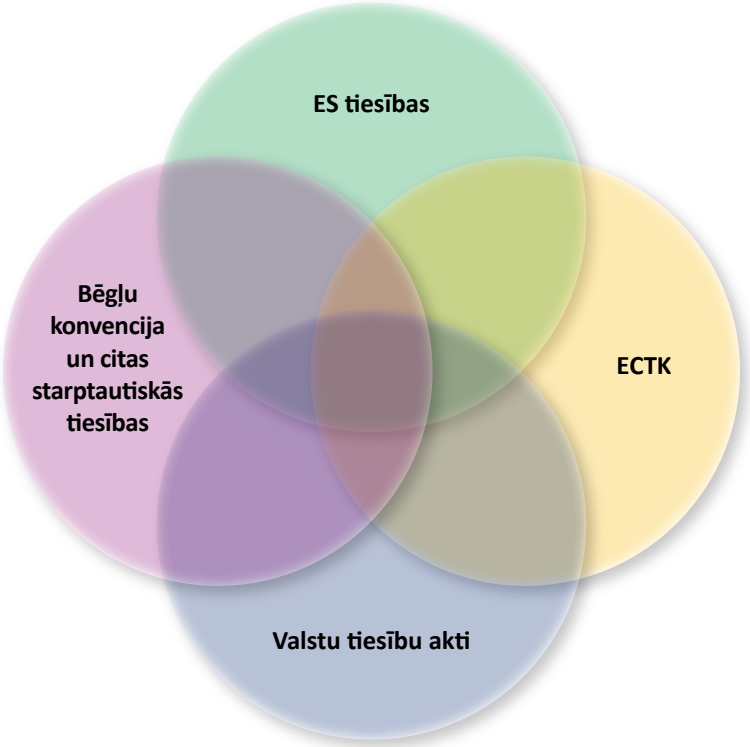

3.4.1. ES tiesības un ECTK

Eiropas Cilvēktiesību konvencija (ECTK), kas ir pilnīgi atšķirīga sistēma no KEPS, tika pieņemta Eiropas Padomes (*CoE*) aizgādībā 1950. gadā. Eiropas Padomes sastāvā pašlaik ir 47 dalībvalstis. Eiropas Padome un tās iestādes ir pilnīgi nesaistītas ar ES, lai gan tās uztur ciešas attiecības. Piemēram, ECTK ratificēšana ir priekšnoteikums, lai valsts kļūtu par ES dalībvalsti ([184]). Saskaņā ar EST pastāvīgo judikatūru pamattiesības, ko garantē ECTK, ir ES tiesību vispārīgo principu neatņemama sastāvdaļa ([185]).

Turklāt Lisabonas līgums paredz ([186]), ka ES, tāpat kā visas tās pašreizējās dalībvalstis, arī var kļūt par ECTK līgumslēdzēju pusi. Ja un kad šāda pievienošanās notiks ([187]), jebkuri ECTK noteikumu pārkāpumi, ko ES pieļaus, īstenojot savas pilnvaras, tiks izskatīti ECT. Tāpat, saskaņā ar LESD 267. pantu EST tad būs kompetence interpretēt ECTK, jo pēc šādas pievienošanās ECTK kā starptautisks instruments, kura līgumslēdzēja puse būs ES, tiks iekļauta ES tiesībās un kļūs par to daļu. Tomēr EST atgādina, ka tikmēr, kamēr ES nav pievienojusies ECTK, šī konvencija nav ES tiesību sistēmā formāli integrēts juridisks instruments ([188]).

([184]) Skatīt Eiropadomes Prezidentvalsts secinājumus, Kopenhāgenas Eiropadome, 1993. gada 21. un 22. jūnijs, *EU Doc 93/3,* 7A(iii); un Komisijas atzinumu par Bulgārijas pieteikumu dalībai Eiropas Savienībā, 1997. gada 15. jūlijs, *EU Doc 97/11*, 15. lpp.

([185]) EST 1974. gada 14. maija spriedums lietā 4/73, *J Nold, Kohlen- und Baustoffgrosshandlung/* Eiropas Kopienu Komisija, ECLI:EU:C:1974:51; EST 1991. gada 18. jūnija spriedums lietā C-260/89, *Elliniki Radiophonia Tileorassi Anonimi Etairia (ERT AE) un Panellinia Omospondia Syllogon Prossopikou ERT/ Dimotiki Etairia Pliroforissis (DEP), Sotirios Kouvelas, Nicolaos Avdellas* un citi, ECLI:EU:C:1991:254, 41. punkts; un EST virspalātas 2008. gada 3. septembra spriedums apvienotajās lietās C-402/05 P un C-415/05 P, *Yassin Abdullah Kadi* un *El Barakaat International Foundation/* Eiropas Savienības Padome un Eiropas Kopienu Komisija, ECLI:EU:C:2008:461, 283. punkts.

([186]) LES 6. panta 2. punkts, ar grozījumiem. LES 6. panta 3. punkts paredz: "Pamattiesības, kas garantētas Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijā un kas izriet no dalībvalstu kopīgajām konstitucionālajām tradīcijām, ir Savienības tiesību vispārīgo principu pamats".

([187]) Jautājums par piedāvāto pievienošanās nosacījumu saderību ar ECTK tika nosūtīts EST atzinuma sniegšanai. Atzinumā 2/13, kas sniegts 2014. gada 18. decembrī (*op. cit., fn.* 48), vairāku iemeslu dēļ tika secināts, ka Savienības pievienošanās ECTK uz piedāvātajiem nosacījumiem nebūtu saderīga ar ES tiesībām. Viens no minētajiem iemesliem ir saistīts ar EST kā vienīgās ES tiesību jautājumu izskatītājtiesas pastāvīgo statusu.

([188]) EST spriedums lietā *Åkerberg Fransson*, *op. cit., fn.* 50, 44. punkts.

Kamēr šāda pievienošanās nav notikusi un tā kā ECT nav ES iestāde, ECT nav kompetences attiecībā uz tiesvedību, kas ierosināta pret ES un tās iestādēm, attiecībā uz kurām galīgā izskatītāja ir EST.

ES tiesību un ECTK prasības noteiktā mērā atšķiras, atkarībā no tā, vai lieta tiek skatīta no EST vai ECT skatupunkta.

ECT pastāvīgā judikatūra apstiprina, ka dalībvalstis saglabā atbildību saskaņā ar ECTK, kad īsteno ES tiesību aktus ([189]). No ECT skatupunkta dalībvalstis ir pilnībā atbildīgas par ECTK paredzēto tiesību ievērošanas un aizsardzības nodrošināšanu, ja ES tiesību akti dalībvalstīm atstāj rīcības brīvību noteikt, kā ieviest noteiktas ES tiesību normas. Tomēr, ja konvencijā garantētās tiesības tiek pārkāptas un tas nav dalībvalstu rīcības brīvības rezultāts, bet gan izriet no dalībvalstu juridisko pienākumu izpildes saskaņā ar ES tiesībām, atspēkojama prezumpcija par atbilstību ECTK ir noteikta šādā redakcijā: "ciktāl tiek uzskatīts, ka attiecīgā organizācija aizsargā pamattiesības gan attiecībā uz piedāvātajām substantīvajām garantijām, gan mehānismiem, kas kontrolē to ievērošanu, tādā veidā, ko var uzskatīt par vismaz līdzvērtīgu konvencijā paredzētajam" ([190]). Šī prezumpcija atspēkojama, ja konkrētas lietas apstākļos tiek atzīts, ka konvencijā paredzēto tiesību aizsardzība ir bijusi acīmredzami nepilnīga ([191]).

EST nostāja jautājumā par ES tiesību un ECTK attiecībām ir atšķirīga. No ES skatupunkta, pamatojoties uz LES 6. panta 3. punktu, ECTK garantētās pamattiesības ir ES tiesību vispārīgie principi. ECTK kā ES Hartas iedvesmas avota nozīmība *inter alia* ir skaidri norādīta Hartas preambulā, kas paredz:

> Šajā Hartā (..) no jauna ir apstiprinātas tiesības, kuru pamatā ir dalībvalstu konstitucionālās tradīcijas un starptautiskās saistības, [ECTK], Savienības un Eiropas Padomes pieņemtās Sociālās hartas, kā arī [EST] un [ECT] judikatūra. (..)

Hartas 52. panta 3. punktā ir norādīts: "Ciktāl Hartā ir ietvertas tiesības, kuras atbilst [ECTK] garantētajām tiesībām, šo tiesību nozīme un apjoms ir tāds pats kā minētajā Konvencijā noteiktajām tiesībām", kaut arī šis noteikums "neliedz Savienības tiesībās paredzēt plašāku aizsardzību". Tādēļ tās Hartā paredzētās tiesības, kas atbilst ECTK tiesībām, ir jāinterpretē, ņemot vērā ECT judikatūru. Tas var ietekmēt arī EST interpretāciju par KEPS sekundārajiem tiesību aktiem, uz kuriem attiecas Hartas noteikumi, kā to parāda EST judikatūra ([192]).

Dažos gadījumos EST uzņemas atbildību par cilvēktiesību aizsardzību un nenodod valsts iesniedzējtiesai atbildību par pamattiesību aizsardzību saskaņā ar ES tiesību aktiem ([193]). Citos gadījumos EST atbildību par cilvēktiesību aizsardzību nodod iesniedzējtiesai ([194]). No jaunākajām lietām ir kļuvis skaidrs, ka galvenā atbildība par pamattiesību ievērošanu, kas izriet no

([189]) ECT virspalātas 2005. gada 30. jūnija spriedums lietā *Bosphorus Hava Yollari Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi/* Īrija, pieteikums Nr. 45036/98, 154. punkts; un ECT 2009. gada 20. janvāra lēmums par pieņemamību izskatīšanai lietā *Cooperatieve Producenten organisatie van de Nederlandse Kokkelvisserij UA/* Nīderlande, pieteikums Nr. 13645/05.
([190]) ECT spriedums lietā *Bosphorus*, *op. cit., fn.* 189, 155. punkts.
([191]) Turpat, 156. punkts.
([192]) Skatīt iepriekš 2.1.3. punktu, 28.–32. lpp., par ES Hartu.
([193]) Skatīt, piemēram, EST 2002. gada 11. jūlija spriedumu lietā C-60/00, *Mary Carpenter/* Iekšlietu ministrijas valsts sekretārs, ECLI:EU:C:2002:434; EST 2002. gada 22. oktobra spriedumu lietā C-94/00, *Roquette Frères SA/ Directeur général de la concurrence, de la consommation et de la répression des fraudes,* ECLI:EU:C:2002:603; un EST 2003. gada 12. jūnija spriedumu lietā C-112/00, *Eugen Schmidberger, Internationale Transporte und Planzüge/ Republik Österreich,* ECLI:EU:C:2003:333.
([194]) Skatīt, piemēram, EST 2004. gada 7. janvāra spriedumu lietā C-117/01, *KB* un *National Health Service Pensions Agency, Secretary of State for Health,* ECLI:EU:C:2004:7; EST 2003. gada 20. maija spriedumu apvienotajās lietās C-465/00, C-138/01 un C-139/01, *Rechnungshof* un citi/ *Österreichischer Rundfunk* un citi, ECLI:EU:C:2003:294; EST 2003. gada 6. novembra spriedumu lietā C-101/01, *Bodil Lindqvist,* ECLI:EU:C:2003:596.

ES tiesībām un starptautiskajām cilvēktiesību tiesībām, gulstas uz valstu tiesām un tribunāliem. Piemēram, lietā *Arslan* EST norādīja, ka dalībvalstīm, pilnībā ievērojot savus pienākumus, kas izriet gan no starptautiskajām tiesībām, gan no Eiropas Savienības tiesībām, ir jānosaka pamatojums, kādēļ patvēruma meklētāju var aizturēt vai turēt apcietinājumā ([195]). Prognozējams, ka gadījumā, ja prejudiciālā nolēmuma jautājums attieksies uz substantīvajām tiesībām cilvēktiesību jomā, būs mazāka iespēja, ka EST savā prejudiciālajā nolēmumā atstās iesniedzējtiesai atbildību par tiesību interpretāciju atbilstoši cilvēktiesībām un par cilvēktiesību aizsardzību ([196]). Attiecībā uz ES pamattiesībām, kas saistītas ar procesuāliem jautājumiem, EST šo atbildību var biežāk nodot iesniedzējtiesai, jo dalībvalstīm ir lielāka autonomija, taču ne vienmēr tā notiks ([197]).

EST ir apstiprinājusi, ka saskaņā ar pastāvīgo judikatūru dalībvalstīm ir ne tikai jāinterpretē savi valsts tiesību akti tādā veidā, kas atbilst ES tiesību aktiem, bet arī jāpārliecinās, ka tās neizmanto sekundāro tiesību aktu instrumenta interpretāciju, kas ir pretrunā ar ES tiesību sistēmā aizsargātajām pamattiesībām vai citiem Eiropas Savienības tiesību vispārīgajiem principiem ([198]). Tiesa arī norādīja, ka KEPS veidojošo dokumentu izskatīšana liecina – tie ir izstrādāti kontekstā, kas ļauj pieņemt, ka visas iesaistītās valstis, neatkarīgi no tā, vai tās ir dalībvalstis vai trešās valstis, ievēro pamattiesības, tostarp tiesības, kuru pamatā ir Bēgļu konvencija un tās protokols, kā arī ECTK ([199]).

Ciktāl tiesvedība EST par kvalificēšanos alternatīvajai aizsardzībai rada jautājumus, attiecībā uz kuriem pastāv atbilstoša ECT judikatūra saistībā ar ECTK 3. pantu, ir pamats uzskatīt, ka EST ņem vērā ECT judikatūru, interpretējot KD (pārstrādāta redakcija), vai arī nošķir konkrēto tiesvedību no *neizraidāmības* lietām saskaņā ar ECTK 3. pantu ([200]).

ECTK interpretācijas nozīmība ir skaidri norādīta arī KD (pārstrādāta redakcija). Piemēram, 9. panta 1. punkta a) apakšpunktā ir ietverta tieša atsauce uz ECTK 15. panta 2. punktu attiecībā uz tiesībām, no kurām nevar pieļaut atkāpi. Tomēr šādas tiešas atsauces ir izņēmums, un minēto principu nozīmība, visticamāk, izriet no to atbilstības ES Hartā noteikto pamattiesību interpretācijai kā iedvesmas avotam attiecībā uz ES tiesībās atzītām pamattiesībām.

Lai gan citu Eiropas Padomes līgumu noteikumi paši par sevi nav KEPS iedvesmas avoti, tie ir svarīgi, interpretējot un piemērojot KEPS sekundāros tiesību aktus ([201]). Starp tiem (hronoloģiskā secībā) ir:

- Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas Protokols Nr. 4, kurš nodrošina zināmas tiesības un brīvības, kuras nav iekļautas konvencijā un tās Pirmajā protokolā, 1963;
- Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas Sestais protokols, kas attiecas uz nāvessoda atcelšanu, 1983;
- Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas protokols Nr. 7, 1984;

([195]) EST spriedums lietā *Arslan*, *op. cit., fn.* 113, 56. punkts. Skatīt arī EST virspalātas 2011. gada 15. novembra spriedumu lietā C-256/11, *Murat Dereci* un citi/ *Bundesministerium für Inneres,* ECLI:EU:C:2011:734, 72. punkts; un EST 2013. gada 17. janvāra spriedumu lietā C-23/12, *Mohamad Zakaria,* ECLI:EU:C:2013:24, 40. punkts.
([196]) Skatīt, piemēram, EST spriedumu lietā *Y* un *Z*, *op. cit., fn.* 60; EST spriedumu lietā *X, Y, and Z*, *op. cit., fn.* 142; un EST spriedumu lietā *A, B* un *C*, *op. cit., fn.* 57.
([197]) Skatīt, piemēram, EST spriedumu lietā *Abdida*, *op. cit., fn.* 62, sprieduma rezolutīvās daļas pirmo punktu, kur EST nav atstājusi valsts tiesas ziņā tiesiskās aizsardzības līdzekļa (ne)apturošās iedarbības interpretāciju.
([198]) EST spriedums lietā *NS, ME* un citi, *op. cit., fn.* 47, 77. punkts.
([199]) Turpat, 78. punkts.
([200]) Skatīt, piemēram, EST spriedumu lietā *Elgafaji*, *op. cit., fn.* 138, 28. punkts, un EST spriedumu lietā *M'Bodj*, *op. cit., fn.* 62, 40. punkts.
([201]) Tomēr jāatzīmē, ka ne visas dalībvalstis ir visu ECTK protokolu līgumslēdzējas puses. Grieķija un Apvienotā Karaliste nav pievienojušās Protokolam Nr. 4 (ārvalstnieku kolektīva izraidīšana); Vācija, Nīderlande un Apvienotā Karaliste nav pievienojušās Protokolam Nr. 7 (procesuālās garantijas attiecībā uz ārvalstnieku izraidīšanu); un lielākā daļa ES dalībvalstu nav pievienojušās Protokolam Nr. 12 (nediskriminācija).

– Eiropas Konvencija par spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanu, 1987; un
– Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas Trīspadsmitais protokols par nāvessoda pilnīgu atcelšanu, 2002.

Šajā iedaļā līdz šim tika apskatītas situācijas, kad valsts tiesa vai tribunāls nodarbojas ar ES tiesību piemērošanu, un veids, kādā ECTK un ECT judikatūra var būt nozīmīga šo tiesību interpretācijai. Pat pēc ES tiesību aktu piemērošanas gadījumā, kad tie ir atkarīgi no kompetences, ko tiem piešķir valsts tiesību akti, valstu tiesu vai tribunālu pārstāvjiem tomēr ir saistoši viņu pienākumi saskaņā ar starptautiskajām tiesībām, tostarp ECTK, kas joprojām tiek piemērota paralēli. Tas jo īpaši attiecas uz *neizraidīšanas* pienākumu, kas izriet no ECTK 3. panta un ir apstiprināts ES Hartas 4. pantā un 19. panta 2. punktā. *Neizraidīšanas* princips, kas izriet no Hartas un ECTK, lielā mērā ir iekļauts KEPS sekundārajos tiesību aktos ([202]). Tomēr ECTK 3. panta un Hartas 4. panta un 19. panta 2. punkta piešķirtās aizsardzības apjoms ir lielāks nekā KEPS instrumentu darbības joma, un tādēļ dalībvalstu tiesību sistēmu ietvaros ir jāievieš citi juridiski pasākumi, lai pilnībā garantētu šo principu.

Piemēram, to var ilustrēt ar gadījumu, kad starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēja paredzētā izraidīšana uz atbildīgo valsti saskaņā ar Dublinas III regulu tiek apstrīdēta, pamatojoties uz to, ka izraidīšanas rezultātā tiktu pārkāpts Hartas 4. pants un 19. panta 2. punkts, kā arī ECTK 3. pants, kuriem nevar pieļaut atkāpes. Lai gan Dublinas III regulas 3. panta 2. punktā tagad ir ietverts noteikums par neiespējamību pārsūtīt uz atbildīgo valsti, ja "ir pamatots iemesls uzskatīt, ka pastāv sistēmiskas problēmas patvēruma procedūrā un pieteikuma iesniedzēju uzņemšanas apstākļos minētajā dalībvalstī, kā rezultātā pastāv necilvēcīgas un pazemojošas attieksmes risks Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 4. panta nozīmē" ([203]), tas nepārprotami neaizliedz pārsūtīšanu, ja šādas izturēšanās risku rada citi apstākļi. Tādēļ tiesu un tribunālu pārstāvji var tikt aicināti apsvērt atbilstību ES Hartas 4. pantam un 19. panta 2. punktam, kā arī ECT judikatūrai, kas vispārīgākā nozīmē aizliedz izraidīšanu, ja pastāv reāls risks, ka izturēšanās būs pretrunā ECTK 3. pantam, un ne tikai gadījumos, kad pastāv sistēmiskas nepilnības patvēruma procedūrās un uzņemšanas apstākļos, kā paredzēts Dublinas III regulas 3. panta 2. punktā ([204]).

Apjoma atšķirības var rasties saistībā ar prasījumiem, kuru pamatā ir vispārēja vardarbība pieteikuma iesniedzēja izcelsmes valstī. Kā norādīja EST, KD 15. panta b) punkts, kas definē būtisku kaitējumu kā pieteikuma iesniedzēja spīdzināšanu vai necilvēcīgu vai pazemojošu izturēšanos pret viņu, vai viņa sodīšanu izcelsmes valstī, būtībā atbilst ECTK 3. pantam. Tomēr EST uzskatīja, ka KD 15. panta c) punkta saturs, kurā būtisks kaitējums ir definēts kā smagi un individuāli draudi civiliedzīvotāja dzīvībai vai veselībai plaši izplatītas vardarbības dēļ starptautisku vai iekšēju bruņotu konfliktu gadījumā, atšķiras no ECTK 3. panta satura un tādēļ KD 15. panta c) punkta interpretācija ir jāveic neatkarīgi, kaut arī pienācīgi ievērojot pamattiesības, kas garantētas ECTK ([205]). Tomēr spriedumā lietā *Sufi un Elmi* ECT atzīmēja, ka nav pārliecināta, ka ECTK 3. pants "nepiedāvā aizsardzību, kas līdzvērtīga [KD 15. panta c) punkta] aizsardzībai" ([206]).

([202]) Skatīt Dublinas III regulas 3. panta 2. punktu (piekļuve starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanas procedūrai); PPD (pārstrādāta redakcija) 9. pantu (tiesības palikt dalībvalstī līdz pieteikuma izskatīšanai); un KD (pārstrādāta redakcija) 21. pantu (aizsardzība pret *izraidīšanu*).
([203]) 3. panta 2. punkts tika iekļauts Dublinas III regulā, reaģējot uz iepriekšējiem EST un ECT lēmumiem. Skatīt EST spriedumu lietā *NS, ME* un citi, *op. cit., fn.* 47; ECT 2000. gada 7. marta lēmums par pieņemamību izskatīšanai lietā *TI/* Apvienotā Karaliste, pieteikums Nr. 43844/98, 15. punkts; ECT virspalātas 2011. gada 21. janvāra spriedums lietā *MSS/* Beļģija un Grieķija, pieteikums Nr. 30696/09, 359. punkts.
([204]) Skatīt ECT virspalātas 2014. gada 4. novembra spriedumu lietā *Tarakhel/* Šveice, pieteikums Nr. 29217/12, 104. punkts.
([205]) EST spriedums lietā *Elgafaji*, *op. cit., fn.* 138, 28. punkts.
([206]) ECT 2011. gada 28. jūnija spriedums lietā *Sufi* un *Elmi/* Apvienotā Karaliste, pieteikumi Nr. 8319/07 un 11449/07, 226. punkts.

Gadījumi, kas ilustrē KEPS instrumentu un ECTK papildinošu piemērošanu, galvenokārt rodas situācijās, kad saskaņā ar KD (pārstrādāta redakcija) tiek liegta starptautiskā aizsardzība, un apstākļos, kad *izraidīšana* joprojām ir aizliegta saskaņā ar ECTK 3. pantu. Ir trīs acīmredzami piemēri.

Pirmkārt, KEPS un ECTK papildinošu piemērošanu var izraisīt apstāklis, ka ECTK ir plašāks personu aptvērums. KEPS piemēro tikai trešo valstu valstspiederīgajiem un bezvalstniekiem, taču uz ECTK šāds ierobežojums neattiecas. Tādējādi ES dalībvalstu valstspiederīgos var droši aizsargāt ar principu par *neizraidīšanu* saskaņā ar ECTK 3. pantu.

Otrkārt, ECTK 3. panta un ES Hartas 4. panta un 19. panta 2. punkta materiālā piemērošanas joma atšķiras no alternatīvās aizsardzības piemērošanas jomas, kas noteikta KD (pārstrādāta redakcija). Ņemot to vērā, ir svarīgi arī paturēt prātā, ka ECTK 3. pants un ES Hartas 4. pants un 19. panta 2. punkts nodrošina aizsardzību pret *izraidīšanu*, savukārt kvalificēšanās alternatīvajai aizsardzībai saskaņā ar 15. pantu saistībā ar KD (pārstrādāta redakcija) 2. panta f) punktu piešķir alternatīvās aizsardzības **statusu**, kas nodrošina dažādas tiesības (tostarp aizsardzību pret *izraidīšanu*) ([207]). Būtiska kaitējuma definīcija KD (pārstrādāta redakcija) 15. panta b) punktā atšķiras no ECTK 3. panta un ES Hartas 4. panta un attiecas tikai uz šādu kaitējumu pieteikuma iesniedzēja izcelsmes valstī. ECTK 3. pantā un ES Hartas 4. pantā šādu ierobežojumu nav ([208]). Līdz ar to smagi slimi pieteikuma iesniedzēji, kuriem draud priekšlaicīga nāve un necilvēcīgas vai pazemojošas ciešanas, ja viņi tiks atgriezti savā izcelsmes valstī, jo tur netiek nodrošināta atbilstoša medicīniskā aprūpe vai tādēļ, ka slimības ārstēšanas iespējas tur ir mazākas par tām, kas ir pieejamas dalībvalstī, ir izslēgti no alternatīvās aizsardzības piemērošanas jomas, ja vien pieteikuma iesniedzējam netiek tīši liegta veselības aprūpe ([209]). Tomēr īpašos izņēmuma gadījumos, ja humānie iemesli neizraidīšanai ir pārliecinoši, pieteikuma iesniedzējs joprojām var būt aizsargāts pret atgriešanu saskaņā ar ECTK 3. pantu. Tas, ka trešās valsts valstspiederīgo, kurš cieš no smagas slimības, saskaņā ar ECTK 3. pantu īpašos izņēmuma gadījumos nevar izraidīt uz valsti, kurā nav pieejama atbilstoša ārstēšana, nenozīmē, ka šai personai jāpiešķir uzturēšanās atļauja kādā dalībvalstī, nodrošinot alternatīvo aizsardzību saskaņā ar KD ([210]).

Treškārt, ECTK 3. panta papildu piemērošana izriet no tā absolūtā rakstura, tādēļ nevar būt nekādu ierobežojumu vai atkāpju no *neizraidāmības* pienākuma. Tā kā uz starptautisko aizsardzību saskaņā ar KD (pārstrādāta redakcija) attiecas izslēgšanas klauzulas (12. un 17. pants), ES Hartas 4. pants un 19. panta 2. punkts, kā arī ECTK 3. pants, var aizliegt personu izraidīšanu neatkarīgi no to noziedzīgās rīcības vai apdraudējuma, ko tās rada uzņēmējvalstij ([211]).

([207]) Skatīt KD (pārstrādāta redakcija) VII nodaļu.
([208]) Skatīt EST spriedumu lietā *M'Bodj*, *op. cit., fn.* 62, un salīdzināt ar ECT 1997. gada 2. maija spriedumu lietā *D/* Apvienotā Karaliste, pieteikums Nr. 30240/96, un ECT virspalātas 2008. gada 27. maija spriedumu lietā *N/* Apvienotā Karaliste, pieteikums Nr. 26565/05.
([209]) EST spriedums lietā *M'Bodj*, *op. cit., fn.* 62, 39. un 41. punkts.
([210]) Turpat, 40. punkts.
([211]) Skatīt ECT virspalātas 1996. gada 15. novembra spriedumu lietā *Chahal/* Apvienotā Karaliste, pieteikums Nr. 22414/93, 79–80. punkts; ECT 1996. gada 17. decembra spriedumu lietā *Ahmed/* Austrija, pieteikums Nr. 25964/94, 41. punkts; ECT virspalātas 2008. gada 28. februāra spriedumu lietā *Saadi/* Itālija, pieteikums Nr. 37201/06, 127. punkts; un ECT 2012. gada 10. aprīļa spriedumu lietā *Babar Ahmad* un citi/ Apvienotā Karaliste, pieteikumi Nr. 24027/07, 11949/08, 36742/08, 66911/09 un 67354/09.

3.4.2. ES tiesības un starptautiskās tiesības

Kā jau minēts, LESD 78. panta 1. punktā minētie "citi attiecīgie līgumi" nav definēti, tomēr no KD (pārstrādāta redakcija) 34. apsvēruma var secināt, ka tie ietver gan ECTK, gan citus starptautiskos cilvēktiesību līgumus. Šis apsvērums norāda uz nepieciešamību ieviest kopīgus kritērijus attiecībā uz alternatīvās aizsardzības statusa atzīšanu un pēc tam paredz: "Minētajiem kritērijiem būtu jāizriet no starptautiskām saistībām saskaņā ar cilvēktiesību instrumentiem un dalībvalstīs pastāvošās prakses".

Starptautiskās cilvēktiesību tiesības ir salīdzinoši nesens starptautisko tiesību virziens, kas faktiski parādījās tikai pēc Otrā pasaules kara. Kopš tā laika šis virziens ir nepārtraukti attīstījies un joprojām attīstās – gan slēdzot jaunus starptautiskus līgumus un veicot reģionālus likumdošanas pasākumus, gan arī tiesām sniedzot savu interpretāciju. Apvienoto Nāciju Organizācijas galvenie starptautiskie cilvēktiesību instrumenti (hronoloģiskā secībā) ir šādi:

- Vispārējā cilvēktiesību deklarācija, 1948;
- Starptautiskais pakts par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām (ICCPR), 1966 ([212]);
- Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām Pirmais un Otrais fakultatīvais protokols, 1966 un 1989;
- Starptautiskais pakts par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām, 1966;
- Starptautiskā konvencija par jebkuras rasu diskriminācijas izskaušanu, 1966;
- Konvencija par jebkādas sieviešu diskriminācijas izskaušanu, 1979;
- Konvencija pret spīdzināšanu, 1984 ([213]);
- Konvencija par bērna tiesībām, 1989 ([214]);
- Konvencija par personu ar invaliditāti tiesībām, 2006; un
- Starptautiskā konvencija par visu personu aizsardzību pret piespiedu pazušanu, 2006.

Nevienā no iepriekš minētajiem instrumentiem noteikumos netiek atzītas tiesības uz patvērumu ([215]). Tomēr Konvencijas pret spīdzināšanu 3. pantā ir nostiprināts *neizraidīšanas princip*s. Kaut arī šis princips nav skaidri formulēts, Cilvēktiesību komiteja ir konstatējusi, ka tas ir ietverts *ICCPR* 7. pantā noteiktajā spīdzināšanas aizliegumā ([216]).

KEPS instrumentu interpretācijai ir svarīgi arī citi starptautisko tiesību instrumenti. Tie ietver līgumus, kas tieši vai netieši minēti KD (pārstrādāta redakcija) 12. un 17. pantā, kuri reglamentē izslēgšanu no bēgļa statusa un alternatīvās aizsardzības, piemēram:

- Apvienoto Nāciju Organizācijas Statūti, 1945;
- Konvencija par genocīda nepieļaujamību un sodīšanu par to, 1948;
- četras Ženēvas konvencijas, 1949, un to Papildu protokoli I un II, 1977;
- Starptautiskā konvencija par aparteīda noziegumu novēršanu un sodu par tiem, 1973; un
- Romas Starptautiskās Krimināltiesas Statūti, 1998.

([212]) Nepārprotami citēts Eiropas Kopienu Komisijas Priekšlikumā Padomes Direktīvai par minimālajiem standartiem, lai trešo valstu valstspiederīgos un bezvalstniekus kvalificētu kā bēgļus vai personas, kurām citādi nepieciešama starptautiskā aizsardzība, un piešķirtu viņiem šādu statusu, 2001. gada 12. septembris, COM(2001) 510 final, 5. punkts.

([213]) Nepārprotami citēta turpat, 5. punkts.

([214]) Jo īpaši bērna interešu princips, kas nepārprotami minēts KD (pārstrādāta redakcija) 18. apsvērumā.

([215]) Lai gan Konvencija par bērna tiesībām neatzīst tiesības uz patvērumu, tās 22. panta 1. punktā ir noteikts: "Dalībvalstis veic attiecīgus pasākumus, lai bērnam, kas vēlas iegūt bēgļa statusu vai kas tiek uzskatīts par bēgli saskaņā ar piemērojamām starptautiskajām vai attiecīgās valsts tiesībām un procedūrām, neatkarīgi no tā, vai bērnu pavada vai nepavada viņa vecāki vai kāda cita persona, nodrošinātu pienācīgu aizsardzību un humāno palīdzību to tiesību izmantošanā, kas izklāstītas šajā konvencijā un citos starptautiskos cilvēktiesībām vai humanitāriem jautājumiem veltītos dokumentos, kuru puses ir minētās valstis."

([216]) Skatīt, piemēram: Cilvēktiesību komiteja, Vispārējais komentārs Nr. 20:7. pants (Spīdzināšanas vai citas nežēlīgas, necilvēcīgas vai pazemojošas izturēšanās vai soda aizliegums), 1992. gada 10. marts, 9. punkts; Cilvēktiesību komiteja, 1993. gada 30. jūlija viedokļi lietā *Joseph Kindler/* Kanāda, paziņojums Nr. 470/1991, 13.1. punkts; un Cilvēktiesību komiteja, Vispārējais komentārs Nr. 31: Pakta dalībvalstīm uzliktā vispārīgā juridiskā pienākuma būtība, 2004. gada 26. maijs, 12. punkts.

Jāpiebilst, ka, lai interpretētu izslēgšanas klauzulas, ir svarīgi arī citi instrumenti, piemēram, Starptautisko kara noziegumu tribunālu attiecībā uz bijušo Dienvidslāviju (1993) un Ruandu (1994) Statūti. Svarīgas ir arī Apvienoto Nāciju Organizācijas Drošības padomes un Ģenerālās asamblejas rezolūcijas, kā arī rezolūcijas par terorisma apkarošanu ([217]).

Tāpat kā ECTK un Bēgļu konvencijai, šiem starptautiskajiem līgumiem ir divējāda iedarbība – pirmkārt, atkarībā no to saistības ar ES primārajām un sekundārajām tiesībām; un, otrkārt, atkarībā no tā, cik lielā mērā šie līgumi ietekmē dalībvalstu tiesību aktu piemērošanu.

Ietekme, kāda vispārīgajām atsaucēm ES primārajās tiesībās ir uz šiem līgumiem, jau ir atzīmēta iepriekš 2.1.1. punktā (24.–27. lpp.). Tajos ietvertie principi ir jāievēro, interpretējot ES tiesību vispārīgos principus. Tomēr EST kompetencē nav interpretēt to noteikumus, izņemot tiktāl, ciktāl tie ir faktiski iekļauti ES tiesībās, kad tiks piemērota atsauces (*renvoi*) doktrīna ([218]). Tādējādi EST uzņēmās kompetenci interpretēt Bēgļu konvencijas 1. panta D punktu (attiecībā uz to palestīniešu statusu, kuri saņem palīdzību no *UNRWA*) un saistītos starptautiskos instrumentus, jo KD 12. panta 1. punkta a) apakšpunkts (tagad KD (pārstrādāta redakcija) 12. panta 1. punkta a) apakšpunkts) paredz izslēgšanu, ja uz pieteikuma iesniedzēju "attiecas [Bēgļu] konvencijas 1. panta D punkta darbības joma" ([219]).

Lai gan ne Komiteja pret spīdzināšanu, ne arī Cilvēktiesību komiteja nav tiesa vai tribunāls un to lēmumi nav juridiski saistoši valstīm, kuras ir līgumslēdzējas puses, advokāti to lēmumus tomēr var norādīt valstu tiesās un tribunālos kā iespējamu papildu interpretācijas avotu ([220]).

Neraugoties uz starptautisko līgumu lielo nozīmi KEPS tiesību aktu interpretācijā, to svarīgums ir ierobežots. EST to skaidri ilustrēja spriedumā lietā *Diakité*, izvērtējot starptautisko humanitāro tiesību (t. i., 1949. gada Ženēvas konvenciju un to 1977. gada Papildu protokolu) nozīmību KD 15. panta c) punkta interpretācijā. Lai gan minētajā pantā lietotā terminoloģija sasaucas ar starptautisko humanitāro tiesību terminoloģiju un, konkrētāk, ar terminu "iekšējs bruņots konflikts", EST nepiekrita tādai noteikuma interpretācijai, kas balstīta uz šo starptautisko tiesību virzienu, jo tā nebija saskaņā ar alternatīvās aizsardzības shēmu un mērķi ([221]). Tādējādi jēdzienam "iekšējs bruņots konflikts" bija jāpiešķir cita nozīme ([222]).

3.4.3. ES tiesības un ES dalībvalstu nacionālās tiesības

3.4. punkta ievaddaļas beigās (79. punkts) īsumā tika atzīmēta valsts tiesību aktos paredzētu labvēlīgāku standartu iedarbība. Tomēr šis jautājums neattiecas tikai uz situāciju, kas paredzēta KD (pārstrādāta redakcija) 3. pantā un PPD (pārstrādāta redakcija) 5. pantā. Tas var rasties un bieži vien arī rodas vispārīgā līmenī attiecībā uz mijiedarbību starp dalībvalstu tiesībām un piemērojamām ES tiesībām, jo īpaši atsaucoties uz ES Hartu.

ES tiesību ziņā attiecības starp ES tiesībām un konstitucionālajām tiesībām jautājumā par pienācīgiem tiesvedības standartiem daļēji regulē ES tiesību pārākuma un tiešās iedarbības principi un daļēji – EST judikatūra. Šie principi paredz, ka, piemērojot ES tiesību

([217]) Skatīt KD (pārstrādāta redakcija) 31. apsvērumu. Skatīt jo īpaši S/RES/1373, 2001. gada 28. septembris, un S/RES/1377, 2001. gada 12. novembris.
([218]) EST spriedums lietā *Qurbani*, *op. cit., fn.* 41.
([219]) EST spriedums lietā *Bolbol*, *op. cit., fn.* 3; un EST spriedums lietā *El Kott* un citi, *op. cit., fn.* 121.
([220]) Šajā jautājumā skatīt bijušā Komitejas pret spīdzināšanu priekšsēdētāja sniegto analīzi: *F.M. Mariño Menéndez*, "Apvienoto Nāciju Organizācijas Komitejas pret spīdzināšanu un bēgļu starptautiskās aizsardzības jautājumos jaunākā jurisprudence", *RSQ* (2015), 61.–78. lpp.
([221]) EST spriedums lietā *Diakité*, *op. cit., fn.* 134, 20.–26. punkts.
([222]) Turpat, 27.–35. punkts.

normas, uz nacionālo tiesību normu piemērojamību attiecas vispārējais ES tiesību pārākuma princips. Šis princips ir pārāks pār valsts tiesībām (tostarp konstitucionālajām tiesībām), ja dalībvalstis veic darbības, kas ir pamatojamas ar ES tiesībām (skatīt iepriekš 3.3. punktu, 65.–69. lpp.).

Jautājums par ES tiesību pārākumu pār valstu konstitucionālajām tiesībām tika izskatīts divās lietās par Eiropas apcietināšanas orderu izpildi saskaņā ar Pamatlēmumu 2002/548/TI. Pamatlēmums kā sekundārais ES tiesību akts ir līdzīgs Dublinas III regulai, jo abas sistēmas balstās uz dalībvalstu "savstarpējas uzticēšanās" jēdzienu ([223]). Apstrīdētais jautājums spriedumā lietā *Melloni* ([224]) ir piemērs, kas apliecina – dalībvalsts rīcību pilnībā nosaka ES tiesības. Lietā *Melloni* EST tika aicināta izvērtēt, vai Hartas 53. pants saistībā ar Hartas 47. un 48. pantu ļauj dalībvalstij noteikt, ka aizmuguriski notiesātas personas izdošana ir atkarīga no tā, vai notiesājošais spriedums ir pārskatāms pieprasītājvalstī. Tas tika darīts, lai novērstu negatīvu ietekmi uz tiesībām uz taisnīgu tiesu un tiesībām uz aizstāvību, ko garantē dalībvalsts konstitūcija. EST norādīja, ka dalībvalsts vēlējās noskaidrot, vai Hartas 53. pants sniedz vispārēju atļauju dalībvalstij piemērot tās konstitūcijā garantēto pamattiesību aizsardzības standartu, ja šis standarts ir augstāks par Hartā noteikto. Šāda interpretācija nevarēja tikt pieņemta, jo tā grautu ES tiesību pārākuma principu, piebilstot, ka:

> Atbilstoši pastāvīgajai judikatūrai saskaņā ar Savienības tiesību pārākuma principu, kas ir Savienības tiesību sistēmas būtiskā pazīme (..), apstāklis, ka dalībvalsts atsaucas uz savām tiesībām, pat konstitucionāla rakstura normām, neietekmē Savienības tiesību iedarbību šīs valsts teritorijā (..) ([225]).

Lietā *Jeremy F* ([226]) jautājums bija par to, vai pieteikuma iesniedzējs bija tiesīgs pārsūdzēt pirmās instances tiesas lēmumu par viņa izraidīšanu, izpildot pret viņu izdoto Eiropas apcietināšanas orderi. Pamatlēmumā par šādiem jautājumiem netika runāts. EST norādīja, ka, neatkarīgi no garantijām, kas skaidri paredzētas pamatlēmumā, tas, ka tajā nav paredzētas tiesības ar apturošu spēku pārsūdzēt lēmumus par Eiropas apcietināšanas orderiem, neliedz dalībvalstīm šādas tiesības paredzēt ([227]). EST secināja, ka pamatlēmums atstāj valstu iestādēm rīcības brīvību jautājumā par konkrēto veidu, kādā tiek īstenoti tajā izvirzītie mērķi, *inter alia* attiecībā uz iespēju iesniegt pārsūdzību ar apturošu spēku par lēmumiem saistībā ar Eiropas apcietināšanas orderi ([228]). Tā kā izraidīšanas procesuālie elementi tika izskatīti tiesas procesā, bija lietderīgi piemērot valsts tiesību normas saskaņā ar tās konstitucionālajiem noteikumiem, tostarp ievērojot tiesības uz taisnīgu tiesu, ar nosacījumu, ka netiks apgrūtināta Pamatlēmuma piemērošana ([229]). Vispārīgi runājot, šāda veida situācijas var būt bieži sastopamas procesuālajās tiesībās, kur dalībvalstīm ir procesuālā autonomija ([230]), taču tās var būt piemērojamas arī materiālo tiesību jomā attiecībā uz pamattiesībām ([231]).

Šajā jautājumā jāapskata dažu valstu Konstitucionālo tiesu vai Augstāko tiesu nostāja. Piemēram, pēc 1973. gada sprieduma lietā *Frontini* Itālijas Konstitucionālā tiesa pieņēma doktrīnu, ka ES tiesības var atkāpties no parastajām konstitucionālo tiesību normām, bet ne

([223]) EST virspalātas 2013. gada 26. februāra spriedums lietā C-399/11, *Stefano Melloni/ Ministerio Fiscal,* ECLI:EU:C:2013:107, 63. punkts.
([224]) Turpat, 55.–64. punkts.
([225]) Turpat, 59. punkts.
([226]) EST 2013. gada 20. maija spriedums lietā C-168/13 PPU, *Jeremy F/ Premier ministre,* ECLI:EU:C:2013:358.
([227]) Turpat, 51. punkts.
([228]) Turpat, 52. punkts.
([229]) Turpat, 53. punkts.
([230]) LES 19. pantā ir noteikts, ka dalībvalstis nodrošina tiesiskās aizsardzības līdzekļus, kas ir pietiekami, lai nodrošinātu efektīvu tiesisko aizsardzību jomās, uz kurām attiecas Savienības tiesības.
([231]) Skatīt, piemēram, EST nostāju lietā *B* un *D* (*op. cit., fn.* 62, 113.–121. punkts), salīdzinājumā ar EST nostāju lietā *M'Bodj* (*op. cit., fn.* 62, 43.–44. punkts).

no noteiktiem pamatprincipiem vai personu neatņemamām tiesībām ([232]). Vācijas Konstitucionālā tiesa 1974. un 1986. gada spriedumos lietās *Solange I* un *Solange II*, nepārprotami atsaucoties uz Itālijas tiesas doktrīnu, izstrādāja tā saukto *Solange* principu. Šis spriedums, kuru ņem vērā vairākas ES dalībvalstu Konstitucionālās vai Augstākās tiesas, atzīst ES tiesību pārākumu pat pār valsts konstitucionālajām tiesībām tiktāl, ciktāl Eiropas Savienība kopumā un EST judikatūra jo īpaši garantē efektīvu pamattiesību aizsardzību, kas pēc būtības ir salīdzināma ar Vācijas valsts konstitucionālajā sistēmā prasīto aizsardzību ([233]). Šis *Solange* princips ir iekļauts arī citu dalībvalstu, piemēram, Polijas ([234]) un Lietuvas ([235]), konstitucionālajā judikatūrā.

Tomēr, ja valsts tiesību normas nav nesavienojamas ar ES tiesību normām, valsts tiesai būs pareizi tās piemērot saistībā ar attiecīgo ES tiesību aktu piemērošanu.

Ja valsts tiesa vai tribunāls nepiemēro ES tiesības, tas piemēro attiecīgās dalībvalsts tiesību aktus. To darot, tiesai jānodrošina, ka ir skaidrs – piemērotas tiek dalībvalsts tiesības, lai, piemēram, humānās vai diskrecionārās aizsardzības nodrošināšana saskaņā ar valsts tiesībām netiktu sajaukta ar aizsardzības noteikumiem saskaņā ar ES tiesībām ([236]).

3.4.4. Attiecības starp ECTK un valsts tiesībām: subsidiaritātes princips

Kā EST norādīja spriedumā lietā *Åkerberg Fransson,* ECTK vēl nav "Savienības tiesību sistēmā integrēts formāls juridisks instruments" ([237]); tas nozīmē, ka ECTK nevar uzskatīt par KEPS daļu. Tomēr dalībvalstu tiesnešiem, kas izskata patvēruma lietas, svarīgas ir ne tikai ES tiesību un ECTK attiecības, bet arī ECTK un valstu tiesību attiecības. Vairāki piemēri ECT spriedumiem pret ES dalībvalstīm lietās par patvēruma meklētājiem, kurās ECT ir konstatējusi noteiktu ECTK tiesību pārkāpumu, pierāda, ka ECTK un valstu tiesību attiecības ir būtiskas KEPS kontekstā. Šis būtiskums ir vērojams ne tikai lietās, kurās ECT ir konstatējusi ECTK pārkāpumu, pamatojoties uz argumentāciju, kurā cita starpā ņemta vērā tiesiskā situācija saskaņā ar ES tiesībām ([238]), bet arī lietās par efektīvu patvēruma meklētāju tiesisko aizsardzību, kurās ECT nemaz netika ņēmusi vērā ES tiesības, kaut gan varēja ([239]).

Kopumā jautājumā par ECTK un valsts tiesību attiecībām izšķirošais princips ir subsidiaritātes princips, kas veido daļu no ECTK 1. panta. Tas nozīmē, ka:

> Konvencijā noteiktais aizsardzības mehānisms ir pakārtots valstu sistēmām, kas aizsargā cilvēktiesības (..). Konvencija katrai līgumslēdzējai valstij vispirms atstāj uzdevumu nodrošināt tajā ietvertās tiesības un brīvības. Tās izveidotās institūcijas sniedz savu ieguldījumu šī uzdevuma izpildē, taču tās iesaistās tikai strīdīgā procesā un pēc tam, kad ir izmantoti visi iekšējie tiesiskās aizsardzības līdzekļi (26. pants) ([240]).

([232]) *B. de Witte*, "Dalības Eiropas Savienībā konstitucionālie aspekti sākotnējās sešās dalībvalstīs: parauga risinājumi kandidātvalstīm?", izdevumā: *A. E. Kellermann, W. de Zwaan* un *J. Czuczai (eds.)*, "ES paplašināšanās – konstitucionālā ietekme ES un valstu līmenī" (*TMC Asser Press*, 2001), 74.–75. lpp. Skatīt arī Itālijas Republikas Konstitucionālās tiesas 1989. gada nolēmumu lietā *Fragd (Rivista italiana di diritto pubblico comunitario,* 1991, Nr. 232).
([233]) Federālās Konstitucionālās tiesas (Vācija) 1986. gada 22. oktobra spriedums lietā 339 2 BvR 197/83 (skatīt neoficiālu tulkojumu angļu valodā).
([234]) Konstitucionālās tiesas (Polija) 2005. gada 11. maija spriedums lietā K 18/04.
([235]) Konstitucionālās tiesas (Lietuva) 2006. gada 14. marta spriedums lietā Nr. 17/02.24/02-06703-22/04.
([236]) EST spriedums lietā *M'Bodj* , *op. cit., fn.* 62; un EST spriedums lietā *B* un *D*, *op. cit., fn.* 62.
([237]) EST spriedums lietā *Åkerberg Fransson*, *op. cit., fn.* 50, 44. punkts.
([238]) Skatīt, piemēram, spriedumus lietās *Sufi un Elmi*/ Apvienotā Karaliste*, op. cit., fn.* 206, 220.–226. punkts; *MSS*/ Beļģija un Grieķija*, op. cit., fn.* 203, 263. punkts.
([239]) Skatīt, piemēram, ECTK pārkāpumus šādās lietās: 2012. gada 2. februāra spriedums lietā *IM*/ Francija*,* pieteikums Nr. 9152/09; 2014. gada 27. februāra spriedums lietā *SJ* / Beļģija*,* pieteikums Nr. 70055/10; un 2014. gada 22. aprīļa spriedums lietā *AC* un citi/ Spānija*,* pieteikums Nr. 6528/11.
([240]) ECT 1976. gada 7. decembra spriedums lietā *Handyside*/ Apvienotā Karaliste*,* pieteikums Nr. 5493/72, 48. punkts.

Tādēļ ECTK un ECT uzdevums joprojām ir nodrošināt Eiropas minimālos standartus. Tomēr patvēruma jomā, kā to izteica tiesnesis *Villiger* savā piekrītošajā viedoklī spriedumā lietā *MSS*, parasti nebūtu pareizi piemērot subsidiaritātes principu tādā lietā kā *MSS*, kur jautājums attiecas uz absolūtām tiesībām, piemēram, kā noteikts 3. pantā. Viņš arī piebilst, ka:

> Šajā lietā jau ir ievērota subsidiaritāte, tieši vai netieši pārbaudot sūdzību atbilstīgi dažādiem pieņemamības nosacījumiem un jo īpaši – vai ir izmantoti visi valstī pieejamie tiesiskās aizsardzības līdzekļi (tā jau pati par sevi ir subsidiaritātes principa piemērošana *par excellence*). Subsidiaritātei ir svarīga nozīme, piemēram, piemērojot Konvencijas 8.–11. pantu otrās daļas. Tās nozīme noteikti ir vairāk jāierobežo, ņemot vērā tādu būtisku noteikumu kā 3. pants, jo pieteikuma iesniedzēja *izraidāmība* ir galvenais jautājums šajā lietā ([241]).

3.5. Lietas nosūtīšana EST saskaņā ar LESD 267. pantu

Eiropas Savienības Tiesas kompetencē ir sniegt prejudiciālus nolēmumus par: a) Līgumu interpretāciju; b) Savienības iestāžu vai struktūru tiesību aktu spēkā esamību un interpretāciju (LESD 267. pants). Tas ietver kompetenci sniegt saistošu interpretāciju gan par primārajiem, gan sekundārajiem ES tiesību aktiem saistībā ar KEPS ([242]). Ar Lisabonas līgumu šī kompetence no 2009. gada decembra tika paplašināta, pilnībā iekļaujot tajā patvēruma (un imigrācijas) jomas ([243]). Lai izskaidrotu minēto lietas nosūtīšanas sistēmu, šajā iedaļā tiek aplūkotas dalībvalstu tiesu vai tribunālu tiesības un pienākums lūgt prejudiciālu nolēmumu (3.5.1. punkts, 79.–81. lpp.), šādu lūgumu forma un saturs (3.5.2. punkts, 81.–83. lpp.) un procedūras, ko ievēro EST (3.5.3. punkts, 83. lpp.).

3.5.1. Tiesības un pienākums lūgt prejudiciālu nolēmumu

Ja dalībvalsts tiesā vai tribunālā rodas jautājums par attiecīgā ES tiesību akta kāda noteikuma patiesās nozīmes vai spēkā esamības noskaidrošanu, "šī tiesa, ja tā uzskata, ka ir vajadzīgs [EST] lēmums par šo jautājumu, lai šī tiesa varētu sniegt spriedumu, var lūgt, lai [EST] sniedz nolēmumu par šo jautājumu" ([244]).

Izskatot nepieciešamību lūgt prejudiciālu nolēmumu, iesniedzējtiesai vai tribunālam jāpatur prātā, ka EST ir tiesības atzīt šādu lūgumu par nepieņemamu izskatīšanai, ja, piemēram, minētais lūgums attiecas uz jautājumiem, kas nav izskatāmi iesniedzējtiesā ([245]). Parasti zemākas instances tiesai ir tiesības, bet ne pienākums iesniegt lūgumu par prejudiciāla nolēmuma sniegšanu. Tas attiecas arī uz gadījumiem, kad rodas jautājums par kāda konkrēta ES tiesību akta spēkā esamību, ja zemākas instances tiesa vai tribunāls uzskata, ka piemērojamais ES tiesību akts ir spēkā esošs. Tomēr tas ir pretrunā šādas zemākas instances tiesas vai tribunāla pienākumam lūgt prejudiciālu nolēmumu, ja tas uzskata, ka ES tiesību akts var būt spēkā neesošs, jo šajā jomā EST ir ekskluzīva kompetence attiecībā uz jautājumiem par ES tiesību

([241]) Tiesneša *Villiger* piekrītošais viedoklis lietā *MSS*/ Beļģija un Grieķija, *op. cit., fn.* 203.
([242]) Lietā *Rheinmühlen-Düsseldorf/ Einfuhr- und Vorratsstelle für Getreide und Futtermittel* (EST 1974. gada 12. februāra spriedums lietā 146/73, ECLI:EU:C:1974:12) tika nolemts, ka "ir būtiski saglabāt Kopienas raksturu [ES] tiesībām" un "mērķis ir nodrošināt, lai (..) tiesības visās [dalībvalstīs] būtu vienādas (..)".
([243]) Bijušais EKL 68. pants, grozītais 234. pants (tagad LESD 267. pants), paredz, ka lūgumus var iesniegt tikai "dalībvalsts tiesa, kuras lēmumus saskaņā ar attiecīgās valsts tiesību aktiem nevar pārsūdzēt".
([244]) Tagad LESD 267. pants (bijušais EKL 68. pants, kurā grozījumi izdarīti ar Amsterdamas līgumu).
([245]) EST virspalātas 2008. gada 16. decembra spriedums lietā C-210/06, *Cartesio Oktató és Szolgáltató bt*, ECLI:EU:C:2008:723.

aktu spēkā esamību ([246]). Jautājums par to, vai eksistē tiesiskas aizsardzības līdzeklis pret tiesas vai tribunāla lēmumu, nav jāaplūko vispārīgi, bet vienmēr saistībā ar konkrēto lietu. Tomēr šāds tiesiskās aizsardzības līdzeklis neaprobežojas tikai ar parastajām pārsūdzībām, bet ietver arī jebkāda veida ārkārtējus aizsardzības līdzekļus, kam var būt nepieciešama pat augstākas instances tiesas atļauja ([247]).

Ņemot vērā doktrīnu par ES tiesību pārākumu pār nacionālajām tiesībām, EST ir atzinusi, ka gadījumā, ja kādā konkrētā lietā ir saistošs augstākas instances tiesas vai tribunāla juridiskais atzinums, tas nav jāievēro, ja tādējādi tiktu pārkāptas ES tiesību aktu prasības, lai gan šādos apstākļos neapšaubāmi būtu pamatoti, ja zemākas instances tiesa vai tribunāls vērstos EST, lūdzot pieņemt nolēmumu šajā jautājumā, ja vien tas nav EST *acte éclairé* (papildu informāciju skatīt tālāk) ([248]).

Lisabonas līgumā, kas atkārtoti apstiprināja agrākās līguma tiesības, tika noteikts, ka no 2009. gada 1. decembra gadījumos, kad šāds jautājums rodas tiesai vai tribunālam ar galīgo kompetenci patvēruma jomā, lietas nosūtīšana EST ir obligāta ([249]). Tomēr tas nenozīmē, ka gadījumā, ja kāds procesa dalībnieks vienkārši izvirzīs jautājumu par ES tiesību interpretāciju, lieta neizbēgami un obligāti tiks nosūtīta EST. EST ir izdevusi norādījumus, ka lietas nosūtīšana saskaņā ar minēto noteikumu nav obligāta šādos gadījumos:

1) ja jautājums nav būtisks tiesvedības iznākumam;

2) "*acte éclairé*" gadījumos, kad Tiesa jau ir lēmusi par tiesību akta interpretāciju vai nu tieši, vai pēc būtības līdzīgā situācijā; un

3) "*acte clair*" gadījumos, kad valsts tiesa uzskata, ka ES tiesību pareiza piemērošana ir tik skaidra, ka nerada nekādas pamatotas šaubas ([250]).

Tomēr, ja rodas jauns interpretācijas jautājums, kas raisa vispārēju interesi, vai šķiet, ka esošā EST judikatūra nav piemērojama jaunam faktu kopumam, prejudiciālo jautājumu nosūtīšanas mehānisms var būt īpaši noderīgs.

Spriedumā lietā *Cartesio* ([251]) EST precizēja, ka jebkuras dalībvalsts tiesas vai tribunāla tiesības iesniegt lūgumu par prejudiciāla nolēmuma sniegšanu nevar apšaubīt, piemērojot valsts tiesību aktus, ja šie valsts tiesību akti ļauj apelācijas tiesai grozīt lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, atcelt to un dot rīkojumu iesniedzējtiesai atsākt valsts iekšējo tiesvedību. EST uzskatīja, ka atbilstības un nepieciešamības izvērtēšana attiecībā uz jautājumu, kurā lūdz sniegt prejudiciālu nolēmumu, principā ir tikai iesniedzējtiesas kompetencē. Tādējādi iesniedzējtiesai ir jāizdara atbilstoši secinājumi no sprieduma, kas pieņemts par apelācijas sūdzību pret tās lēmumu iesniegt lūgumu par prejudiciāla nolēmuma sniegšanu, jo īpaši, lai izlemtu, vai lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir jāuztur spēkā, jāgroza vai jāatsauc.

([246]) EST 1987. gada 22. oktobra spriedums lietā 314/85, *Foto-Frost/ Hauptzollamt Lübeck-Ost*, ECLI:EU:C:1987:452.
([247]) EST 2002. gada 4. jūnija spriedums lietā C-99/00, *Kenny Roland Lyckeskog*, ECLI:EU:C:2002:329.
([248]) Skatīt lietu *Georgi Ivanov Elchinov/ Natsionalna zdravnoosiguritelna kasa* (EST virspalātas 2010. gada 5. oktobra spriedums lietā C--173/09, ECLI:EU:C:2010:581), kurā Bulgārijas Augstākā tiesa bija atcēlusi zemākas instances tiesas lēmumu un nosūtījusi lietu atpakaļ atkārtotai izskatīšanai. Tomēr zemākās instances tiesa atzina, ka pati nespēj pieņemt lēmumu, kas būtu saderīgs gan ar ES tiesībām, gan ar augstākas instances valsts tiesas saistošo nolēmumu. EST uzskatīja, ka zemākās instances tiesai ir jāatkāpjas no valsts tiesas procedūrām un saistošā juridiskā atzinuma, lai nodrošinātu atbilstību ES tiesību aktiem. Skatīt arī EST virspalātas 2013. gada 15. janvāra spriedumu lietā C-416/10, *Josef Križan* un citi/ *Slovenská inšpekcia životného prostredia,* ECLI:EU:C:2013:8, par līdzīgu situāciju, kas izveidojās starp Slovākijas Konstitucionālo tiesu un Augstāko tiesu.
([249]) LESD 267. pants (bijušais EKL 234. pants).
([250]) EST spriedums lietā *CILFIT*, *op. cit., fn.* 129.
([251]) EST spriedums lietā *Cartesio*, *op. cit., fn.* 245.

Jebkuras tiesas vai tribunāla tiesības veikt šādu lietas nosūtīšanu EST tiek uzskatītas par būtiskām Savienības pareizai darbībai.

3.5.2. Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu forma un saturs

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu tiek iesniegts kā iesniedzējtiesas vai tribunāla uzdoti jautājumi, bet EST nav saistoši nekādi lietas nosūtīšanas īpašie nosacījumi. Lai gan EST kompetence ir atvasināta no prejudiciālā jautājuma priekšmeta, EST var no jauna definēt izskatāmā jautājuma apjomu. EST mērķis būs nodrošināt iesniedzējtiesu vai tribunālu ar visiem ES tiesību interpretācijas elementiem, kas var palīdzēt tam izskatīt lietu ([252]). Lietas nosūtīšanas process ir pagaidu process, kas aprobežojas ar EST interpretāciju par attiecīgo ES tiesību aktu noteikumiem, kurus EST norāda kā noderīgus lēmuma pieņemšanai. Citām ieinteresētajām dalībvalstīm un Eiropas Komisijai ir tiesības iesaistīties, un citas ieinteresētās trešās personas var tikt uzklausītas, ja tām jau ir atļauts iesaistīties valsts iekšējā tiesvedībā ([253]). EST lēmums par attiecīgo noteikumu interpretāciju ir saistošs visām dalībvalstīm.

EST nav kompetences tieši interpretēt nevienu starptautisku līgumu vai konvenciju, kurā ES nav līgumslēdzēja puse, pat ja attiecīgais līgums vai konvencija var būt saistoša iesniedzējai dalībvalstij un attiecas uz izturēšanos pret patvēruma meklētājiem ([254]). Tomēr, ja kādi noteikumi ir iekļauti ES tiesībās, EST ir tiesības to darīt, pamatojoties uz atsauces (*renvoi*) principu ([255]). Taču šādai iekļaušanai jābūt skaidri formulētai, un nepietiks ar vienkāršu atsauci uz ES tiesību aktiem, kuru pamatā ir minēto līgumu vai konvenciju piemērošana.

Lietas nosūtīšana jāveic saskaņā ar EST Reglamentu ([256]). Lietas, kuras var nosūtīt EST, ir minētas III sadaļā, 93.–118. pantā. 94. pants paredz:

> Lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu papildus Tiesai uzdoto prejudiciālo jautājumu formulējumam ietver:
>
> a) strīda priekšmeta, kā arī faktu, kuriem ir nozīme un kurus ir konstatējusi iesniedzējtiesa, kopsavilkumu vai vismaz to faktu izklāstu, uz kuriem balstīti jautājumi;
> b) to valsts tiesību normu saturu, kas varētu būt piemērojamas attiecīgajā lietā, un attiecīgā gadījumā atbilstošo valsts judikatūru;
> c) to iemeslu izklāstu, kas likuši iesniedzējtiesai šaubīties par noteiktu Savienības tiesību normu interpretāciju vai spēkā esamību, kā arī saikni, ko tā konstatējusi starp šīm tiesību normām un pamatlietai piemērojamajiem valsts tiesību aktiem.

EST ir arī izdevusi paskaidrojošu dokumentu, kurā sniegti norādījumi par nosūtāmo jautājumu sagatavošanu, un Ieteikumus valsts tiesām saistībā ar prejudiciālās tiesvedības ierosināšanu ([257]). Tā norāda, ka EST kompetencē nav nedz izlemt pamatlietā izvirzītos faktu jautājumus,

([252]) Skatīt EST 2010. gada 14. oktobra spriedumu lietā C-243/09, *Günter Fuß/ Stadt Halle,* ECLI:EU:C:2010:609, 39.–40. punkts, un EST 2013. gada 13. jūnija spriedumu lietā C-45/12, *Office national d'allocations familiales pour travailleurs salariés (ONAFTS) / Radia Hadj Ahmed,* ECLI:EU:C:2013:390, 42. punkts.
([253]) 96. pants, 2012. gada 25. septembra Tiesas reglamenta konsolidētā redakcija , [2012], OV L 265/1, kas grozīta 2013. gada 18. jūnijā, [2013], OV L 173/65. Tiesa uzklausīs arī citas trešās personas, kas iesaistījušās lietā, piemēram, *UNHCR*, ja tās jau ir bijušas procesa dalībnieki iekšējā tiesvedībā. Ņemiet vērā, ka šis Reglaments tiek periodiski atjaunināts.
([254]) Skatīt EST spriedumu lietā *Qurbani*, *op. cit., fn.* 41, 21.–26. punkts, kurā Tiesa tika lūgta interpretēt Bēgļu konvencijas 31. panta nozīmi un nolēma, piemērojot *TNT Express Nederland BC / AXA Versicherung AG* (EST virspalātas 2010. gada 4. maija spriedums lietā C-533/08, ECLI:EU:C:2010:243), ka tai nav kompetences to darīt.
([255]) Piemēru, kā piemērot *renvoi*, skatīt EST spriedumā lietā *Bolbol*, *op. cit., fn.* 3, kas iepriekš apspriests 3.4.2. punktā, 75.–76. lpp.
([256]) Tiesas reglaments, *op. cit., fn.* 253. Tās periodiski pārskata.
([257]) Ieteikumi valsts tiesām saistībā ar prejudiciālās tiesvedības ierosināšanu [2012], OV L 338/1.

nedz atrisināt jebkādas viedokļu atšķirības par valsts tiesību normu interpretāciju vai piemērošanu. Tomēr tā mēģinās izskatīt lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu iesniedzējtiesai vai tribunālam visnoderīgākajā veidā.

Ja valsts tiesību akti izriet no ES tiesību aktu transponēšanas, valsts tiesai, ņemot vērā EST nolēmumu par attiecīgo ES tiesību interpretāciju, var nākties izvērtēt, vai valsts tiesību aktos ir efektīvi transponēti ES direktīvu saistošie noteikumi.

Papildus Reglamenta 94. pantam, ieteikumos ir iekļauti papildu norādījumi, 20.–28. punktā. Iesniedzējtiesai jāņem vērā, ka lūgums, ko tā nosūta, "būs pamats tiesvedībai Tiesā" un ir vienīgais dokuments, kas tiks paziņots lietas dalībniekiem valsts tiesvedībā un citām ieinteresētajām personām, lai tās iesniegtu rakstiskus apsvērumus EST. EST tas būs arī jāiztulko visās oficiālajās ES valodās. Tādēļ:

- ir nepieciešams, lai "tā redakcija būtu vienkārša, skaidra un precīza, bez liekiem elementiem" (21. punkts);
- tam "jābūt pietiekami pilnīgam un tam ir jāietver visa nozīmīgā informācija, lai ļautu (..) labi saprast pamatlietas faktiskos un tiesiskos apstākļus" (22. punkts);
- papildus uzdotajiem jautājumiem tam jāsatur Reglamenta 94. pantā noteiktā informācija;
- tam skaidri jānorāda attiecīgās ES tiesību normas, "attiecīgā gadījumā sniedzot arī pamatlietas dalībnieku atbilstošo argumentu kopsavilkumu" (23. punkts);
- EST var būt noderīgi, ja iesniedzējtiesa vai tribunāls var arī "koncentrēti norādīt savu viedokli par atbildi, kas būtu sniedzama uz prejudiciālajiem jautājumiem" (24. punkts).

Attiecībā uz noformējumu Ieteikumos uzsvērts, ka lūgumam jābūt rakstītam mašīnrakstā un lappusēm un rindkopām jābūt numurētām. Lūgumā uzdotajiem jautājumiem ir "jāatrodas atsevišķā un skaidri identificētā (..) daļā, vēlams, tā sākumā vai beigās", un tiem ir "jābūt saprotamiem pašiem par sevi, bez vajadzības skatīt lūguma motīvu daļu (..)" (26. punkts). Jautājums par lietas dalībnieku anonimizāciju vispirms būtu jārisina iesniedzējtiesai vai tribunālam lūguma iesniegšanas laikā (27. un 28. punkts).

Lūgums parasti nav jāiesniedz līdz brīdim, kamēr valsts tiesvedība nav sasniegusi posmu, kurā var noteikt lietas juridisko un faktisko saturu. Iniciatīva iesniegt lūgumu par prejudiciāla nolēmuma sniegšanu var nākt no dalībniekiem, vai arī to var ierosināt iesniedzējtiesa vai tribunāls pēc savas ierosmes. Otrajā gadījumā dalībniekiem jādod iespēja izteikties, bet galīgo lēmumu par to, vai iesniegt lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, pieņem tikai tiesa vai tribunāls.

Parasti tiek uzskatīts, ka var būt lietderīgi identificētu jautājumu jau agrīnā posmā nosūtīt interpretācijai, jo īpaši, ja šādu nosūtīšanu veic specializēta tiesa vai tribunāls. Tomēr nosūtāmo jautājumu sagatavošana prasa ievērojamu rūpību, un galīgā atbildība par to ir iesniedzējtiesai vai tribunālam, pat ja ir iespējams lūgt palīdzību no izskatāmās tiesvedības dalībniekiem, sagatavojot šos jautājumus.

Nosūtot lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, valsts tiesvedība tiek apturēta līdz brīdim, kad EST būs pieņēmusi savu nolēmumu ([258]). Tāpēc valsts tiesai vai tribunālam jāņem vērā, ka lūguma iesniegšana neizbēgami radīs kavēšanos un papildu izmaksas. Valsts tiesai arī jāizvērtē, vai pirms prejudiciālā jautājuma nosūtīšanas nav lietderīgi iesaistīt potenciāli

([258]) Iesniedzējtiesa vai tribunāls joprojām var noteikt aizsardzības pasākumus, ko uzskata par nepieciešamiem, taču EST ir jāinformē par jebkuru procesuālo darbību, kas var ietekmēt nosūtāmo lietu, un par to, vai valsts procesā tiek iesaistīts jauns dalībnieks.

ieinteresētās personas, lai tās kļūtu par dalībniekiem valsts tiesvedībā. Tas ir tādēļ, ka Reglamenta 96. pants paredz, ka tās personas, kurām ir tiesības iesniegt apsvērumus EST, ir tikai valsts prasījumā iesaistītās personas, dalībvalstis, Eiropas Komisija un iestādes, kas pieņēmušas aktu, par kura interpretāciju ir radies strīds. Neraugoties uz to, ka *UNHCR* savas kompetences un pieredzes dēļ var iesniegt vērtīgus apsvērumus, saskaņā ar Reglamentu tam nav šādu tiesību, ja vien tas nav valsts procesā iesaistīts dalībnieks ([259]). Tas pats attiecas uz ekspertu nevalstiskajām organizācijām. Lai gan Reglamenta 97. panta 2. punktā ir atzīts, ka valsts tiesa vai tribunāls var pievienot lietas dalībniekus procesam pēc tam, kad ir nosūtīts prejudiciālais jautājums, bet tas vēl nav izskatīts, šādam papildu dalībniekam ir jāiesaistās tiesvedībā, kāda tā ir attiecīgajā posmā. Lūguma nosūtīšana tad jau būs saskaņota, taču, lai šādām trešām personām būtu jēga iesaistīties, noteikti ir vēlams, lai tās pievienotos posmā, kad tām ir iespēja iesniegt valsts tiesai vai tribunālam apsvērumus, kas var būt svarīgi lūguma formulēšanai.

Ja saskaņā ar valsts tiesību aktiem lēmums par prejudiciāla jautājuma uzdošanu tiks pārsūdzēts, tas neliks atzīt par spēkā neesošu jau iesniegtu lūgumu, ja vien šīs pārsūdzības rezultātā valsts tiesa neatsauks savu lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, pirms paziņojums par EST sprieduma pasludināšanas datumu tiks iesniegts dalībniekiem.

Sīkāki norādījumi par to, kā tiesām un tribunāliem jārīkojas, lai nosūtītu lietas jautājumus EST, ir ietverti *IARLJ* publikācijā ([260]).

3.5.3. Tiesvedība EST

To regulē EST Statūti un Tiesas reglaments. Tomēr jāatzīmē, ka ir paredzēts, ka iesniedzējtiesa vai tribunāls var pieprasīt, lai tiktu piemērotas paātrinātās un/vai steidzamās procedūras, kas paredzētas reglamentā ([261]).

Pēc tam, kad būs pieņemts lēmums par attiecīgo ES tiesību normu interpretāciju, lieta tiks nodota atpakaļ iesniedzējtiesai vai tribunālam, lai tas varētu izdarīt secinājumus, pienācīgi ņemot vērā EST izdotos saistošos norādījumus par interpretāciju. Šie norādījumi būs saistoši visām dalībvalstīm.

3.6. Valstu tiesu un tribunālu pieeja

KEPS ir daļa no ES tiesību sistēmas, un tādēļ tā ir kļuvusi par dalībvalstu tiesību sistēmu neatņemamu sastāvdaļu, kuru valstu tiesām ir jāpiemēro ([262]). Kā iepriekš norādīts (3.3. punkts, 65.–69. lpp.), ir jāatkāpjas no visām valsts tiesību normām, kas var būt pretrunā KEPS, neatkarīgi no tā, vai tās ir pieņemtas pirms vai pēc ES tiesību aktiem ([263]).

No tā izriet, ka, lai sasniegtu mērķi – vienotu aizsardzības statusu, kas noteikts ar kopīgām procedūrām – ir nepieciešams tiesu dialogs, kas nodrošina tiesību normu vienādu piemērošanu.

([259]) Skatīt iepriekš 3.1. punktu, 61.–63. lpp., kurā izskaidrota *UNHCR* nostāja.
([260]) *IARLJ*, Lūgumi Eiropas Savienības Tiesai sniegt prejudiciālu nolēmumu: norāde valstu tiesnešiem, kas izskata ar patvērumu saistītas lietas, 2013.
([261]) Tās regulē attiecīgi reglamenta 107.–111. pants, un tās ir sīkāk izskaidrotas Ieteikumu 37.–46. punktā.
([262]) Skatīt EST spriedumu lietā *Costa*, *op. cit., fn.* 147.
([263]) Skatīt EST 1990. gada 19. jūnija spriedumu lietā C-213/89, Karaliene/ Transporta nozares valsts sekretārs, *ex parte*: *Factortame Ltd. straight*, ECLI:EU:C:1990:257.

Daļēji to ietekmē dialogs starp valsts iesniedzējtiesu un EST par konkrētiem interpretācijas jautājumiem, kad arī visām dalībvalstīm ir iespēja iesniegt apsvērumus EST kā ieinteresētajām personām, pirms EST lēmuma pieņemšanas (skatīt iepriekš 3.5. punktu, 79.–83. lpp.). To var raksturot kā "vertikālu" dialogu ([264]).

Šādos gadījumos valsts iesniedzējtiesai jāpiemēro minētais spriedums tajā izskatāmās lietas faktiem. Tas radīs praktiskus piemērus valsts tiesu un tribunālu līmenī par to, kā tiek piemērota EST sniegtā interpretācija.

Tā kā visām dalībvalstīm būs jārisina līdzīgi jautājumi, ņemot vērā EST spriedumu, tas ir uzskatāms piemērs krustpunktam, kurā tiesu dialogs starp dalībvalstu tiesām (ko var raksturot kā "horizontālu" dialogu) var būt īpaši noderīgs.

Horizontālais tiesu dialogs būs piemērots arī gadījumos, kad EST vēl tikai būs jāinterpretē attiecīgās KEPS tiesību normas. Lai ilustrētu dažādos veidus, kā rodas horizontālais tiesu dialogs, EST kā praktisku piemēru izskatīja jautājumu par bēgļa statusa izbeigšanu ([265]) 2010. gada 2. marta spriedumā lietā *Abdulla un citi* ([266]). EST nolēma, ka KD 11. panta 1. punkta e) un f) apakšpunkts un 11. panta 2. punkts (tagad KD (pārstrādāta redakcija) 11. panta 1.–2. punkts) ir jāinterpretē šādi:

a) pamatā esošo apstākļu maiņai ir jābūt būtiskai un ne pagaidu rakstura, lai vairs neeksistētu pamats bēgļa statusa piešķiršanai un nebūtu nekāda cita iemesla baidīties no vajāšanas;
b) aizsardzības dalībniekiem ir jāveic pamatoti pasākumi, lai novērstu vajāšanu, izmantojot (*inter alia*) pieteikuma iesniedzējam pieejamu efektīvu tiesisko sistēmu vajāšanas darbību atklāšanai, saukšanai pie atbildības un sodīšanai par to;
c) aizsardzības dalībnieki var būt arī starptautiskās organizācijas, kā paredzēts KD;
d) varbūtības standarts, ko izmanto, lai novērtētu risku, kas izriet no citiem apstākļiem, kuri var pamatot bailes no vajāšanas, ir tāds pats kā tas, ko piemēroja bēgļa statusa piešķiršanas laikā;
e) iepriekšējo vajāšanas darbību pierādījuma spēks var attiekties uz apgalvojumu, ka joprojām pastāv pamatotas bailes no vajāšanas citu apstākļu dēļ, nevis to, kuru dēļ tika piešķirts sākotnējais statuss, bet parasti tikai gadījumos, kad vajāšanas iemesls atšķiras no tā, kas tika apstiprināts bēgļa statusa piešķiršanas brīdī, un agrākās darbības vai draudi, uz kuriem tika veikta atsauce, attiecas uz vajāšanas iemeslu, kas tiek izvērtēts saistībā ar statusa izbeigšanas jautājumu.

Jāatzīst, ka jautājums par statusa izbeigšanas noteikumu interpretāciju EST aktualizē dažādus aspektus. Valsts tiesai vai tribunālam būs jāveic pašreizējo apstākļu atkārtots faktiskais novērtējums, iespējams, veicot atkārtotu pārbaudi par vajāšanas baiļu iemesliem, kas netika ņemti vērā sākotnējās statusa piešķiršanas laikā. Tie joprojām ir svarīgi saskaņā ar KD (pārstrādāta redakcija), jo attiecīgie noteikumi ir izstrādāti līdzīgā veidā. Paralēls jautājums, kas, iespējams, jāņem vērā valsts līmenī, ir tāds, cik lielā mērā valstij var būt pienākums aktīvi sadarboties, ņemot vērā grūtības, kas var rasties pieteikuma iesniedzējam, kurš dalībvalstī

([264]) Līdzīgs "vertikālais" dialogs notiek par sūdzību pieņemšanu ECT, bet daudz ierobežotākā veidā, jo: i) ECT normu vieta nacionālajā tiesību sistēmā var atšķirties; un ii) līgumslēdzējas valstis, kas nav procesā iesaistītie dalībnieki, var tikt uzklausītas kā ieinteresētās personas tikai ar tiesas piekrišanu un arī tad parasti tikai pēc rakstiska iesnieguma (ECT 44. noteikuma 3. punkts, Tiesas reglaments, 2015. gada 1. jūnijs).
([265]) Šis piemērs tika izvēlēts, jo tajā bija vismazāk atsauču uz valstu tiesu lēmumiem Eiropas Patvēruma tiesību datubāzē. Citos vispārīgākos gadījumos atsauču skaits būtiski palielinās, paplašinot salīdzināšanas iespējas starp valstu tiesu pieejām EST interpretējošajiem spriedumiem.
([266]) EST spriedums lietā *Abdulla*, *op. cit.*, *fn.* 3.

dzīvo vairākus gadus, vācot pierādījumus par pašreizējo situāciju viņa izcelsmes valstī ([267]). Attiecīgi ir daudzi tādi aspekti, kas saistīti ar statusa izbeigšanas lietu izskatīšanu, kur citu dalībvalstu tiesu pieeja var būt gan būtiska, gan pamācoša. Spriedums lietā *Abdulla* var ietekmēt daudzas šādas lietas, jo sniegtos autoritatīvos paziņojumus interpretē valstu tiesas un tribunāli.

Tomēr, jo īpaši tādēļ, ka lietā *Abdulla* statusa izbeigšanas klauzulas netika interpretētas visos aspektos, valstu tiesu un tribunālu skaidrojumi par tām var būt noderīgs sākumpunkts. Jau pašlaik ir pieņemti vairāki valsts tiesu spriedumi, kurus citas valsts tiesas varētu ņemt vērā.

Ir bijuši divi Vācijas Federālās administratīvās tiesas lēmumi. Pirmajā ([268]) tiesa atzina, ka statusa izbeigšanas noteikumi jāpiemēro gadījumā, kad statuss sākotnēji tika piešķirts, pamatojoties uz to, ka tā laika Irākas varas iestādes uzskatīja patvēruma pieteikuma iesniegšanu citā valstī par politisku opozīciju. Šāds pamats pēc Sadama Huseina režīma sabrukuma vairs nepastāvēja. Patiešām, šis pamats bija neatgriezeniski zudis, jo jaunās varas iestādes nevērtēja patvēruma pieteikumus šādā veidā un bijušajam režīmam nebija nekādu izredžu atgriezties pie varas. Otrajā ([269]) tiesa atzina, ka apstākļu maiņai ir "būtisks un ne-pagaidu raksturs". Tiesa uzskatīja, ka šim nolūkam ir nepieciešams, lai faktiskie apstākļi izcelsmes valstī būtu manāmi un būtiski mainījušies un lai šīs pārmaiņas būtu noturīgas, ja mainītie apstākļi būs stabili un saglabāsies arī pārskatāmā nākotnē. Situācija Irākā atbilda šīm prasībām.

Cour nationale du droit d'asile (Francijas Nacionālā patvēruma tiesa) izskatīja situāciju, kad pieteikuma iesniedzējs 1986. gadā tika atzīts par bēgli kā Dienvidslāvijas pilsonis, kuram šo statusu 2010. gadā atņēma *Office français de protection des réfugiés et apatrides* (Francijas Bēgļu un bezvalstnieku aizsardzības birojs) ([270]). Viņš kopā ar ģimeni bija nodzīvojis Francijā 25 gadus un Kosovu bija apmeklējis tikai divas reizes, apgalvojot, ka šo apmeklējumu laikā baidījās par savu dzīvību, jo tur viņu uzskatīja par dezertieri. Tiesa nolēma, ka, lai gan sākotnēji statuss viņam tika piešķirts kā Dienvidslāvijas pilsonim, pašreizējā situācija ir jāvērtē, ņemot vērā stāvokli Kosovas Republikā. Tur bija notikušas būtiskas un pastāvīgas pārmaiņas, jo īpaši ņemot vērā Kosovas neatkarības deklarāciju un demokrātisku institūciju un tiesiskas valsts izveidi, tādēļ vairs nebija pamata viņa bailēm, kas balstījās uz to, ka viņš ir Kosovas albānis, un kas sākotnēji lika piešķirt bēgļa statusu. Viņš nenosauca nevienu pārliecinošu iemeslu saistībā ar iepriekšējo vajāšanu, kas būtu pamats, lai Kosovas varas iestādes viņam atteiktu aizsardzību, un viņš nenorādīja nekādu uz pierādījumiem balstītu pamatu savām bailēm no vajāšanas, kura dēļ viņš nevarētu lūgt aizsardzību varas iestādēm. Bēgļa statusa atņemšana tika atstāta spēkā.

Lietā *AA/ Migrācijas pārvalde* ([271]), ko izskatīja *Krajskýsúd v Bratislave* (Slovākijas apgabaltiesa Bratislavā), radās procesuāls jautājums par statusa atņemšanu. Saskaņā ar valsts Patvēruma likuma 20. panta 3. punktu pieteikuma iesniedzējs lūdza pagarināt uzturēšanās laiku pēc alternatīvās aizsardzības statusa piešķiršanas. Migrācijas pārvalde izskatīja jautājumu par statusa atņemšanu un pieņēma lēmumu par šī statusa atņemšanu. Tiesa uzskatīja, ka pieteikuma iesniedzēja pagarinājuma lūgumu varēja apmierināt vai noraidīt, taču šajā procesā nebija tie-

([267]) Skatīt EST spriedumu lietā *MM*, *op. cit., fn.* 64, 66. punkts.
([268]) Federālā administratīvā tiesa (Vācija), 2011. gada 24. februāra spriedums lietā BVerwG 10 C 3.10, ECLI:DE:BVerwG:2011:240211U10C3.10.0 (skatīt neoficiālo tulkojumu angļu valodā).
([269]) Federālā administratīvā tiesa (Vācija), 2011. gada 1. jūnija spriedums lietā BVerwG 10 C 25.10, ECLI:DE:BVerwG:2011:010611U10C25.10.0, (skatīt neoficiālo tulkojumu angļu valodā) 20. un 24. punkts.
([270]) Nacionālā patvēruma tiesa (Francija), 2011. gada 25. novembra spriedums lietā *MK,* Nr. 10008275, izdevumā *Contentieux des réfugiés, Jurisprudence du Conseil d'Etat et de la Cour nationale du droit d'asile, Année 2011*, 152.–154. lpp.
([271]) Apgabaltiesa Bratislavā (Slovākija), 2012. gada 20. marta spriedums lietā *AA/* Slovākijas Republikas Iekšlietu ministrijas migrācijas amatpersona, 9Saz/47/2011 (skatīt EDAL kopsavilkumu angļu valodā).

sību statusu atņemt – to varēja izdarīt, tikai ierosinot atsevišķu procedūru šim nolūkam. Lai gan šis jautājums neskar statusa atņemšanas būtību, tomēr tas ilustrē ES Hartā ietverto vispārīgo principu būtiskumu saistībā ar labu pārvaldību un taisnīgas tiesas nepieciešamību.

Wojewódzki Sad Administracyjny w Warszawie (Polijas Administratīvā apgabaltiesa Varšavā ([272])) izskatīja KD 16. panta interpretāciju, kur ietverti noteikumi par alternatīvās aizsardzības statusa izbeigšanu, izmantojot tādus terminus, kas ir līdzīgi, bet nav identiski KD 11. panta 1. punkta e) un f) apakšpunktā minētajiem ([273]). 16. panta 1. punkts paredz, ka tiesības uz alternatīvo aizsardzību izbeidzas, "ja apstākļi, kuru dēļ bijis piešķirts alternatīvās aizsardzības statuss, vairs nepastāv *vai* ir mainījušies tādā mērā, ka aizsardzība vairs nav nepieciešama" ([274]). Tiesa nolēma, ka 16. panta 1. punktā ir norādīti divi atsevišķi iemesli, kas pamato alternatīvās aizsardzības atņemšanu. Konkrētajā gadījumā, lai gan apstākļi, kas bija par pamatu sākotnējai statusa piešķiršanai, nebija beiguši pastāvēt, tie bija mainījušies tādā mērā, ka vairs nepastāvēja risks izcelsmes valsts iedzīvotāju dzīvībai vai veselībai, kā to apliecināja arī pieteikuma iesniedzēja, kas bija tur uzturējusies trīs gadus pirms atgriešanās Polijā ar pasi, ko izdevusi viņas pilsonības valsts. Lēmums par šī statusa atņemšanu tika atstāts spēkā. Kā atsevišķu jautājumu iesniedzēja bija norādījusi, ka viņai pienākas tāda pati aizsardzība kā viņas vīram, kuram bija atsevišķi piešķirts alternatīvās aizsardzības statuss, kas nebija atņemts. Viņa apgalvoja, ka, lai nodrošinātu ģimenes vienotību, viņai kopā ar vīru arī turpmāk jāizmanto alternatīvās aizsardzības statuss. Noraidot šo argumentu, Tiesa uzsvēra, ka viņa pati ar savu rīcību ir apliecinājusi nevēlēšanos izmantot Polijas valsts nodrošināto aizsardzību un ka alternatīvās aizsardzības sistēmu nevar izmantot pretēji tam mērķim, kuram tā ir izveidota ([275]).

Citā jautājumā, kas bija saistīts ar KD 11. panta 1. punkta a) apakšpunktu un sekām, ko rada pilsonības valsts aizsardzības atkalizmantošana, *Migrationsöverdomstolen* (Zviedrijas Migrācijas apelācijas tiesa ([276])) izskatīja sekas, kas rodas gadījumā, kad bēglis iesniedz pieteikumu un saņem jaunu pasi, ko izdevusi Irāka, viņa izcelsmes valsts, pēc tam, kad viņš Zviedrijā atzīts par bēgli un saņēmis uzturēšanās atļauju, kas ielīmēta jaunajā Irākas pasē. Tiesa apstiprināja Migrācijas pārvaldes veikto bēgļa statusa atņemšanu, pamatojoties uz to, ka iesniedzēja rīcība liecina par nodomu atkal izmantot savas izcelsmes valsts aizsardzību.

Iepriekš sniegtā nelielā valstu lēmumu izlase palīdz uzsvērt citu dalībvalstu judikatūras nozīmību valsts tiesnesim, kuram tiek iesniegti līdzīgi jautājumi, un "horizontālā tiesu dialoga" lielo nozīmi.

Viens no šķēršļiem plašākam dialogam ir tas, ka dalībvalstīs ir ļoti atšķirīgas juridiskās un procesuālās tradīcijas. Dažās dalībvalstīs ir īpaša specializēta tiesu sistēma, kas izskata patvēruma (un bieži vien arī imigrācijas) tiesību aktus ([277]), savukārt citas dalībvalstis šos jautājumus risina administratīvo tiesību vai plašākas tiesu sistēmas robežās ([278]). Kopā ar dažādiem citiem politiskiem, sociāliem un kultūras faktoriem, šīs atšķirības ir izraisījušas neviendabīgu pieeju dalībvalstīs ([279]), palielinot risku, ka pieteikuma iesniedzēji nodarbosies ar "izdevīgāko patvēruma

([272]) Administratīvā apgabaltiesa Varšavā (Polija), 2013. gada 16. maija spriedums lietā IV SA.Wa 2684/12 (skatīt EDAL kopsavilkumu angļu valodā).
([273]) Skatīt KD (pārstrādāta redakcija) pašreizējo 16. panta 1. un 2. punktu.
([274]) Izcēlums pievienots.
([275]) Skatīt EST spriedumu lietā *M'Bodj*, *op. cit., fn.* 62.
([276]) Migrācijas apelācijas tiesa (Zviedrija), 2011. gada 13. jūnija spriedums lietā UM 5495-10 (skatīt EDAL kopsavilkumu angļu valodā).
([277]) Tā ir, piemēram, Austrijā, Beļģijā, Dānijā, Somijā, Francijā, Zviedrijā un Apvienotajā Karalistē, lai gan apelācija vai pārskatīšana pirmajā instancē tur var ļaut iesniegt turpmāku apelāciju, izmantojot vispārīgo apelācijas sistēmu.
([278]) Tas attiecas, piemēram, uz Vāciju, Itāliju, Luksemburgu, Nīderlandi, Poliju, Slovēniju un Spāniju.
([279]) 2008. gada Eiropas Imigrācijas un patvēruma pakts (*op. cit., fn.* 18, 11. punkts) atzīmēja, ka "starp dalībvalstīm saglabājas ievērojamas atšķirības attiecībā uz aizsardzības piešķiršanu un aizsardzības veidiem". Līdzīgu kritiku izteica arī *UNHCR* – skatīt, piemēram, *UNHCR*, Piezīmes par Eiropas Komisijas grozīto priekšlikumu, *op. cit., fn.* 44, 2. punkts.

noteikumu meklēšanu", kura novēršana ir viens no KEPS izvirzītajiem mērķiem (KD (pārstrādāta redakcija) 13. apsvērums).

Tomēr pēdējos gados arvien vairāk tiek atzīta nepieciešamība pēc patvēruma tiesību tiesnešu dialoga, kas ir bijis viens no *IARLJ-Europe* ([280]) darbības virzītājspēkiem, organizējot starptautiskas konferences un seminārus, publicējot rakstus par aktuāliem jautājumiem un izstrādājot tiesnešu mācību materiālus. Vairākas iestādes ir arī centušās izveidot Eiropas judikatūras datubāzi.

Lai gan joprojām vairāk izņēmuma kārtā, nevis kā ievērojot noteikumu, daži valstu tiesneši ir arī apzināti centušies savos spriedumos un iekšējās mācību iniciatīvās paplašināt atsauces uz "ārvalstu" judikatūru. Tādējādi gan Vācijas Federālā administratīvā tiesa, gan Apvienotās Karalistes Patvēruma un imigrācijas tribunāls tagad savos spriedumos regulāri citē citu dalībvalstu attiecīgo judikatūru ([281]).

Informatīvajos izdevumos par Eiropas patvēruma jautājumiem, ko trīs vai četras reizes gadā izdod Neimegenas Universitātes Radbūdas Migrācijas pētījumu centrs, tiek iekļauti saraksti ar iepriekšējiem attiecīgiem EST lēmumiem un Tiesā izskatāmajām lietām. Kopumā tie ir noderīgs pieejamas un regulāri atjauninātas informācijas avots, kas atsaucas uz attiecīgiem ES instrumentiem. Tomēr atsauces uz dalībvalstu tiesu lēmumiem šajā informatīvajā izdevumā pašlaik ir ierobežotā skaitā.

UNHCR regulāri atjauninātajā judikatūras īssavilkumā tiek sniegti EST un ECT vadošās judikatūras kopsavilkumi saistībā ar bēgļu un patvēruma jautājumiem ([282]). *UNHCR* tīmekļa vietne *Refworld* satur attiecīgus EST un ECT spriedumus, kā arī dažādu valstu tiesu un jurisdikciju judikatūru. Šajā tīmekļa vietnē ir arī daudzas publikācijas, tostarp *UNHCR* Aizsardzības rokasgrāmata, kurā iekļautas *UNHCR* nostājas.

IARLJ tīmekļa vietne satur atsauces uz publikācijām, kas interesē valstu patvēruma tiesību tiesnešus, tostarp uz tās pasaules mēroga konferenču materiāliem un akadēmiskajām publikācijām, kas citādi var nebūt viegli pieejamas ([283]).

EASO publicē jurisprudences apkopojumus par konkrētām tēmām. Tā ir šādi izdarījusi saistībā ar savu publikāciju Kvalificēšanas direktīvas (2011/95/ES) 15. panta c) punkts: tiesiskā analīze un KD 15. panta c) punkta īstenošana ES dalībvalstīs, kuru sarakstījusi tiesnešu darba grupa, un tā ir pirmā publikācija *EASO* profesionālās attīstības sērijās tiesām un tribunāliem. Drīzumā tai sekos nākamā nodaļa "*Izslēgšana: Kvalificēšanas direktīvas (2011/95/ES) 12. un 17. pants*", kurā arī būs iekļauts šāds apkopojums. Minētajā analīzē, tāpat kā materiālos, kas sagatavoti kopīgā *IARLJ-Europe* un *EASO* projekta ietvaros, arī būs šādi apkopojumi.

Vēl viens noderīgs resurss ir lietu kopsavilkumi, ko nodrošina Eiropas Patvēruma tiesību datubāze (EDAL), kuru uztur ECRE. Šie kopsavilkumi, kas tiek regulāri atjaunināti, ietver ne tikai EST un ECT judikatūru, bet arī plašu valsts tiesu lēmumu izlasi no (pašlaik) 19 dalībvalstīm, aptverot

([280]) *IARLJ* tika dibināta 1997. gadā ar mērķi veicināt kontaktus un sadarbību starp patvēruma tiesību tiesnešiem visā pasaulē. Šīs asociācijas Eiropas nodaļa (*IARLJ-Europe*) vienmēr ir ļoti aktīvi piedalījusies tās darbībā, lai gan pašlaik tā īpaši pievēršas jautājumiem, kas saistīti ar KEPS attīstību.

([281]) Skatīt arī Nacionālās patvēruma tiesas (Francija) 2011. gada 5. jūlija spriedumu lietā *M V*, Nr. 11005317 – šis spriedums attiecās uz tamilu izcelsmes Šrilankas pilsoni, bijušo *LTTE* žurnālistu. Tiesa atsaucās uz valsts norādījumiem prasītāja riska novērtēšanai, ko sniedza Apvienotās Karalistes Patvēruma un imigrācijas tribunāls savā spriedumā lietā *TK (Tamils – LP updated) Sri Lanka CG*, [2009], UKAIT 00049.

([282]) *UNHCR*, Eiropas apgabaltiesu judikatūra: Eiropas Savienības Tiesa un Eiropas Cilvēktiesību tiesa. Bēgļi, patvēruma meklētāji un bezvalstnieki, 2015.

([283]) Tās ietver, piemēram, Vācijas Federālās administratīvās tiesas tiesneša *H. Dörig* atzinumu "Vācijas tiesas un izpratne par kopējo Eiropas patvēruma sistēmu" (*RSQ* (2013), 768.–778. lpp.), kas ietver atsauces uz jaunākajiem Vācijas tiesu spriedumiem par kritērijiem attiecībā uz kvalificēšanos bēgļa statusam, izslēgšanu no bēgļa statusa un tā izbeigšanu un jautājumiem, kas izriet no Dublinas regulas.

visas tās, kurām ir lielāks starptautiskās aizsardzības pieteikumu skaits. Lietu kopsavilkumus var meklēt, veicot brīvā teksta/pilna teksta meklēšanu, kā arī pēc atslēgvārda, piemērojamām tiesību normām, lēmuma pieņemšanas valsts, pieteikuma iesniedzēja valsts un datuma. *EDAL* satur arī informāciju par katras dalībvalsts tiesisko regulējumu un dažādiem tiesību aktiem, kā arī citiem attiecīgiem resursiem, piemēram, nevalstisko organizāciju ziņojumiem un *UNHCR* norādījumiem.

Nav šaubu, ka, ņemot vērā KEPS noteikumus par pirmās instances lēmumu tiesas uzraudzības līmeni attiecībā uz starptautiskās aizsardzības jautājumiem, KEPS būtiski palielina tiesas procesa nozīmību. Lai īstenotu KEPS divkāršo mērķi, proti, nodrošināt vienotu aizsardzības statusu ar kopīgām procedūrām, ir obligāti jāpastiprina starpvalstu dialogs starp valstu tiesu iestādēm, kuras ir iesaistītas šajā procesā. Saskaņā ar *EASO* regulas 6. pantu tā uzdevums ir veicināt šo procesu, nodrošinot tiesu un tribunālu pārstāvjiem profesionālās pilnveides pasākumus, un sniegt viņiem atbalstu saskaņā ar noteikumiem, par kuriem panākta vienošanās ar plašu tiesnešu kopienu. Kā minēts iepriekš, jau pastāv daudzi instrumenti, lai atbalstītu plašāku tiesnešu piekļuvi visai attiecīgajai judikatūrai un pētījumu informācijai, kaut arī ne sistematizētā veidā. Apzināts lēmums valsts tiesu spriedumos iekļaut atsauces uz citu dalībvalstu judikatūru, kā arī uz pārnacionālo tiesu judikatūru, ir viens no efektīvākajiem veidiem, kā tiesu un tribunālu pārstāvji, kas valsts līmenī izskata starptautiskās aizsardzības lietas, var uzlabot tiesu sadarbību ES ietvaros un veicināt KEPS mērķu sasniegšanu.

A pielikums. Primārie avoti

1. Eiropas Savienības tiesības

1.1. ES primārās tiesības

Līgums par Eiropas Savienības darbību (konsolidētā redakcija, kas grozīta ar Lisabonas līgumu (stāšanās spēkā: 2009. gada 1. decembrī), [2012], OV C 326/47.

Līgums par Eiropas Savienību (konsolidētā redakcija, kas grozīta ar Lisabonas līgumu (stāšanās spēkā: 2009. gada 1. decembrī), [2012], OV C 326/13.

2000. gada 18. decembra Eiropas Savienības Pamattiesību harta, OV C 326/391, ar 2007. gada 12. decembra grozījumiem, OV C 2007 303/01 (stāšanās spēkā: 2009. gada 1. decembrī).

24. protokols: par patvērumu Eiropas Savienības dalībvalstu pilsoņiem, [2008], OV C 115/305.

30. protokols: par Eiropas Savienības Pamattiesību hartas piemērošanu Polijai un Apvienotajai Karalistei, [2012], OV C 326/313.

1.2. Sekundārie ES tiesību akti

1.2.1. Regulas

Padomes 2000. gada 11. decembra Regula (EK) Nr. 2725/2000 par pirkstu nospiedumu salīdzināšanas sistēmas *Eurodac* izveidi, lai efektīvi piemērotu Dublinas Konvenciju, [2000], OV L 316/1.

Eiropas Parlamenta un Padomes 2000. gada 18. decembra Regula (EK) Nr. 45/2001 par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi Kopienas iestādēs un struktūrās un par šādu datu brīvu apriti, [2001], OV L 8/1.

Padomes 2003. gada 18. februāra Regula (EK) Nr. 343/2003, ar ko paredz kritērijus un mehānismus, lai noteiktu dalībvalsti, kura ir atbildīga par trešās valsts pilsoņa patvēruma pieteikuma izskatīšanu, kas iesniegts kādā no dalībvalstīm, [2003], OV L 50/1.

Komisijas 2003. gada 2. septembra Regula (EK) Nr. 1560/2003, ar kuru paredz sīki izstrādātus noteikumus, lai piemērotu Padomes Regulu (EK) Nr. 343/2003, ar ko paredz kritērijus un mehānismus, lai noteiktu dalībvalsti, kura ir atbildīga par trešās valsts pilsoņa patvēruma pieteikuma izskatīšanu, kas iesniegts kādā no dalībvalstīm, [2003], OV L 222/3.

Eiropas Parlamenta un Padomes 2010. gada 19. maija Regula (ES) Nr. 439/2010, ar ko izveido Eiropas Patvēruma atbalsta biroju, [2010], OV L 132/11.

Eiropas Parlamenta un Padomes 2011. gada 25. oktobra Regula (ES) Nr. 1077/2011 par Eiropas Savienības Aģentūru lielapjoma IT sistēmu darbības pārvaldībai brīvības, drošības un tiesiskuma telpā, [2011], OV L 286/1.

Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 26. jūnija Regula (ES) Nr. 603/2013 par pirkstu nospiedumu salīdzināšanas sistēmas *Eurodac* izveidi, lai efektīvi piemērotu Regulu (ES) Nr. 604/2013, ar ko paredz kritērijus un mehānismus, lai noteiktu dalībvalsti, kura ir atbildīga par trešās valsts valstspiederīgā vai bezvalstnieka starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu, kas iesniegts

kādā no dalībvalstīm, un par dalībvalstu tiesībaizsardzības iestāžu un Eiropola pieprasījumiem veikt salīdzināšanu ar *Eurodac* datiem tiesībaizsardzības nolūkos, un ar kuru groza Regulu (ES) Nr. 1077/2011, ar ko izveido Eiropas Aģentūru lielapjoma IT sistēmu darbības pārvaldībai brīvības, drošības un tiesiskuma telpā (pārstrādāta redakcija), [2013], OV L 180/1.

Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 26. jūnija Regula (ES) Nr. 604/2013, ar ko paredz kritērijus un mehānismus, lai noteiktu dalībvalsti, kura ir atbildīga par trešās valsts valstspiederīgā vai bezvalstnieka starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu, kas iesniegts kādā no dalībvalstīm (pārstrādāta redakcija), [2013], OV L 180/31.

Komisijas 2014. gada 30. janvāra Īstenošanas regula (ES) Nr. 118/2014, ar ko groza Komisijas Regulu (EK) Nr. 1560/2003, ar kuru paredz sīki izstrādātus noteikumus, lai piemērotu Padomes Regulu (EK) Nr. 343/2003, ar ko paredz kritērijus un mehānismus, lai noteiktu dalībvalsti, kura ir atbildīga par trešās valsts pilsoņa patvēruma pieteikuma izskatīšanu, kas iesniegts kādā no dalībvalstīm, [2014], OV L 39/1.

1.2.2. Direktīvas

Eiropas Parlamenta un Padomes 1995. gada 24. oktobra Direktīva 95/46/EK par personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti , [1995], OV L 281/31.

Padomes 2001. gada 20. jūlija Direktīva 2001/55/EK par obligātajiem standartiem, lai pārvietoto personu masveida pieplūduma gadījumā sniegtu tām pagaidu aizsardzību, un par pasākumiem, lai līdzsvarotu dalībvalstu pūliņus, uzņemot šādas personas un uzņemoties ar to saistītās sekas, [2001], OV L 212/12.

Padomes 2003. gada 27. janvāra Direktīva 2003/9/EK, ar ko nosaka obligātos standartus patvēruma meklētāju uzņemšanai, [2003], OV L 31/18.

Padomes 2003. gada 22. septembra Direktīva 2003/86/EK par tiesībām uz ģimenes atkalapvienošanos, [2003], OV L 251/12.

Padomes 2003. gada 25. novembra Direktīva 2003/109/EK par to trešo valstu pilsoņu statusu, kuri ir kādas dalībvalsts pastāvīgie iedzīvotāji, [2004], OV L 16/44.

Padomes 2004. gada 29. aprīļa Direktīva 2004/83/EK par minimālajiem standartiem un statusu, lai trešo valstu pilsoņus vai bezvalstniekus atzītu par bēgļiem vai personām, kam kādā citā veidā vajadzīga starptautiska aizsardzība, un par sniegtās aizsardzības apjomu, [2004], OV L 304/12.

Eiropas Parlamenta un Padomes 2004. gada 29. aprīļa Direktīva 2004/38/EK par Savienības pilsoņu un viņu ģimenes locekļu tiesībām brīvi pārvietoties un uzturēties dalībvalstu teritorijā, ar ko groza Regulu (EEK) Nr. 1612/68 un atceļ Direktīvas 64/221/EEK, 68/360/EEK, 72/194/EEK, 73/148/EEK, 75/34/EEK, 75/35/EEK, 90/364/EEK, 90/365/EEK un 93/96/EEK, [2004], OV L 158/77.

Padomes 2005. gada 1. decembra Direktīva 2005/85/EK par minimāliem standartiem attiecībā uz dalībvalstu procedūrām, ar kurām piešķir un atņem bēgļa statusu, [2005], OV L 326/13.

Eiropas Parlamenta un Padomes 2008. gada 16. decembra Direktīva 2008/115/EK par kopīgiem standartiem un procedūrām dalībvalstīs attiecībā uz to trešo valstu valstspiederīgo atgriešanu, kas dalībvalstī uzturas nelikumīgi, [2008], OV L 348/98.

Eiropas Parlamenta un Padomes 2011. gada 11. maija Direktīva 2011/51/ES, ar ko groza Padomes Direktīvu 2003/109/EK, iekļaujot tās darbības jomā starptautiskās aizsardzības saņēmējus, [2011], OV L 132/1.

Eiropas Parlamenta un Padomes 2011. gada 13. decembra Direktīva 2011/95/ES par standartiem, lai trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kvalificētu kā starptautiskās aizsardzības saņēmējus, par bēgļu vai personu, kas tiesīgas saņemt alternatīvo aizsardzību, vienotu statusu, un par piešķirtās aizsardzības saturu (pārstrādāta redakcija), [2011], OV L 337/9.

Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 26. jūnija Direktīva 60/32/ES par kopējām procedūrām starptautiskās aizsardzības statusa piešķiršanai un atņemšanai (pārstrādāta redakcija), [2013], OV L 180/60.

Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 26. jūnija Direktīva 2013/33/ES, ar ko nosaka standartus starptautiskās aizsardzības pieteikumu iesniedzēju uzņemšanai, [2013], OV L 180/96.

2. Vispārējie un reģionālie starptautiskie līgumi

2.1. Eiropas Savienība

1990. gada 15. jūnija Konvencija, ar kuru nosaka valsti, kura ir atbildīga par vienā no Eiropas Kopienu dalībvalstīm iesniegta patvēruma pieteikuma izskatīšanu, [1997], OV C 254/1 (stāšanās spēkā: 1997. gada 1. septembrī).

Nolīgums starp Eiropas Kopienu un Islandes Republiku, un Norvēģijas Karalisti par kritērijiem un mehānismiem tās valsts noteikšanai, kas ir atbildīga par to patvēruma lūgumu izskatīšanu, kuri iesniegti kādā dalībvalstī vai Islandē, vai Norvēģijā, [2001], OV L 93/40 (stāšanās spēkā: 2001. gada 1. aprīlī).

Protokols Nolīgumam starp Eiropas Kopienu un Islandes Republiku, un Norvēģijas Karalisti par kritērijiem un mehānismiem, lai noteiktu valsti, kas ir atbildīga par to patvēruma pieteikumu izskatīšanu, kuri iesniegti kādā dalībvalstī vai Islandē, vai Norvēģijā, [2006], OV L 57/16 (stāšanās spēkā: 2006. gada 1. maijā).

Nolīgums starp Eiropas Kopienu un Šveices Konfederāciju par kritērijiem un mehānismiem tās valsts noteikšanai, kas atbildīga par patvēruma pieprasījumu izskatīšanu, kuri iesniegti kādā dalībvalstī vai Šveicē, [2008], OV L 53/5 (stāšanās spēkā: 2008. gada 1. martā).

Protokols starp Eiropas Kopienu, Šveices Konfederāciju un Lihtenšteinas Firstisti nolīgumam starp Eiropas Kopienu un Šveices Konfederāciju par kritērijiem un mehānismiem, lai noteiktu valsti, kas ir atbildīga par to patvēruma pieteikumu izskatīšanu, kuri iesniegti kādā dalībvalstī vai Šveicē, [2009], OV L 161/8.

2.2. Šengena

1985. gada 14. jūnija Nolīgums starp Beniluksa Ekonomikas savienības valstu valdībām, Vācijas Federatīvās Republikas valdību un Francijas Republikas valdību par pakāpenisku kontroles atcelšanu pie kopīgām robežām, [2000], OV L 239/13 (stāšanās spēkā: 1993. gada 1. septembrī).

1990. gada 19. jūnija Konvencija, ar ko īsteno 1985. gada 14. jūnija Šengenas nolīgumu starp Beniluksa Ekonomikas savienības valstu valdībām, Vācijas Federatīvās Republikas valdību un Francijas Republikas valdību par pakāpenisku kontroles atcelšanu pie kopīgām robežām, [2000], OV L 239/19 (stāšanās spēkā: 1993. gada 1. septembrī).

2.3. Apvienoto Nāciju Organizācija

Apvienoto Nāciju Organizācijas Statūti un Starptautiskās Tiesas Statūti, *1 UNTS 16*, 1945. gada 26. jūnijs (stāšanās spēkā: 1945. gada 24. oktobrī).

Konvencija par genocīda nepieļaujamību un sodīšanu par to, *78 UNTS 277*, 1948. gada 9. decembris (stāšanās spēkā: 1951. gada 12. janvārī).

Konvencija par bēgļa statusu, *189 UNTS 150*, 1951. gada 28. jūlijs (stāšanās spēkā: 1954. gada 22. aprīlī).

Starptautiskā konvencija par jebkuras rasu diskriminācijas izskaušanu, *660 UNTS 195*, 1966. gada 7. marts (stāšanās spēkā: 1969. gada 4. janvārī).

Starptautiskais pakts par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām, *999 UNTS 171*, 1966. gada 16. decembris (stāšanās spēkā:, 1966. gada 16. decembris (stāšanās spēkā: 1976. gada 23. martā).

Starptautiskais pakts par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām, *993 UNTS 3*, 1966. gada 16. decembris (stāšanās spēkā: 1976. gada 3. janvārī).

Fakultatīvais protokols Starptautiskajam paktam par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām, *999 UNTS 171*, 1966. gada 16. decembris (stāšanās spēkā: 1976. gada 23. martā).

Protokols par bēgļa statusu, *606 UNTS 267*, 1967. gada 31. janvāris (stāšanās spēkā: 1967. gada 4. oktobrī).

Vīnes konvencija par līgumu tiesībām, *1155 UNTS 331*, 1969. gada 23. maijs (stāšanās spēkā: 1980. gada 27. janvārī).

Starptautiskā konvencija par aparteīda noziegumu novēršanu un sodu par tiem, *1015 UNTS 243*, 1973. gada 30. novembris (stāšanās spēkā: 1976. gada 18. jūlijā).

Konvencija par jebkādas sieviešu diskriminācijas izskaušanu, *1249 UNTS 13*, 1979. gada 18. decembris (stāšanās spēkā: 1981. gada 3. septembrī).

Konvencija pret spīdzināšanu un citiem nežēlīgas, necilvēcīgas vai pazemojošas izturēšanās vai sodīšanas veidiem, *1465 UNTS 85*, 1984. gada 10. decembris (stāšanās spēkā: 1987. gada 26. jūnijā).

Konvencija par bērna tiesībām, *1577 UNTS 3*, 1989. gada 20. novembris (stāšanās spēkā: 1990. gada 2. septembrī).

Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām 2. fakultatīvais protokols par nāves soda atcelšanu, *1642 UNTS 85*, 1989. gada 15. decembris (stāšanās spēkā: 1991. gada 11. jūlijā).

Romas Starptautiskās Krimināltiesas Statūti, *2187 UNTS 3*, 1998. gada 17. jūlijs (stāšanās spēkā: 2002. gada 1. jūlijā).

Konvencija par personu ar invaliditāti tiesībām, *2515 UNTS 3*, 2006. gada 13. decembris (stāšanās spēkā: 2008. gada 3. maijā).

Starptautiskā konvencija par visu personu aizsardzību pret piespiedu pazušanu, *2716 UNTS 3*, 2006. gada 20. decembris (stāšanās spēkā: 2010. gada 23. decembrī).

2.4. Starptautiskā Sarkanā Krusta komiteja

Ženēvas konvencija (I) par sauszemes bruņoto spēku ievainoto un slimo stāvokļa uzlabošanu, *75 UNTS 31*, 1949. gada 12. augusts (stāšanās spēkā: 1950. gada 21. oktobrī).

Ženēvas konvencija (II) par jūras bruņoto spēku ievainoto, slimo un kuģu avārijās cietušo stāvokļa uzlabošanu, *75 UNTS 31*, 1949. gada 12. augusts (stāšanās spēkā: 1950. gada 21. oktobrī).

Ženēvas konvencija (III) par attieksmi pret karagūstekņiem, *75 UNTS 287*, 1949. gada 12. augusts (stāšanās spēkā: 1950. gada 21. oktobrī).

Ženēvas konvencija (IV) par civilpersonu aizsardzību kara laikā, *75 UNTS 287*, 1949. gada 12. augusts (stāšanās spēkā: 1950. gada 21. oktobrī).

1949. gada 12. augusta Ženēvas konvenciju papildprotokols (I) par starptautisku bruņotu konfliktu upuru aizsardzību, *1125 UNTS 3*, 1977. gada 8. jūnijs (stāšanās spēkā: 1978. gada 7. decembrī).

Papildu protokols pie 1949. gada 12. augusta Ženēvas konvencijām, kas attiecas uz lokāla rakstura bruņotu konfliktu upuru aizsardzību (II protokols), *1125 UNTS 609*, 1977. gada 8. jūnijs (stāšanās spēkā: 1978. gada 7. decembrī).

2.5. Eiropas Padome

Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija, *213 UNTS 222, ETS* Nr. 005, 1950. gada 4. novembris (stāšanās spēkā: 1953. gada 3. septembrī).

Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas protokols Nr. 4, kurš nodrošina zināmas tiesības un brīvības, kuras nav iekļautas konvencijā un tās Pirmajā protokolā, *ETS* Nr. 046, 1963. gada 16. septembris (stāšanās spēkā: 1968. gada 2. maijā).

Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas protokols Nr. 6, par nāvessoda atcelšanu, *ETS* Nr. 114, 1983. gada 28. aprīlis (stāšanās spēkā: 1985. gada 1. martā).

Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas protokols Nr. 7, *ETS* Nr. 117, 1984. gada 22. novembris (stāšanās spēkā: 1988. gada 1. novembrī).

Eiropas konvencija par spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanu, *ETS* Nr. 126, 1987. gada 26. novembris (stāšanās spēkā: 1989. gada 1. februārī).

Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 13. protokols par nāves soda pilnīgu atcelšanu, *ETS* Nr. 187, 2002. gada 3. maijs (stāšanās spēkā: 2003. gada 1. jūlijā).

3. Apvienoto Nāciju Organizācijas Drošības padomes rezolūcijas

Starptautiskā kriminālā tribunāla bijušajai Dienvidslāvijai Statūti, pieņemti 1993. gada 25. maijā, *UN Doc S/RES/827*.

Starptautiskā kriminālā tribunāla Ruandai Statūti, pieņemti 1994. gada 8. novembrī, *UN Doc S/RES/955*.

Rezolūcija Nr. 1373 (2001), 2001. gada 28. septembris, *UN Doc S/RES/1373*.

Rezolūcija Nr. 1377 (2001), 2001. gada 12. novembris, *UN Doc S/RES/1377*.

4. Judikatūra

4.1. Eiropas Savienības Tiesa

Tālāk minētie spriedumi ir tie, kas citēti šajā sējumā. Tie attiecas ne tikai uz KEPS un ES imigrācijas tiesībām, bet arī uz plašākiem jautājumiem, kas saistīti, piemēram, ar ES tiesību aktu piemērošanu vai interpretāciju vai ar brīvu pārvietošanos ES.

4.1.1. Spriedumi

1963. gada 5. februāra spriedums lietā 26/62, *Van Gend en Loos*/ Nīderlande, ECLI:EU:C:1963:1.

1964. gada 15. jūlija spriedums lietā *Flaminio Costa/ ENEL*, ECLI:EU:C:1964:66.

1970. gada 17. decembra spriedums lietā 11/70, *Internationale Handelsgesellschaft mbH/ Einfuhr- und Vorratsstelle für Getreide und Futtermittel*, ECLI:EU:C:1970:114.

1973. gada 21. februāra spriedums lietā 6/72, *Europemballage Corporation un Continental Can Company Inc.*/ Eiropas Kopienu Komisija, ECLI:EU:C:1973:22.

1974. gada 12. februāra spriedums lietā 146/73, *Rheinmühlen-Düsseldorf/ Einfuhr- und Vorratsstelle für Getreide und Futtermittel*, ECLI:EU:C:1974:12.

1974. gada 14. maija spriedums lietā 4/73, *J Nold, Kohlen- und Baustoffgrosshandlung*/ Eiropas Kopienu Komisija, ECLI:EU:C:1974:5.

1974. gada 4. decembra spriedums lietā C-41/74, *Yvonne van Duyn*/ Iekšlietu ministrija, ECLI:EU:C:1974:133.

1977. gada 2. februāra spriedums lietā 50/76, *Amsterdam Bulb BV/ Produktschap voor Siergewassen (Ornamental Plant Authority)*, ECLI:EU:C:1977:13.

1976. gada 16. decembra spriedums lietā 33/76, *Rewe-Zentralfinanz eG un Rewe-Zentral AG/ Landwirtschaftskammerfür das Saarland*, ECLI:EU:C:1976:188.

1977. gada 27. oktobra spriedums lietā 30/77, *Regina/ Pierre Bouchereau*, ECLI:EU:C:1977:172.

1978. gada 9. marta spriedums lietā 106/77, *Amminstrazione delle Finanze dello Stato/ Simmenthal SPA*, ECLI:EU:C:1978:49.

1979. gada 5. aprīļa spriedums lietā C-148/78, *Publico Ministero/ Tullio Ratti*, ECLI:EU:C:1979:10.

1982. gada 19. janvāra spriedums lietā 8/81, *Becker/ Finanzamt Münster-Innenstadt*, ECLI:EU:C:1982:7.

1982. gada 6. oktobra spriedums lietā 283/81, *Srl CILFIT un Lanificio di Gavardo SpA*/ Veselības ministrija, ECLI:EU:C:1982:335.

1984. gada 10. aprīļa spriedums lietā 14/83, *Sabine von Colson un Elisabeth Kamann/ Land Nordrhein-Wesfalen*, ECLI:EU:C:1984:153.

1986. gada 26. februāra spriedums lietā 152/84, *MH Marshall/ Southampton and South-West Hampshire Area Health Authority (Teaching)*, ECLI:EU:C:1986:84.

1987. gada 8. oktobra spriedums lietā 80/86, *Kolpinghuis Nijmegen BV*, ECLI:EU:C:1987:431.

1987. gada 22. oktobra spriedums lietā 314/85, *Foto-Frost/ Hauptzollamt Lübeck-Ost*, ECLI:EU:C:1987:452.

1990. gada 19. jūnija spriedums lietā C-213/89, Karaliene/ Transporta nozares valsts sekretārs, *ex parte: Factortame Ltd.* un citi, ECLI:EU:C:1990:257.

1990. gada 12. jūlija spriedums lietā C-188/89, *A Foster, GAHM Fulford-Brown, J Morgan, M Roby, EM Sallo-way un P Sullivan/ British Gas plc.*, ECLI:EU:C:1990:313.

1990. gada 13. novembra spriedums lietā C-106/89, *Marleasing SA/ La Comercial Internacional de Alimentación SA*, ECLI:EU:C:1990:395.

1991. gada 18. jūnija spriedums lietā C-260/89, *Elliniki Radiophonia Tileorassi Anonimi Etairia (ERT AE) un Panellinia Omospondia Syllogon Prossopikou ERT/ Dimotiki Etairia Pliroforissis (DEP), Sotirios Kouvelas, Nicolaos Avdellas* un citi, ECLI:EU:C:1991:254.

1991. gada 11. jūlija spriedums apvienotajās lietās C-87/90, C-88/90 un C-89/90*, A Verholen, THM van Wettenvan Uden un GH Heiderijk/ Sociale Verzekeringsbank,* ECLI:EU:C:1991:314.

1991. gada 19. novembra spriedums apvienotajās lietās C-6/90 un C-9/90*, Andrea Francovich un Danila Bonifaci*, un citi/ Itālijas Republika*,* ECLI:EU:C:1991:428.

1994. gada 13. aprīļa spriedums lietā C-128/92, *HJ Banks and Company Limited/ British Coal Corporation,* ECLI:EU:C:1994:130.

1994. gada 14. jūlija spriedums lietā C-91/92, *Paola Faccini Dori/ Recreb Srl,* ECLI:EU:C:1994:292.

1994. gada 5. oktobra spriedums lietā C-280/93, Vācija/ Padome*,* ECLI:EU:C:1994:367.

1995. gada 14. decembra spriedums lietā C-312/93, *Peterbroeck, Van Campenhout un Cie SCS*/ Beļģijas valsts, ECLI:EU:C:1995:437.

1995. gada 14. decembra spriedums apvienotajās lietās C-430/93 un C-431/93, *Jeroen van Schijndel un Johannes Nicolaas Cornelis van Veen/ Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten,* ECLI:EU:C:1995:441.

1996. gada 5. marta spriedums apvienotajās lietās C-46/93 un C-48/93, *Brasserie du Pêcheur SA/ Bundesrepublik Deutschland* un Karaliene/ Transporta nozares valsts sekretārs, *ex parte: Factortame Ltd.* un citi, ECLI:EU:C:1996:79.

1996. gada 7. marta spriedums lietā C-192/94, *El Corte Inglés SA/ Cristina Blázquez Rivero,* ECLI:EU:C:1996:88.

1996. gada 30. aprīļa spriedums lietā C-194/94, *CIA Security International SA/ Signalson SA un Securitel SPRL,* ECLI:EU:C:1996:172.

1996. gada 24. oktobra spriedums lietā *Aannemersbedrijf PK Kraaijeveld BV ea/ Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland,* ECLI:EU:C:1996:404.

1997. gada 18. decembra spriedums lietā C-129/96, *Inter-Environnement Wallonie ASBL/ Région Wallonne*, ECLI:EU:C:1977:628.

1998. gada 10. marta spriedums lietā C-122/95, Vācija/ Padome*,* ECLI:EU:C:1998:94.

2001. gada 11. janvāra spriedums lietā C-1/99, *Kofisa Italia Srl/ Ministero delle Finanze,* ECLI:EU:C:2001:10.

2001. gada 11. janvāra spriedums lietā C-403/98*, Azienda Agricola Monte Arcosu Srl/ Regione Autonoma della Sardegna*, ECLI:EU:C:2001:6.

2001. gada 4. oktobra spriedums lietā C-326/99, *Stichting 'Goed Wonen'/ Staatssecretaris van Financiën,* ECLI:EU:C:2001:506.

Pirmās instances tiesas 2002. gada 28. februāra spriedums lietā T-86/95, *Compagnie générale maritime* un citi/ Eiropas Kopienu Komisija*,* EU:T:2002:50.

2002. gada 4. jūnija spriedums lietā C-99/00, *Kenny Roland Lyckeskog,* ECLI:EU:C:2002:329.

2002. gada 11. jūlija spriedums lietā C-60/00, *Mary Carpenter*/ Iekšlietu ministrijas valsts sekretārs*,* ECLI:EU:C:2002:434.

2002. gada 25. jūlija spriedums lietā C-50/00 P, *Unión de Pequeños Agricultores*/ Eiropas Savienības Padome*,* ECLI:EU:C:2002:462.

2002. gada 22. oktobra spriedums lietā C-94/00, *Roquette Frères SA/ Directeur général de la concurrence, de la consommation et de la répression des fraudes,* ECLI:EU:C:2002:603.

2003. gada 9. janvāra spriedums lietā C-257/00, *Givane* un citi/ Iekšlietu ministrijas valsts sekretārs, ECLI:EU:C:2003:8.

2003. gada 20. maija spriedums apvienotajās lietās C-465/00, C-138/01 un C-139/01, *Rechnungshof* un citi / *Österreichischer Rundfunk* un citi, ECLI:EU:C:2003:294.

2003. gada 12. jūnija spriedums lietā C-112/00, *Eugen Schmidberger, Internationale Transporte und Planzüge/ Republik Österreich,* ECLI:EU:C:2003:333.

2003. gada 30. septembra spriedums lietā C-224/01, *Gerhard Köbler/ Republik Österreich,* ECLI:EU:C:2003:513.

2003. gada 6. novembra spriedums lietā C-101/01, *Bodil Lindqvist,* ECLI:EU:C:2003:596.

2004. gada 7. janvāra spriedums lietā C-117/01, *KB* un Valsts veselības dienesta Pensiju aģentūra, Veselības valsts sekretārs, ECLI:EU:C:2004.

2004. gada 13. janvāra spriedums lietā C-453/00, *Kühne and Heitz NV/ Produktschap voor Pluimvee en Eieren*, ECLI:EU:C:2004:17.

Virspalātas 2005. gada 16. jūnija spriedums lietā C-105/03, *Maria Pupino,* ECLI:EU:C:2005:386.

Virspalātas 2005. gada 22. novembra spriedums lietā C-144/04, *Werner Mangold/ Rüdiger Helm,* ECLI:EU:C:2005:70.

Virspalātas 2006. gada 4. jūlija spriedums lietā C-212/04, *Konstantinos Adeneler* un citi/ *Ellinikos Organismos Galaktos,* ECLI:EU:C:2006:443.

2007. gada 7. jūnija spriedums apvienotajās lietās C-222/05, C-223/05, C-224/05 un C-225/05, *J van der Weerd* un citi/ *Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit,* ECLI:EU:C:2007:318.

2007. gada 21. jūnija spriedums apvienotajās lietās C-231–C-233/06, *Office national des pensions/ Emilienne Jonkman,* ECLI:EU:C:2007:373.

2007. gada 5. jūlija spriedums lietā C-321/05, *Hans Markus Kofoed/ Skatteministeriet,* ECLI:EU:C:2007:408.

Virspalātas 2008. gada 3. septembra spriedums apvienotajās lietās C-402/05 P un C-415/05 P, *Yassin Abdullah Kadi* un *El Barakaat International Foundation/* Eiropas Savienības Padome un Eiropas Kopienu Komisija, ECLI:EU:C:2008:461.

Virspalātas 2008. gada 16. decembra spriedums lietā C-210/06, *Cartesio Oktató és Szolgáltató bt,* ECLI:EU:C:2008:723.

2009. gada 20. janvāra spriedums lietā C-19/08, *Migrationsverket/ Edgar Petrosian* un citi, ECLI:EU:C:2009:41.

Virspalātas 2009. gada 17. februāra spriedums lietā C-465/07, *Meki Elgafaji* un *Noor Elgafaji/ Staatssecretaris van Justitie,* ECLI:EU:C:2009:94.

Virspalātas 2009. gada 30. novembra spriedums lietā C-357/09 PPU, *Said Shamilovich Kadzoev (Huchbarov),* ECLI:EU:C:2009:741.

Virspalātas 2010. gada 19. janvāra spriedums lietā *Seda Kücükdeveci/ Swedex GmbH and Co KG,* ECLI:EU:C:2010:21.

2010. gada 25. februāra spriedums lietā C-368/08, Firma *Brita GmbH/ Hauptzollamt Hamburg-Hafen,* ECLI:EU:C:2010:91.

Virspalātas 2010. gada 2. marta spriedums apvienotajās lietās C-175/08, C-176/08, C-178/08 un C-179/08, *Aydin Salahadin Abdulla* un citi/ *Bundesrepublik Deutschland,* ECLI:EU:C:2010:105.

Virspalātas 2010. gada 4. maija spriedums lietā C-533/08, *TNT Express Nederland BC/ AXA Versicherung AG,* ECLI:EU:C:2010:243.

Virspalātas 2010. gada 17. jūnija spriedums lietā C-31/09, *Nawras Bolbol/ Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal,* ECLI:EU:C:2010:351.

2010. gada 5. oktobra spriedums lietā C-400/10 PPU*, J McB/ LE,* ECLI:EU:C:2010:582.

Virspalātas 2010. gada 5. oktobra spriedums lietā C-173/09, *Georgi Ivanov Elchinov/ Natsionalna zdravnoosiguritelna kasa*, ECLI:EU:C:2010:581.

2010. gada 14. oktobra spriedums lietā C-243/09*, Günter Fuß/ Stadt Halle,* ECLI:EU:C:2010:609.

Virspalātas 2010. gada 9. novembra spriedums apvienotajās lietās C-57/09 un C-101/09*, Bundesrepublik Deutschland/ B* un *D,* ECLI:EU:C:2010:661.

2011. gada 28. aprīļa spriedums lietā C-61/11 PPU, *Hassen El Dridi, alias Karim Soufi,* ECLI:EU:C:2011:268.

2011. gada 28. jūlija spriedums lietā C-69/10, *Brahim Samba Diouf/ Ministre du Travail, de l'Emploi et de l'Immigration,* ECLI:EU:C:2011:524.

Virspalātas 2011. gada 15. novembra spriedums lietā C-256/11*, Murat Dereci* un citi/ *Bundesministerium für inneres*, ECLI:EU:C:2011:734.

Virspalātas 2011. gada 6. decembra spriedums lietā C-329/11*, Alexandre Achughababian/ Préfet du Val-de-Marne,* ECLI:EU:C:2011:807.

Virspalātas 2011. gada 21. decembra spriedums apvienotajās lietās C-411/10 un C-493/10, *NS*/Iekšlietu ministrijas valsts sekretārs un *ME*, un citi/ Bēgļu pieteikumu komisārs, tieslietu, līdztiesības un tiesību reformas ministrs*,* ECLI:EU:C:2011:865.

Virspalātas 2012. gada 5. septembra spriedums apvienotajās lietās C-71/11 un C-99/11, *Bundesrepublik Deutschland/ Y* un *Z,* ECLI:EU:C:2012:518.

2012. gada 27. septembra spriedums lietā C-179/11*, Cimade* un *GISTI/ Ministre de l'Interieur, de l'Outre-mer, des Collectivizés territoriales et de l'Immigration,* ECLI:EU:C:2012:594.

Virspalātas 2012. gada 6. novembra spriedums lietā C-245/11, *K/ Bundesasylamt,* ECLI:EU:C:2012:685.

2012. gada 22. novembra spriedums lietā C-277/11, *MM*/ tieslietu, līdztiesības un tiesību reformas ministrs, Īrija, ģenerālprokurors*,* ECLI:EU:C:2012:744.

2012. gada 6. decembra spriedums lietā C-430/11*, Md Sagor,* ECLI:EU:C:2012:777.

Virspalātas 2012. gada 19. decembra spriedums lietā C-364/11, *El Kott* un citi/ *Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal,* ECLI:EU:C:2012:826.

Virspalātas 2013. gada 15. janvāra spriedums lietā C-416/10*, Josef Križan* un citi/ *Slovenská inšpekcia životného prostredia,* ECLI:EU:C:2013:8.

2013. gada 17. janvāra spriedums lietā C-23/12, *Mohamad Zakaria,* ECLI:EU:C:2013:24.

2013. gada 31. janvāra spriedums lietā C-175/11, *HID, BA*/ Bēgļu pieteikumu komisārs, Bēgļu apelācijas tribunāls, tieslietu, līdztiesības un tiesību reformas ministrs, Īrija, ģenerālprokurors*,* ECLI:EU:C:2013:45.

Virspalātas 2013. gada 26. februāra spriedums lietā C-617/10*, Åklagaren/ Hans Åkerberg Fransson,* ECLI:EU:C:2013:105.

Virspalātas 2013. gada 26. februāra spriedums lietā C-399/11, *Stefano Melloni/ Ministerio Fiscal,* ECLI:EU:C:2013:107.

2013. gada 20. maija spriedums lietā C-168/13 PPU*, Jeremy F/ Premier ministre,* ECLI:EU:C:2013:358.

2013. gada 30. maija spriedums lietā C-534/11, *Mehmet Arslan/ Policie ČR, Krajské ředitelství policie Ústeckého kraje, odbor cizinecké policie,* ECLI:EU:C:2013:343.

2013. gada 13. jūnija spriedums lietā C-45/12, *Office national d'allocations familiales pour travailleurs salariés (ONAFTS)/ Radia Hadj Ahmed,* ECLI:EU:C:2013:390.

2013. gada 10. septembra spriedums lietā C-383/13 PPU, *MG* un *NR/ Staatssecretaris van Veiligheiden Justitie,* ECLI:EU:C:2013:533.

2013. gada 19. septembra spriedums lietā C-297/12, *Gjoko Filev, Adnan Osmani,* ECLI:EU:C:2013:569.

2013. gada 7. novembra spriedums apvienotajās lietās C-199/12–C-201/12, *Minister voor Immigratie en Asiel/ X* un *Y* un *Z/ Minister voor Immigratie en Asiel,* ECLI:EU:C:2013:720.

Virspalātas 2013. gada 14. novembra spriedums lietā C-4/11, *Bundesrepublik Deutschland/ Kaveh Puid,* ECLI:EU:C:2013:740.

Virspalātas 2013. gada 10. decembra spriedums lietā C-394/12, *Shamso Abdullahi / Bundesasylamt,* ECLI:EU:C:2013:813.

2014. gada 30. janvāra spriedums lietā C-285/12*, Aboubacar Diakité/ Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides,* ECLI:EU:C:2014:39.

2014. gada 27. februāra spriedums lietā C-79/13, *Federaal agentschap voor de opvang van asielzoekers/ Saciri* un citi*,* ECLI:EU:C:2014:103.

2014. gada 8. maija spriedums lietā C-604/12, *HN/* tieslietu, līdztiesības un tiesību reformas ministrs, Īrija, ģenerālprokurors*,* ECLI:EU:C:2014:302.

2014. gada 5. jūnija spriedums lietā C-146/14 PPU, *Bashir Mohamed Ali Mahdi,* ECLI:EU:C:2014:1320.

Virspalātas 2014. gada 15. janvāra spriedums lietā C-176/12, *Association de médiation sociale/ Union locale des syndicats CGT* un citi*,* ECLI:EU:C:2014:2.

2014. gada 17. jūlija spriedums lietā C-481/13, *Mohammad Ferooz Qurbani,* ECLI:EU:C:2014:2101.

Virspalātas 2014. gada 17. jūlija spriedums apvienotajās lietās C-473/13 un C-514/13*, Adala Bero/ Regierungspräsidium Kassel* un *Ettayebi Bouzalmate/ Kreisverwaltung Kleve,* ECLI:EU:C:2014:2095.

Virspalātas 2014. gada 17. jūlija spriedums lietā C-474/13, *Thi Ly Pham/ Stadt Schweinfurt, Amt für Meldewesen und Statistik,* ECLI:EU:C:2014:2096.

2014. gada 17. jūlija spriedums apvienotajās lietās C-141/12 un C-372/12, *YS/ Minister voor Immigratie, Integratie en Asiel* un *Minister voor Immigratie, Integratie en Asiel/ M* un *S* , ECLI:EU:C:2014:2081.

2014. gada 5. novembra spriedums lietā C-166/13, *Sophie Mukarubega/ Préfet de police* un *Préfet de la Sine-Saint-Denis*, ECLI:EU:C:2014:2336.

Virspalātas 2014. gada 2. decembra spriedums apvienotajās lietās C-148/13–C-150/13, *A, B* un *C/ Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie,* ECLI:EU:C:2014:2406.

Virspalātas 2014. gada 18. decembra spriedums lietā C-562/13, *Centre public d'action sociale d'Ottignies-Louvain-la-Neuve/ Moussa Abdida,* ECLI:EU:C:2014:2453.

Virspalātas 2014. gada 18. decembra spriedums lietā C-542/13, *Mohamed M'Bodj/ Etat belge,* ECLI:EU:C:2014:2452.

2015. gada 26. februāra spriedums lietā C-472/13, *Andre Lawrence Shepherd/ Bundesrepublik Deutschland,* ECLI:EU:C:2015:117.

2015. gada 24. jūnija spriedums lietā C-373/13, *HT/ Land Baden-Wurttemberg,* ECLI:EU:C:2015:413.

4.1.2. Atzinumi

2014. gada 18. decembra atzinums 2/13, Eiropas Savienības pievienošanās Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijai, ECLI:EU:C:2014:2454.

4.1.3. Ģenerāladvokātu atzinumi

Ģenerāladvokāta Kosmasa (*Cosmas*) 1999. gada 16. marta atzinums lietā C-378/97, *Florus Ariël Wijsenbeek,* ECLI:EU:C:1999:144.

Ģenerāladvokāta Maduro (*Maduro*) 2008. gada 9. septembra atzinums lietā C-465/07, *Meki Elgafaji* un *Noor Elgafaji/ Staatssecretaris van Justitie,* ECLI:EU:C:2009:479.

Ģenerāladvokāta Mazaka (*Mazák*) 2009. gada 15. septembra atzinums apvienotajās lietās C-175/08–C-179/08*, Aydin Salahadin Abdulla* un citi/ *Bundesrepublik Deutschland,* ECLI:EU:C:2009:551.

Ģenerāladvokāta Šarpstona (*Sharpston*) 2010. gada 4. marta atzinums lietā C-31/09, *Nawras Bolbol/ Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal,* ECLI:EU:C:2010:119.

Ģenerāladvokāta Mengoci (*Mengozzi*) 2010. gada 1. jūnija atzinums apvienotajās lietās C-57/09 un C-101/09, Vācijas Federatīvā Republika*/ B* un *D,* ECLI:EU:C:2010:302.

Ģenerāladvokāta Trstenjaka (*Trstenjak*) 2011. gada 22. septembra atzinums lietā C-411/10, *NS/* Iekšlietu ministrijas valsts sekretārs*,* ECLI:EU:C:2011:611.

Ģenerāladvokāta Bota (*Bot*) 2012. gada 19. aprīļa atzinums apvienotajās lietās C-71/11 un C-99/11, Vācijas Federatīvā Republika*/ Y* un *Z,* ECLI:EU:C:2012:224.

Ģenerāladvokāta Bota (*Bot*) 2012. gada 26. aprīļa atzinums lietā C-277/11, *M/* tieslietu, līdztiesības un tiesību reformas ministrs, Īrija, ģenerālprokurors*,* ECLI:EU:C:2014:253.

Ģenerāladvokāta Šarpstona (*Sharpston*) 2012. gada 13. septembra atzinums lietā C-364/11*, Mostafa Abed El Karem El Kott* un *citi/ Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal,* ECLI:EU:C:2012:569.

Ģenerāladvokāta Šarpstona (*Sharpston*) 2013. gada 11. jūlija atzinums apvienotajās lietās C-199/12–C-201/12, *X, Y* un *Z/ Minister voor Immigratie, Integratie en Asiel,* ECLI:EU:C:2013:474.

Ģenerāladvokāta Krūsa Vijalona (*Cruz Villalón*) 2013. gada 11. jūlija atzinums lietā C-294/12*, Shamso Abdullahi/ Bundesasylamt,* ECLI:EU:C:2013:473.

Ģenerāladvokāta Mengoci (*Mengozzi*) 2013. gada 18. jūlija atzinums lietā C-285/12*, Aboubacar Diakité/ Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides,* ECLI:EU:C:2013:500.

Ģenerāladvokāta Bota (*Bot*) 2013. gada 7. novembra atzinums lietā C-604/12, *HN/* tieslietu, līdztiesības un tiesību reformas ministrs, ECLI:EU:C:2013:714.

Ģenerāladvokāta Šarpstona (*Sharpston*) 2014. gada 17. jūlija atzinums apvienotajās lietās C-148/13, C-149/13 un C-150/13, *A, B* un *C,* ECLI:EU:C:2014:2111.

Ģenerāladvokāta Bota (*Bot*) 2014. gada 17. jūlija atzinums lietā C-542/13, *Mohamed M'Bodj/ Etat belge,* ECLI:EU:C:2014:2113.

Ģenerāladvokāta Bota (*Bot*) 2014. gada 4. septembra atzinums lietā C-562/13, *Centre public d'action sociale d'Ottignies-Louvain-la-Neuve/ Moussa Abdida,* ECLI:EU:C:2014:2167.

4.1.4. Rīkojumi

2001. gada 1. februāra rīkojums apvienotajās lietās C-300/99 P un C-388/99 P, *Area Cova SA* un citi/ Eiropas Savienības Padome, ECLI:EU:C:2001:71.

2013. gada 21. marta rīkojums lietā C-522/11, *Abdoul Khadre Mbaye*, ECLI:EU:C:2013:190.

4.2. Eiropas Cilvēktiesību tiesa

4.2.1. Lēmumi par pieņemamību izskatīšanai

2000. gada 7. marta lēmums par pieņemamību lietā *TI/* Apvienotā Karaliste, pieteikums Nr. 43844/98.

2008. gada 2. decembra lēmums par pieņemamību lietā *KRS/* Apvienotā Karaliste, pieteikums Nr. 32733/08.

2009. gada 20. janvāra lēmums par pieņemamību lietā *Cooperatieve Producenten organisatie van de Nederlandse Kokkelvisserij UA/* Nīderlande, pieteikums Nr. 13645/05.

2013. gada 2. aprīļa lēmums par pieņemamību lietā *Mohammed Hussein* un citi/ Nīderlande un Itālija, pieteikums Nr. 27725/10.

2015. gada 13. janvāra lēmums par pieņemamību lietā *AME/* Nīderlande, pieteikums Nr. 51428/10.

4.2.2. Spriedumi

1976. gada 7. decembra spriedums lietā *Handyside/* Apvienotā Karaliste, pieteikums Nr. 5493/72.

1989. gada 7. jūlija spriedums lietā *Soering/* Apvienotā Karaliste, pieteikums Nr. 14308/88.

1991. gada 20. marta spriedums lietā *Cruz Varaz* un citi/ Zviedrija, pieteikums Nr. 15576/89.

Virspalātas 1996. gada 15. novembra spriedums lietā *Chahal/* Apvienotā Karaliste, pieteikums Nr. 22414/93.

1996. gada 17. decembra spriedums lietā *Ahmed/* Austrija, pieteikums Nr. 25964/94.

Virspalātas 1997. gada 29. aprīļa spriedums lietā *HLR/* Francija, pieteikums Nr. 24573/94.

1997. gada 2. maija spriedums lietā *D/* Apvienotā Karaliste, pieteikums Nr. 30240/96.

1998. gada 19. februāra spriedums lietā *Bahaddar/* Nīderlande, pieteikums Nr. 25894/94.

2000. gada 11. jūlija spriedums lietā *Jabari/* Turcija, pieteikums Nr. 40035/98.

Virspalātas 2005. gada 30. jūnija spriedums lietā *Bosphorus Hava Yollari Turizm ve Ticaret Anonim Ṣirketi/* Īrija, pieteikums Nr. 45036/98.

2005. gada 26. jūlija spriedums lietā *N/* Somija, pieteikums Nr. 38885/02.

2007. gada 11. janvāra spriedums lietā *Salah Sheekh/* Nīderlande, pieteikums Nr. 1948/04.

2007. gada 20. septembra spriedums lietā *Sultani/* Francija, pieteikums Nr. 45223/05.

Virspalātas 2008. gada 28. februāra spriedums lietā *Saadi/* Itālija, pieteikums Nr. 37201/06.

Virspalātas 2008. gada 27. maija spriedums lietā *N/* Apvienotā Karaliste, pieteikums Nr. 26565/05.

2008. gada 17. jūlija spriedums lietā *NA/* Apvienotā Karaliste, pieteikums Nr. 25904/07.

2009. gada 24. februāra spriedums lietā *Ben Khemais/* Itālija, pieteikums Nr. 246/07.

2009. gada 11. jūnija spriedums lietā *SD/* Grieķija, pieteikums Nr. 51541/07.

2009. gada 16. novembra spriedums lietā *Tabesh/* Grieķija, pieteikums Nr. 8256/07.

2010. gada 2. marta spriedums lietā *Al-Saadoon un Mufdhi/* Apvienotā Karaliste, pieteikums Nr. 61498/08.

2010. gada 22. jūlija spriedums lietā *AA/* Grieķija, pieteikums Nr. 12186/08.

Virspalātas 2011. gada 21. janvāra spriedums lietā *MSS/* Beļģija un Grieķija, pieteikums Nr. 30696/09.

2011. gada 28. jūnija spriedums lietā *Sufi* un *Elmi/* Apvienotā Karaliste, pieteikumi Nr. 8319/07 un 11449/07.

2012. gada 17. janvāra spriedums lietā *Othman (Abu Qatada)/* Apvienotā Karaliste, pieteikums Nr. 8139/09.

2012. gada 2. februāra spriedums lietā *IM/* Francija, pieteikums Nr. 9152/09.

Virspalātas 2012. gada 23. februāra spriedums lietā *Hirsi Jamaa* un citi/ Itālija, pieteikums Nr. 27765/09.

2012. gada 10. aprīļa spriedums lietā *Babar Ahmad* un citi/ Apvienotā Karaliste, pieteikumi Nr. 24027/07, 11949/08, 36742/08, 66911/09 un 67354/09.

2012. gada 15. maija spriedums lietā *Labsi/* Slovākija, pieteikums Nr. 33809/08.

2012. gada 2. oktobra spriedums lietā *Abdulkhakov/* Krievija, pieteikums Nr. 14743/11.

2012. gada 2. oktobra spriedums lietā *Singh un citi/* Beļģija, pieteikums Nr. 33210/11.

Virspalātas 2012. gada 13. decembra spriedums lietā *El-Masri/* bijusī Dienvidslāvijas Maķedonijas Republika, pieteikums Nr. 39630/09.

2013. gada 6. jūnija spriedums lietā *Mohammed/* Austrija, pieteikums Nr. 2283/12.

2014. gada 27. februāra spriedums lietā *SJ/* Beļģija, pieteikums Nr. 70055/10.

2014. gada 22. aprīļa spriedums lietā *AC* un citi/ Spānija, pieteikums Nr. 6528/11.

2014. gada 21. oktobra spriedums lietā *Sharifi* un citi/ Grieķija, pieteikums Nr. 16643/09.

Virspalātas 2014. gada 4. novembra spriedums lietā, *Tarakhel/* Šveice, pieteikums Nr. 29217/12.

4.3. Apvienoto Nāciju Organizācijas Cilvēktiesību komitejas viedokļi

1993. gada 30. jūlija viedoklis lietā *Joseph Kindler/* Kanāda, paziņojums Nr. 470/1991.

4.4. ES dalībvalstu tiesas vai tribunāli

Austrija, Administratīvā tiesa, 2015. gada 19. februāra spriedums lietā Ro 2014/21/0075-5.

Čehijas Republika, Augstākā administratīvā tiesa, 2015. gada 24. septembra lēmums lietā 10 Azs 122/2015-88 (skatīt neoficiālu tulkojumu angļu valodā).

Francija, Valsts padome, 2009. gada 30. decembra spriedums lietā *OFRA/ MC,* Nr. 305226.

Francija, Nacionālā patvēruma tiesa, *SR*, 2011. gada 30. marta spriedums lietā *ML,* Nr. 10013804, izdevumā *Contentieux des réfugiés, Jurisprudence du Conseil d'Etat et de la Cour nationale du droit d'asile, Année 2011,* 2012, 17.–18. lpp.

Francija, Nacionālā patvēruma tiesa, 2011. gada 5. jūlija spriedums lietā *M V,* Nr. 11005317.

Francija, Nacionālā patvēruma tiesa, 2011. gada 25. novembra spriedums lietā *MK,* Nr. 10008275, izdevumā *Contentieux des réfugiés, Jurisprudence du Conseil d'Etat et de la Cour nationale du droit d'asile, Année 2011*, 2012, 152.–154. lpp.

Vācija, Federālā administratīvā tiesa, 2011. gada 24. februāra spriedums lietā *BVerwG* 10 C 3.10, ECLI:DE: BVerwG:2011:240211U10C3.10.0 (skatīt neoficiālu tulkojumu angļu valodā).

Vācija, Federālā administratīvā tiesa, 2011. gada 1. jūnija spriedums lietā*, BVerwG* 10 C 25.10, ECLI:DE: BVerwG:2011:010611U10C25.10.0 (skatīt neoficiālu tulkojumu angļu valodā).

Vācija, Federālā administratīvā tiesa, 2011. gada 17. novembra spriedums lietā *BVerwG* 10 C 13.10, ECLI:DE: BVerwG:2011:171111U10C13.10.0 (skatīt neoficiālu tulkojumu angļu valodā).

Vācija, Federālā administratīvā tiesa, 2014. gada 17. jūnija spriedums lietā *BVerwG* 10 C 7.13, ECLI:DE: BVerwG:2014:170614U10C7.13.0 (skatīt neoficiālu tulkojumu angļu valodā).

Vācija, Federālā konstitucionālā tiesa, 1986. gada 22. oktobra spriedums lietā 339 2 BvR 197/83 (skatīt neoficiālu tulkojumu angļu valodā).

Vācija, Federālā tiesa, 2014. gada 26. jūnija spriedums lietā V ZB 31/14.

Lietuva, Konstitucionālā tiesa, 2006. gada 14. marta spriedums lietā Nr. 17/02.24/02-06703-22/04.

Polija, Konstitucionālā tiesa, 2005. gada 11. maija spriedums lietā K 18/04.

Polija, Administratīvā apgabaltiesa Varšavā, 2013. gada 16. maija spriedums lietā IV SA.Wa 2684/12 (skatīt EDAL kopsavilkumu angļu valodā).

Slovākija, Apgabaltiesa Bratislavā, 2012. gada 20. marta spriedums lietā *AA/* Slovākijas Republikas Iekšlietu ministrijas migrācijas amatpersona, 9Saz/47/2011 (skatīt EDAL kopsavilkumu angļu valodā).

Zviedrija, Migrācijas apelācijas tiesa, 2011. gada 13. jūnija spriedums lietā UM 5495-10 (skatīt EDAL kopsavilkumu angļu valodā).

Apvienotā Karaliste, Lordu palāta, *Regina*/ Iekšlietu ministrijas valsts sekretārs, *ex parte Bagdanavicius* un citi, [2005], UKHL 38.

Apvienotā Karaliste, Imigrācijas un patvēruma tribunāls, *Kacaj* (3. pants – Pierādījumu standarts – Nevalstiskie dalībnieki), Albānija*,* [2001], UKIAT 00018.

Apvienotā Karaliste, Imigrācijas un patvēruma tribunāls, *TK (Tamili* – aktualizēts LP), Šrilanka CG*,* [2009], UKAIT 00049.

Apvienotā Karaliste, Anglijas un Velsas Apelācijas tiesa, *R (Bagdanavicius)/* Iekšlietu ministrijas valsts sekretārs, [2003], EWCA Civ 1605.

B pielikums. Metodika

Šīs analīzes izstrādes metodika

Neraugoties uz centieniem, gatavojot profesionālās attīstības sērijas ([284]), kopumā pēc iespējas vairāk strādāt *EASO* metodikas ietvaros, šīs analīzes izstrāde ir viena no četrām tēmām, kas tiek aplūkotas saistībā ar līgumu starp *IARLJ-Europe* un *EASO*, lai sagatavotu galvenos tiesnešu mācību materiālus, un tādēļ tai bija nepieciešama modificēta pieeja. Kā jau tika norādīts iedaļā par līdzstrādniekiem (3.–4. lpp.), izstrādes procesam bija divas galvenās sastāvdaļas – projekta izstrāde, ko veica ekspertu grupa, un šīs grupas veiktā izstrādes darba pārskatīšana un vispārējā uzraudzība, ko veica redakcijas kolēģija, kuras sastāvā bija tikai tiesneši.

Sagatavošanās posms

Sagatavošanās posmā projekta izstrādes grupa kopā ar redakcijas kolēģijas priekšsēdētāju izvērtēja veicamās analīzes apjomu, struktūru un saturu un sagatavoja:

1. attiecīgo resursu un par šo tēmu pieejamo materiālu provizorisku bibliogrāfiju;
2. attiecīgās judikatūras pagaidu apkopojumu par šo tēmu;
3. uzsāktā darba paraugu;
4. sagatavošanas posma ziņojumu ar pamatinformāciju, kurā bija ietverta analīzes provizoriskā struktūra un ziņojums par paveikto.

Ar šiem materiāliem tika iepazīstināta redakcijas kolēģija, kas sniedza gan vispārīgus norādījumus, gan konkrētākas atsauksmes kā instrukcijas projekta izstrādes grupai par analīzes un judikatūras apkopošanas turpmāko virzību.

Projekta izstrādes posms

Projekta izstrādes grupa sagatavoja analīzes un judikatūras apkopojuma projektu saskaņā ar *EASO* publikāciju noformēšanas rokasgrāmatu, veicot dokumentu izpēti un analizējot tiesību aktus, judikatūru, mācību materiālus un jebkuru citu attiecīgu literatūru, piemēram, grāmatas, ziņojumus, komentārus, norādījumus un rakstus, kas iegūti no ticamiem avotiem. Grupas vadītāja virsvadībā analīzes un judikatūras apkopojuma iedaļas tika sadalītas starp grupas dalībniekiem sākotnējo projektu izstrādei. Šos sākotnējos projektus pēc tam izskatīja visi grupas dalībnieki, veicot pilnvērtīgu viedokļu apmaiņu, kam sekoja pārstrādāšana, ņemot vērā attiecīgās diskusijas.

Ar pirmo projektu, ko pabeidza izstrādes grupa, tika iepazīstināta redakcijas kolēģija, kurai vajadzēja to pārskatīt, lai palīdzētu izstrādes grupai uzlabot projekta kvalitāti. Pēc tam redakcijas

([284]) Sākotnējā redakcija ir iekļauta *EASO* publikācijas B pielikumā Kvalificēšanas direktīvas (2011/95/ES) 15. panta c) punkts: tiesiskā analīze, 2014. gada decembris; pārskatītā redakcija ir iekļauta *EASO* publikācijas C pielikumā *Izslēgšana: Kvalificēšanas direktīvas (2011/95/ES) 12. un 17. pants – tiesiskā analīze*, 2016. gads.

kolēģija sniedza turpmākus norādījumus projekta izstrādes grupai attiecībā uz struktūru, formātu un saturu. Ņemot vērā šos norādījumus, izstrādes grupa veica turpmākus grozījumus un iesniedza galīgo projektu redakcijas kolēģijai. Ar šo projektu tika iepazīstināts *UNHCR*, kas sniedza savu viedokli. Redakcijas kolēģija to ņēma vērā, veicot pārskatīšanu, un tā veica vēl dažus papildu grozījumus kopā ar izstrādes grupu, lai sagatavotu tekstu ārējai apspriešanai. Notika apspriešanās arī ar *EASO*, un redakcijas kolēģija ņēma vērā tā piezīmes katrā izstrādes posmā.

Ārējā apspriešana

Tiesiskās analīzes un judikatūras apkopojuma projektu *EASO* izplatīja *EASO* tiesu un tribunālu pārstāvju tīklā un iesniedza to *UNHCR* un *EASO* Konsultatīvā foruma dalībniekiem, kuri tika aicināti pārskatīt šo materiālu un sniegt atsauksmes, lai vēl vairāk uzlabotu kvalitāti. Redakcijas kolēģija ņēma vērā saņemtās atsauksmes un izdarīja secinājumus par veicamajām izmaiņām. Pēdējos labojumus izdarīja redakcijas kolēģija.

C pielikums. Bibliogrāfijas izlase

1. Oficiālie dokumenti

1.1. Eiropas Savienība

EST, Tiesas reglamenta konsolidētā redakcija , 2012. gada 25. septembris, [2012], OV L 265/1, kas grozīta 2013. gada 18. jūnijā, [2013], OV L 173/65.

EST, Ieteikumi valstu tiesām par prejudiciālās tiesvedības ierosināšanu, [2012], OV L 338/1.

EASO, Kvalificēšanas direktīvas (2011/95/ES) 15. panta c) punkts: tiesiskā analīze, 2014. gada decembris.

EASO, KD 15. panta c) punkta īstenošana ES dalībvalstīs, *EASO* praktisko rokasgrāmatu sērijas, 2015. gada jūlijs.

Eiropas Komisija, Komisijas atzinums par Bulgārijas pieteikumu dalībai Eiropas Savienībā, 1997. gada 15. jūlijs, *EU Doc 97/11*.

Eiropas Komisija, Priekšlikums Padomes Direktīvai par minimālajiem standartiem, lai trešo valstu valstspiederīgos un bezvalstniekus kvalificētu kā bēgļus vai personas, kurām citādi nepieciešama starptautiskā aizsardzība, un piešķirtu viņiem šādu statusu, 2001. gada 12. septembris, COM(2001) 510 final.

Eiropas Komisija, Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai, Patvēruma politikas plāns –integrēta pieeja aizsardzībai visā ES teritorijā, 2008. gada 17. jūnijs, COM(2008) 360 final.

Eiropas Komisija, Paziņojums Eiropas Parlamentam, Eiropadomei un Padomei, Bēgļu krīzes pārvaldība: tūlītēji operatīvie, budžeta un juridiskie pasākumi saskaņā ar Eiropas programmu migrācijas jomā, 2015. gada 29. septembris, COM(2015) 490 final/2.

Eiropadome, Prezidentvalsts secinājumi, Kopenhāgenas Eiropadome, 1993. gada 21. un 22. jūnijs, *EU Doc 93/3*.

Eiropadome, Prezidentvalsts secinājumi, Tamperes Eiropadome, 1999. gada 15. un 16. oktobris, SN 200/99, Brisele.

Eiropadome, Hāgas programma: brīvības, drošības un tiesiskuma nostiprināšana Eiropas Savienībā, 2004. gada 13. decembris, izdevumā: [2005], OV C 53/1.

Eiropadome, Eiropas Imigrācijas un patvēruma pakts, 2008. gada 24. septembris, *EU Doc 13440/08*.

Eiropadome, Stokholmas programma – atvērta un droša Eiropa tās pilsoņu un viņu aizsardzības labā, 2009. gada 2. decembris, izdevumā: [2010], OV C 115/1.

Eiropadome, Padomes 2015. gada 14. septembra Lēmums (ES) 2015/1523, ar ko nosaka pagaidu pasākumus starptautiskās aizsardzības jomā Itālijas un Grieķijas labā, [2015], OV L 239/146.

Eiropadome, Padomes 2015. gada 22. septembra Lēmums (ES) 2015/1601, ar ko nosaka pagaidu pasākumus starptautiskās aizsardzības jomā Itālijas un Grieķijas labā, [2015], OV L 248/80.

1.2. Apvienoto Nāciju Organizācija

Ģenerālā asambleja, Vispārējā cilvēktiesību deklarācija, Ģenerālās asamblejas rezolūcija 217 A (III), 1948. gada 10. decembris.

Cilvēktiesību komiteja, Vispārējais komentārs Nr. 20:7. pants (Spīdzināšanas vai citas nežēlīgas, necilvēcīgas vai pazemojošas izturēšanās vai soda aizliegums), 1992. gada 10. marts.

Cilvēktiesību komiteja, Vispārējais komentārs Nr. 31: Pakta dalībvalstīm uzliktā vispārīgā juridiskā pienākuma būtība, 2004. gada 26. maijs.

2. Publikācijas

2.1. Atsauces materiāli

Battjes, H., *European Asylum Law and International Law* (*Nijhoff*, 2006).

Bauloz, C., Ineli-Ciger, M., Singer, S. (eds), *Seeking Asylum in the European Union: Selected Protection Issues Raised by the Second Phase of the Common European Asylum System,* (*Brill Nijhoff*, 2015).

Foster, M., International Refugee Law and Socio-Economic Rights. Refuge from Deprivation (*CUP*, 2009).

Goodwin-Gill, G. S., and McAdam, J., The Refugee in International Law (3. izd., *OUP*, 2007).

Grahl-Madsen, A., The Status of Refugees in International Law (I un II sēj., *A.W. Sitjhoff*, 1966 un 1972).

Hailbronner, K., and Thym, D. (Eds.), EU Immigration and Asylum Law: Commentary (2. izd., *C. H. Beck, Hart* un *Nomos*, 2016).

Hathaway, J. C., The Rights of Refugees under International Law (*CUP*, 2005).

Hathaway, J. C., and Foster, M., The Law of Refugee Status (2. izd., *CUP*, 2014).

McAdam, J., Complementary Protection in International Refugee Law (*OUP*, 2007).

Peers, S., Moreno-Lax, V., Garlick, M., and Guild, E. (Eds.), EU Immigration and Asylum Law (Text and Commentary): Second Revised Edition. Vol. 3. EU Asylum Law (2. izd., *Brill*, 2015).

2.2. *UNHCR* publikācijas

UNHCR, Norādes Nr. 1 par starptautisku aizsardzību: "Ar dzimumu saistīta vajāšana 1951. gada konvencijas 1. panta A punkta 2. apakšpunkta un/vai tās 1967. gada Protokola par bēgļa statusu kontekstā", HCR/GIP/02/01, 2002. gada 7. maijs.

UNHCR, Norādes Nr. 2 par starptautisku aizsardzību: ""Piederība noteiktai sociālai grupai" 1951. gada konvencijas 1. panta A punkta 2. apakšpunkta un/vai tās 1967. gada Protokola par bēgļa statusu kontekstā", HCR/GIP/02/02, 2002. gada 7. maijs.

UNHCR, Norādes Nr. 3 par starptautisku aizsardzību: "Bēgļa statusa zaudēšana saskaņā ar 1951. gada Konvencijas par bēgļa statusu 1. panta C punkta 5. un 6. apakšpunktu ("izbeigušos apstākļu" klauzulas)", HCR/GIP/03/03, 2003. gada 10. februāris.

UNHCR, Norādes Nr. 4 par starptautisku aizsardzību: ""Iekšējā lidojuma vai pārvietošanas alternatīva" *1951. gada konvencijas 1. panta A punkta 2. apakšpunkta un/vai tās 1967. gada Protokola par bēgļa statusu kontekstā",* HCR/GIP/03/04, 2003. gada 23. jūlijs.

UNHCR, Norādes Nr. 5 par starptautisku aizsardzību: "Izslēgšanas klauzulu piemērošana: *1951. gada Konvencijas par bēgļa statusu* 1. panta *F punkts", HCR/GIP/03/05*, 2003. gada 4. septembris.

UNHCR, Norādes Nr. 6 par starptautisku aizsardzību: "Ar reliģiju saistīti bēgļu pieprasījumi saskaņā ar 1951. gada konvencijas 1. panta A punkta 2. apakšpunktu un/vai tās 1967. gada Protokolu par bēgļa statusu", *HCR/GIP/04/06*, 2004. gada 28. aprīlis.

UNHCR, Norādes Nr. 7 par starptautisku aizsardzību: "1951. gada konvencijas 1. panta A punkta 2. apakšpunkta un/vai tās 1967. gada Protokola par bēgļa statusu piemērošana no cilvēku tirdzniecības cietušajiem un personām, kuras pakļautas cilvēku tirdzniecības riskam", 2006. gada 7. aprīlis.

UNHCR, Norādes Nr. 8 par starptautisku aizsardzību: "Bērna patvēruma pieprasījumi saskaņā ar 1951. gada konvencijas 1. panta A punkta 2) apakšpunktu un 1. panta F punktu un/vai tās 1967. gada Protokolu par bēgļa statusu", 2009. gada 22. decembris.

UNHCR, Rokasgrāmata un norādes par procedūrām un kritērijiem bēgļa statusa noteikšanai saskaņā ar 1951. gada konvenciju un tās 1967. gada Protokolu par bēgļa statusu, 1979, atkārtots izdevums 2011. gada decembrī.

UNHCR, Piezīmes par Eiropas Komisijas grozīto priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par kopējām procedūrām starptautiskās aizsardzības statusa piešķiršanai un atņemšanai (pārstrādāta redakcija), COM(2011) 319 final, 2012. gada janvāris.

UNHCR, Piezīmes par Eiropas Komisijas grozīto un pārstrādāto priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko nosaka standartus patvēruma meklētāju uzņemšanai (COM(2011) 320 final, 2011. gada 1. jūnijs), 2012. gada jūlijs.

UNHCR, Norādes Nr. 9 par starptautisku aizsardzību: "Prasības piešķirt bēgļa statusu seksuālās orientācijas un/vai dzimumidentitātes dēļ saistībā ar 1951. gada konvencijas 1. panta A punkta 2. apakšpunktu un/vai tās 1967. gada Protokolu par bēgļa statusu", 2012. gada 23. oktobris.

UNHCR, Virzība uz kopēju Eiropas patvēruma sistēmu. UNHCR paziņojums par ES tiesību aktu kopumu patvēruma jomā, 2013. gada jūnijs.

UNHCR, Norādes Nr. 10 par starptautisku aizsardzību: "Prasības piešķirt bēgļa statusu militārā dienesta dēļ saistībā ar 1951. gada konvencijas 1. panta A punkta 2. apakšpunktu un/vai tās 1967. gada Protokolu par bēgļa statusu", 2013. gada 3. decembris.

UNHCR, Norādes Nr. 11 par starptautisku aizsardzību: "Bēgļa statusa atzīšana prima facie", 2015. gada 5. jūnijs.

UNHCR, Eiropas apgabaltiesu judikatūra: Eiropas Savienības Tiesa un Eiropas Cilvēktiesību tiesa. Bēgļi, patvēruma meklētāji un bezvalstnieki, 2015.

UNHCR Izpildkomiteja, Patvēruma nodrošināšana, Izpildkomitejas secinājums Nr. 82 (XLVIII), 1997. gada 17. oktobris.

2.3. *IARLJ* publikācijas

IARLJ, Ticamības novērtējums bēgļu un alternatīvās aizsardzības prasījumos saskaņā ar ES Kvalificēšanas direktīvu: tiesiskie kritēriji un standarti, sagatavotāji: *J. Barnes* un *A. Mackey*, 2013.

IARLJ, Iepriekšēji lūgumi Eiropas Savienības Tiesai sniegt prejudiciālus nolēmumus: norāde valstu tiesnešiem, kas izskata ar patvērumu saistītas lietas, 2013.

2.4. Akadēmiskā literatūra

Baldaccini, A., Guild, E., and Toner, H. (eds.), Whose Freedom, Security and Justice? EU Immigration and Asylum Law and Policy, Hart Publishing, 2007.

Battjes, H., "The Systematic Nature of the Common European Asylum System", in F. Julien-Laferrière, H. Labayle and Ö. Edström (eds.), The European Immigration and Asylum Policy: Critical Assessment Five Years after the Amsterdam Treaty, Brisele, 2005, 263.–277. lpp.

Boeles, P., den Heijer, M., Lodder, G., and Wouters, K., European Migration Law, 2. izd., *Intersentia*, 2014.

Cherubini., F., Asylum Law in the European Union, Routledge, 2015.

Chetail, V., "Are Refugee Rights Human Rights? An Unorthodox Questioning of the Relations between Refugee Law and Human Rights Law", in R. Rubio-Marín (ed.), Human Rights and Immigration, Collected Courses of the Academy of European Law, OUP, 2014, 19.–72. lpp.

*Chetail, V., "*The Common European Asylum System: Bric-à-Brac or System?*", in P. de Bruycker, V. Chetail and F. Maiani (eds.), Reforming the Common European Asylum System: The New European Refugee Law, Martinus Nijhoff Publishers*, 2016 (drīzumā).

De Bruycker et al., Setting up a Common European Asylum System: Report on the Application of Existing Instruments and Proposals for the New System, Study, Eiropas Parlaments, Iekšējo politiku ģenerāldirektorāts, Politikas departaments C: pilsoņu tiesības un konstitucionālās lietas, pilsoniskās brīvības, tieslietas un iekšlietas, *Doc PE 425.622*, 2010.

De Bruycker, P., Chetail, V., and Maiani, F. (Eds.), Reforming the Common European Asylum System: The New European Refugee Law, Martinus Nijhoff Publishers, 2016 (drīzumā).

De Witte, B., "Constitutional Aspects of European Union Membership in the Original Six Member States: Model Solutions for the Applicant Countries?", in A. E. Kellermann, W. de Zwaan and J. Czuczai (eds.), EU Enlargement – The Constitutional Impact at EU and National Level, TMC Asser Press, 2001.

Dörig, H., "German Courts and the Understanding of the Common European Asylum System", RSQ, 2013, 768.–778. lpp.

Fennelly, N., "The National Judge as Judge of the European Union", in Court of Justice of the European Union (ed.), The Court of Justice and the Construction of Europe: Analyses and Perspectives on Sixty Years of Case-Law, Asser Press, 2013.

Ferguson Sidorenko, O., The Common European Asylum System: Background, Current State of Affairs, Future Directions, TMC Asser Press, 2007.

*Gil-Bazo, M.-T., "*The Charter of Fundamental Rights of the European Union and the Right to Be Granted Asylum in the Union's Law*", RSQ*, 2008, 33.–52. lpp.

Goodwin-Gill, G.S., and Lambert, H. (eds.), The Limits of Transnational Law: Refugee Law, Policy Harmonization and Judicial Dialogue in the European Union, CUP, 2010.

Goudappel, F.A.N.J., and Raulus, H.S.R. (eds.), The Future of Asylum in the European Union: Problems, Proposals and Human Rights, TMC Asser Presss, 2011.

Guild, E., "The Europeanisation of Europe's Asylum Policy", IJRL, 2006, 630.–641. lpp.

Guild, E., Carrera, S., and Eggenschwiler, A. (eds.), The Area of Freedom, Security and Justice Ten Years On: Successes and Future Challenges under the Stockholm Programme, CEPS, 2010.

Guild, E., and Minderhoud, P. (eds.), The First Decade of EU Migration and Asylum Law, Martinus Nijhoff Publishers, 2011.

Hailbronner, K., Immigration and Asylum Law and Policy in the European Union, Kluwer Law International, 2000.

Harvey, C., "The Right to Seek Asylum in the European Union", European Human Rights Law Review, 2004, 17.–36. lpp.

*Ippolito, F., "*The Contribution of the European Courts to the Common European Asylum System and its Ongoing Recast Process*", Maastricht Journal of European and Comparative Law,* 2013, 261.–281. lpp.

Ippolito, F., and Velluti, S., "The Recast Process of the EU Asylum System: A Balancing Act between Efficiency and Fairness" , RSQ, 2011, 24.–62. lpp.

Julien-Laferrière, F., Labayle, H., and Edström, Ö. (eds.), The European Immigration and Asylum Policy: Critical Assessment Five Years after the Amsterdam Treaty, Bruylant, 2005.

Klug, A., "Harmonization of Asylum in the European Union – Emergence of an EU Refugee System?" , German Yearbook of International Law, 2004, 594.–628. lpp.

*Lambert, H., "*The EU Asylum Qualification Directive, Its Impact on the Jurisprudence of the United Kingdom and International Law*", International and Comparative Law Quarterly,* 2006, 161.–192. lpp.

*Lambert, H., "*Transnational Judicial Dialogue, Harmonization and the Common European Asylum System*", International and Comparative Law Quarterly,* 2009, 519.–543. lpp.

Lavenex, S., The Europeanisation of Refugee Policies: Between Human Rights and Internal Security, Ashgate, 2002.

*Lenaerts, K., and Gutierrez-Fons, J.A., "*To Say What the Law of the EU Is: Methods of Interpretation and the European Court of Justice", EUI darba dokumenti, AEL 2013/9, Eiropas Universitātes institūts, 2013.

Marino Menéndez, F.M., "Recent Jurisprudence of the United Nations Committee against Torture and the International Protection of Refugees", RSQ, 2015, 61.–78. lpp.

McAdam, J., "Interpretation of the 1951 Convention", in A. Zimmermann (ed.), The 1951 Convention Relating to the Status of Refugees and its 1967 Protocol, OUP, 2011, 75.–115. lpp.

*Mole, N., and Meredith, C., "*Asylum and the European Convention on Human Rights*", Human Rights Files No 9, Council of Europe Publishing*, 2010.

Noll, G., Negotiating Asylum. The EU Acquis, Extraterritorial Protection and the Common Market of Deflection, Martinus Nijhoff Publishers, 2000.

O'Nions, H., Asylum – A Right Denied: A Critical Analysis of European Asylum Policy, Ashgate, 2014.

*Peers, S., "*The Second Phase of the Common European Asylum System: A Brave New World – or Lipstick on a Pig?*", Statewatch*, 2013.

Peers, S., Guild, E., Acosta, D., Groenendijk, K., and Moreno Lax, V., EU Immigration and Asylum Law (Text and Commentary): Second Revised Edition. Vol. 2. EU Immigration Law, 2. izd., *Brill*, 2012.

Rosas, A., and Armati, L., EU Constitutional Law. An Introduction, 2. pārskatītais izdevums, *Hart*, 2012.

Storey, F., "EU Refugee Qualification Directive: A Brave New World?" , IJRL, 2008, 1.–49. lpp.

*Toscano, F., "*The Second Phase of the Common European Asylum System: A Step Forward in the Protection of Asylum Seekers?*", Institute for European Studies Working Papers*, Nr. 7, 2013.

*Van Selm, J., "*European Refugee Policy: Is There Such a Thing?*", UNHCR New Issues in Refugee Research Series, Working Paper No 115*, 2005.

Vedsted-Hansen, J., "Common EU Standards on Asylum – Optional Harmonization and Exclusive Procedures?", EJML, 2005, 369.–376. lpp.

D pielikums. Judikatūras apkopojums

EST

Tiesa	Lietas nosaukums/ atsauce/ datums	Atbilstība/ atslēgvārdi/ galvenie punkti	Citētās lietas
EST	*Srl CILFIT and Lanificio di Gavardo SpA v Ministry of Health* Lieta 283/81 ECLI:EU:C:1982:335 6.10.1982.	Spriedums pēc *Corte Suprema di Cassazione* lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu par prejudiciālajiem nolēmumiem, kuru pamatā ir EEK līguma 177. pants (tagad LESD 267. pants). Pienākums lūgt EST sniegt prejudiciālu nolēmumu **Dalībvalstu tiesu vai tribunālu pienākums lūgt prejudiciālu nolēmumu, 21. punkts:** "(..) [EEK Līguma] 177. panta trešā daļa ir jāinterpretē tādā nozīmē, ka tiesai, kuras lēmumus saskaņā ar attiecīgās valsts tiesību aktiem nevar pārsūdzēt, gadījumos, kad izskatāmajā lietā tiek ierosināts jautājums saistībā ar Kopienu tiesībām, ir pienākums vērsties Tiesā, ja vien šī tiesa nekonstatē, ka ierosinātais jautājums nav būtisks vai ka Tiesa jau ir interpretējusi izskatāmo Kopienu tiesību normu, vai ka tas, kā pareizi piemērot Kopienu tiesības, ir tik acīmredzams, ka nevar būt nekādu pamatotu šaubu; šādas iespējas pastāvēšana ir jāizvērtē, ņemot vērā Kopienu tiesību būtību, īpašās grūtības, kas saistītas ar to interpretāciju, un risku, ka Kopienas teritorijā judikatūrā varētu rasties atšķirības."	EST – 28/62, 29/72 un 30/62, *Da Costa/ Nederlandse Belastingadministratie*
EST	*Kenny Roland Lyckeskog* Lieta C-99/00 ECLI:EU:C:2002:329 4.4.2002.	Spriedums pēc lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu, ko iesniedza *Horvätten för Västra Sverige* – Zviedrija, par prejudiciālajiem nolēmumiem, kuru pamatā ir EKL 234. pants (tagad LESD 267. pants). EST prejudiciālo nolēmumu pamatojums – pēdējās instances tiesu vai tribunālu pienākums nosūtīt lūgumu **Dalībvalstu pēdējās instances tiesu vai tribunālu pienākuma lūgt prejudiciālu nolēmumu pamatojums, 14. punkts:** "Valstu tiesām, pret kuru lēmumiem nav tiesiskas aizsardzības līdzekļu, ir pienākums nosūtīt jautājumu Tiesai prejudiciāla nolēmuma izdošanai, un šā pienākuma pamatā ir sadarbība starp valstu tiesām kā tiesām, kas ir atbildīgas par Kopienas tiesību piemērošanu, un Tiesu, kas iedibināta, lai nodrošinātu Kopienas tiesību pareizu piemērošanu un vienotu interpretāciju visās dalībvalstīs. Šis pienākums jo īpaši ir paredzēts, lai nevienā dalībvalstī neveidotos valsts judikatūras kopums, kas neatbilst Kopienas tiesību normām (..)."	EST – 85/76 *Hoffmann-La Roche & Co AG/ Eiropas Kopienu Komisija;* EST – C-337/95, *Parfums Christian Dior*

Tiesa	Lietas nosaukums/ atsauce/ datums	Atbilstība/ atslēgvārdi/ galvenie punkti	Citētās lietas
EST (virspalāta)	*Cartesio Oktató és Szolgáltató bt* Lieta C-210/06 ECLI:EU:C:2008:723 16.12.2008.	Spriedums pēc lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu, ko iesniedza *Szegedi Ítélőtábla* – Ungārija, par prejudiciālajiem nolēmumiem, kuru pamatā ir EKL 234. pants (tagad LESD 267. pants). Prejudiciālie nolēmumi – pēdējās instances tiesas vai tribunāla noteikšana **"Dalībvalsts tiesas vai tribunāla, kura lēmumi saskaņā ar valsts tiesību aktiem nav pārsūdzami," noteikšana, 55. punkts:** "Šajā sakarā ir jāatgādina, ka saskaņā ar pastāvīgo judikatūru, lai noteiktu, vai iestāde, kas iesniedz lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, ir uzskatāma par tiesu EKL 234. panta izpratnē – kas ir vienīgi Kopienu tiesību jautājums –, Tiesa ņem vērā vairāku faktoru kopumu, kā, piemēram, vai iestāde ir izveidota ar likumu, vai tā ir pastāvīga, vai tās pieņemtie nolēmumi ir saistoši, vai process tajā notiek *inter partes*, vai tā piemēro tiesību normas, kā arī vai tā ir neatkarīga (..)."	EST – C-96/04 *Standesamt Stadt Niebull*
EST (virspalāta)	*Aydin Salahadin Abdulla and Others v Bundesrepublik Deutschland* Apvienotās lietas C-175/08, C-176/08, C-179/08 un C-179/08 ECLI:EU:C:2010:21	Spriedums pēc *Bundesverwaltungsgericht* (Vācija) lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu par bēgļa statusa izbeigšanu, pamatojoties uz KD 11. pantu. Bēgļu konvencijas nozīmība – interpretācijas metodes – interpretācija saskaņā ar Bēgļu konvenciju un ES Hartu **Bēgļu konvencijas nozīmība, 51.–52. punkts:** "Direktīva tika pieņemta, pamatojoties uz EKL 63. panta pirmās daļas 1) punkta c) apakšpunktu, kurā Eiropas Savienības Padomei bija uzdots veikt pasākumus, kas saistīti ar patvērumu, saskaņā ar Ženēvas konvenciju, kā arī citiem attiecīgajiem Līgumiem obligāto standartu jomā saistībā ar nosacījumiem, kas ir jāizpilda trešo valstu pilsoņiem, lai varētu pretendēt uz bēgļa statusu. [52] No Direktīvas preambulas trešā, sešpadsmitā un septiņpadsmitā apsvēruma izriet, ka Ženēvas konvencija veido pamatu bēgļu aizsardzības starptautiski tiesiskajam režīmam un ka Direktīvas noteikumi, kas attiecas uz bēgļa statusa piešķiršanas nosacījumiem, kā arī uz tā saturu, ir pieņemti, lai palīdzētu dalībvalstu kompetentajām iestādēm piemērot šo konvenciju, pamatojoties uz kopīgiem jēdzieniem un kritērijiem." **Interpretācijas metodes un interpretācija saskaņā ar Bēgļu konvenciju, 53. punkts:** "Līdz ar to Direktīvas noteikumu interpretācija ir jāveic, ņemot vērā tās vispārējo struktūru un mērķi, ievērojot Ženēvas konvenciju un citus atbilstošos Līgumus, kas ir paredzēti EKL 63. panta pirmās daļas 1) punktā." **Interpretācija saskaņā ar ES Hartu, 54. punkts:** "Šī interpretācija, kā tas izriet no Direktīvas preambulas desmitā apsvēruma, ir jāveic, ievērojot arī pamattiesības, kā arī principus, kas ir atzīti Hartā."	

Tiesa	Lietas nosaukums/ atsauce/ datums	Atbilstība/ atslēgvārdi/ galvenie punkti	Citētās lietas
EST (virspalāta)	*Nawras Bolbol v Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal* Lieta C-31/09 ECLI:EU:C:2010:351 17.6.2010.	Spriedums pēc *Fővárosi Bíróság* (Ungārija) lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu par izslēgšanu no bēgļa statusa, pamatojoties uz KD 12. panta 1. punkta a) apakšpunktu. Bēgļu konvencijas nozīmība – interpretācijas metodes – interpretācija saskaņā ar Bēgļu konvenciju un ES Hartu **Bēgļu konvencijas nozīmība, 36.–37. punkts:** "[36] Direktīva tika pieņemta, pamatojoties uz EKL 63. panta pirmās daļas 1) punkta c) apakšpunktu, kurā Eiropas Savienības Padomei bija uzdots veikt ar patvērumu saistītus pasākumus saskaņā ar Ženēvas konvenciju, kā arī citiem attiecīgajiem Līgumiem obligāto standartu jomā saistībā ar nosacījumiem, kas ir jāizpilda trešo valstu pilsoņiem, lai varētu pretendēt uz bēgļa statusu. [37] No Direktīvas preambulas trešā, sešpadsmitā un septiņpadsmitā apsvēruma izriet, ka Ženēvas konvencija veido pamatu bēgļu aizsardzības starptautiski tiesiskajam režīmam un ka Direktīvas noteikumi, kas attiecas uz bēgļa statusa piešķiršanas nosacījumiem, kā arī uz tā saturu, ir pieņemti, lai palīdzētu dalībvalstu kompetentajām iestādēm piemērot šo konvenciju, pamatojoties uz kopīgiem jēdzieniem un kritērijiem (..)." **Interpretācijas metodes un interpretācija saskaņā ar Bēgļu konvenciju un ES Hartu, 38. punkts:** "Līdz ar to Direktīvas noteikumu interpretācija ir jāveic, ņemot vērā tās vispārējo struktūru un mērķi, ievērojot Ženēvas konvenciju un citus atbilstošos līgumus, kas ir paredzēti EKL 63. panta pirmās daļas 1) punktā. Šī interpretācija, kā tas izriet no Direktīvas preambulas desmitā apsvēruma, ir jāveic, ievērojot arī pamattiesības, kā arī principus, kas ir atzīti cita starpā Eiropas Savienības Pamattiesību hartā (..)."	EST – C-175/08, C-176/08, C-178/08 un C-179/08 *Salahadin Abdulla un citi/ Bundesrepublik Deutschland*

Tiesa	Lietas nosaukums/ atsauce/ datums	Atbilstība/ atslēgvārdi/ galvenie punkti	Citētās lietas
EST (virspalāta)	*Bundesrepublik Deutschland v B and D* Apvienotās lietas C-57/09 un C-101/09 ECLI:EU:C:2010:661 9.11.2010.	Spriedums pēc *Bundesverwaltungsgericht* (Vācija) lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu par izslēgšanu no bēgļa statusa, pamatojoties uz KD 12. panta 2. punkta b) un c) apakšpunktu. Bēgļu konvencijas nozīmība – interpretācija saskaņā ar Bēgļu konvenciju un ES Hartu – ANO Drošības padomes rezolūciju interpretatīvā nozīmība, lai varētu veikt interpretāciju **Bēgļu konvencijas nozīmība, 76.–77. punkts:** "[76] Direktīva tika pieņemta, citu starpā pamatojoties uz EKL 63. panta pirmās daļas 1) punkta c) apakšpunktu, kurā Eiropas Savienības Padomei bija uzdots veikt pasākumus, kas saistīti ar patvērumu, saskaņā ar Ženēvas konvenciju, kā arī citiem attiecīgajiem līgumiem obligāto standartu jomā saistībā ar nosacījumiem, kas ir jāizpilda trešo valstu pilsoņiem, lai varētu pretendēt uz bēgļa statusu. [77] No direktīvas preambulas trešā, sešpadsmitā un septiņpadsmitā apsvēruma izriet, ka Ženēvas konvencija veido pamatu bēgļu aizsardzības starptautiski tiesiskajam režīmam un ka direktīvas noteikumi par bēgļa statusa piešķiršanas nosacījumiem, kā arī tā saturu ir pieņemti, lai palīdzētu dalībvalstu kompetentajām iestādēm piemērot šo konvenciju, pamatojoties uz kopīgiem jēdzieniem un kritērijiem (..)." **Interpretācijas metodes un interpretācija saskaņā ar Bēgļu konvenciju un ES Hartu, 78. punkts:** "Līdz ar to direktīvas [2004/83] noteikumu interpretācija ir jāveic, ņemot vērā tās vispārējo struktūru un mērķi, ievērojot Ženēvas konvenciju un citus atbilstošos līgumus, kas ir paredzēti EKL 63. panta pirmās daļas 1) punktā, tagad – LESD 78. panta 1. punktā. Šī interpretācija, kā izriet no direktīvas preambulas desmitā apsvēruma, ir jāveic, ievērojot arī pamattiesības, kā arī principus, kas ir atzīti Pamattiesību hartā (..)." **ANO Drošības padomes rezolūciju interpretatīvā nozīmība, 82. punkts:** "Otrkārt, saistībā ar darbībām, kas ir pretējas Apvienoto Nāciju Organizācijas mērķiem un kas ir izklāstītas direktīvas 12. panta 2. punkta c) apakšpunktā, šīs direktīvas preambulas divdesmit otrajā apsvērumā ir norādīts, ka šīs darbības ir izklāstītas Apvienoto Nāciju Statūtu preambulā un 1. un 2. pantā un tostarp ietvertas Apvienoto Nāciju rezolūcijās par "terorisma apkarošanas pasākumiem". "	EST – C-175/08, C-176/08, C-178/08 un C-179/08 *Salahadin Abdulla un citi/ Bundesrepublik Deutschland;* EST – C-31/09 *Narwas Bolbol/ Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal*

Tiesa	Lietas nosaukums/ atsauce/ datums	Atbilstība/ atslēgvārdi/ galvenie punkti	Citētās lietas
EST	*Brahim Samba Diouf v Ministre du Travail, de l'Emploi et de l'immigration* Lieta C-69/10 ECLI:EU:C:2011:524 28.7.2011.	Spriedums pēc *Tribunal administratif* (Luksemburga) lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu par paātrinātām procedūrām un tiesībām uz pārskatīšanu tiesā, pamatojoties uz PPD 39. pantu. ES Hartas ievērošana – EST kompetence prejudiciālajos nolēmumos – valsts tiesību interpretācija saskaņā ar ES tiesībām – ES tiesību efektivitāte – Bēgļu konvencijas nozīmība **ES Hartas ievērošana, 34. punkts:** "Saskaņā ar šīs direktīvas [2005/85] astoto apsvērumu tajā tiek respektētas pamattiesības un ievēroti principi, kas it īpaši ir atzīti Eiropas Savienības Pamattiesību hartā. It īpaši lēmumi par patvēruma pieteikumu un bēgļa statusa atņemšanu saskaņā ar šīs direktīvas divdesmit septīto apsvērumu ir efektīvas tiesiskās aizsardzības tiesā vai tribunālā LESD 267. panta nozīmē objekts." **EST kompetence prejudiciālajos nolēmumos, 59. punkts:** " Šajā ziņā ir jāatgādina, ka Tiesai saistībā ar lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu nav jālemj nedz par valsts tiesību normu interpretāciju, nedz arī jāspriež par to, vai iesniedzējtiesas veiktā šo normu interpretācija ir pareiza. Faktiski valsts tiesas ir kompetentas paust savu viedokli par iekšējo tiesību interpretāciju (..)." **Valsts tiesību interpretācija saskaņā ar ES tiesībām un ES tiesību efektivitāte, 60. punkts:** "Tomēr šajā kontekstā jāatgādina par prasību interpretēt atbilstoši valsts tiesībām, kas ļauj valsts tiesām savas kompetences robežās nodrošināt pilnīgu Savienības tiesību efektivitāti, iztiesājot lietas, kas tām iesniegtas (..). Atbilstīgas interpretācijas princips prasa, lai valsts tiesas, veicot visas to kompetencē ietilpstošās darbības, ņemtu vērā valsts tiesības kopumā un piemērotu valsts tiesībās atzītās interpretācijas metodes, lai nodrošinātu attiecīgās direktīvas pilnīgu efektivitāti un nonāktu pie risinājuma, kas atbilstu direktīvas mērķim (..)." **Bēgļu konvencijas nozīmība, 61. punkts:** "Direktīvas 2005/85 mērķis ir izveidot kopēju garantiju ietvaru, kas ļauj nodrošināt pilnīgu Ženēvas konvencijas un pamattiesību ievērošanu. Tiesības uz efektīvu tiesisko aizsardzību ir Savienības tiesību pamatprincips. (..)"	EST - lieta C-378/07–380/07 *Kiriaki Angelidaki un citi/ Organismos Nomarchiakis Autodioikisis Rethymnis;* EST – C-268/06 *Impact/ Lauksaimniecības un pārtikas ministrs un citi*

Tiesa	Lietas nosaukums/ atsauce/ datums	Atbilstība/ atslēgvārdi/ galvenie punkti	Citētās lietas
EST (virspalāta)	*NS v Secretary of State for the Home Department and ME and Others v Refugee Applications Commissioner, Minister for Justice, Equality and Law Reform* Apvienotās lietas C-411/10 un C-493/10 ECLI:EU:C:2011:865 21.12.2011.	Spriedums pēc Anglijas un Velsas Apelācijas tiesas Civiltiesību nodaļas (Apvienotā Karaliste) lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu par "drošu valstu" jēdzienu un atspēkojamo prezumpciju, ka dalībvalstis ievēro pamattiesības saskaņā ar Dublinas II regulu. Bēgļu konvencijas nozīmība – KEPS tiesību aktu atbilstība ES Hartai – valsts tiesību aktu interpretācija saskaņā ar ES tiesībām – savstarpējas uzticēšanās princips **Bēgļu konvencijas nozīmība, 78. punkts:** "Kopējā Eiropas patvēruma sistēma ir balstīta uz pilnīgu un visaptverošu Ženēvas konvencijas piemērošanu un pārliecību, ka neviena persona netiks nosūtīta uz vietu, kur pastāv risks, ka tā no jauna tiks vajāta. Ženēvas konvencijas un 1967. gada protokola ievērošana ir paredzēta hartas 18. pantā un LESD 78. pantā (..)." **KEPS tiesību aktu atbilstība ES Hartai, 76. punkts:** "Kā ir norādīts šī sprieduma 15. punktā, dažādajās regulās un direktīvās, kas ir būtiskas pamatlietās, ir paredzēts, ka tajās tiek ievērotas pamattiesības un hartā atzītie principi." **Valsts tiesību interpretācija saskaņā ar ES tiesībām, 77. punkts:** "Tāpat jānorāda, ka saskaņā ar pastāvīgo judikatūru dalībvalstīm ir ne tikai to valsts tiesību normas jāinterpretē atbilstoši Savienības tiesībām, bet arī jārūpējas, lai tās nepamatotos uz tādu sekundāro tiesību normu interpretāciju, kas būtu konfliktā ar Savienības tiesību sistēmā aizsargātajām pamattiesībām vai citiem Savienības tiesību vispārīgajiem principiem (..)." **Savstarpējas uzticēšanās princips un atbilstības prezumpcija, 78., 80. un 83. punkts:** "[78] No dokumentiem, kas veido kopējo Eiropas patvēruma sistēmu, izriet, ka tā tika izveidota apstākļos, kuri ļāva pieņemt, ka visas valstis, kas tajā piedalās, vai tās būtu dalībvalstis vai trešās valstis, ievēro pamattiesības, ieskaitot tiesības, kas izriet no Ženēvas konvencijas un 1967. gada protokola, kā arī ECPAK, un ka dalībvalstis šajā ziņā var viena otrai savstarpēji uzticēties. (..) [80] Šādos apstākļos ir jāpieņem, ka attieksme pret patvēruma meklētājiem katrā dalībvalstī atbilst Hartas, Ženēvas konvencijas, kā arī ECPAK prasībām. [83] Tas faktiski izriet no Savienības, kā arī brīvības, drošības un tiesiskuma telpas izveides un it īpaši no kopējās Eiropas patvēruma sistēmas, – kas ir izveidota, pamatojoties uz savstarpēju uzticību un pieņēmumu, ka citas dalībvalstis ievēros Savienības tiesības un it īpaši pamattiesības, – jēgas."	EST – C-175/08, C-176/08, C-178/08 un C-179/08 *Salahadin Abdulla un citi/ Bundesrepublik Deutschland;* EST – C-31/09 *Narwas Bolbol/ Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal;* EST – C-101/01 *Bodil Lindqvist*; EST – C-305/05 *Ordre des barreaux francophones et germanophone un citi/ Conseil des ministres*

Tiesa	Lietas nosaukums/ atsauce/ datums	Atbilstība/ atslēgvārdi/ galvenie punkti	Citētās lietas
EST (virspalāta)	*Bundesrepublik Deutschland v Y and Z* Apvienotās lietas C-71/11 un C-99/11 ECLI:EU:C:2012:518 5.9.2012.	Spriedums pēc *Bundesverwaltungsgericht* (Vācija) lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu par vajāšanas jēdzienu, pamatojoties uz KD 9. panta 1. punktu un 10. panta l) punkta b) apakšpunktu. Bēgļu konvencijas nozīmība – KEPS tiesību aktu interpretācijas metodes – interpretācija saskaņā ar Bēgļu konvenciju un ES Hartu **Bēgļu konvencijas nozīmība, 47. punkts:** "No Direktīvas preambulas 3., 16. un 17. apsvēruma izriet, ka Ženēvas konvencija veido pamatu bēgļu aizsardzības starptautiski tiesiskajam režīmam un ka Direktīvas noteikumi attiecībā uz bēgļa statusa piešķiršanas nosacījumiem, kā arī attiecībā uz bēgļa statusa saturu ir pieņemti, lai palīdzētu dalībvalstu kompetentajām iestādēm piemērot šo konvenciju, pamatojoties uz kopīgiem jēdzieniem un kritērijiem (..)." **Interpretācijas metodes un interpretācija saskaņā ar Bēgļu konvenciju un ES Hartu, 48. punkts:** "Līdz ar to Direktīvas noteikumu interpretācija ir jāveic, ņemot vērā tās vispārējo struktūru un mērķi, ievērojot Ženēvas konvenciju un citus atbilstošos līgumus, kas ir minēti LESD 78. panta 1. punktā. Šī interpretācija, kā izriet no Direktīvas preambulas 10. apsvēruma, ir jāveic, ievērojot arī Hartā atzītās pamattiesības (..)."	EST – C-175/08, C-176/08, C-178/08 un C-179/08 *Salahadin Abdulla un citi/ Bundesrepublik Deutschland;* EST – C-31/09 *Narwas Bolbol/ Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal;* EST – C-411/10 un C-493/10 *NS/ Iekšlietu ministrijas valsts sekretārs un ME un citi/ Bēgļu pieteikumu komisārs un tieslietu, līdztiesības un tiesību reformas ministrs*
EST	*MM v Minister for Justice, Equality and Law Reform, Ireland, Attorney General* Lieta C-277/11 ECLI:EU:C:2012:744 22.11.2012.	Spriedums pēc Augstās tiesas (Īrija) lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu par KD 4. pantu. Valsts tiesību interpretācija saskaņā ar ES tiesībām un pamattiesībām **93.–94. punkts:** "[93] Tāpat jānorāda, ka saskaņā ar pastāvīgo judikatūru dalībvalstīm ir ne tikai to valsts tiesību normas jāinterpretē atbilstoši Savienības tiesībām, bet arī jārūpējas, lai tās nepamatotos uz tādu interpretāciju, kas būtu konfliktā ar Savienības tiesību sistēmā aizsargātajām pamattiesībām vai citiem Savienības tiesību vispārīgajiem principiem (..). [94] Ņemot vērā šos Savienības tiesību interpretācijas elementus, iesniedzējtiesai ir jānovērtē alternatīvās aizsardzības pieteikuma, kuru ir iesniedzis M., izskatīšanas procedūras atbilstība šo tiesību prasībām, un gadījumā, ja tiek konstatēts M. tiesību tikt uzklausītam pārkāpums, tai ir jāizdara visi vajadzīgie secinājumi."	EST – C-411/10 un C-493/10 *NS/ Iekšlietu ministrijas valsts sekretārs un ME un citi/ Bēgļu pieteikumu komisārs un tieslietu, līdztiesības un tiesību reformas ministrs*

Tiesa	Lietas nosaukums/ atsauce/ datums	Atbilstība/ atslēgvārdi/ galvenie punkti	Citētās lietas
EST (virspalāta)	*El Kott and Others v Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal* Lieta C-364/11 ECLI:EU:C:2012:826 19.12.2012.	Spriedums pēc *Fővárosi Bíróság* (Ungārija) lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu par izslēgšanu no bēgļa statusa, pamatojoties uz KD 12. pantu. Bēgļu konvencijas nozīmība – interpretācijas metodes – interpretācija saskaņā ar Bēgļu konvenciju un ES Hartu **Bēgļu konvencijas nozīmība, 42. punkts:** "No Direktīvas 2004/83 preambulas 3., 16. un 17. apsvēruma izriet, ka Ženēvas konvencija veido bēgļu aizsardzības starptautiski tiesiskā režīma pamatu un ka šīs direktīvas normas attiecībā uz bēgļa statusa piešķiršanas nosacījumiem, kā arī uz tā saturu ir pieņemtas, lai palīdzētu dalībvalstu kompetentajām iestādēm piemērot šo konvenciju, pamatojoties uz kopīgiem jēdzieniem un kritērijiem (..)." **Interpretācijas metodes un interpretācija saskaņā ar Bēgļu konvenciju un ES Hartu, 43. un 80. punkts:** "[43] Līdz ar to Direktīvas 2004/83 normu interpretācija ir jāveic, ņemot vērā tās vispārējo sistēmu un mērķi, ievērojot Ženēvas konvenciju un citus atbilstošos līgumus, kas ir paredzēti LESD 78. panta 1. punktā. Šī interpretācija, kā tas izriet no minētās direktīvas preambulas 10. apsvēruma, ir jāveic, ievērojot Hartā atzītās tiesības (..). (..) [80] Šajā ziņā ir jāuzsver, ka, ņemot vērā Palestīnas bēgļiem raksturīgo īpašo situāciju, Ženēvas konvenciju parakstījušās valstis 1951. gadā apzināti ir nolēmušas īpaši izturēties pret šiem bēgļiem; tas paredzēts šīs konvencijas 1. panta D iedaļā, uz kuru ir veikta atsauce Direktīvas 2004/83 12. panta 1. punkta a) apakšpunktā."	EST – C-31/09 *Narwas Bolbol/ Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal;* EST – C-71/11 un C-99/11 *Bundesrepublik Deutschland/ Y un Z*

Tiesa	Lietas nosaukums/ atsauce/ datums	Atbilstība/ atslēgvārdi/ galvenie punkti	Citētās lietas
EST	*Minister voor Immigratie en Asiel v X and Y, and Z v Minister voor Immigratie en Asiel* Apvienotās lietas C-199/12, C-200/12 un C-201/12 ECLI:EU:C:2013:720 7.11.2013.	Spriedums pēc *Raad van State* (Nīderlande) lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu par piederību noteiktai sociālajai grupai seksuālās orientācijas dēļ, pamatojoties uz KD 9. panta 1. punktu un 10. panta 1. punkta d) apakšpunktu. Bēgļu konvencijas nozīmība – interpretācijas metodes – interpretācija saskaņā ar Bēgļu konvenciju un ES Hartu – parastās bēgļa definīcijas skaidrojums KD **Bēgļu konvencijas nozīmība, 39. punkts:** "No Direktīvas 2004/83 preambulas 3., 16. un 17. apsvēruma izriet, ka Ženēvas konvencija veido bēgļu aizsardzības starptautiski tiesiskā režīma pamatu un ka šīs direktīvas normas attiecībā uz bēgļa statusa piešķiršanas nosacījumiem, kā arī uz tā saturu ir pieņemtas, lai palīdzētu dalībvalstu kompetentām iestādēm piemērot šo konvenciju, pamatojoties uz kopīgiem jēdzieniem un kritērijiem (..)." **Interpretācijas metodes un interpretācija saskaņā ar Bēgļu konvenciju un ES Hartu, 40. punkts:** "Līdz ar to Direktīvas noteikumu interpretācija ir jāveic, ņemot vērā tās vispārējo struktūru un mērķi, ievērojot Ženēvas konvenciju un citus atbilstošos līgumus, kas ir minēti LESD 78. panta 1. punktā. Šī interpretācija, kā tas izriet no Direktīvas preambulas 10. apsvēruma, ir jāveic, ievērojot Hartā atzītās tiesības (..)." **Bēgļa definīcijas skaidrojums KD saskaņā ar Bēgļu konvenciju, 51. punkts:** "Lai atbildētu uz šo jautājumu, ir jāatgādina, ka Direktīvas 9. pantā ir definēti apstākļi, uz kuru pamata darbības var uzskatīt par vajāšanu Ženēvas konvencijas 1. panta A nodaļas izpratnē. (..)"	EST – C-71/11 un C-99/11 *Bundesrepublik Deutschland/ Y un Z;* EST – C-364/11 *Mostafa Abed El Karem El Kott un citi/ Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal*

Tiesa	Lietas nosaukums/ atsauce/ datums	Atbilstība/ atslēgvārdi/ galvenie punkti	Citētās lietas
EST (virspalāta)	*Shamso Abdullahi v Bundesasylamt* Lieta C-394/12 ECLI:EU:C:2013813 10.12.2013.	Spriedums pēc *Asylgerichtshof* (Austrija) lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu par tās dalībvalsts noteikšanu, kura ir atbildīga par patvēruma pieteikuma izskatīšanu saskaņā ar Dublinas II regulu. Tiešas piemērojamības un tiešas iedarbības principi – interpretācijas metodes – savstarpējas uzticēšanās princips **Tiešas piemērojamības un tiešas iedarbības principi, 48.–49. punkts:** "[48] Šajā ziņā jāatgādina, ka saskaņā ar LESD 288. panta otro daļu regula ir vispārpiemērojams akts, uzliek saistības kopumā un ir tieši piemērojama visās dalībvalstīs. Tādējādi, ņemot vērā regulu raksturu un funkciju Savienības tiesību avotu sistēmā, tās ir piemērotas, lai piešķirtu indivīdiem tiesības, kas valsts tiesām ir jāaizsargā (..). [49] Jāpārbauda, kādā mērā Regulas Nr. 343/2003 III nodaļā iekļautās tiesību normas patvēruma meklētājiem patiešām piešķir tiesības, kuras valsts tiesām ir pienākums aizsargāt." **Interpretācijas metodes, 51. punkts:** "Attiecībā uz Regulas Nr. 343/2003 19. panta 2. punktā paredzētās pārsūdzības apjomu šī regula jāinterpretē, ņemot vērā ne vien to veidojošo tiesību normu formulējumu, bet arī tas vispārējo sistēmu, mērķus un kontekstu, tostarp tās attīstību saistībā ar sistēmu, kurā tā ietilpst." **KEPS pamatā ir savstarpējas uzticēšanās princips, 52.–53. punkts:** "[52] Šajā ziņā jāatgādina, pirmkārt, ka kopējā Eiropas patvēruma sistēma tika izveidota apstākļos, kuri ļāva pieņemt, ka visas valstis, kas tajā piedalās, vai tās būtu dalībvalstis vai trešās valstis, ievēro pamattiesības, ieskaitot tiesības, kas izriet no Ženēvas konvencijas un 1967. gada protokola, kā arī ECPAK, un ka dalībvalstis šajā ziņā var viena otrai savstarpēji uzticēties (..). [53] Tieši šī savstarpējās uzticības principa dēļ Savienības likumdevējs, lai vienkāršotu patvēruma pieteikumu izskatīšanas sistēmu un novērstu sistēmas noslogojumu ar valstu iestāžu pienākumu izskatīt vairākus viena un tā paša patvēruma meklētāja iesniegtus pieteikumus, palielinātu tiesisko noteiktību par patvēruma pieteikumu atbildīgās dalībvalsts noteikšanā un tādējādi novērstu t.s. "forum shopping", kā visa pamatmērķis ir paātrināt pieteikumu izskatīšanu gan patvēruma meklētāju, gan piedalošos valstu interesēs, pieņēma Regulu Nr. 343/2003 (..)."	EST – 34/73 *Variola SPA/ Amministrazione italiana delle Finanze;* EST – C-253/00 *Antonio Munoz y Cia un Superior Fruiticola SA/ Frumar Ltd. un Redbridge Produce Marketing Ltd.;* EST – C-4/10 un C-27/10 *Bureau national interprofessionnel du Cognac;* EST – C-411/10 un C-493/10 *NS/ Iekšlietu ministrijas valsts sekretārs un ME un citi/ Bēgļu pieteikumu komisārs un tieslietu, līdztiesības un tiesību reformas ministrs*

Tiesa	Lietas nosaukums/ atsauce/ datums	Atbilstība/ atslēgvārdi/ galvenie punkti	Citētās lietas
EST	*Aboubacar Diakité v Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides* Lieta C-285/12 ECLI:EU:C:2014:39 30.1.2014.	Spriedums pēc *Conseil d'Etat* (Beļģija) lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu par jēdzienu "iekšējs bruņots konflikts" KD 15. panta c) punktā. Starptautisko tiesību nozīmības robežas ES tiesību interpretācijā – interpretācijas metodes **Starptautisko tiesību interpretācijas robežas, 20.–24. punkts:** "[20] Šajā ziņā ir jākonstatē, ka Savienības likumdevējs ir izmantojis "starptautisku vai iekšēju bruņotu konfliktu" jēdzienu, kas ir atšķirīgs no starptautisko humanitāro tiesību pašā pamatā esošajiem jēdzieniem, jo šajās tiesībās tiek nošķirti "starptautiski bruņoti konflikti", no vienas puses, un "bruņoti konflikti, kam nav starptautiska rakstura", no otras puses. [21] Šādos apstākļos ir jākonstatē, ka Savienības likumdevējs alternatīvo aizsardzību attiecīgajām personām ir vēlējies piešķirt ne tikai atbilstoši starptautiskajām humanitārajām tiesībām definēto starptautisko bruņoto konfliktu un bruņoto konfliktu, kam nav starptautiska rakstura, gadījumā, bet arī iekšēju bruņotu konfliktu gadījumā – ar nosacījumu, ka šos konfliktus raksturotu nešķirojošas vardarbības pielietošana. Šajā ziņā nav vajadzīgs, lai būtu izpildīti visi kritēriji, kuri ir minēti četrām Ženēvas konvencijām kopīgajā 3. pantā un 1977. gada 8. jūnija II papildu protokola 1. panta 1. punktā, ar kuru ir attīstīts un papildināts iepriekš minētais 3. pants. [22] Turklāt ir jākonstatē, ka starptautiskās humanitārās tiesības regulē uzvedību starptautisku bruņotu konfliktu un bruņotu konfliktu, kam nav starptautiska rakstura, gadījumā, kas nozīmē, ka šajās tiesībās paredzēto normu piemērošanas nosacījums ir šāda konflikta pastāvēšana (Starptautiskā kriminālā tribunāla bijušajai Dienvidslāvijai 1995. gada 2. oktobra spriedums lietā *Procureur* pret *Dusko Tadic alias "Dule"*, lieta Nr. IT-94–1-AR72, 67. punkts). [23] Ja starptautisko humanitāro tiesību uzdevums ir aizsargāt civiliedzīvotājus konflikta zonā, ierobežojot karadarbības sekas attiecībā uz personām un lietām, tajās – atšķirībā no direktīvas 2. panta e) punkta, to lasot kopā ar tās 15. panta c) punktu, – nav paredzēta starptautiskas aizsardzības piešķiršana noteiktām civilpersonām ārpus konflikta zonas un ārpus konfliktā iesaistīto pušu teritorijas. Tādējādi ar starptautiskajās humanitārajās tiesībās ietvertajām "bruņota konflikta" definīcijām nav paredzēts noteikt gadījumus, kādos šāda aizsardzība būtu nepieciešama un kādos dalībvalstu kompetentajām iestādēm tā būtu jāpiešķir. [24] Vispārīgāk ņemot, ir jāuzsver, ka starptautiskajām humanitārajām tiesībām un direktīvā paredzētajai alternatīvajai aizsardzībai, kā to savu secinājumu 66. un 67. punktā ir norādījis ģenerāladvokāts, ir dažādi mērķi un ar tām tiek ieviesti skaidri nodalīti aizsardzības mehānismi." **Interpretācijas metodes, 27. punkts:** "Līdz ar to, tā kā direktīvā [2004/83] nav sniegta nekāda veida iekšēja bruņota konflikta jēdziena definīcija, tad šī jēdziena nozīmes un piemērošanas jomas noteikšana ir jāveic saskaņā ar Tiesas pastāvīgo judikatūru, atbilstoši kurai ir jāņem vērā to ierastā nozīme ikdienas valodā, ievērojot kontekstu, kādā tie tiek izmantoti, un ar tiesisko regulējumu, kura daļu tie veido, īstenojamos mērķus (..)."	EST – C-549/07 *Friederike Wallentin-Hermann/ Alitalia;* EST – C-119/12 *Josef Probst/ mr.nexnet GmbH*

Tiesa	Lietas nosaukums/ atsauce/ datums	Atbilstība/ atslēgvārdi/ galvenie punkti	Citētās lietas
EST	*HN v Minister for Justice, Equality and Law Reform, Ireland, Attorney General* Lieta C-604/12 ECLI:EU:C:2014:302 8.5.2014.	Spriedums pēc Augstākās tiesas (Īrija) lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu par valsts procedūrām attiecībā uz starptautiskās aizsardzības pieteikumiem saskaņā ar KD un PPD. Bēgļu konvencijas nozīmība – interpretācijas metodes – interpretācija saskaņā ar Bēgļu konvenciju – procesuālās autonomijas princips **Bēgļu konvencijas nozīmība, 27. punkts:** "Šai ziņā jānorāda, ka no Direktīvas 2004/83 preambulas 3., 16. un 17. apsvēruma izriet, ka Ženēvas konvencija veido bēgļu aizsardzības starptautiski tiesiskā režīma pamatu un ka šīs direktīvas normas ir pieņemtas, lai palīdzētu dalībvalstu kompetentajām iestādēm piemērot šo konvenciju, pamatojoties uz kopīgiem jēdzieniem un kritērijiem (..)." **Interpretācijas metodes un interpretācija saskaņā ar Bēgļu konvenciju, 28. punkts:** "Līdz ar to minētās direktīvas noteikumu interpretācija ir jāveic, ņemot vērā tās vispārējo struktūru un mērķi, ievērojot minēto konvenciju un citus atbilstošos līgumus, kas ir paredzēti LESD 78. panta 1. punktā (..)." **Procesuālās autonomijas princips, 41. punkts:** "Tātad, ja nav Savienības tiesību normu par alternatīvās aizsardzības pieteikuma izskatīšanas procedūrām, atbilstoši procesuālās autonomijas principam dalībvalstu kompetencē ietilpst noteikt šīs procedūras, tomēr nodrošinot pamattiesību ievērošanu un Savienības tiesiskā regulējuma par alternatīvo aizsardzību pilnīgu efektivitāti (..)."	EST – C-199/12, C-200/2 un C-201/12 *Minister voor Immigratie en Asiel/ X un Y un Z/ Minister voor Immigratie en Asiel;* EST – C-364/11 *Mostafa Abed El Karem El Kott un citi/ Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal;* EST – C-439/08 *VEBIC*

Tiesa	Lietas nosaukums/ atsauce/ datums	Atbilstība/ atslēgvārdi/ galvenie punkti	Citētās lietas
EST	*Mohammad Ferooz Qurbani* Lieta C-481/13 ECLI:EU:C:2014:2101 17.7.2014.	Spriedums pēc *Oberlandesgericht Bamberg* (Vācija) lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu par Bēgļu konvencijas 31. panta interpretāciju. Materiālā kompetence prejudiciālajos nolēmumos – starptautisko līgumu interpretācija – ES tiesību aktu interpretācija, skaidri norādot *atsauci* uz starptautiskajiem līgumiem – lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu formulēšana **EST materiālā kompetence prejudiciālajos nolēmumos par starptautisko līgumu interpretāciju, 20.-26. punkts:** "[20] Šādos apstākļos ir jāatgādina, ka, ņemot vērā, ka Ženēvas konvencijā nav ietverti noteikumi, kuros Tiesai tiktu piešķirta kompetence, tā var sniegt lūgto šīs konvencijas (šajā gadījumā – tās 31. panta) interpretāciju tikai tad, ja šāda tās pienākumu izpilde ir paredzēta LESD 267. pantā (..). [21] No pastāvīgās judikatūras izriet, ka pilnvaras sniegt interpretācijas prejudiciālos nolēmumos, kas izriet no šīs tiesību normas, attiecas tikai uz Savienības tiesībās ietilpstošām normām (..). [22] Attiecībā uz starptautiskiem nolīgumiem ir skaidrs, ka Savienības noslēgtie starptautiskie nolīgumi ir Eiropas Savienības tiesību sistēmas neatņemama sastāvdaļa un tādējādi tie var būt prejudiciāla nolēmuma priekšmets. Turpretim Tiesai būtībā nav kompetences prejudiciālā nolēmuma procedūras ietvaros interpretēt starptautiskus nolīgumus, ko noslēgušas dalībvalstis un trešās valstis (..). [23] Tikai tad, ja un ciktāl Savienība ir uzņēmusies kompetenci, kuru iepriekš īstenoja dalībvalstis tādas starptautiskas konvencijas piemērošanas jomā, ko nav noslēgusi Savienība, un tādējādi tās normas būtu saistošas Savienībai, Tiesai ir kompetence interpretēt šādu konvenciju (..). [24] Šajā gadījumā, lai gan, ieviešot kopējo Eiropas patvēruma politiku, protams, vairāki Savienības tiesību akti tika pieņemti Ženēvas konvencijas piemērošanas jomā, nav šaubu par to, ka dalībvalstīm minētajā jomā saglabājās atsevišķas pilnvaras, īpaši attiecībā uz šīs konvencijas 31. panta jomu. Attiecīgi Tiesai nav kompetences ne interpretēt tieši šīs konvencijas 31. pantu, ne jebkādu citu tās pantu. [25] Tas, ka LESD 78. pantā ir precizēts, ka kopējai patvēruma politikai ir jābūt saskaņā ar Ženēvas konvenciju un ka Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 18. pantā ir norādīts, ka patvēruma tiesības garantē, ievērojot šīs konvencijas 1967. gada 31. janvāra Protokola par bēgļu statusu noteikumus, neliek apšaubīt iepriekšējā punktā veikto Tiesas kompetences neesamības konstatējumu. [26] Turklāt, kā jau tika nospriests sprieduma *B* un *D* (..) 71. punktā, pat ja, protams, Savienības interesēs, lai novērstu interpretācijas atšķirības nākotnē, ir, lai šīs starptautiskās konvencijas tiesību normas, kas ir pārņemtas valsts tiesībās, un Savienības tiesības tiktu interpretētas vienveidīgi neatkarīgi no apstākļiem, kādos šos noteikumus ir paredzēts piemērot, jākonstatē, ka Ženēvas konvencijas 31. pants nav pārņemts Savienības tiesību aktos, lai gan vairākās šo tiesību normās ir atsauces uz šo pantu."	EST – C-533/08 *TNT Express Nederland BV/* AX4 *Versicherung AG;* EST – C-31/09 *Narwas Bolbol/ Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal;* EST – C-364/11 *Mostafa Abed El Karem El Kott un citi/ Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal;* EST – C-57/09 un C-101/09 *Bundesrepublik Deutschland/ B un D*

Tiesa	Lietas nosaukums/ atsauce/ datums	Atbilstība/ atslēgvārdi/ galvenie punkti	Citētās lietas
		ES tiesību aktu interpretācija, skaidri norādot *atsauci* uz starptautiskajiem līgumiem, un lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu formulēšana, 27.–28. punkts: "[27] Šajā saistībā Komisija savos rakstveida apsvērumos norāda, ka Direktīvas 2004/83 14. panta 6. punktā ir atsauce uz Ženēvas konvencijas 31. pantu. [28] Tomēr, ja spriedumā *Bolbol* (..), kā arī spriedumā *Abed El Karem El Kott* u. c. (..) Tiesa, protams, tika atzīta par kompetentu interpretēt Ženēvas konvencijas noteikumus, uz kuriem bija atsauce Savienības tiesību normās, jākonstatē, ka šajā lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu nav ietvertas nekādas norādes uz Savienības tiesību normu, kurā būtu atsauce uz Ženēvas konvencijas 31. pantu, un tostarp nav nekādas atsauces uz Direktīvas 2004/83 14. panta 6. punktu. Turklāt ir jānorāda, ka šajā lūgumā nav neviena apstākļa, kas ļautu domāt, ka šai pēdējai tiesību normai būtu nozīme pamatlietā."	
EST (virspalāta)	*A, B, and C v Staatssecretaris van Veiligheid en Justifie* Apvienotās lietas C-148/13, C-149/13 un C-150/13 ECLI:EU:C:2014:2406 2.12.2014.	Spriedums pēc lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu, ko iesniedza *Raad van State* (Nīderlande), par faktu un apstākļu novērtējumu saistībā ar starptautiskās aizsardzības pieteikumu seksuālās orientācijas dēļ saskaņā ar KD 4. pantu. Bēgļu konvencijas nozīmība – KEPS tiesību akti, kas precizē parasto bēgļa definīciju – interpretācijas metodes – interpretācija saskaņā ar Bēgļu konvenciju un ES Hartu **Bēgļu konvencijas nozīmība un KEPS tiesību akti, kas precizē parasto bēgļa definīciju, 45. punkts:** "No Direktīvas 2004/83 preambulas 3., 16. un 17. apsvēruma izriet, ka Ženēvas konvencija veido bēgļu aizsardzības starptautiski tiesiskā režīma pamatu un ka šīs direktīvas normas attiecībā uz bēgļa statusa piešķiršanas nosacījumiem, kā arī uz tā saturu ir pieņemtas, lai palīdzētu dalībvalstu kompetentajām iestādēm piemērot šo konvenciju, pamatojoties uz kopīgiem jēdzieniem un kritērijiem (..)." **Interpretācijas metodes un interpretācija saskaņā ar Bēgļu konvenciju un ES Hartu, 46. punkts:** "Tādējādi Direktīvas 2004/83 normu interpretācija ir jāveic, ņemot vērā tās vispārējo struktūru un mērķi, ievērojot Ženēvas konvenciju un citus atbilstošos līgumus, kas ir minēti LESD 78. panta 1. punktā. Šī interpretācija, kā tas izriet no Direktīvas preambulas 10. apsvēruma, ir jāveic, ievērojot Hartā atzītās tiesības (..)."	EST – C-604/12 *HN/ tieslietu, līdztiesības un tiesību reformas ministrs un citi;* EST – C-199/12, C-200/2 un C-201/12 *Minister voor Immigratie en Asiel/ X un Y un Z/ Minister voor Immigratie en Asiel*

Tiesa	Lietas nosaukums/ atsauce/ datums	Atbilstība/ atslēgvārdi/ galvenie punkti	Citētās lietas
EST (virspalāta)	*Mohamed M'Bodj v Etat belge* Lieta C-542/13 ECLI:EU:C:2014:2452 18.12.2014.	Spriedums pēc *Cour constitutionnelle* (Beļģija) lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu par tiesībām uz alternatīvo aizsardzību medicīnisku iemeslu dēļ, pamatojoties uz KD 15. panta b) punktu. Kontekstuālās un teleoloģiskās interpretācijas – ECT judikatūras interpretatīvās nozīmības robežas **Kontekstuālās un teleoloģiskās interpretācijas, 34. punkts:** "Turklāt daži kontekstam, kurā iekļaujas Direktīvas 2004/83 15. panta b) punkts, raksturīgie elementi ir jāņem vērā tāpat kā šīs direktīvas mērķi, interpretējot šo tiesību normu (..)." **ECT judikatūras interpretatīvās nozīmības robežas, 39.–40. punkts:** "[39] Šajā ziņā, protams, ir jānorāda, ka no Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūras izriet, ka, lai gan ārzemnieki, uz kuriem attiecināms viņu izraidīšanu atļaujošs lēmums, principā nav tiesīgi palikt valsts teritorijā, lai turpinātu saņemt pabalstu un medicīniski sociālos vai citus šīs valsts sniegtos pakalpojumus, tomēr lēmums izraidīt ar smagu fizisku vai garīgi slimību sirgstošu ārzemnieku uz valsti, kurā šīs slimības ārstēšanas iespējas ir mazākas, nekā tās ir pieejamas minētajā valstī, izņēmuma gadījumos var radīt šaubas no ECTK 3. panta viedokļa, ja pret minēto izraidīšanu vērstie humānie apsvērumi ir primāri (..). [40] Tas, ka ar smagu slimību sirgstošs trešās valsts valstspiederīgais saskaņā ar ECTK 3. pantu, kā to ir interpretējusi Eiropas Cilvēktiesību tiesa, retos izņēmuma gadījumos nevar tikt izraidīts uz valsti, kurā nav atbilstošu ārstēšanās [iespēju], nenozīmē, ka ir viņam jāatļauj uzturēties dalībvalstī alternatīvās aizsardzības ietvaros atbilstoši Direktīvai 2004/83."	EST – C-11/12 *Maatschap LA en DAB Langestraat en P Langestraat-Troost/ Staatssecretaris vna Economische Zaken, Landbouw en Innovatie;* ECT – *N/ Apvienotā Karaliste*, pieteikums Nr. 26565/05

Tiesa	Lietas nosaukums/ atsauce/ datums	Atbilstība/ atslēgvārdi/ galvenie punkti	Citētās lietas
EST (virspalāta)	*Centre public d'action sociale d'Ottignies-Louvain-la-Neuve v Moussa Abdida* Lieta C-562/13 ECLI:EU:C:2014:2453 18.12.2014.	Spriedums pēc *Cour du travail de Bruxelles* (Beļģija) lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu par pārsūdzības apturošo spēku un neatliekamās veselības aprūpes nodrošināšanu atgriešanas procedūrās saskaņā ar Atgriešanas direktīvu. Princips par sadarbību prejudiciālo nolēmumu izstrādē – ECT judikatūras interpretatīvā nozīmība – kontekstuālā interpretācija **Princips par sadarbību prejudiciālo nolēmumu izstrādē, 37. punkts:** "Tomēr ar LESD 267. pantu ieviestajā valsts tiesu un Tiesas sadarbības procedūrā Tiesai ir jāsniedz valsts tiesai noderīga atbilde, kas ļautu tai atrisināt tajā izskatāmo strīdu. Tādējādi, pat ja formāli iesniedzējtiesa atsaucas tikai uz Direktīvu 2003/9, Direktīvu 2004/83 un Direktīvu 2005/85, šāds apstāklis neliedz Tiesai sniegt valsts tiesai Savienības tiesību interpretāciju, kas tai var būt noderīga, izspriežot iztiesājamo lietu, neatkarīgi no tā, vai šī tiesa ir uz tām atsaukusies savu jautājumu formulējumā. Šajā ziņā Tiesai no visas valsts tiesas iesniegtās informācijas un tostarp no lēmuma par prejudiciālo jautājumu uzdošanu pamatojuma ir tiesības izdalīt tos minēto tiesību elementus, kuriem ir nepieciešama interpretācija, ņemot vērā strīda priekšmetu (..)." **ECT judikatūras interpretatīvā nozīmība, 47. un 52. punkts:** "[47] No Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūras, kas saskaņā ar Hartas 52. panta 3. punktu ir jāņem vērā, interpretējot tās 19. panta 2. punktu, izriet, ka, ja ārvalstnieki, par kuriem var tikt pieņemts lēmums, kurā ir atļauta viņu izraidīšana, principā nevar atsaukties uz tiesībām palikt valsts teritorijā, lai turpinātu saņemt palīdzību un medicīniski sociālos vai citus labumus, ko sniedz šī valsts, lēmums par ārvalstnieka, kurš ir saslimis ar smagu fizisku vai garīgu slimību, izraidīšanu uz valsti, kurā līdzekļi šīs slimības ārstēšanai ir sliktāki par tiem, kādi ir pieejami minētajā valstī, var izraisīt jautājumu saistībā ar ECPAK 3. pantu ļoti retos izņēmuma gadījumos, kad noteicošie ir humānie iemesli, kas ir vērsti pret šo izraidīšanu (..). (..) [52] Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir atzinusi, ka tad, ja valsts nolemj sūtīt ārvalstnieku uz valsti, attiecībā uz kuru pastāv pamatoti iemesli domāt, ka viņš tiks pakļauts reālam tādas izturēšanās riskam, kas ir pretrunā ECPAK 3. pantam, lai ECPAK 13. pantā paredzētais tiesību aizsardzības līdzeklis būtu efektīvs, ieinteresētajām personām ir jābūt pieejamam tiesību aizsardzības līdzeklim ar pilnībā apturošu iedarbību attiecībā uz tāda pasākuma izpildi, kas atļauj viņu izraidīšanu (..)." **Kontekstuālā interpretācija, 57. punkts:** "No Direktīvas 2008/115 vispārējās struktūras, kas ir jāņem vērā, lai interpretētu tās noteikumus (..), izriet, ka šīs direktīvas 9. panta 1. punkta b) apakšpunktam ir jāattiecas uz visām situācijām, kurās dalībvalstij ir pienākums apturēt atgriešanas lēmuma izpildi pēc prasības iesniegšanas par šo lēmumu."	EST – C-243/09, *Günter Fuß/ Stadt Halle;* EST – C-45/12 *Office national d'allocations familiales pour travailleurs salariés/ Radia Hadj Ahmed;* EST – C394/12 *Shamso Abdullahi/ Bundesasylamt;* ECT – *N/ Apvienotā Karaliste*, pieteikums Nr. 26565/05 ECT – *Gebremedhin [Gaberamadhien]/ Francija,* pieteikums Nr. 25389/05; ECT – *Hirsi Jamaa un citi/ Itālija*, pieteikums Nr. 27765/09

Tiesa	Lietas nosaukums/ atsauce/ datums	Atbilstība/ atslēgvārdi/ galvenie punkti	Citētās lietas
EST	*Andre Lawrence Shepherd v Bundesrepublik Deutschland* Lieta C-472/13 ECLI:EU:C:2015:117 26.2.2015.	Spriedums pēc *Bayerisches Verwaltungsgericht München* (Vācija) lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu par tiesībām uz bēgļa statusu un vajāšanas darbību nozīmi, pamatojoties uz KD 9. panta 2. punkta b), c) un e) apakšpunktu. Bēgļu konvencijas nozīmība – interpretācija saskaņā ar Bēgļu konvenciju un ES Hartu – KEPS tiesību akti, kas precizē parasto bēgļa definīciju. **Bēgļu konvencijas nozīmība, 22. punkts:** "Pirmkārt, ir jāatgādina, ka no Direktīvas 2004/83 preambulas 3., 16. un 17. apsvēruma izriet, ka Ženēvas konvencija veido bēgļu aizsardzības starptautiski tiesiskā režīma pamatu un ka šīs direktīvas normas attiecībā uz bēgļa statusa piešķiršanas nosacījumiem, kā arī uz tā saturu ir pieņemtas, lai palīdzētu dalībvalstu kompetentām iestādēm piemērot šo konvenciju, pamatojoties uz kopīgiem jēdzieniem un kritērijiem (..)." **Interpretācijas metodes un interpretācija saskaņā ar Bēgļu konvenciju un ES Hartu, 23. punkts:** "Līdz ar to Direktīvas 2004/83 normu interpretācija ir jāveic, ņemot vērā tās vispārējo sistēmu un mērķi, ievērojot Ženēvas konvenciju un citus atbilstošos līgumus, kas ir paredzēti LESD 78. panta 1. punktā. Kā tas izriet no šīs direktīvas preambulas 10. apsvēruma, šī interpretācija ir jāveic, ievērojot arī Eiropas Savienības Pamattiesību hartā atzītās tiesības (..)." **KEPS tiesību akti, kas precizē parasto bēgļa definīciju, 25. punkts:** "Treškārt, jānorāda, ka Direktīvas 2004/83 9. pantā ir definēti apstākļi, uz kuru pamata darbības var uzskatīt par vajāšanu Ženēvas konvencijas 1. panta A sadaļas izpratnē. (..) No šīs normām izriet, ka, lai pamattiesību pārkāpums būtu vajāšana Ženēvas konvencijas 1. panta A sadaļas izpratnē, tam ir jāsasniedz zināma smaguma pakāpe (..)."	EST – C-199/12, C-200/2 un C-201/12 *Minister voor Immigratie en Asiel/ X un Y un Z/ Minister voor Immigratie en Asiel*

Tiesa	Lietas nosaukums/ atsauce/ datums	Atbilstība/ atslēgvārdi/ galvenie punkti	Citētās lietas
EST	*HT v Land Baden- Württemberg* Lieta C-373/13 ECLI:EU:C:2015:413 24.6.2015.	Spriedums pēc *Verwaltungsgerichtshof Baden-Württemberg* (Vācija) lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu par uzturēšanās atļauju atsaukšanu, pamatojoties uz KD 24. panta 1. punktu. Dalībvalstu pienākums ievērot starptautiskās tiesības – interpretācijas metodes – KEPS mērķi – ES Harta **Dalībvalstu pienākums ievērot paralēlās starptautisko tiesību saistības, 42. punkts:** "Saskaņā ar Direktīvas 2004/83 21. panta 1. punktu dalībvalstīm ir jāievēro nerepatriēšanas princips saskaņā ar to starptautiskajām saistībām. Tomēr šīs direktīvas 21. panta 2. punktā, kura formulējumā būtībā ir atkārtots Ženēvas konvencijas 33. panta 2. punkts, paredzēta atkāpe no šī principa, piešķirot dalībvalstīm rīcības brīvību repatriēt bēgli, ja šīs starptautiskās saistības to neaizliedz un ir pamats uzskatīt, ka viņš rada draudus tās dalībvalsts drošībai, kurā viņš uzturas, vai ja viņš pēc notiesāšanas ar galīgu spriedumu par sevišķi smaga nozieguma izdarīšanu rada draudus šīs dalībvalsts sabiedrībai. Taču šīs direktīvas 21. pantā nekas nav teikts par bēgļa izraidīšanu, ja nav runa par repatriāciju." **Interpretācijas metodes, 58. punkts (skatīt arī 48.–50. punktu):** "Šajā kontekstā šo jēdzienu nozīme un tvērums atbilstoši Tiesas pastāvīgajai judikatūrai jānosaka, ņemot vērā gan attiecīgo Savienības tiesību normu formulējumu, gan to kontekstu, kā arī tiesiskajā regulējumā, kurā tās ietilpst, izvirzītos mērķus (..), un šajā gadījumā – šo tiesību aktu likumdošanas vēsturi (..)." **KEPS mērķis, 64. punkts:** "No LESD 78. panta 1. punkta izriet, ka kopējā politika, kuru Savienība īsteno patvēruma jomā, ir domāta, lai varētu piešķirt "attiecīgu statusu" jebkuram trešās valsts pilsonim, "kurš pieprasa starptautisku aizsardzību", un "nodrošinātu atbilstību neizraidīšanas principam"." **ES Harta, 65. punkts:** "Jāatgādina arī, ka neizraidīšanas [nerepatriēšanas] princips kā pamattiesības ir garantēts Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 18. pantā un 19. panta 2. punktā."	EST – C-317/12 *Daniel Lundberg;* EST – C-114/13 *Theodora Hendrika Bouman/ Rijksdienst voor Pensioenen;* EST – C-370/12 *Thomas Pringle/ Īrijas valdība*

ECT

Tiesa	Lietas nosaukums/ atsauce/ datums	Atbilstība/ atslēgvārdi/ galvenie punkti	Citētās lietas
ECT	*TI v the United Kingdom* Pieteikums Nr. 43844/98 7.3.2000.	ECT lēmums par pieņemamību. ECTK turpmāka piemērojamība Dublinas procedūru laikā – dalībvalstu atbildība saskaņā ar ECTK **ECTK saistību turpmāka piemērojamība Dublinas procedūru laikā un dalībvalstu atbildība:** "Tiesa konstatē, ka šajā gadījumā netiešā izraidīšana uz starpniekvalsti, kas arī ir līgumslēdzēja valsts, neietekmē Apvienotās Karalistes pienākumu nodrošināt, lai tās lēmuma par izraidīšanu rezultātā pret pieteikuma iesniedzēju neizturētos tādā veidā, kas būtu pretrunā ar konvencijas 3. pantu. Tāpat Apvienotā Karaliste šajā situācijā nevar automātiski piemērot Dublinas konvencijā noteikto kārtību attiecībā uz atbildības sadali starp Eiropas valstīm, izskatot patvēruma pieprasījumus. Ja valstis izveido starptautiskas organizācijas vai *mutatis mutandis* noslēdz starptautiskus nolīgumus, lai sadarbotos noteiktās darbības jomās, tas var ietekmēt pamattiesību aizsardzību. Ar konvencijas nolūku un mērķi nav savienojams tas, ka līgumslēdzējas valstis tādējādi tiktu atbrīvotas no atbildības saskaņā ar konvenciju attiecībā uz darbības jomu, kurā ir paredzēta šāda atbildības sadale (..). Tiesa ņem vērā *UNHCR* komentārus, ka, neraugoties uz Dublinas konvencijas slavējamiem mērķiem, tās efektivitāti praksē var mazināt līgumslēdzēju valstu atšķirīgās pieejas attiecībā uz piedāvātās aizsardzības apjomu. Anglijas tiesas pašas ir paudušas līdzīgas bažas, pārskatot valsts sekretāra lēmumus par patvēruma meklētāju izraidīšanu uz it kā drošām trešām valstīm (skatīt iepriekš minētos attiecīgos valsts tiesību aktus un praksi, Apvienotās Karalistes judikatūru)."	

Tiesa	Lietas nosaukums/ atsauce/ datums	Atbilstība/ atslēgvārdi/ galvenie punkti	Citētās lietas
ECT (virspalāta)	*Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi/ Īrija,* pieteikums Nr. 45036/98 30.6.2005.	ECT spriedums. ECT saistību turpmāka piemērojamība – dalībvalstu atbildība saskaņā ar ECTK – līdzvērtīgas aizsardzības princips **ECTK saistību turpmāka piemērojamība, paralēli tām, kas jāizpilda starptautiskas organizācijas un dalībvalstu atbildības jomās, 154.–156. punkts:** "154. Saskaņojot abas šīs nostājas un tādējādi nosakot, cik lielā mērā valsts rīcību var pamatot ar to saistību izpildi, kas izriet no valsts dalības starptautiskā organizācijā, kurai tā ir nodevusi daļu savas suverenitātes, Tiesa ir atzinusi, ka līgumslēdzēju valstu pilnīga atbrīvošana no konvencijas radītās atbildības jomās, uz kurām attiecas šāda suverenitātes nodošana, nav savienojama ar konvencijas nolūku un mērķi; konvencijas garantijas var ierobežot vai izslēgt pēc vēlēšanās, tādējādi atņemot konvencijai tās imperatīvo raksturu un mazinot tās aizsardzības pasākumu praktisko un iedarbīgo raksturu (..). Ir uzskatāms, ka valsts saglabā konvencijas radīto atbildību attiecībā uz Līguma saistībām arī pēc konvencijas stāšanās spēkā (..). 155. Tiesas ieskatā valsts rīcība, kas veikta, izpildot šādus juridiskos pienākumus, ir pamatota, ja ir uzskatāms, ka attiecīgā organizācija aizsargā pamattiesības gan attiecībā uz piedāvātajām substantīvajām garantijām, gan to ievērošanas kontroles mehānismiem tādā veidā, ko var atzīt par vismaz līdzvērtīgu konvencijā paredzētajam (..). Ar "līdzvērtīgu" Tiesa saprot "salīdzināmu"; jebkura prasība, lai organizācijas sniegtā aizsardzība būtu "identiska", var būt pretrunā ar starptautiskās sadarbības interesēm (skatīt iepriekš 150. punktu). Tomēr neviens šāds līdzvērtības konstatējums nevar būt galīgs, un to var pārskatīt, ņemot vērā jebkuras būtiskas izmaiņas pamattiesību aizsardzībā. 156. Ja tiek atzīts, ka organizācija nodrošina šādu līdzvērtīgu aizsardzību, var pieņemt, ka valsts neatkāpjas no konvencijas prasībām, ja tā tikai izpilda juridiskās saistības, kas izriet no tās dalības organizācijā. Tomēr šī prezumpcija ir atspēkojama, ja konkrētas lietas apstākļos tiek atzīts, ka konvencijā paredzēto tiesību aizsardzība ir bijusi acīmredzami nepilnīga. Šādos gadījumos svarīgāka par starptautiskās sadarbības interesēm ir konvencijas kā "Eiropas sabiedriskās kārtības konstitucionāla instrumenta" nozīme cilvēktiesību jomā (..)."	ECT – *Waite un Kennedy/ Vācija*, pieteikums Nr. 26083/94; ECT – *Lihtenšteinas princis Hans-Adam II/ Vācija*, pieteikums Nr. 42527/98; ECT – *Loizidou/ Turcija*, pieteikums Nr. 15318/89

Tiesa	Lietas nosaukums/ atsauce/ datums	Atbilstība/ atslēgvārdi/ galvenie punkti	Citētās lietas
ECT	*KRS v the United Kingdom* pieteikums Nr. 32733/08 2.12.2008.	ECT lēmums par pieņemamību. ECTK turpmāka piemērojamība Dublinas procedūru laikā – dalībvalstu atbildība saskaņā ar ECTK **ECTK saistību turpmāka piemērojamība Dublinas procedūru laikā un dalībvalstu atbildība:** "Ņemot vērā šos pamatprincipus, Tiesa arī uzskata, ka ir jāatgādina tās nolēmums lietā *T.I./ Apvienotā Karaliste* (..), ka izraidīšana uz starpniekvalsti, kas arī ir līgumslēdzēja valsts, neietekmē Apvienotās Karalistes pienākumu nodrošināt, lai tās lēmuma par izraidīšanu rezultātā pret pieteikuma iesniedzēju neizturētos tādā veidā, kas būtu pretrunā ar konvencijas 3. pantu. Lietā *T.I.* Tiesa arī konstatēja, ka Apvienotā Karaliste šajā situācijā nevar automātiski piemērot Dublinas konvencijā noteikto kārtību attiecībā uz atbildības sadali starp Eiropas valstīm, izskatot patvēruma pieprasījumus. Ja valstis izveido starptautiskas organizācijas vai *mutatis mutandis* noslēdz starptautiskus nolīgumus, lai sadarbotos noteiktās darbības jomās, tas var ietekmēt pamattiesību aizsardzību. Ar konvencijas nolūku un mērķi nav savienojams tas, ka līgumslēdzējas valstis tādējādi tiktu atbrīvotas no atbildības saskaņā ar konvenciju attiecībā uz darbības jomu, kurā ir paredzēta šāda atbildības sadale (..). Tiesa konstatē, ka šim nolēmumam ar tādu pašu spēku jāattiecas uz Dublinas regulu, kas izveidota Eiropas Savienības "trešā pīlāra" ietvaros. Patvēruma meklētāja atgriešana uz citu Eiropas Savienības dalībvalsti, Norvēģiju vai Islandi saskaņā ar Dublinas regulā noteiktajiem kritērijiem, kā tiek ierosināts šajā lietā, ir tāda juridiska pienākuma izpilde, kas jāīsteno attiecīgajai valstij un izriet no tās dalības ar minēto regulu izveidotajā patvēruma režīmā. Tiesa līdz ar to uzskata, ka šādi izveidotais patvēruma režīms aizsargā pamattiesības gan attiecībā uz piedāvātajām substantīvajām garantijām, gan mehānismiem, kas kontrolē to ievērošanu."	ECT – *T.I./ Apvienotā Karaliste*, pieteikums Nr. 43844/98; ECT – *Waite un Kennedy/ Vācija*, pieteikums Nr. 26083/94

Tiesa	Lietas nosaukums/ atsauce/ datums	Atbilstība/ atslēgvārdi/ galvenie punkti	Citētās lietas
ECT (virspalāta)	*MSS v Belgium and Greece* pieteikums Nr. 30696/09 21.1.2011.	ECT spriedums. ECTK turpmāka piemērojamība Dublinas procedūru laikā – dalībvalstu atbildība saskaņā ar ECTK **ECTK saistību turpmāka piemērojamība Dublinas procedūru laikā un dalībvalstu atbildība, 338.–339. punkts (skatīt arī 341.–343. punktu):** "338. Tiesa ņem vērā Nīderlandes valdības atsauci uz spriedumu lietā *Bosphorus* tās apsvērumos, kurus tā iesniedza kā trešā persona, kas iestājusies lietā (..). Tiesa šajā lietā atkārtoja, ka konvencija neliedza līgumslēdzējām pusēm nodot to suverēnās tiesības starptautiskai organizācijai, lai sadarbotos noteiktās darbības jomās (skatīt iepriekš citēto spriedumu lietā *Bosphorus*, 152. punkts). Tomēr valstis saskaņā ar konvenciju saglabā atbildību par visām savu struktūru darbībām un bezdarbību atbilstīgi to iekšējiem tiesību aktiem vai starptautiskajām juridiskajām saistībām (turpat, 153. punkts). Valsts rīcība, kas veikta, izpildot šādus juridiskos pienākumus, ir pamatota, ja ir uzskatāms, ka attiecīgā organizācija aizsargā pamattiesības tādā veidā, ko var atzīt par vismaz līdzvērtīgu konvencijā paredzētajam. Tomēr valsts ir pilnībā atbildīga saskaņā ar konvenciju par visām darbībām, kas neietilpst tās stingrajās starptautiskajās juridiskajās saistībās, jo īpaši gadījumos, kad tā izmanto valstij piešķirto rīcības brīvību (turpat, 155.–157. punkts). Tiesa konstatēja, ka pamattiesību aizsardzība, ko nodrošina Kopienu tiesības, ir līdzvērtīga tai, ko nodrošina konvencijas sistēma (turpat, 165. punkts). Nonākot pie šāda secinājuma, tā piešķīra lielu nozīmi Eiropas Savienības Tiesas (tagad EST) lomai un pilnvarām šajā jautājumā, ņemot vērā to, ka praksē pamattiesību substantīvo garantiju efektivitāte ir atkarīga no kontroles mehānismiem, kas ieviesti, lai nodrošinātu to ievērošanu (turpat, 160. punkts). Tiesa arī norādīja, ka sprieduma lietā *Bosphorus* piemērošanas joma aprobežojas ar Kopienas tiesību aktiem tiešā nozīmē – tolaik tas bija Eiropas Savienības tiesību "pirmais pīlārs" (72. punkts). 339. Tiesa norāda, ka Dublinas regulas 3. panta 2. punkts paredz – atkāpjoties no 3. panta 1. punktā izklāstītā vispārīgā noteikuma, ikviena dalībvalsts var izskatīt patvēruma pieteikumu, ko tai iesniedzis trešās valsts pilsonis, pat ja tā nav atbildīga par šādu izskatīšanu saskaņā ar regulā noteiktajiem kritērijiem. Tā ir tā sauktā "suverenitātes" klauzula. Šādā gadījumā attiecīgā valsts kļūst par dalībvalsti, kas ir atbildīga saskaņā ar regulu, un uzņemas ar šo atbildību saistītos pienākumus. 340. Tiesa secina, ka saskaņā ar Dublinas regulu Beļģijas iestādes būtu varējušas atturēties no pieteikuma iesniedzēja pārsūtīšanas, ja uzskatītu, ka uzņēmējvalsts, proti, Grieķija, nepilda savas konvencijā paredzētās saistības. Līdz ar to Tiesa uzskata, ka Beļģijas iestāžu veiktais apstrīdētais pasākums pilnībā nebija paredzēts Beļģijas starptautiskajās juridiskajās saistībās. Tādēļ līdzvērtīgas aizsardzības prezumpcija šajā gadījumā nav piemērojama."	ECT – *Bosphorus Hava Yollari Turizm ve Ticaret Anonim Sirketi/ Īrija*, pieteikums Nr. 45036/98; ECT – *T.I./ Apvienotā Karaliste*, pieteikums Nr. 43844/98; ECT – *Waite un Kennedy/ Vācija*, pieteikums Nr. 26083/94

Tiesa	Lietas nosaukums/ atsauce/ datums	Atbilstība/ atslēgvārdi/ galvenie punkti	Citētās lietas
ECT	*Sufi and Elmi v the United Kingdom* pieteikumi Nr. 8319/07 un 11449/07 28.6.2011.	ECT spriedums. ECTK 3. panta saistība ar KD 15. panta c) punktu **ECTK 3. panta saistība ar KD 15. panta c) punktu un KD pārstrādāto redakciju, 225.–226. punkts:** "225. Lietā *Elgafaji* Eiropas Tiesa atzina, ka 15. panta c) punkts tiks pārkāpts, ja tiks pierādīts, ka ir būtisks pamats uzskatīt – civilpersona, kas atgriezta attiecīgajā valstī, saskarsies ar reālu risku, ka tiks pakļauta nopietna kaitējuma draudiem tikai tādēļ vien, ka atrodas šīs valsts vai reģiona teritorijā. Lai pierādītu šādu risku, tai nav jāsniedz pierādījumi, ka pret to tiks vērsti īpaši pasākumi kādu personīgu apstākļu dēļ (iepriekš citētais spriedums lietā *Elgafaji*, 35. punkts). Tomēr Eiropas Tiesa uzskatīja, ka šāda situācija būs "ārkārtēja" un jo pārliecinošāk pieteikuma iesniedzējs spēs pierādīt, ka viņu īpaši ietekmē personīgiem apstākļiem raksturīgi faktori, jo zemāks būs neselektīvās vardarbības līmenis, kas nepieciešams, lai iegūtu tiesības uz alternatīvo aizsardzību (iepriekš citētais spriedums lietā *Elgafaji*, 39. punkts). 226. Šīs Tiesas kompetence aprobežojas ar konvencijas interpretāciju, tādēļ tai nebūtu pareizi izteikt viedokli par Kvalificēšanas direktīvas 15. panta c) punkta piemērošanas vai darbības jomu. Tomēr, pamatojoties uz Eiropas Tiesas interpretāciju lietā *Elgafaji*, Tiesa nav pārliecināta, ka konvencijas 3. pants, kā tas ir interpretēts lietā *NA*, nepiedāvā aizsardzību, kas salīdzināma ar to, ko nodrošina direktīva. Jo īpaši tā norāda, ka abos noteikumos noteiktais robežlielums izņēmuma apstākļos var tikt sasniegts tādas intensitātes vispārējas vardarbības situācijā, ka jebkura persona, kas tiek atgriezta attiecīgajā reģionā, tiek apdraudēta tikai tādēļ vien, ka tur atrodas."	EST – C-465/07, *Meki Elgafaji un Noor Elgafaji/ Staatssecretatis van Justifie*
ECT	*Mohammed v Austria* pieteikums Nr. 2283/12 6.6.2013.	ECT spriedums. ECTK turpmāka piemērojamība Dublinas procedūru laikā – dalībvalstu atbildība saskaņā ar ECTK **ECTK saistību turpmāka piemērojamība Dublinas procedūru laikā un dalībvalstu atbildība, 93. punkts:** "Konkrētajā Dublinas regulas piemērošanas kontekstā Tiesa jau iepriekš ir atzinusi, ka netieša izraidīšana, citiem vārdiem, izraidīšana uz starpniekvalsti, kas ir arī līgumslēdzēja valsts, nemazina pārsūtošās valsts atbildību, un šī valsts saskaņā ar Tiesas pastāvīgo judikatūru nedrīkst pārsūtīt personu, ja tiek pierādīts būtisks pamats, lai varētu uzskatīt, ka attiecīgā persona pārsūtīšanas gadījumā saskarsies ar reālu risku, ka uzņemošajā valstī izturēšanās pret to nebūs atbilstīga 3. pantam. Turklāt Tiesa ir atkārtoti norādījusi, ka gadījumos, kad valstis sadarbojas jomā, kurā var rasties ietekme uz pamattiesību aizsardzību, būtu nesaderīgi ar Konvencijas nolūku un mērķi, ja tās tiktu atbrīvotas no visas konvencijā paredzētās atbildības attiecīgajā jomā (..). Tādēļ, piemērojot Dublinas regulu, valstīm ir jāpārliecinās, ka starpniekvalsts patvēruma procedūra nodrošina pietiekamas garantijas, kas nepieļauj patvēruma meklētāja tiešu vai netiešu izraidīšanu uz viņa izcelsmes valsti, neizvērtējot riskus, ar kuriem viņš saskarsies konvencijas 3. panta nozīmē (..)."	ECT – *Waite un Kennedy/ Vācija*, pieteikums Nr. 26083/94; ECT – *T.I./ Apvienotā Karaliste*, pieteikums Nr. 43844/98; ECT – *KRS/ Apvienotā Karaliste*, pieteikums Nr. 32733/08; ECT – *MSS/ Beļģija un Grieķija*, pieteikums Nr. 30696/09

Tiesa	Lietas nosaukums/ atsauce/ datums	Atbilstība/ atslēgvārdi/ galvenie punkti	Citētās lietas
ECT	*Sharifi et autres c Grèce* pieteikums Nr. 16643/09 21.10.2014.	ECT spriedums. ECTK 13. panta saistība ar PPD (pārstrādāta redakcija) – ECTK turpmāka piemērojamība Dublinas procedūru laikā – dalībvalstu atbildība saskaņā ar ECTK – ES nostājas interpretācija saskaņā ar ECTK **ECTK 13. panta saistība ar PPD (pārstrādāta redakcija), 169. punkts:** "Turklāt jāņem vērā arī tas, ka, no vienas puses, Procedūru direktīva, kā to piemēroja *ratione temporis*, jau uzdeva Eiropas Savienības dalībvalstīm jo īpaši nodrošināt personām efektīvu piekļuvi patvēruma procedūrai (skatīt iepriekš 71. punktu), un, no otras puses, no Uzņemšanas direktīvas izrietošie pienākumi attiecas uz visiem trešo valstu valstspiederīgajiem un bezvalstniekiem, ar vienīgo nosacījumu, ka viņi iesniedz patvēruma pieteikumu pie robežas vai dalībvalsts teritorijā (skatīt iepriekš 67.–68. punktu). Nesenā Eiropas Savienības tiesību pārskatīšana šajā jomā (skatīt iepriekš 63.–65., 69.–70. un 72.–73. punktu) pastiprina minētos principus – visas procesuālās un materiālās tiesības, kas piešķirtas patvēruma meklētājiem attiecībā uz patvēruma pieteikuma iesniegšanu, vairāki noteikumi Dublinas III regulā un pārstrādātajā Procedūru direktīvā tiecas nodrošināt efektīvu piekļuvi šai procedūrai, un būtisks priekšnoteikums šai piekļuvei ir visaptveroša un saprotama attiecīgo personu informēšana."	ECT – *MSS/ Beļģija un Grieķija*, pieteikums Nr. 30696/09; ECT – *Hirsi Jamaa un citi/ Itālija*, pieteikums Nr. 27765/09

Tiesa	Lietas nosaukums/ atsauce/ datums	Atbilstība/ atslēgvārdi/ galvenie punkti	Citētās lietas
		ECTK saistību turpmāka piemērojamība Dublinas procedūru laikā, dalībvalstu atbildība saskaņā ar ECTK un ES tiesību interpretācija saskaņā ar ECTK, 222.–224. un 332. punkts: "222. Tiesa šeit atsaucas, no vienas puses, uz tās izvirzīto argumentu, saskaņā ar kuru, interpretējot 4. protokola 4. pantu tādā nozīmē, ka tas ir piemērojams izraidīšanai vai atteikumam ieceļot valsts teritorijā, valstis, kas ir konvencijas līgumslēdzējas puses, tiek pakļautas masveidīgiem neregulāro migrantu iebrukumiem; un, no otras puses, uz tās pakārtoto argumentu, kas balstīts uz, viņuprāt, pastāvošo saikni starp minēto 4. pantu un Dublinas sistēmu (..). 223. Attiecībā uz pēdējo punktu Itālijas valdība paskaidro, ka saskaņā ar Dublinas sistēmu tikai Grieķija bija kompetenta pieņemt lēmumu par visiem patvēruma pieteikumiem, ko bija iesnieguši pieteikuma iesniedzēji, un tādējādi izvērtēt viņu konkrētās situācijas, ko tieši pieprasa 4. protokola 4. pants. Tā uzskata, ka 4. protokola 4. panta piemērošana šobrīd apstrīdētajai pieteikuma iesniedzēju kolektīvajai izraidīšanai no Itālijas uz Grieķiju nozīmētu šī konkrētā lietas apstākļa neievērošanu. Attiecībā uz Dublinas II regulā noteikto kompetences noteikumu piemērošanu (..) Tiesa, savukārt, uzskata, ka, lai noteiktu, vai Grieķijai patiešām bija kompetence lemt par visiem pieteikuma iesniedzēju patvēruma pieteikumiem, Itālijas iestādēm vajadzēja veikt individuālu katras situācijas analīzi, nevis izraidīt viņus kopumā. Nekādu kolektīvu un neselektīvu izraidīšanu nevar pamatot, atsaucoties uz Dublinas sistēmu, kuras piemērošana visos gadījumos ir jāveic saskaņā ar konvenciju (..). 224. Neapšaubot ne valstu tiesības patstāvīgi veidot savu imigrācijas politiku (iespējams, divpusējas sadarbības ietvaros), ne pienākumus, kas izriet no to dalības Eiropas Savienībā, Tiesa vēlas uzsvērt, ka grūtības, ar kurām valstis var saskarties, pārvaldot patvēruma meklētāju migrācijas plūsmas vai viņus uzņemot, nevar pamatot tādas prakses izmantošanu, kas nav saderīga ar konvenciju vai tās protokoliem (..). (..) 232. Turklāt tā atgādina principus, kas attiecībā uz netiešo izraidīšanu izklāstīti iepriekš minētajos spriedumos lietās *M.S.S./ Beļģija un Grieķija* un *Hirsi Jamaa un citi* (..) – valstij, kas veic izraidīšanu, pat Dublinas sistēmas ietvaros ir jāpārliecinās, ka galamērķa valsts sniedz pietiekamas garantijas, kas ļauj novērst attiecīgo personu izraidīšanu uz viņu izcelsmes valsti bez tām radītā riska novērtējuma."	

Tiesa	Lietas nosaukums/ atsauce/ datums	Atbilstība/ atslēgvārdi/ galvenie punkti	Citētās lietas
ECT (virspalāta)	*Tarakhel v Switzerland* pieteikums Nr. 29217/12 4.11.2014.	ECT spriedums. ECTK turpmāka piemērojamība Dublinas procedūru laikā – dalībvalstu atbildība saskaņā ar ECTK **ECTK saistību turpmāka piemērojamība Dublinas procedūru laikā un dalībvalstu atbildība, 88.-90. punkts:** "88. Tiesa norāda, ka šajā lietā Šveices atbildība saskaņā ar konvencijas 3. pantu netiek apstrīdēta. Tomēr Tiesa uzskata, ka ir svarīgi ievērot to, ka lietā *Bosphorus* (..) tā atzina, ka konvencija neliedz līgumslēdzējām pusēm nodot savu suverēno varu starptautiskai organizācijai, lai īstenotu sadarbību noteiktās darbības jomās. Tomēr valstis saskaņā ar konvenciju saglabā atbildību par visām savu struktūru darbībām un bezdarbību atbilstīgi to iekšējiem tiesību aktiem vai starptautiskajām juridiskajām saistībām (turpat, 153. punkts). Valsts rīcība, kas veikta, izpildot šādus juridiskos pienākumus, ir pamatota, ja ir uzskatāms, ka attiecīgā organizācija aizsargā pamattiesības tādā veidā, ko var atzīt par vismaz līdzvērtīgu konvencijā paredzētajam. Tomēr valsts būs pilnībā atbildīga saskaņā ar konvenciju par visām darbībām, kas neietilpst tās stingrajās starptautiskajās juridiskajās saistībās, jo īpaši gadījumos, kad tā izmanto valstij piešķirto rīcības brīvību (..). Ir tiesa, ka, atšķirībā no Īrijas lietā *Bosphorus*, Šveice nav Eiropas Savienības dalībvalsts. Tomēr saskaņā ar 2004. gada 26. oktobra Asociācijas līgumu starp Šveices Konfederāciju un Eiropas Kopienu Šveicei ir saistoša Dublinas regula (..), un tā piedalās sistēmā, kas izveidota ar šo instrumentu. 89. Tiesa norāda, ka Dublinas regulas 3. panta 2. punkts paredz – atkāpjoties no 3. panta 1. punktā izklāstītā vispārīgā noteikuma, ikviena dalībvalsts var izskatīt patvēruma pieteikumu, ko tai iesniedzis trešās valsts pilsonis, pat ja tā nav atbildīga par šādu izskatīšanu saskaņā ar regulā noteiktajiem kritērijiem. Tā ir tā sauktā "suverenitātes" klauzula (..). Šādā gadījumā attiecīgā valsts kļūst par dalībvalsti, kas saskaņā ar regulu ir atbildīga par patvēruma pieteikuma izskatīšanu, un uzņemas ar šo atbildību saistītos pienākumus (..). Saskaņā ar Asociācijas līgumu šis mehānisms attiecas arī uz Šveici. 90. Tiesa no tā secina, ka Šveices iestādes saskaņā ar Dublinas regulu varēja atturēties no pieteikuma iesniedzēju pārsūtīšanas uz Itāliju, ja tās uzskatīja, ka uzņemošā valsts nepilda savas konvencijā paredzētās saistības. Līdz ar to tā uzskata, ka lēmums par pieteikuma iesniedzēju atgriešanu Itālijā stingrā nozīmē neietilpst Šveices starptautiskajās juridiskajās saistībās Dublinas regulā izveidotās sistēmas kontekstā. Tādēļ līdzvērtīgas aizsardzības prezumpcija šajā gadījumā nav piemērojama (..)."	ECT – *Bosphorus Hava Yollari Turizm ve Ticaret Anonim Sirketi/ Īrija*, pieteikums Nr. 45036/98; ECT – *Michaud/ Francija*, pieteikums Nr. 12323/11; ECT – *MSS/ Beļģija un Grieķija*, pieteikums Nr. 30696/09

Valstu tiesas un tribunāli

Dalībvalsts/ tiesa	Lietas nosaukums/ atsauce/ datums	Atbilstība/ atslēgvārdi/ galvenie punkti	Citētās lietas
Spānija, Augstākā tiesa	*6894/2005* 16.2.2009.	Spriedums. Pienākums īstenošanas periodā atturēties no pasākuma, kas var nopietni apdraudēt ES tiesību aktus **9. punkts:** *"Debemos recordar también, como justificación de nuestra decisión, que, en la Sentencia de esta misma Sala y Sección del Tribunal Supremo de fecha 2 de enero de 2009 (recurso de casación 4251/2005), hemos declarado que la Directiva europea 83/2004, de 29 abril, sobre normas mínimas relativas a los requisitos para el reconocimiento y el estatuto de nacionales de terceros países o apátridas como refugiados o personas que necesitan otro tipo de protección internacional y al contenido de la protección concedida, en su articulo 4.5 dispone que [..]. Es cierto que esta Directiva, aun no traspuesta a nuestro derecho interno a pesar de haber transcurrido el plazo para ello (10 de octubre de 2006), no estaba vigente cuando los recurrentes solicitaron asilo ante las autoridades españolas ni cuando se inició el proceso en la instancia sino que lo fue cuando se sustanciaba éste, de manera que, al pronunciar el Tribunala quo la sentencia recurrida, debió decidir de acuerdo con lo establecido en ella, dado que, entre otras, su finalidad es evaluar las solicitudes de asilo, por lo que la Sala de instancia debió atenerse a sus preceptos, aun cuando no hubiese finalizado el plazo para su adaptación al derecho interno. El Tribunal de Justicia de la Unión Europea, en su sentencia de 4 de julio de 2006 (asunto C-212/04), afirma que, durante el plazo de adaptación del Derecho interno a una directiva, los órganos jurisdiccionales nacionales se hayan sometidos a la obligación de abstenerse de adoptar decisiones que puedan comprometer gravemente el resultado previsto en ella."*	

Dalībvalsts/ tiesa	Lietas nosaukums/ atsauce/ datums	Atbilstība/ atslēgvārdi/ galvenie punkti	Citētās lietas
Apvienotā Karaliste, Anglijas un Velsas Apelācijas tiesa	*QD un AH/ Iekšlietu ministrijas valsts sekretārs*, [2009], *EWCA Civ 620* 24.6.2009.	Spriedums. KD juridiskie pamati – alternatīvā aizsardzība – ECTK **9., 13. un 20. punkts, tiesnesis lords Sedlijs (*Sedley*):** "Tas liecina, ka direktīvā ir apvienots klasiskais Ženēvas bēgļa statuss ar tā dēvēto alternatīvās aizsardzības statusu. Otrajam statusam kopumā ir divi avoti. Viens no tiem ir pienākums, ko visas ES dalībvalstis ir uzņēmušās kā Eiropas Padomes dalībvalstis, lai īstenotu Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību konvencijā ietvertās tiesības, proti, tiesības uz neizraidīšanu personām, kuras nevar izmantot apstiprinošas tiesības uz patvērumu. Otrs avots ir daudzu ES valstu, tostarp Apvienotās Karalistes, pieņemtā humānā prakse attiecībā uz personām, kurām acīmredzami ir nepieciešama aizsardzība, bet kuras ne vienmēr kvalificējas kādai no konvencijām. To vidū ir cilvēki, kuru dzīvību vai drošību, atgriežoties mājvietā, apdraudētu endēmiska vardarbība. (..) 13. Saskaņā ar 3. pantu dalībvalstīm ir arī dota iespēja pieņemt labvēlīgākus aizsardzības standartus. Apvienotā Karaliste to jau ir izdarījusi, pieņemot Imigrācijas noteikumu 339.C punktu, kas izlabo pārsteidzošo 15. panta izlaidumu, lai nodrošinātu aizsardzību pret reālu risku, ka mērķtiecīgi tiks atņemta dzīvība, pārkāpjot ECTK 2. pantu. Noteikumu 339.C punkts attiecīgi pievieno nelikumīgu nonāvēšanu tabulā ar nopietna kaitējuma veidiem, kas pārējā daļā ir tieši pārņemti no 15. panta. (..) 20. 15. panta forma atbilst preambulā ietvertajām norādēm. Panta a) punkts ietver ECTK Sestajā un Trīspadsmitajā protokolā paredzēto aizliegumu piemērot vai izpildīt nāvessodu. Panta b) punkts ietver ECTK 3. panta prasības. Lietā *NA/ Apvienotā Karaliste* (25904/07; 2008. gada 17. jūlijs) Eiropas Cilvēktiesību tiesa paskaidroja (114.–117. punktā), ka sliktas izturēšanās risks, kas ir pretrunā ar šo pantu, var rasties gan vispārēju, gan īpašu apstākļu dēļ."	ECT – *NA/ Apvienotā Karaliste*, pieteikums Nr. 25904/07; EST – C-465/07, *Meki Elgafaji un Noor Elgafaji/ Staatssecretatis van Justifie*
Beļģija, Ārvalstnieku tiesvedības padome	*49821* 20.10.2010.	Spriedums. Valsts tiesību interpretācija saskaņā ar ES tiesībām – KEPS tiesību akti nav pareizi īstenoti **4.7.3. punkts:** "1980. gada 15. decembra likuma 48/3. panta 4. punktā ir uzskaitīti elementi, kas jāņem vērā, izvērtējot vajāšanas iemeslus. Attiecībā uz jēdzienu "sociālā grupa" tajā ir teikts: (..). Tādējādi ar šo noteikumu nav pilnībā transponēts iepriekš minētās Direktīvas 2004/83/EK 10. panta d) punkts. Jo īpaši nav transponēta formula attiecībā uz aspektiem, kas saistīti ar vīriešu un sieviešu līdztiesību. Tomēr vārdu "cita starpā" lietojums skaidri apliecina, ka likumdevējs nav vēlējies sniegt šī jēdziena visaptverošu definīciju. Turklāt, ciktāl direktīvā ir noteikti minimālie standarti, valsts tiesību normas, ar kurām direktīva tiek transponēta, nevar interpretēt tā, lai ierobežotu direktīvas darbības jomu. Tāpat jāatgādina, ka saskaņā ar Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 18. pantu bēgļiem piemērojamo Eiropas un nacionālo tiesību interpretācija tiek veikta, ievērojot 1951. gada 28. jūlija Ženēvas konvencijas un tās 1967. gada 31. janvāra protokola par bēgļu statusu noteikumus."	

Dalībvalsts/ tiesa	Lietas nosaukums/ atsauce/ datums	Atbilstība/ atslēgvārdi/ galvenie punkti	Citētās lietas
Īrija, Augstā tiesa	*WA / tieslietu un līdztiesības ministrs, Īrija un ģenerālprokurors*, [2012], *IEHC 251* 25.6.2012.	Spriedums. Valsts tiesību aktu, ar kuriem īsteno KEPS tiesību aktus, interpretācija **33. un 36. punkts:** "33. Tiesas spriedumā ir svarīgi, piemērojot interpretācijas principus valsts iekšējam regulējumam, ar ko transponē un ievieš Eiropas Savienības direktīvas normas, nepamatoti nepaļauties uz burtisko interpretāciju un uz vispārējo tiesību pieeju tiesību aktu interpretācijā. Tiesas spriedumā nav pamatoti piešķirt pārmērīgu nozīmi tam, ka direktīvas 6. panta saturs šajā gadījumā ir transponēts noteikumu definīciju sadaļā, tādējādi radot iespaidu, ka definīcija ir lieka, jo šķiet, ka citur noteikumos tā nav izmantota. Ciktāl var teikt, ka tā rada neskaidrības noteikumu izstrādē, Tiesa uzskata, ka šī neskaidrība ir jānovērš, mērķtiecīgi interpretējot noteikumus tā, lai ņemtu vērā direktīvas mērķus. (..) 36. Tiesa uzskata, ka, ņemot vērā šo situāciju un mērķi, ir jāizvērtē jēdziena "vajāšanas vai nopietna kaitējuma dalībnieki" definēšanas mērķis un ietekme, kā tas norādīts 2. panta 1. punktā 2006. gada noteikumos, ar kuriem pārņem direktīvas 6. pantu. Tiesa uzskata, ka tā ir kļūda – izskatīt šo definīciju atsevišķi, jo tā ir jāizprot un jāpiemēro kopā ar pašu "nopietna kaitējuma" definīciju un tādām definīcijām kā "personas, kurām ir tiesības uz alternatīvo aizsardzību" un "aizsardzība pret vajāšanu vai nopietnu kaitējumu" noteikumu 2. panta 1. punktā, pamatojoties uz direktīvas 7. pantu "Aizsardzības dalībnieki"."	
Vācija, Federālā administratīvā tiesa	*BVerwG 10 C 7.13* 7.6.2014.	Spriedums. KEPS izveides stāvoklis – visā ES spēkā esoša un vienota starptautiskās aizsardzības statusa neesamība **Sprieduma** neoficiāls tulkojums angļu valodā**, 29. punkts:** "Ir tiesa, ka citā valstī veiktai ārzemnieka atzīšanai par bēgli vai personu, kurai ir tiesības uz alternatīvo aizsardzību, starptautiskās tiesības neparedz tādu pašu spēku kā Vācijas iestāžu lēmumam par statusu, un šajā ziņā tai nav vispārēja saistoša spēka Vācijas Federatīvajā Republikā (..). 1951. gada 28. jūlija Ženēvas konvencija par bēgļiem nosaka vienotus kritērijus, lai kvalificētos kā bēglis, taču starptautiskajās tiesībās nav noteikta prasība, ka vienai līgumvalstij ir saistošs citas līgumvalsts lēmums par statusu (..). Šāds saistošs spēks neizriet arī no Savienības tiesību aktiem. Ir tiesa, ka LESD 78. panta 2. punkta a) un b) apakšpunktā ir paredzēta atļauja pieņemt tiesību aktus, kuri nodrošina tādu patvēruma statusu, kas ir derīgs visā Savienībā, un vienotu aizsargāto alternatīvo statusu trešo valstu pilsoņiem, bet attiecīgā 2011. gada 13. decembra Direktīva 2011/95/ES neparedz lēmuma pieņemšanu par statusu, kas būtu spēkā visā Savienībā. Tomēr Vācijas Federatīvā Republika ir izmantojusi iespēju, kas joprojām ir pieejama saskaņā ar starptautiskajiem un Savienības tiesību aktiem, ar valsts tiesību aktu starpniecību piešķirt savā valstī ierobežotu juridisko spēku citu valstu lēmumiem par atzīšanu (..)."	

Kā sazināties ar ES

Klātienē
Visā Eiropas Savienībā ir simtiem *Europe Direct* centru. Sev tuvākā centra adresi varat atrast tiešsaistē (european-union.europa.eu/contact-eu/meet-us_lv).

Pa tālruni vai rakstveidā
Europe Direct ir dienests, kas atbild uz jūsu jautājumiem par Eiropas Savienību. Ar šo dienestu varat sazināties šādi:
— pa bezmaksas tālruni: 00 800 6 7 8 9 10 11 (daži operatori par šiem zvaniem var iekasēt maksu),
— pa šādu parasto tālruņa numuru: +32 22999696,
— izmantojot saziņas veidlapu: european-union.europa.eu/contact-eu/write-us_lv.

Kā atrast informāciju par ES

Tiešsaistē
Informācija par Eiropas Savienību visās oficiālajās ES valodās ir pieejama portālā *Europa* (european-union.europa.eu).

ES publikācijas
ES publikācijas varat apskatīt vai pasūtīt vietnē op.europa.eu/lv/publications. Vairākus bezmaksas publikāciju eksemplārus varat saņemt, sazinoties ar *Europe Direct* vai tuvāko dokumentācijas centru (european-union.europa.eu/contact-eu/meet-us_lv).

ES tiesību akti un ar tiem saistītie dokumenti
Ar visu ES juridisko informāciju, arī kopš 1951. gada pieņemtajiem ES tiesību aktiem visās oficiālajās valodās, varat iepazīties vietnē *EUR-Lex* (eur-lex.europa.eu).

ES atvērtie dati
Portālā data.europa.eu ir piekļuve atvērtām datu kopām no ES iestādēm, struktūrām un aģentūrām. Datus var bez maksas lejupielādēt un izmantot tiklab komerciāliem, kā nekomerciāliem mērķiem. Portālā ir arī bagātīga piekļuve datu kopām, kas nākušas no Eiropas valstīm.

Publications Office